

Teataja

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

64. aastakäik

23. märts 2021

Sisukord

IV Teave

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

Euroopa Komisjon

2021/C 100/01	Komisjoni teatis — Suunised ettevõtjatele ja turujärelevalveasutustele määruse (EL) 2019/1020 (turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta) artikli 4 praktilise rakendamise kohta ⁽¹⁾ 1
2021/C 100/02	Komisjoni teatis — Juhenddokument Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/515 (mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist) kohaldamiseks ⁽¹⁾ 16
2021/C 100/03	Komisjoni teatis — Juhend Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklite 34–36 kohta ⁽¹⁾ 38

IV

(Teave)

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

EUROOPA KOMISJON

KOMISJONI TEATIS

Suunised ettevõtjatele ja turujärelevalveasutustele määruse (EL) 2019/1020 (turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta) artikli 4 praktilise rakendamise kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

(2021/C 100/01)

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ⁽¹⁾ (edaspidi „määrus“) on kehtestatud ulatuslik raamistik, et kaitsta tarbijaid ohtlike ja nõuetele mittevastavate toodete eest ning luua ettevõtjatele võrdsed tingimused.

ELi ühtne turg annab ettevõtjatele juurdepääsu tarbijatele ja teistele lõppkasutajatele kõikides liikmesriikides, tingimusel et nende tooted vastavad ELi õiguslikele nõuetele, mille eesmärk on tagada ohutus, keskkonnatoime ning teenida muid avalikke huve. Turujärelevalveasutused ja asutused, kes vastutavad ELi turule tulevate toodete kontrolli eest (edaspidi „piirivalveasutused“), ⁽²⁾ peavad kontrollima nende nõuete täitmist ja tagama nende järgimise. See võib olla keeruline, eriti kaugmüügi puhul.

Turujärelevalvet ja toodete nõuetele vastavust käsitlevad uued eeskirjad peaksid tagama nende nõuete täitmise. Need aitavad luua võrdsed tingimused, st kaitsevad kõlvatu konkurentsi eest ettevõtjaid, kes valmistavad nõuetele vastavaid tooteid. Need aitavad ka ära hoida turujärelevalveasutuste liigseid uurimisega seotud kulusid.

Käesolevates suunistes vaadeldakse, kuidas rakendada määruse tähtsaimat sätet, artiklit 4, milles on sätestatud ülesanded, mida ettevõtjad peavad täitma toodete puhul, mille suhtes kohaldatakse teatavaid liidu ühtlustamisõigusakte (vt 6. jagu). Artiklis 4 nõutakse, et teatud toodete puhul, mis lastakse ELi turule, peab olema ELis asuv ettevõtja, kes taotluse korral esitab asutustele teavet või võtab teatud meetmeid. Seda nõuet kohaldatakse alates 16. juulist 2021 (määruse artikkel 44).

Käesolevates suunistes antakse juhiseid selle kohta, kuidas ettevõtjad peaksid rakendama artiklit 4:

- 2. jaos selgitatakse artikli 4 **kohaldamisala** ja seda, **milline ettevõtja** peaks tegutsema konkreetse toote puhul artiklis 4 osutatud ettevõtjana;
- 3. jaos selgitatakse artiklis 4 osutatud ettevõtja **ülesandeid** ning
- 4. jaos esitatakse üksikasjalikum teavet artikli 4 **praktilise kohaldamise** kohta, lähtudes artiklis 4 osutatud ettevõtjana tegutseva ettevõtja liigist.

Peale selle, kuna artikli 4 eesmärk on hõlbustada **turujärelevalveasutuste ja piirivalveasutuste** tööd, kirjeldatakse 5. jaos, kuidas ametiasutused saavad kasutada kõnealust nõuet praktikas.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011 (ELT L 169, 25.6.2019, lk 1).

⁽²⁾ St asutused, kelle liikmesriigid on määranud määruse artikli 25 lõike 1 alusel.

Suunised on koostatud selleks, et aidata ettevõtjaid ja asutusi ning hõlbustada määruse järjepidevat rakendamist. Neis vaadeldakse vaid artikli 4 rakendamist ning neid ei kohaldata ELi tooteõigusaktide suhtes, mida see artikkel ei hõlma ja millega võivad olla kehtestatud samalaadsed, kuid siiski erinevad nõuded ⁽³⁾. Suunistes osutatakse ELi ühtlustamisõigusaktides sätestatud nõuetele, mida kohaldata suuniste vastuvõtmise ajal. Põhjalikud juhised ELi ühtlustamisõigusaktide kohta leiab *sinisest raamatust*, ⁽⁴⁾ millele käesolevates suunistes osutatakse. Komisjon ajakohastab neid suuniseid vastavalt õigusaktide muudatustele teistes valdkondades, näiteks digiteenuste õigusaktis ⁽⁵⁾.

Käesolev dokument on pelgalt juhiste andmiseks – õigusjõud on üksnes määruisel. Suunised kajastavad Euroopa Komisjoni seisukohti ega ole seetõttu õiguslikult siduvad. ELi õigusaktide õiguslikult siduva tõlgendamise ainupädevus on Euroopa Liidu Kohtul. Suunistes väljendatud vaated ei mõjuta seisukohti, mille komisjon võib võtta Euroopa Liidu Kohtus. Euroopa Komisjon ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas väljaandes sisalduva teabe kasutamise eest.

2. KOHALDAMISALA JA KOHALDAMINE

2.1. Kohaldamisala

Artiklis 4 osutatud ettevõtjat on vaja, kui toode

- kuulub ühe või mitme artikli 4 lõikes 5 loetletud direktiivi või määruse või mõne muu sõnaselgelt artiklile 4 ositava õigusakti kohaldamisalasse. Need valdkondlikud õigusaktid hõlmavad mänguasjade ohutust, elektriseadmeid, raadioseadmeid, elektromagnetilist ühilduvust, ohtlike ainete kasutamise piiramist elektri- ja elektroonikaseadmetes, energiamõjuga tooteid (ökodisain), gaasiseadmeid, ehitustooteid, masinaid, välitingimustes kasutatavaid seadmeid (nende põhjustatavat müra), plahvatusohtlikus keskkonnas kasutatavaid seadmeid, surveadmeid, lihtsaid surveanumaid, pürotehnilisi tooteid, väikelaevu, mõõtevahendeid, mitteautomaatkaale, isikukaitsevahendeid ja mehitamata õhusõidukite süsteeme ⁽⁶⁾ (dronid); ⁽⁷⁾ ning
- on lastud ELi turule ⁽⁸⁾ – st on tehtud liidu turul esmakordselt kättesaadavaks (tarnitud kaubandustegevuse käigus tasu eest või tasuta ELi turule kas turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks) ⁽⁹⁾ – 16. juulil 2021 või pärast seda (määruse artikli 4 lõige 1 ja artikkel 44). Interneti teel või muude kaugmüügivahendite kaudu müüdadavad tooted on turul kättesaadavaks tehtud, kui neid pakutakse ELi lõppkasutajatele. Müügipakkumine loetakse ELi lõppkasutajatele suunatuks, kui asjaomane ettevõtja suunab oma tegevuse ükskõik millisel viisil liikmesriiki (määruse artikkel 6) (selle üle otsustatakse juhtumipõhiselt, võttes arvesse asjakohaseid tegureid, nagu geograafiline piirkond, kuhu on võimalik kaupa tellida, pakkumises kasutatavad keeled või tellimiseks pakutavad keeled, maksevahendid jne ⁽¹⁰⁾).

Seega peab ettevõtja, kes kavatseb lasta 16. juulil 2021 või pärast seda ELi turule artikliga 4 hõlmatud toote, kõigepealt tagama, et ELis on olemas artiklis 4 osutatud ettevõtja. Vastasel juhul ei saa sellist toodet 16. juulil 2021 või pärast seda ELi turule lasta.

⁽³⁾ Nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiiv 2014/90/EL, milles käsitletakse laevavarustust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 96/98/EÜ (ELT L 257, 28.8.2014, lk 146), mille artiklis 13 nõutakse, et tootjad, kes ei asu ELis, peavad määrama endale volitatud esindaja, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1223/2009 kosmeetikatoodete kohta (ELT L 342, 22.12.2009, lk 59), mille artiklis 4 nõutakse vastutava isiku määramist ELis. Artikkel 4 ja käesolevad suunised neid ei hõlma.

⁽⁴⁾ Komisjoni teatis „Sinine raamat ELi toote-eeskirjade rakendamise kohta 2016“ (ELT C 272, 26.7.2016, lk 1) või selle jätkudokument.

⁽⁵⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu (digiteenuste õigusakt) ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (COM(2020) 825, 15.12.2020).

⁽⁶⁾ Nagu on määratletud komisjoni 12. märtsi 2019. aasta delegeeritud määruse (EL) 2019/945 (mehitamata õhusõidukite süsteemide ja mehitamata õhusõidukite süsteemide kolmandate riikide käitajate kohta (ELT L 152, 11.6.2019, lk 1)) artikli 5 lõikes 3.

⁽⁷⁾ Teave selle kohta, milliseid direktiive või määruseid võidakse konkreetse toote suhtes kohaldada, on kättesaadav portaalil YourEurope: https://europa.eu/youreurope/business/product/product-rules-specifications/index_et.htm.

⁽⁸⁾ Geograafilist kohaldamisala võidakse laiendada – nt kui määrus lisatakse Euroopa Majanduspiirkonna lisadesse, hõlmab see ka Islandit, Liechtensteini ja Norrat.

⁽⁹⁾ Vt määratlused määruse artikli 3 punktides 1 ja 2.

⁽¹⁰⁾ Määruse põhjendus 15. Üksikasjalikum teave turule laskmise kohta on esitatud sinises raamatus (nt ajastuse kohta, sealhulgas toodete puhul, mille valmistamine ei ole pakkumise esitamise ajal veel lõppenud, ja kaubandusmesside jaoks mõeldud toodete kohta).

2.2. Artiklis 4 osutatud ettevõtja määramine

Artiklis 4 osutatud ettevõtjana võivad tegutseda nelja liiki ettevõtjad:

- tootja, ⁽¹⁾ kelle asukoht on ELis;
- importija (määratluse kohaselt asub ELis), ⁽²⁾ kui tootja asukoht ei ole ELis;
- volitatud esindaja (määratluse kohaselt asub ELis), ⁽³⁾ kellel on tootja kirjalik volitus, millega ta määratakse täitma tootja nimel artikli 4 lõikes 3 sätestatud ülesandeid;
- ELis asuv ekspediitorteenuse osutaja, ⁽⁴⁾ kui ei ole ühtki liidus asuvat tootjat, importijat või volitatud esindajat.

4. jaos on kirjeldatud üksikasjalikult nende ettevõtjate rolli valdkondlike õigusaktide alusel ning seda, kuidas see seostub nende artikli 4 kohaste ülesannetega.

See, milline ettevõtja tegutseb artiklis 4 osutatud ettevõtjana, sõltub eelkõige tarneahelast. Tekstikastis 1 on selle kohta lühijuhend, millele järgneb põhjalikum selgitus.

⁽¹⁾ Määratletud määruse artikli 3 punktis 8 kui „füüsiline või juriidiline isik, kes valmistab toote või laseb toote välja arendada või valmistada ja kes turustab seda toodet oma nime või kaubamärgi all“.

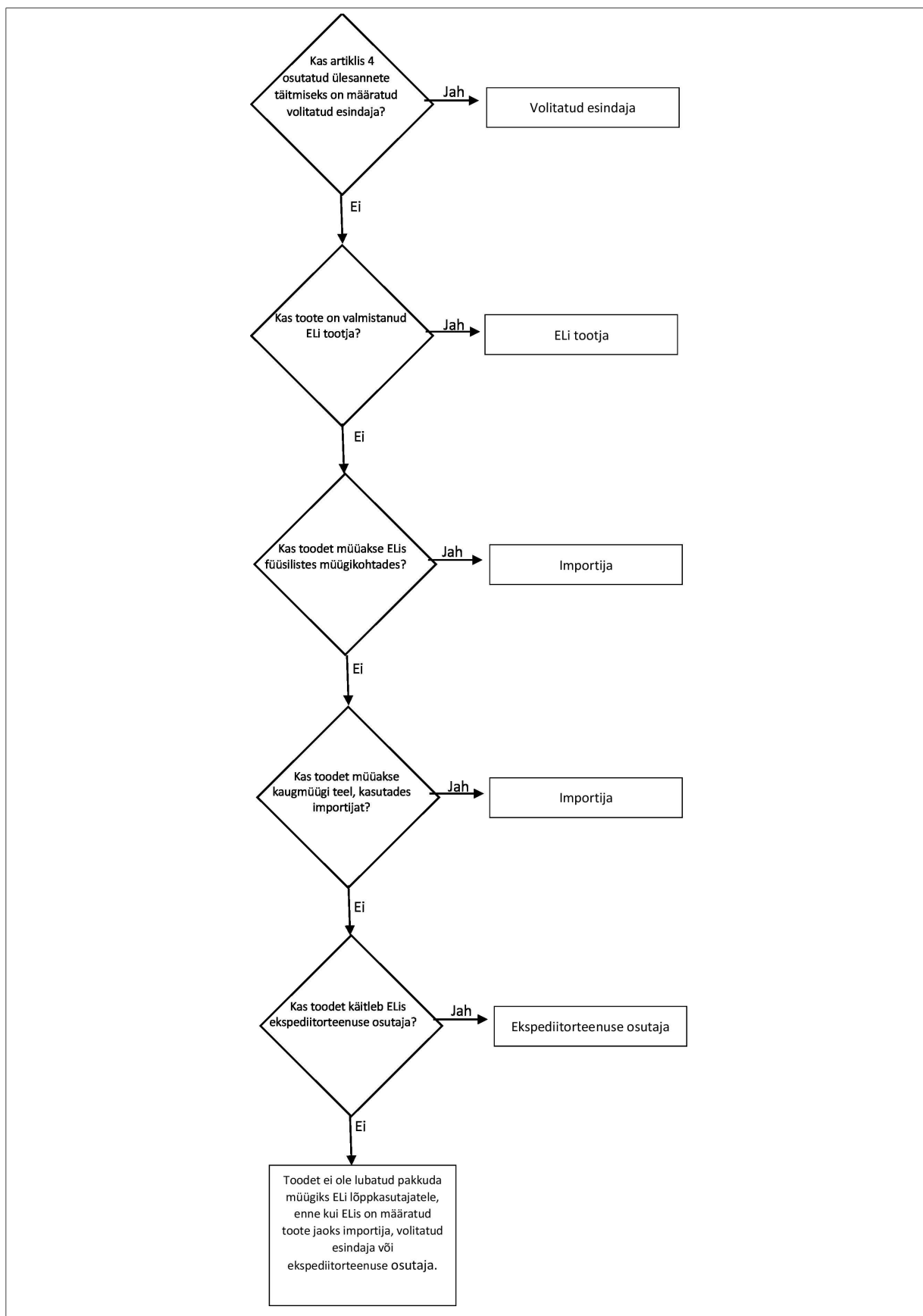
⁽²⁾ Määratletud määruse artikli 3 punktis 9 kui „liidus asuv füüsiline või juriidiline isik, kes laseb liidu turule kolmandast riigist pärit toote“.

⁽³⁾ Määratletud määruse artikli 3 punktis 12 kui „liidus asuv füüsiline või juriidiline isik, kes on saanud tootjalt kirjaliku volituse tegutseda tema nimel seoses kindlate ülesannetega, mis tulenevad tootja kohustustest, mis on sätestatud asjakohastes liidu ühtlustamisõigusaktides või ette nähtud käesoleva määruse nõuete kohaselt“.

⁽⁴⁾ Määratletud määruse artikli 3 punktis 11 kui „füüsiline või juriidiline isik, kes pakub majandustegevusena vähemalt kaht järgmist teenust: ladustamine, pakendamine, adresseerimine ja saatmine, ilma et käideldavad tooted kuuluksid talle; mõiste alla ei kuulu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 97/67/EÜ artikli 2 punktis 1 määratletud postiteenused, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/644 artikli 2 punktis 2 määratletud postipakkide kätetoimetamise teenused ning kõik muud postiteenused ja kaubaveoteenused“.

Tekstikast 1

Artiklis 4 osutatud ettevõtja eri tarneahelates

1. variant. Kui tootja (kes asub või ei asu ELis) on andnud **volitatud esindajale** kirjaliku volituse täita artikli 4 alusel konkreetseid ülesandeid, on selle esindaja puhul tegemist artiklis 4 osutatud ettevõtjaga. Muudel juhtudel sõltub see tarneahelast.
2. variant. ELis asuvate tootjate tooted, mida müüakse internetis või füüsilistes müügikohtades, laseb üldjuhul turule ELi tootja⁽¹⁵⁾. Selliste toodete puhul käsitatakse **ELi tootjat** artiklis 4 osutatud ettevõtjana (v.a juhul, kui tootja on määranud artikli 4 kohaste ülesannete jaoks volitatud esindaja).
3. variant. Väljaspool ELi asuvate tootjate tooted, mida müüakse ELis füüsilistes müügikohtades, laseb ELi turule põhimõtteliselt importija⁽¹⁶⁾. Selliste toodete puhul käsitatakse **importijat** artiklis 4 osutatud ettevõtjana (v.a juhul, kui tootja on määranud artikli 4 kohaste ülesannete jaoks volitatud esindaja). Jaos 4.2 selgitatakse, mis juhtub, kui sama liiki tootel on mitu importijat.
4. variant. Väljaspool ELi asuvate tootjate toodetel, mida müüakse interneti teel (või muude kaugmüügivahendite kaudu), võib samuti olla importija, kes müüb toodet internetis ise või müüb toote turustajale, kes seda internetis müüma hakkab.
5. variant. Kui importijat ei ole, kuid *toodet käitleb ELis asuv ekspediitorteenuse osutaja*, käsitatakse **ekspediitorteenuse osutajat** artiklis 4 osutatud ettevõtjana (v.a juhul, kui tootja on määranud artikli 4 kohaste ülesannete jaoks volitatud esindaja). Erinevalt importijatest ja volitatud esindajatest ei ole ekspediitorteenuse osutajatel tootjaga automaatselt ametlikku seost, mis võimaldaks neil täita artiklis 4 osutatud ettevõtja ülesandeid. Seepärast peavad nad tegema koos ettevõtjaga, kellele nad osutavad ekspediitorteenuseid (edaspidi „klient“), korraldused tagamaks, et nad kõigepealt saavad kliendilt või otse tootjalt vahendid, mis võimaldavad neil täita artiklis 4 osutatud ettevõtjana oma kohustusi (vt jagu 4.4).
6. variant. Kui *toode saadetakse väljastpoolt ELi otse ELi lõppkasutajale* ja volitatud esindajale on antud artikli 4 kohaste konkreetsete ülesannete täitmiseks kirjalik volitus, käsitatakse **volitatud esindajat** artiklis 4 osutatud ettevõtjana. Kui tootja ei ole määranud volitatud esindajat, ei tohi toodet ELi lõppkasutajatele müüa. Ettevõtja, kes kavatseb pakkuda toodet müügiks ELi lõppkasutajatele, ⁽¹⁷⁾ peab tagama, et tootja määrab asjaomase toote jaoks volitatud esindaja (vt tekstikast 2).

⁽¹⁵⁾ Tootja on määratletud määruse artiklis 3 kui „füüsiline või juriidiline isik, kes valmistab toote või laseb toote välja arendada või valmistada ja kes turustab seda toodet oma nime või kaubamärgi all“. Importija on määratletud kui „liidus asuv füüsiline või juriidiline isik, kes laseb liidu turule kolmandast riigist pärit toote“. See tähendab, et kui toode on valmistatud väljaspool ELi, kuid ELis asuv ettevõtja turustab toodet oma nime või kaubamärgi all, käsitatakse seda ettevõtjat tootjana. Ning kui see tootja laseb toote ELi turule, puudub – isegi kui toote on tegelikult importinud mõni teine ettevõtja – importija määruse tähenduses.

⁽¹⁶⁾ V.a juhul, kui tootmine toimub ELis, ehkki tootja asukoht ei ole ELis. Sellisel juhul puudub nii ELis asuv tootja kui ka importija, mistõttu saab artiklis 4 osutatud ettevõtjaks olla vaid volitatud esindaja või ekspediitorteenuse osutaja.

⁽¹⁷⁾ Mitte segi ajada üksusega, kes üksnes talletab veebis müügipakkumist, vt jagu 2.4.

Tekstikast 2

ELi tarbijatele või muudele lõppkasutajatele tooteid interneti teel müüa kavatseva väljaspool ELi asuva ettevõtja, võimalused korraldada, et ELis on olemas artiklis 4 osutatud ettevõtja (näide)

- Esiteks, veenduge, et tooted on mõeldud ELi turu jaoks ja vastavad ELi õigusaktidele. Kahtluse korral võtke ühendust tootjaga.
- Seejärel uurige tootja käest, kas ta on juba määranud asjaomaste toodete jaoks volitatud esindaja.
- Kui jah, kandke hoolt selle eest, et toodetele märgitakse nõuetekohaselt volitatud esindaja nimi ja kontaktandmed (vt jagu 2.3).
- Kui ei ole, uurige (koostöös tootjaga) järgmisi võimalusi:
 - kui kavatsete pakkuda tooteid müügiks internetipõhises kauplemiskohas (vt jagu 2.4), kas sellel kauplemiskohal on olemas volitatud esindaja või ekspediitorteenuse osutaja;
 - kui juba müüte tooteid, mille puhul nõutakse ELis volitatud esindajat või sarnast üksust (nt kosmeetikatooted, meditsiiniseadmed ja laevarustus), kas see üksus oleks huvitatud olema volitatud esindaja Teie artikliga 4 hõlmatud toodete puhul;
 - kas on olemas asjakohased kutseorganisatsioonid, kes pääsevad (pääseksid) ligi teabele, või volitatud esindajad (võttes arvesse, et paljudel artikliga 4 hõlmatud toodete tootjatel võib juba olla ELis volitatud esindaja)?
- Kui olete leidnud võimaliku volitatud esindaja, veenduge, et tootja lubab tal täita nõutavaid ülesandeid (vt jaod 3 ja 4.3). Seejärel kandke hoolt selle eest, et toodetele märgitakse nõuetekohaselt esindaja nimi ja kontaktandmed (vt jagu 2.3).
- Kui artiklis 4 osutatud ettevõtjana hakkab tegutsema ekspediitorteenuse osutaja, tehke praktilised korraldused, eelkõige tagamaks, et ta saab asjaomaste toodete vastavus-/toimivusdeklaratsiooni. Seejärel kandke hoolt selle eest, et toodetele märgitakse nõuetekohaselt tema nimi ja kontaktandmed (vt jagu 2.3).

2.3. Teave artiklis 4 osutatud ettevõtja kohta

Artiklis 4 osutatud ettevõtja **nimi** (või registreeritud kaubanimi/kaubamärk) ja **kontaktandmed** (sh postiaadress) tuleb märkida vähemalt ühele järgmistest (määruse artikli 4 lõige 4):

- toode;
- toote pakend, st müügi pakend;
- pakk, st toote käitlemist ja vedu hõlbustav pakend;
- saatedokument, nt vastavus-/toimivusdeklaratsioon ⁽¹⁸⁾.

NB! Kui artiklis 4 osutatud ettevõtja on ELi tootja või importija, nõutakse seda teavet tavaliselt juba valdkondlike õigusaktide alusel (vt 4. jagu). Need nõuded võivad olla kõnealuse teabe esitamise koha osas piiravamad ja neist tuleb kinni pidada.

Lisaks postiaadressile (mis tavaliselt koosneb hoone numbrist, tänavast / postkasti numbrist, sihtnumbrist ja linnast), kuid mitte selle asemel, võib esitada **veebisaidi aadressi**. Samuti on kasulik märkida e-posti aadress ja/või telefoninumber, et asjaomastel asutustel oleks lihtsam kiiresti ühendust võtta.

⁽¹⁸⁾ Selle teabe esitamisest (elektroonilises) tollideklaratsioonis ei piisa, kuna see ei ole füüsiliselt tootega kaasas.

Tootel või koos tootega võib esitada **mitme ettevõtja** nime ja kontaktandmed. Ehkki ei pruugi olla sõnaselget nõuet, et ettevõtjate nime ette tuleb märkida „tootja:“, „importija:“, „esindaja:“ või „ekspediitor:“, ei tohiks esitatav teave turujärelevalveasutusi eksitada. Kui ettevõtjate rolli ei ole nimetatud, peavad asutused selle ise välja selgitama. Iga ettevõtja peaks olema võimeline oma rolli tõendama. Ei ole kohustust tõlkida ingliskeelseid väljendeid „manufactured by“, „imported by“, „represented by“ ja „fulfilled by“; neid peetakse hõlpsasti arusaadavaks kogu ELis.

Artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed peavad olema olemas, kui toode deklareeritakse **tollis** vabasse ringlusse lubamiseks (määruse artikli 26 lõike 1 punkt d). Seepärast peaksid tooteid müügiks pakuvad ettevõtjad, kes asuvad väljaspool ELi, juhul, kui toode on mõeldud ELis vabasse ringlusse lubamiseks ja seda ei ole kavas pärast saatmist rohkem töödelda, ⁽¹⁹⁾ kandma hoolt selle eest, et nende nimi ja kontaktandmed on märgitud eespool kirjeldatud viisil, vajaduse korral enne toote saatmist.

2.4. Internetipõhiste kauplemiskohtade kaudu müüdadavad tooted

Internetipõhine kauplemiskoht on e-kaubanduse teenus, mille kaudu pakuvad tooteid müügiks mitu ettevõtjat ⁽²⁰⁾. See võimaldab ühelt poolt ettevõtjatel ja teiselt poolt lõppkasutajatel sõlmida toodete müügitehinguid.

Artiklit 4 kohaldatakse internetipõhiste kauplemiskohtade kaudu müüdavate toodete suhtes.

Sellega ei panda internetipõhiste kauplemiskohtadele ühtki konkreetset kohustust, kui nad pelgalt osutavad kolmandast isikust müüjatele vahendusteenuseid ja kuuluvad direktiivi 2000/31/EÜ artikli 2 punktis b määratletud mõiste alla ⁽²¹⁾. Kui internetipõhine kauplemiskoht vahendab sellise artikliga 4 hõlmatud toote müüki ELi lõppkasutajatele, mille jaoks ei ole määratud artiklis 4 osutatud ettevõtjat, ⁽²²⁾ ja saab teada ebaseaduslikust sisust (nt tänu turujärelevalveasutuse esitatud piisavalt täpsele ja nõuetekohaselt põhjendatud teatisele), saab asjaomane kauplemiskoht tugineda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõikes 1 sätestatud vastutust käsitlevale erandile vaid siis, kui ta ebaseaduslikust sisust teada saades selle kiiresti kõrvaldab või tõkestab juurdepääsu sellele.

Kui internetipõhine kauplemiskoht on ka tootja, importija, volitatud esindaja või ekspediitorteenuse osutaja, võib ta olla artiklis 4 osutatud ettevõtja.

3. ARTIKLIS 4 OSUTATUD ETTEVÕTJA ÜLESANDED

Selles jaos liigitatakse artiklis 4 osutatud ettevõtja ülesanded ja antakse nende kohta juhiseid. Ettevõtjal – eriti kui tegu on ELi tootja või importijaga – võivad juba olla valdkondlikest õigusaktidest tulenevad kohustused (sõltuvalt sellest, kelleks ettevõtja liigitub), mis hõlmavad täielikult või osaliselt neid ülesandeid (vt 4. jagu).

Esiteks on artiklis 4 osutatud ettevõtjal vastavalt artikli 4 lõike 3 punktile a hulk ülesandeid, kui ta **hakkab oma kohustusi täitma** või kui tema tooteportfelli lisandub **uus toode**:

⁽¹⁹⁾ Määruse põhjenduses 53 tuletatakse meelde, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1)) artiklites 220, 254, 256, 257 ja 258 on ette nähtud, et ELi turule tulevad tooted, mida on vaja veel töödelda, et need vastaksid kohaldatavate ELi ühtlustamisõigusaktidele, lastakse turule asjakohase tolliprotseduuri alusel, mis võimaldab importijal sellist töötlemist.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määruse (EL) nr 524/2013 (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määrus) (ELT L 165, 18.6.2013, lk 1)) artikli 4 lõike 1 punktis f on määratletud mõiste „internetipõhine kauplemiskoht“ järgmiselt: „Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ (infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta)) artikli 2 punktis b määratletud teenuseosutaja, kes võimaldab tarbijatel ja kauplejatel sõlmida internetipõhiseid müügi- ja teenuse osutamise lepinguid internetipõhise kauplemiskoha veebisaidil“.

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1).

⁽²²⁾ See on määruse artikliga 4 kooskõlas; ebaseaduslik sisu kuulub direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõike 1 punktis a osutatud ebaseadusliku tegevuse ja teabe alla.

- kontrollida, kas on koostatud vastavus-/toimivusdeklaratsioon, ja säilitada see – selliseid deklaratsioone nõutakse kõikides artikliga 4 hõlmatud valdkondlikes õigusaktides ⁽²³⁾. Nagu on sätestatud artikliga 4 hõlmatud õigusaktides, tuleb neid deklaratsioone säilitada kümme aastat pärast toote turule laskmist ⁽²⁴⁾. Kui toote suhtes kohaldatakse rohkem kui üht õigusakti, koostatakse kõikide kohaldatavate õigusaktide jaoks üks vastavusdeklaratsioon; ⁽²⁵⁾ ning
- kontrollida, kas on koostatud tehniline dokumentatsioon, ⁽²⁶⁾ ning tagada, et selle saab teha turujärelevalveasutusele taotluse korral kättesaadavaks. Kui artiklis 4 osutatud ettevõtja ei säilita neid dokumente ise, tuleb kontrollida, et need dokumendid on olemas, ja saada tootjalt kinnitus selle kohta, et tootja teeb need artiklis 4 osutatud ettevõtjale või turujärelevalveasutusele taotluse korral kättesaadavaks (vt allpool).

Teiseks peab artiklis 4 osutatud ettevõtja vastavalt artikli 4 lõike 3 punktidele c ja d juhul, kui tal on alust arvata, et toode on **ohtlik** ⁽²⁷⁾,

- teavitama asjaomaseid turujärelevalveasutusi. Seda tuleks teha igas liikmesriigis, kus toode on kättesaadavaks tehtud; ⁽²⁸⁾ samuti on oluline teavitada turujärelevalveasutusi võetud või võetavatest parandusmeetmetest; ning
- tagama, et võetakse viivitamata vajalikud parandusmeetmed, et heastada nõuetele mittevastavus või kui see ei ole võimalik, et vähendada ohtu (vt allpool).

Lõpetuseks peab artiklis 4 osutatud ettevõtja vastavalt artikli 4 lõike 3 punktidele a, b ja d astuma turujärelevalveasutuse **taotluse korral** teatud sammud:

- esitama turujärelevalveasutusele vastavus-/toimivusdeklaratsiooni;
- esitama artiklis 4 osutatud turujärelevalveasutusele tehnilise dokumentatsiooni või kui see ei ole tema käes, tagama, et turujärelevalveasutus saab tehnilise dokumentatsiooni (eelkõige tootjalt);
- esitama toote vastavuse tõendamiseks muu teabe ja dokumentatsiooni (nt teavitatud asutuse tõend või otsus) turujärelevalveasutusele kergesti arusaadavas keeles (milles lepitakse kokku turujärelevalveasutusega – võib olla mõni muu keel kui asjaomase riigi ametlik keel);
- tegema turujärelevalveasutusega koostööd. Vajalikud meetmed sõltuvad turujärelevalveasutuse taotlusest, mis peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega (määruse artikli 14 lõige 2); ning
- tagama, et võetakse viivitamata vajalikud parandusmeetmed, et heastada mittevastavus asjaomase toote suhtes kohaldatavate ELi ühtlustamisõigusaktide nõuetele või, kui see ei ole võimalik, et vähendada toote põhjustatavat ohtu. Nendeks meetmeteks võib vastavalt vajadusele olla toote viimine nõuetega vastavusse, toote turult kõrvaldamine või toote tagasivõtmine ⁽²⁹⁾. Artiklis 4 osutatud ettevõtja ei pea võtma parandusmeetmeid ega vähendada ohtu ise, kui ta ei ole kohustatud seda valdkondliku õigusakti alusel tegema, kuid ta peab tagama meetmete võtmise, näiteks paluma tootjal vastata taotlusele ja veenduma, et tootja on seda teinud.

⁽²³⁾ Ehitustoodete puhul toimivusdeklaratsioon, muude toodete puhul vastavusdeklaratsioon.

⁽²⁴⁾ Välitingsimustes kasutatavate seadmete müra, masinaid ja ökodisaini käsitlevates õigusaktides on sätestatud, et deklaratsioone tuleb säilitada kümme aastat alates toote viimasest valmistamise kuupäevast.

⁽²⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta otsuse nr 768/2008/EÜ (toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ) (ELT L 218, 13.8.2008, lk 82) artikkel 5.

⁽²⁶⁾ Kõikides artikliga 4 hõlmatud õigusaktides nõutakse, et tootja peab koostama tehnilise dokumentatsiooni.

⁽²⁷⁾ „Ohtlik toode“ on määratletud määruse artikli 3 punktis 19 kui „toode, millel võib olla inimeste tervisele ja ohutusele üldiselt, töötervishoiule ja tööohutusele, tarbijakaitsele, keskkonnale, avalikule julgeolekule ja muudele liidu ühtlustamisõigusaktidega kaitstud avalikele huvidele kahjulik mõju, mis on suurem kui see, mida peetakse toote otstarbega või selle tavapäraste ja põhjendatult eeldatavate kasutustingimuste, sealhulgas toote kasutusaja ja vajaduse korral kasutuselevõtmis-, paigaldamis- ja hooldusnõuete juures mõistlikuks ja vastuvõetavaks“.

⁽²⁸⁾ Kontaktandmed on esitatud aadressil https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/building-blocks/market-surveillance/organisation_et.

⁽²⁹⁾ Neile tootja ja importija võimalustele on osutatud eraldi enamikus valdkondlikes õigusaktides; määruse artiklis 16 on nimetatud veel võimalikke parandusmeetmeid.

Artiklis 4 osutatud ettevõtja peaks tegutsema **mõistliku aja** või turujärelevalveasutuse kehtestatud tähtaja jooksul. Ta peaks esitama vastavus-/toimivusdeklaratsiooni viivitamata ja muud dokumendid mõistliku aja jooksul ⁽³⁰⁾.

Kui artiklis 4 osutatud ettevõtja leiab, et ta **ei saa täita üht või mitut ülesannet** probleemi tõttu suhetes tootjaga ⁽³¹⁾ (nt tootja ei vasta taotlusele), oleks asjakohane tuletada tootjale meelde tema ELi õigusaktidest tulenevaid kohustusi. Kui probleem püsib, oleks ettevõtja loogiline samm võtta vajalikud meetmed, et lakata olemast asjaomaste toodete puhul artiklis 4 osutatud ettevõtja, kuna ta ei suuda täita oma artikli 4 kohaseid ülesandeid. Teisisõnu,

- *importija* ei saa enam tooteid turule lasta;
- *volitatud esindaja* võiks püüda lõpetada oma suhte tootjaga;
- *ekspediitorteenuse osutaja* ei saa enam tooteid käidelda, st saata neid lõppkasutajatele.

Artiklis 4 osutatud ettevõtjat on võimalik **karistada**, ⁽³²⁾ kui ta ei täida oma artikli 4 kohaseid ülesandeid. Karistus peab olema tõhus, proportsionaalne ja hoiatav (määruse artikli 41 lõige 2). Tootja vastutab jätkuvalt selle eest, et toode oleks vastavuses valdkondlike õigusaktidega, ning talle jäävad kõik toodete, tagatiste, tootevastutuse jms seotud õiguslikud kohustused (nii nagu muudele tarneahelas osalejatele). Artikliga 4 ei panda täiendavaid kohustusi tarbijate või teiste lõppkasutajate ees.

4. PRAKTILISED TAGAJÄRJED ETTEVÕTJATELE

Artiklis 4 osutatud ettevõtja ülesanded (mida on kirjeldatud artiklis 4) on samad, olenemata sellest, mis liiki ettevõtja neid täidab, kuid see, mil määral need kattuvad ettevõtja muude, valdkondlikest õigusaktidest tulenevate ülesannetega, on erinev. Kõiki artiklis 4 sätestatud kohustusi kohaldatakse hoolimata sellest, mida nõutakse asjaomaselt ettevõtjalt valdkondlikus õigusaktis. Esineb mõningaid valdkondlikke erinevusi, kuid enamikus õigusaktides on järgitud tähelepanelikult ettevõtjate kohustusi käsitlevaid standardsätteid ⁽³³⁾. Selles jaos tuuakse esile erinevused, mis mõjutavad artikli 4 rakendamist.

4.1. Tootjad, kelle asukoht on ELis

Tootja on füüsiline või juriidiline isik, kes valmistab toote või laseb toote välja arendada või valmistada ja kes turustab seda toodet oma nime või kaubamärgi all (määruse artikkel 3) ⁽³⁴⁾. Kui tootja asukoht on ELis, on põhimõtteliselt tegemist artiklis 4 osutatud ettevõtjaga, v.a juhul, kui tootja on määranud artikli 4 kohaste konkreetsete ülesannete jaoks volitatud esindaja.

ELis asuvatel tootjatel juba on valdkondlike õigusaktide alusel kohustusi, mis üldjuhul kattuvad artikli 4 lõike 3 kohaste kohustustega ja lähevad neist kaugemale. Üks erand on see, et erinevalt artiklist 4 ei nõuta välitingimustes kasutatavate seadmete müra, masinaid ja ökodisaini käsitlevates õigusaktides ettevõtjalt sõnaselgelt turujärelevalveasutuste teavitamist, kui neil on alust arvata, et õigusaktiga hõlmatud toode on ohtlik. Tootjad, kelle asukoht on ELis ja kes on artiklis 4 osutatud ettevõtjad, peavad seda nimetatud õigusaktidega hõlmatud toodete puhul siiski tegema.

⁽³⁰⁾ Mõni valdkondlik õigusakt (nt õigusaktid, mis käsitlevad mänuasjade ohutust ja ökodisaini) sisaldab üksikasjalikumaid sätteid tähtaegade kohta, mille jooksul teatud ettevõtjad peavad esitama turujärelevalveasutusele teatavad dokumendid. Need on jätkuvalt kohaldatavad.

⁽³¹⁾ Või kui ekspediitorteenuse osutajat takistab probleem kliendiga või probleem kliendi ja tootja vahel.

⁽³²⁾ Määruse artikli 41 lõikes 1 nõutakse, et liikmesriigid peavad sätestama karistusnormid, mida kohaldatakse kõnealuse sätte ja teatavate muude määruse sätete puhul.

⁽³³⁾ Nagu on sätestatud otsuses nr 768/2008/EÜ; lisasuunised ettevõtjate kohustuste kohta on esitatud *sinises raamatus*.

⁽³⁴⁾ Mõni valdkondlik õigusakt sisaldab teistsugust tootja määratlust. Eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta direktiiv 2009/125/EÜ, mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiamõjuga toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks (ELT L 285, 31.10.2009, lk 10), kust on fraas „või laseb toote välja arendada või valmistada“ välja jäetud.

Enamikus valdkondlikes õigusaktides nõutakse, et tootele tuleb märkida tootja nimi/kaubamärk ja aadress, kuid

- mõnes sektoris võib selle teabe teatud asjaoludel märkida pakendile või saatedokumenti;
- ökodisaini käsitlev õigusakt ei sisalda sellist nõuet;
- välitingimustes kasutatavate seadmete müra ja masinaid käsitlevates õigusaktides nõutakse selle asemel, et nimi ja aadress tuleb märkida vastavusdeklaratsiooni⁽³⁵⁾ (või osaliselt komplekteeritud masina puhul ühendamisdeklaratsioon⁽³⁶⁾) ja see deklaratsioon peab tootega kaasas olema⁽³⁷⁾.

Seepärast kohustab artikkel 4 neil erandlikel juhtudel, kus ökodisaini käsitleva õigusaktiga hõlmatud toode ei kuulu muude artikliga 4 hõlmatud valdkondlike õigusaktide kohaldamisalasse, ELis asuvat tootjat, kes on artiklis 4 osutatud ettevõtja, astuma oma nime ja kontaktandmete märkimiseks lisasamme.

4.2. Importijad

Importija on ELis asuv füüsiline või juriidiline isik, kes laseb liidu turule kolmandast riigist pärit toote (määruse artikkel 3). Kui ELis on olemas importija, on põhimõtteliselt tegemist artiklis 4 osutatud ettevõtjaga, v.a juhul, kui tootja on määranud artikli 4 kohaste konkreetsete ülesannete jaoks volitatud esindaja.

Valdkondlike õigusaktidega on üldjuhul kehtestatud importijale kohustused, mis kattuvad artikli 4 lõikes 3 sätestatud kohustustega ja mis lähevad neist kaugemale⁽³⁸⁾. Üks erand on taas see, et erinevalt artiklist 4 ei nõuta välitingimustes kasutatavate seadmete müra, masinaid ja ökodisaini käsitlevates õigusaktides importijatelt sõnaselgelt turujärelevalveasutuste teavitamist, kui neil on alust arvata, et õigusaktiga hõlmatud toode on ohtlik. Nimetatud õigusaktide kohaldamisalasse kuuluvate toodete importijad, kes on artiklis 4 osutatud ettevõtjad, peavad seda nende õigusaktidega hõlmatud toodete puhul siiski tegema.

Valdkonnapõhised sätted, mis käsitlevad importija nime ja kontaktandmete esitamist tootel või koos tootega, on suuresti samad kui tootja puhul (vt eespool). Seepärast kohustab artikkel 4 importijat, kes on artiklis 4 osutatud ettevõtja, vaid erandjuhul astuma oma nime ja kontaktandmete märkimiseks lisasamme.

Kui sama liiki toodet käitleb mitu importijat, on importija artiklis 4 osutatud ettevõtja nende konkreetsete toodete puhul, mille ta on lasknud ELi turule, ja ta peab tagama, et asjaomastel toodetel või koos toodetega on esitatud nõuetekohaselt tema nimi. Nii on see ka valdkondlike õigusaktide alusel, kui sama liiki tootel on mitu importijat. Konkreetsetel tootel peaks seega põhimõtteliselt olema vaid asjaomase importija nimi.

4.3. Volitatud esindajad

Volitatud esindaja on ELis asuv füüsiline või juriidiline isik, kes on saanud tootjalt kirjaliku volituse tegutseda tema nimel seoses kindlate ülesannetega, mis tulenevad tootja kohustustest, mis on sätestatud asjakohastes liidu ühtlustamisõigusaktides või ette nähtud määruse (EL) 2019/1020 nõuete kohaselt (määruse artikkel 3). Kui tootja soovib, et volitatud esindaja tegutseks artiklis 4 osutatud ettevõtjana, peab ta kandma hoolt selle eest, et tema volitus hõlmab kõiki artikli 4 lõikes 3 loetletud ülesandeid. Volitatud esindajal peavad olema oma ülesannete täitmiseks vajalikud vahendid (määruse artikli 5 lõige 3).

⁽³⁵⁾ Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. mai 2000. aasta direktiivi 2000/14/EÜ (välitingimustes kasutatavate seadmete müra kohta käivate liikmesriikide seaduste ühtlustamise kohta (EÜT L 162, 3.7.2000, lk 1)) II lisa ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2006. aasta direktiivi 2006/42/EÜ (mis käsitleb masinaid ja millega muudetakse direktiivi 95/16/EÜ) (ELT L 157, 9.6.2006, lk 24) II lisa 1. osa A jao punkt 1.

⁽³⁶⁾ Direktiivi 2006/42/EÜ II lisa 1. osa B jao punkt 1.

⁽³⁷⁾ Vastavalt direktiivi 2000/14/EÜ artikli 4 lõige 1 ja direktiivi 2006/42/EÜ artikli 5 lõike 1 punkt e.

⁽³⁸⁾ Välitingimustes kasutatavate seadmete müra käsitlevas õigusaktis (direktiivi 2000/14/EÜ artikli 4 lõige 2) ja masinaid käsitlevas õigusaktis (direktiivi 2006/42/EÜ artikli 2 punkt i) ei kasutata mõistet „importija“, vaid on osutatud igale isikule, kes toote turule laseb.

Valdkondlikud õigusaktid sageli lubavad määrata volitatud esindaja ⁽³⁹⁾. Selle võimaluse kasutamise korral tuleb esindajale üldjuhul anda volitus teha vähemalt järgmist:

- hoida vastavus-/toimivusdeklaratsioon ja tehniline dokumentatsioon turujärelevalveasutuste jaoks kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul kättesaadavana (artikliga 4 hõlmatud valdkondlike õigusaktide puhul üldjuhul kümme aastat);
- esitada põhjendatud taotluse korral pädevale asutusele kogu toote vastavust tõendav teave ja dokumentatsioon ning
- teha põhjendatud taotluse korral liikmesriikide pädevate asutustega koostööd kõigis meetmetes, mis võetakse selleks, et kõrvaldada oma volitusega hõlmatud toodete põhjustatud ohud ⁽⁴⁰⁾.

Erandeid sellest võib leida välitingimustes kasutatavate seadmete müra, masinaid ja ökodisaini käsitlevates õigusaktides, mille alusel volitatud esindajal on teistsugused ülesanded, mis sarnanevad rohkem tootja ülesannetega.

Seepärast peab tootja, juhul kui ta on määranud valdkondliku õigusakti alusel volitatud esindaja ja ta soovib, et see esindaja tegutseks artiklis 4 osutatud ettevõtjana, vaatama läbi volitatud esindaja volituse, kandmaks hoolt selle eest, et see hõlmab kõiki artikli 4 lõikes 3 loetletud ülesandeid. Eelkõige võib olla vajalik lisada ülesanded, mis tuleb täita, kui esindajal on alust arvata, et toode on ohtlik.

Samamoodi, kui tootja kavatses määrata volitatud esindaja, et hõlbustada artikli 4 järgimist, ja ta soovib määrata volitatud esindaja valdkondliku õigusakti alusel, peab ta kontrollima, kas kohaldatava valdkondliku -õigusaktiga on ette nähtud veel ülesandeid lisaks neile, mille täitmist nõutakse artiklis 4.

Lisaks artikli 4 lõikes 3 loetletud ülesannetele peab volitatud esindaja esitama taotluse korral turujärelevalveasutusele oma volituse koopia turujärelevalveasutuse määratud ELi keeles (määruse artikli 5 lõige 2).

Välitingimustes kasutatavate seadmete müra, masinaid ja ehitustooteid käsitlevates õigusaktides nõutakse, et volitatud esindaja nimi ja kontaktandmed tuleb märkida vastavus-/toimivusdeklaratsiooni, ⁽⁴¹⁾ mis peab tootega kaasas olema ⁽⁴²⁾. Mitmes muus sektoris on õigusaktiga ette nähtud, et tootja peab esitama tootel või koos tootega kontaktaadressi; see aadress võib olla volitatud esindaja oma. Kui artiklis 4 osutatud ettevõtjana tegutseva volitatud esindaja nime ja kontaktandmeid ei ole tootel või koos tootega veel esitatud, peaks ettevõtja, kes laseb toote ELi turule, tagama nende nõuetekohase lisamise (sujuvuse huvides võib ta paluda, et seda teeks süstemaatiliselt tootja).

4.4. ELis asuvad ekspediitorteenuse osutajad

Ekspediitorteenuse osutaja on füüsiline või juriidiline isik, kes pakub majandustegevusena vähemalt kaht järgmist teenust, ilma et käideldavad tooted kuuluksid talle:

- ladustamine;
- pakendamine;
- adresseerimine ja
- saatmine.

⁽³⁹⁾ V.a pürotehniliste toodete puhul. Määruse artiklite 4 ja 5 kohaselt siiski saab määrata pürotehniliste toodete jaoks volitatud esindaja; tema ülesanded on loetletud artiklis 4.

⁽⁴⁰⁾ Teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramist elektri- ja elektroonikaseadmetes käsitleva õigusakti puhul kõigis vastavuse tagamiseks võetavates meetmetes (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiivi 2011/65/EL (teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (ELT L 174, 1.7.2011, lk 88)) artikli 8 punkt b) ning mehitamata õhusõidukeid käsitleva õigusakti puhul kõigis meetmetes, mis võetakse toote mittevastavuse või selle põhjustatud ohutusriskide kõrvaldamiseks (komisjoni 12. märtsi 2019. aasta delegeeritud määruse (EL) 2019/945 (mehitamata õhusõidukite süsteemide ja mehitamata õhusõidukite süsteemide kolmandate riikide käitajate kohta (ELT L 152, 11.6.2019, lk 1)) artikli 7 lõike 2 punkt c).

⁽⁴¹⁾ Vastavalt direktiivi 2000/14/EÜ II lisa, direktiivi 2006/42/EÜ II lisa 1. osa A jao punkt 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2011. aasta määruse (EL) nr 305/2011 (millega sätestatakse ehitustoodete ühtlustatud turustustingimused ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/106/EMÜ (ELT L 88, 4.4.2011, lk 5)) III lisa.

⁽⁴²⁾ Vastavalt direktiivi 2000/14/EÜ artikli 4 lõige 1, direktiivi 2006/42/EÜ artikli 5 lõike 1 punkt e ja määruse (EL) nr 305/2011 artikkel 7.

Need teenused ei hõlma postiteenuseid, ⁽⁴³⁾ postipakkide kättetoimetamise teenuseid ⁽⁴⁴⁾ ega ühtki muud postiteenust või kaubaveoteenust (määruse artikkel 3).

Ekspediitorteenuse osutajad ladustavad tooteid tavaliselt ELis, et toote saaks tarnida kiiresti ELi tarbijale või muule lõppkasutajale, niipea kui toode internetis tellitakse. Seega osutavad nad teenuseid teistele ettevõtjatele. Tellimuse saamisel pakendavad nad toote (v.a juhul, kui see on transportimiseks juba korralikult pakendatud), kinnitavad pakendile kättetoimetamisadressi ja panevad toote teele, andes selle üle posti-, postipakkide kättetoimetamise või veoteenuse osutajale või toimetades selle kohale ise.

Ekspediitorteenuse osutajate tegevus on väga lai, kuid nagu öeldud, seisneb see muus kui postiteenuste või postipakkide kättetoimetamise teenuste osutamise (st pakkide vormistamine, sorteerimine, vedu ja kättetoimetamine). Kui füüsiline või juriidiline isik osutab nii ekspediitorteenuseid kui ka postiteenuseid, postipakkide kättetoimetamise teenuseid või kaubaveoteenuseid, on artikkel 4 asjakohane vaid ekspediitorteenuse osutamisel käideldavate toodete puhul.

ELis asuv ekspediitorteenuse osutaja on artiklis 4 osutatud ettevõtja selliste enda käideldavate toodete puhul, millel puudub ELis tootja, importija või volitatud esindaja. Seepärast peaks ta enne, kui ta nõustub osutama artikliga 4 hõlmatud toote puhul ekspediitorteenust, kliendi käest järele uurima, kas asjaomase toote jaoks juba on ELis mõni muud liiki ettevõtja. Kui ei ole, saab temast artiklis 4 osutatud ettevõtja.

Valdkondlikes õigusaktides ei ole osutatud ekspediitorteenuse osutajatele. Seepärast peavad nad, tegutsedes artiklis 4 osutatud ettevõtjana, tegema koos oma kliendiga korraldused tagamaks, et nad saavad enne teenuse osutamiseks nõusoleku andmist kliendilt või otse tootjalt vahendid, mis võimaldavad neil täita oma kohustusi, eelkõige

- asjaomaste toodete vastavus-/toimivusdeklaratsiooni ning
- kinnituse valmisoleku kohta teha koostööd, mis aitab neil täita muid ülesandeid, näiteks
 - esitada tehniline dokumentatsioon ja
 - võtta asutuste taotlusel parandusmeetmeid.

Klient peaks tagama, et tootel või koos tootega esitatakse teenuseosutaja nimi ja kontaktandmed, kui tootja ei ole selle eest juba hoolt kandnud. Klient võib lisada selle ise või lasta seda teha kellelgi teisel, enne kui toode deklareeritakse tollis vabasse ringlusse lubamiseks (vt jagu 2.3).

Nii nagu importijaid, võib ka ekspediitorteenuse osutajaid olla teatud liiki toote puhul mitu. Neid kõiki käsitletakse artiklis 4 osutatud ettevõtjana ning nad peavad esitama toodetel või koos toodetega, mida nad käitlevad, oma nime ja kontaktandmed.

Tootja võib määrata ekspediitorteenuse osutaja oma volitatud esindajaks. Sellisel juhul on asjakohased käesolevate suuniste need osad, milles käsitletakse volitatud esindajaid.

⁽⁴³⁾ Nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/67/EÜ (ühenduse postiteenuste siseturu arengut ja teenuse kvaliteedi parandamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (EÜT L 15, 21.1.1998, lk 14)) artikli 2 punktis 1.

⁽⁴⁴⁾ Nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. aprilli 2018. aasta määruse (EL) 2018/644 (postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuste kohta (ELT L 112, 2.5.2018, lk 19)) artikli 2 punktis 2.

Tekstikast 3

Näide sellest, mida peaks tegema ELis asuv ekspediitorteenuse osutaja

Praktiline kontrollnimekiri peaks hõlmama järgmist:

- andke olemasolevatele ja võimalikele klientidele teada, et juhul, kui nad müüvad mõnda artikliga 4 hõlmatud toodet, on vaja artiklis 4 osutatud ettevõtjat. Juhtige nende tähelepanu artiklile 4 ja käesolevatele suunistele;
- andke kliendile teada, et olete artiklis 4 osutatud ettevõtja, kui ELis asuv tootja, importija või volitatud esindaja puudub (või kui Te ei soovi seda olla, väljendage seda selgelt ja öelge, et klient ei saa kasutada Teie ekspediitorteenuseid toodete jaoks, millel ei ole ELis asuvat tootjat, importijat või volitatud esindajat);
- kui klient soovib, et tegutseksite artiklis 4 osutatud ettevõtjana, kontrollige, kas Te juba täidate sama liiki toote puhul seda rolli mõne teise kliendi jaoks – kui jah, siis on Teil kõik vajalik juba olemas; kui ei, otsustage, mil määral hangite vajamineva ise ja mil määral soovite, et klient teeks seda Teie eest;
- öelge kliendile, kes soovib, et tegutseksite artiklis 4 osutatud ettevõtjana, mida ta peab tegema, enne kui ta saab hakata kasutama Teie ekspediitorteenuseid (nt esitama tootja kontaktandmed, vastavus-/toimivusdeklaratsioonid jne);
- teavitage klienti, kui kõik artiklis 4 osutatud ettevõtjana tegutsemiseks vajalikud korraldused on tehtud, et ta saaks hakata pakkuma tooteid müügiks.

5. TURUJÄRELEVALVE NING ELI TURULE TULEVATE TOODETE KONTROLLIMINE**5.1. Turujärelevalve**

Turujärelevalveasutused peavad kontrollima piisavalt põhjalikult tootemadusi (määruse artikli 11 lõige 3). Selle üle otsustamisel mida, mis liiki tooteid ja kui põhjalikult kontrollida, peavad nad lähtuma ohtudest (samas), et saavutada turul võimalikult suur mõju.

Olles otsustanud, milliseid tooteid kontrollida, võib neil tekkida vajadus küsida **vastavust tõendavaid dokumente**. Artiklis 4 osutatud ettevõtja aitab neil seda teavet saada, hõlbustades suhtlemist ja koostööd tootjaga. Turujärelevalveasutused võivad võtta artiklis 4 osutatud ettevõtjaga ühendust otse, isegi kui asjaomane ettevõtja asub teises liikmesriigis ⁽⁴⁵⁾. Nad peaksid täpselt nimetama, mis liiki dokumente nad vajavad ja milliste toodete jaoks.

Kui turujärelevalveasutused soovivad kontrollida internetis toimuva müügi või muu kaugmüügi puhul vastavust tõendavaid dokumente ilma toodet kontrollimata või enne toote kontrollimist, ei pruugi neil olla artiklis 4 osutatud ettevõtja nime ja kontaktandmeid. Sellisel juhul võivad nad nende küsimiseks ühendust võtta asjaomast toodet müügiks pakkuva ettevõtjaga (kes on määratletud määruse artiklis 3) ⁽⁴⁶⁾.

Artiklis 4 osutatud ettevõtja on kontaktisik, et lahendada peale dokumentatsiooni veel muid **küsimusi või probleeme** (määruse artikli 4 lõike 3 punkt d). Niisugustel juhtudel peaksid asutused selgelt ütlema, mida nad temalt ootavad.

⁽⁴⁵⁾ Kui turujärelevalveasutusel on keeruline seda teha, võib ta paluda määruse VI peatükis sätestatud korras ja tingimustel abi teise liikmesriigi asutuselt.

⁽⁴⁶⁾ Vastavalt määruse artikli 7 lõikele 1 on ettevõtjatel (kes on määratletud artiklis 3) kohustus teha teatavate meetmete võtmiseks turujärelevalveasutustega koostööd. Määruse põhjenduses 24 on öeldud, et sealhulgas peab ettevõtja esitama asutuse taotluse korral selle ettevõtja kontaktandmed, kes täidab ülesandeid toodete osas, mille suhtes kohaldatakse teatavaid liidu ühtlustamisõigusakte, juhul kui need andmed on ettevõtjale kättesaadavad.

Turujärelevalveasutused võivad võtta artiklis 4 osutatud ettevõtjaga ühendust küsimuses, mis on seotud tootjaga, kelle toodet (tooteid) ta käsitleb, kuid mis ei kuulu artikli 4 kohaldamisalasse, st küsimuses, mis on seotud õigusaktidega või artikliga 4 hõlmamata toodetega. Kuigi artikliga 4 ei ole selliseid taotlusi eraldi ette nähtud, julgustatakse artiklis 4 osutatud ettevõtjat hõlbustama sel otstarbel toimuvat asutuste ja tootjate vahelist suhtlust.

5.2. ELi turule tulevate toodete kontrollimine

Piiriasutustel on kohustus kontrollida ELi sisenevaid tooteid. Seda tehes lähtuvad nad riskianalüüsist. Artikliga 4 hõlmatud toodete füüsilise kontrolli tegemisel soovitatakse neil kontrollida, kas tootele või selle pakendile, pakile või saatedokumenti on märgitud artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed (määruse artikli 4 lõige 4). Kui seda ei ole tehtud või kui neil on alust arvata, et toode ei vasta mingil muul põhjusel artiklile 4, ⁽⁴⁷⁾ peaksid nad peatama toote vabasse ringlusse lubamise, teavitama turujärelevalveasutust (määruse artikkel 26) ja jääma ootama selle vastust.

5.3. Artikli 4 järgimata jätmine

Kuna artikli 4 peamine eesmärk on hõlbustada vastavust tõendavate dokumentide kontrollimist, tekitab artiklis 4 osutatud ettevõtja nime ja kontaktandmete puudumine probleeme, takistades turujärelevat. See on ka märk sellest, et toode ei pruugi olla mõeldud ELi turu jaoks ja/või ei pruugi vastata ELi eeskirjadele.

Seepärast peaksid turujärelevalveasutused, kui nad leiavad uurimise käigus, et artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed on puudu, nõudma asjaomaselt ettevõtjalt ⁽⁴⁸⁾ parandusmeetmete võtmist. Neil on ka õigus määrata karistusi (määruse artikli 14 lõike 4 punkt i).

Sama kehtib juhul, kui tootel või koos tootega on esitatud artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed, kuid asutus avastab uurimise käigus, et need on valed, nt esitatud aadressi ei ole olemas või esitatud aadressil ei leidu nimetatud ettevõtjat.

Nõue märkida artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed ei ole ametiasutuste tehtava kontrolli peamine uurimisobjekt. Sellegipoolest võiksid turujärelevalveasutused astuda sellealase teadlikkuse suurendamise raames konkreetseid samme, näiteks ELi-üleste ühismeetmete kaudu.

Nagu on märgitud 3. jaos, võib karistada ka artiklis 4 osutatud ettevõtjat, kui ta ei täida oma kohustusi, eriti kui ta ei tee koostööd (määruse artikli 41 lõige 1). Karistus peab olema tõhus, proportsionaalne ja hoiatav (määruse artikli 41 lõige 2).

⁽⁴⁷⁾ Nt kui tootel või koos tootega on esitatud artiklis 4 osutatud ettevõtja nimi ja kontaktandmed, kuid kontrolli käigus avastatakse, et need on valed, nt esitatud aadressi ei ole olemas või esitatud aadressil ei leidu nimetatud ettevõtjat.

⁽⁴⁸⁾ Tavaliselt tootjalt (v.a juhul, kui tootja näiteks ei kavatsenud lasta tooteid ELi turule, kuid mõni ettevõtja tegi seda sellegipoolest). Seda saab teha vaid juhul, kui tootja ja tema kontaktandmed on võimalik kindlaks teha.

6. SÄTTE TEKST

Artikkel 4

Ülesanded, mida ettevõtjad peavad täitma toodete puhul, mille suhtes kohaldatakse teatavaid liidu ühtlustamisõigusakte

1. Ilma et see mõjutaks kohaldatavates liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud kohustusi, võib toote, mille kohta kehtivad lõikes 5 osutatud õigusaktid, teha turul kättesaadavaks ainult juhul, kui liidus asuv ettevõtja on võtnud tootega seoses vastutuse lõikes 3 sätestatud ülesannete täitmise eest.
2. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab lõikes 1 osutatud ettevõtja üht järgmistest:
 - a) tootja, kelle asukoht on liidus;
 - b) importija, juhul kui tootja asukoht ei ole liidus;
 - c) volitatud esindaja, kellel on tootja kirjalik volitus, millega ta määratakse tootja nimel lõikes 3 sätestatud ülesandeid täitma;
 - d) liidus asuv ekspediitorteenuse osutaja seoses tema poolt käideldavate toodetega, kui liidus ei asu ühtegi teist punktides a, b või c osutatud ettevõtjat.
3. Ilma et see mõjutaks ettevõtjate kohustusi, mis on sätestatud kohaldatavates liidu ühtlustamisõigusaktides, täidab lõikes 1 osutatud ettevõtja järgmisi ülesandeid:
 - a) kui toote suhtes kohaldatavates liidu ühtlustamisõigusaktides nõutakse ELi vastavusdeklaratsiooni või toimivusdeklaratsiooni ja tehnilise dokumentatsiooni olemasolu, siis kontrollib ettevõtja, kas ELi vastavusdeklaratsioon või toimivusdeklaratsioon ja tehniline dokumentatsioon on koostatud, ning teeb vastavusdeklaratsiooni või toimivusdeklaratsiooni turujärelevalveasutusele nendes õigusaktides sätestatud ajavahemiku jooksul kättesaadavaks ja tagab, et taotluse korral tehakse nendele asutustele kättesaadavaks ka tehniline dokumentatsioon;
 - b) kui turujärelevalveasutus esitab põhjendatud taotluse, siis esitab ettevõtja sellele asutusele kogu toote vastavust tõendava teabe ja dokumentatsiooni keeles, millest asutuses saadakse kergesti aru;
 - c) kui on alust arvata, et toode on ohtlik, teavitab ettevõtja turujärelevalveasutusi;
 - d) teeb turujärelevalveasutustega koostööd, ka siis, kui talle on selleks esitatud põhjendatud taotlus, ja tagab, et kui toode ei vasta toote suhtes kohaldatavates liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud nõuetele, võetakse viivitamata vajalikud parandusmeetmed või kui see ei ole võimalik, maandab tootega kaasnevat ohtu kas turujärelevalveasutuse nõudmisel või omal algatusel, kui lõikes 1 osutatud ettevõtja on seisukohal või tal on alusta arvata, et toode on ohtlik.
4. Ilma et see piiraks kohustusi, mida ettevõtjad peavad täitma kohaldatavate liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt, märgitakse tootele või selle pakendile, pakile või saatedokumendile lõikes 1 osutatud ettevõtja nimi, registreeritud kaubanimi või registreeritud kaubamärk ning kontaktandmed, sealhulgas postiaadress.
5. Käesolevat artiklit kohaldatakse ainult toodete suhtes, mille kohta kehtivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) nr 305/2011, (EL) 2016/425 ja (EL) 2016/426 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2000/14/EÜ, 2006/42/EÜ, 2009/48/EÜ, 2009/125/EÜ, 2011/65/EL, 2013/29/EL, 2013/53/EL, 2014/29/EL, 2014/30/EL, 2014/31/EL, 2014/32/EL, 2014/34/EL, 2014/35/EL, 2014/53/EL ja 2014/68/EL.

KOMISJONI TEATIS

Juhenddokument Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/515 (mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist) kohaldamiseks

(EMPs kohaldatav tekst)

(2021/C 100/02)

SISUKORD

	<i>Lehekülg</i>
1. SISSEJUHATUS	18
2. MÄÄRUSE KOHALDAMISALA (MÄÄRUSE ARTIKKEL 2)	18
2.1. Teises liikmesriigis seaduslikult turustatavad kaubad	19
2.1.1. Kaubad	19
2.1.2. Teises liikmesriigis seaduslikult turustatav	19
2.2. Määruse kohased haldusotsused	19
2.2.1. Mis on haldusotsus?	19
2.2.2. Esimene kriteerium: riigisisesed tehnilised normid – haldusotsuse alus	20
2.2.3. Teine kriteerium: haldusotsuse otsene või kaudne mõju on sihtliikmesriigis turulepääsu piirata või keelata	21
2.2.4. Riigisisesed tehnilised normid ja eelloa andmise menetlused	22
2.2.5. Mõned juhud, mille puhul määrust (EL) 2019/515 ei kohaldata	23
3. KUIDAS MÄÄRUSE KOHANE VASTASTIKUNE TUNNUSTAMINE TOIMIB?	23
3.1. Kauba seaduslik turustamine päritoluliikmesriigis	23
3.2. Kauba müük teises liikmesriigis	23
3.3. Teave hindamise kohta	23
3.4. Vastastikuse tunnustamise deklaratsioon (määruse artikkel 4)	23
3.4.1. Deklaratsiooni sisu ja vorm	25
3.4.2. Deklaratsiooni keel	26
3.4.3. Kes võib deklaratsiooni koostada?	26
3.4.4. Mis saab siis, kui deklaratsioon on osaliselt täitmata?	26
3.4.5. Kuidas ja millal saab deklaratsiooni kasutada?	27
3.4.6. Kuidas dokumente esitada?	27
3.5. Pädeva asutuse poolne hindamine (määruse artikli 5 lõige 1)	27
3.5.1. Õigustatud avaliku huviga seotud põhjused	28
3.5.2. Proportsionaalsuse põhimõte	28
3.6. Turulepääsu ajutine peatamine (määruse artikkel 6)	30
3.7. Haldusotsus (määruse artikli 5 lõiked 9–13)	31
3.8. Komisjoni ja teiste liikmesriikide teavitamine	31
3.9. Haldusotsuste vastu rakendatavad õiguskaitsevahendid	32
3.10. Mis on SOLVIT?	32
3.11. SOLVIT ja määruse artikli 8 kohane probleemide lahendamise menetlus	33

3.12. Komisjoni arvamus määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise menetluse raames	34
3.13. Toodete kontaktpunktide roll (määruse artikkel 9)	34
3.14. Halduskoostöö (määruse artikkel 10)	35
4. RIIGISESTE TEHNILISTE NORMIDE EELHINDAMINE – DIREKTIIV (EL) 2015/1535 JA ÜHTSE TURU KLAUSEL ..	36
5. MÄÄRUSE (EL) 2019/515 JA DIREKTIIVI 2001/95/EÜ VAHELINE SEOS	37
5.1. Tarbijate tervist ja ohutust ohustavate toodetega seoses võetavad meetmed	37
5.2. Muud ohtu kujutavate tarbekaupadega seoses võetavad meetmed	37

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ⁽¹⁾ (edaspidi „määrus“), hakati kohaldama 19. aprillil 2020 ja sellega asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 764/2008 ⁽²⁾. Määruse eesmärk on tugevdada ühtse turu toimimist, parandades vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist ja kõrvaldades kaubandusele seatud põhjendamatud piirangud (määruse artikli 1 lõige 1).

Käesoleva juhenddokumendi eesmärk on aidata ettevõtjatel ja riikide pädevatel asutustel määrust kohaldada ⁽³⁾. Õiguslikult siduv on siiski üksnes määruse enda tekst. ELi õigusaktide tõlgendamine kuulub Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi „Euroopa Kohus“) ainupädevusse.

Vastastikuse tunnustamise põhimõtte tuleneb Euroopa Kohtu praktikast Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artiklite 34 ja 36 kohta. Määruses on sätestatud normid ja menetlused vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamiseks üksikjuhtudel (määruse artikli 1 lõige 2).

ELi toimimise lepingu artikleid 34 ja 36 kohaldatakse kaupu või kaupade teatavaid aspekte käsitlevate ELi ühtlustamisnormide puudumise korral.

ELi toimimise artikli 34 kohaselt „[k]eelatakse liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“.

ELi toimimise lepingu artiklis 36 on sätestatud järgmist.

„Artiklite 34 ja 35 sätted ei välista ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks. Sellised keelud või piirangud ei kujuta endast siiski suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist.“

Piiravaid meetmeid võivad õigustada ka muud Euroopa Kohtu praktikas kindlaksmääratud eesmärgid (nn kohustuslikud nõuded).

Euroopa Kohus on töötanud artiklite 34 ja 36 alusel välja vastastikuse tunnustamise põhimõtte:

- liikmesriigid ei või keelata oma territooriumil selliste kaupade müüki, mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse;
- liikmesriigid võivad piirata teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade turustamist või selle keelata, kui selline piiramine või keelamine on õigustatud ELi toimimise lepingu artiklis 36 sätestatud alustel või põhineb muudel Euroopa Kohtu praktikas tunnustatud avaliku huviga seotud põhjustel.

2. MÄÄRUSE KOHALDAMISALA (MÄÄRUSE ARTIKKEL 2)

Määrust kohaldatakse: 1) igat liiki kaupade suhtes, mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse, ning 2) haldusotsuste suhtes, mille on selliste kaupade suhtes teinud või teeb sihtliikmesriigi pädev asutus. Määruse kohaldamisalasse kuulumiseks peab haldusotsuse aluseks olema sihtliikmesriigis kohaldatav riigisisene tehniline norm ning haldusotsuse otsene või kaudne mõju peab olema sihtliikmesriigis turulepääsu piirata või keelata (määruse artikli 2 lõige 1).

Alati ei ole lihtne kindlaks teha, kas kauba suhtes võiks kohaldada vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Seda seetõttu, et ELi toimimise lepingu artikleid 34 ja 36 – ja seega vastastikust tunnustamist – kohaldatakse väga paljude kaupade või kaubaaspektide suhtes, mida ELi ühtlustamisõigusaktid ammendavalt ei hõlma.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 764/2008 (ELT L 91, 29.3.2019, lk 1).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 764/2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ (ELT L 218, 13.8.2008, lk 21).

⁽³⁾ Vt komisjoni 19. detsembril 2017. aasta teatis „Kaupade pakett: usalduse tugevdamine ühtse turu vastu“ (COM(2017) 787 final) ning määruse põhjendus 5.

2.1. Teises liikmesriigis seaduslikult turustatavad kaubad

2.1.1. Kaubad

Määrust kohaldatakse igat liiki kaupade, sealhulgas põllumajandustoodete suhtes. Mõiste „põllumajandustooted“ hõlmab vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 38 lõikele 1 ka kalandustooteid (määruse artikli 2 lõige 1 ja põhjendus 12).

Määruses käsitletakse kaupu, mille suhtes kohaldatakse ELi toimimise lepingu artiklit 34 (määruse artikli 1 lõige 2). Euroopa Kohtu praktikas on asunud seisukohale, et „kaupade vaba liikumise kohaldamisalasse kuuluvad üksnes tooted, mida saab rahas hinnata ning mis võivad iseenesest olla kaubanduslike tehingute esemeks“⁽⁴⁾.

2.1.2. Teises liikmesriigis seaduslikult turustatav

Määruses käsitletakse kaupu, mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse (määruse artikli 1 lõige 2).

Määruse artikli 3 punkti 1 kohaselt on „teises liikmesriigis seaduslikult turustatav“ kaup, mis „vastab asjaomases liikmesriigis kohaldatavatele asjakohastele normidele või seda ei reguleeri asjaomases liikmesriigis ükski selline õigusnorm, ning on asjaomases liikmesriigis lõppkasutajatele kättesaadavaks tehtud“ (määruse artikli 3 punkt 1). See oluline mõiste hõlmab kahte kriteeriumi, mis on esitatud kahes järgmises lõigus.

- **Esimene kriteerium** on, et kaup või sama liiki kaup peab vastama päritoluliikmesriigis kohaldatavatele asjakohastele normidele või et seda ei tohi selles liikmesriigis ükski selline norm reguleerida. Seega kui päritoluliikmesriigis puuduvad konkreetse kaubaga seotud asjakohased riigisisised tehnilised normid, on kauba selle liikmesriigi riigisisestele tehnilistele normidele vastavuse küsimusele lihtsam vastata. Kui päritoluliikmesriigis on asjaomased riigisisised tehnilised normid olemas, võib vastavuse tõendamiseks mõnel juhul piisata teabest kauba omaduste kohta ja viitest liikmesriigi õigusele. Teistel juhtudel võib olla vajalik eelloa andmise otsus. Tuleb meeles pidada, et liikmesriigid võivad järgida väga erinevaid süsteeme kaupade kontrollimiseks enne nende turulelaskmist (eelloa andmise menetlus) või pärast nende turulelaskmist (turujärelevalve). Need erinevad süsteemid hõlmavad olukordi, kus teatavaid kaupu ei reguleerita üldse ja need ei pea vastama siseriiklikele õigusnõuetele. See, et kauba „vastavus asjakohastele normidele“ sõltub ühes liikmesriigis saadud eelnevast heakskiidust, ei pruugi tähendada, et selline heakskiit oleks nõutav sama kauba seaduslikuks turustamiseks teises liikmesriigis. Liikmesriikides kehtivad erinevad nõuded ei mõjuta seadusliku turustamise mõistet.
- Seadusliku turustamise mõiste **teine kriteerium** on, et kaup tehti lõppkasutajatele kättesaadavaks asjaomases liikmesriigis. Määruse artikli 3 punktis 2 on „turul kättesaadavaks tegemine“ määratletud kui „kauba turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks asjaomase liikmesriigi territooriumi turule tarnimine kaubandustegevuse käigus tasu eest või tasuta“. Mis tahes dokumenti, mis sisaldab: i) üheselt mõistetavaid andmeid kauba või kaubaliigi identifitseerimiseks ja tarnijate, klientide või lõppkasutajate identifitseerimiseks ning ii) teavet kuupäeva kohta, näiteks arvet, tuleks pidada vajalikuks ja piisavaks tõendiks kriteeriumi täitmise kohta.

2.2. Määruse kohased haldusotsused

2.2.1. Mis on haldusotsus?

Määruse artikli 2 lõikes 1 on täpsustatud, et määrust kohaldatakse haldusotsuste suhtes, mille teeb sihtliikmesriigi pädev asutus selliste kaupade suhtes, mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse, kui haldusotsus vastab järgmistele **kriteeriumidele**:

- a) haldusotsuse aluseks on sihtliikmesriigis kohaldatav riigisisene tehniline norm ning
- b) haldusotsuse otsene või kaudne mõju on sihtliikmesriigis turulepääsu piirata või keelata.

⁽⁴⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. aprill 2011, Vlaamse Dierenartsenvereniging ja Janssens, liidetud kohtuasjad C-42/10, C-45/10 ja C-57/10, ECLI:EU:C:2011:253, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika.

Määruse artikli 2 lõikes 1 on veel täpsustatud, et mõiste „haldusotsus“ hõlmab iga haldustoimingut, mis põhineb riigisisel tehnilisel normil ning millel on sama või sisuliselt sama õiguslik mõju, nagu on osutatud punktis b.

See tähendab, et haldustoiming ei pea kandma otsuse nimetust. Oluline on, kas see käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavaid kaupu ja vastab eespool punktides a ja b esitatud tingimustele.

2.2.2. Esimene kriteerium: riigisiselised tehnilised normid – haldusotsuse alus

Määruse artikli 2 lõike 2 kohaselt tähendab „riigisisene tehniline norm“ määruse kohaldamisel ükskõik millist liikmesriigi õigus- või haldusnormi, millel on järgmised omadused:

- a) see hõlmab kaupu või kaupade aspekte, mida ei ole liidu tasandil ühtlustatud;
- b) sellega kas keelatakse kauba või teatavat liiki kauba kättesaadavaks tegemine asjaomase liikmesriigi turul või muudetakse sätte täitmine *de facto* või *de jure* kohustuslikuks, kui kaup või teatavat liiki kaup turul kättesaadavaks tehakse, ning
- c) sellega tehakse vähemalt ühte järgmisest:
 - määratakse kindlaks omadused, mis peavad kaubal või teatavat liiki kaubal olema, näiteks seoses kvaliteedi, toimimise või ohutuse või mõõtmega, sealhulgas selle kauba või teatavat liiki kauba suhtes kohaldatavad nõuded seoses nimetusega, mille all seda kaupa müüakse, terminite, sümbolite, katsetamise ja katsetamisviiside, pakendamise, tähistamise või märgistamisega ning vastavushindamisemenetlustega ⁽⁵⁾;
 - kehtestatakse selle kauba või teatavat liiki kauba suhtes teistsugused nõuded kui tarbija- või keskkonnakaitse eesmärgil kehtestatavad nõuded, mis selle kauba olemuslikult pärast liikmesriigi turul kättesaadavaks tegemist mõjutavad. Need hõlmavad kasutamise, ringlussevõtu, korduskasutamise või kasutusel kõrvaldamise tingimusi, kui need võivad oluliselt mõjutada kõnealuse kauba või teatavat liiki kauba koostist või laadi või selle kättesaadavaks tegemist asjaomase liikmesriigi turul.

Määruse artikli 2 lõike 2 punkt c põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535 ⁽⁶⁾ (edaspidi „läbipaistvusdirektiiv“) artikli 1 lõike 1 punktidel c ja d ning sellele eelnenud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/34/EÜ ⁽⁷⁾ artikli 1 punktidel 2 ja 3. Seepärast võiks kasulikuks võrdlusmaterjaliks olla neid sätteid käsitlev kohtupraktika ⁽⁸⁾. Oluline on märkida, et riigisiselised tehnilised normid, mille suhtes kohaldatakse läbipaistvusdirektiivi ja millest ei ole eelnou etapis teatatud, ei ole üksikisikute suhtes täitmisele pööratavad ⁽⁹⁾. Läbipaistvusdirektiivi kohast teatamismenetlust on kirjeldatud käesoleva juhenddokumendi punktis 4.

Lisaks tuleb seoses mõistega „normid, mis mõjutavad oluliselt kaupade turul kättesaadavaks tegemist“ märkida, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib teatavate kaupade kasutamise piiranguid pidada kaupade vaba liikumise takistusteks, sest need mõjutavad tarbijate käitumist. Tarbijad ei osta kaupu, mida nad ei saa kasutada. Järgmises kolmes lõigus käsitletakse mõnda selle kohtupraktika konkreetset näidet.

⁽⁵⁾ See punkt hõlmab ka järgmist: i) tootmismeetodid ja -protsessid, mida kasutatakse ELi toimimise lepingu artikli 38 lõike 1 teises lõigus osutatud põllumajandustoodete suhtes; ii) tootmismeetodid ja -protsessid, mida kasutatakse inimtoiduks või loomasöödaks ette nähtud toodete suhtes; ning iii) muude toodetega seotud tootmismeetodid ja -protsessid, kui need mõjutavad toote omadusi (vt määruse artikli 2 lõige 3).

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 204, 21.7.1998, lk 37).

⁽⁸⁾ Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. oktoober 2016, M. ja S., C-303/15, ECLI:EU:C:2016:771; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. juuni 2015, Berlington, C-98/14, ECLI:EU:C:2015:386; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. juuli 2012, Fortuna jt, liidetud kohtuasjad C-213/11, C-214/11 ja C-217/11, ECLI:EU:C:2012:495; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2006, komisjon vs. Kreeka, C-65/05, ECLI:EU:C:2006:673; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. november 2007, Schwibbert, C-20/05, ECLI:EU:C:2007:652; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. aprill 2005, Lindberg, C-267/03, ECLI:EU:C:2005:246; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. september 2018, Van Gennip jt, C-137/17, ECLI:EU:C:2018:771.

⁽⁹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. aprill 1996, CIA Security vs. Signalson, C-194/94, ECLI:EU:C:1996:172.

- Näiteks kohtuotsuses komisjon vs. Itaalia leidis Euroopa Kohus, et mootorrataste järeлгаagiste kasutamise keeld on koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meede. Keeld takistab spetsiaalselt mootorratastele mõeldud järeлгаagiste pääsu asjaomasele turule ja seega avaldab see olulist mõju tarbijate käitumisele ning on takistus, mille tõttu ei saa asjaomasel turul olla nõudlust selliste järeлгаagiste järeлга (10). Kui tarbijad teavad, et neil on keelatud kasutada oma mootorratast koos spetsiaalselt sellele mõeldud järeлгаagisega, ei ole neil praktiliselt mingit huvi sellist järeлгаagist osta (11).
- Samamoodi märkis Euroopa Kohus kohtuotsuses Mickelsson, mis puudutas laevatatavate vete ja veeteede kindlaksmääramist käsitlevaid riigisiseseid eeskirju, et nende eeskirjadega kehtestatud toote liikmesriigi territooriumil kasutamise piirang võib olenevalt oma ulatusest avaldada olulist mõju tarbijate käitumisele. See võib omakorda mõjutada kõnealuse toote pääsu selle liikmesriigi turule (12). Kui tarbijad teavad, et selliste õigusnormidega lubatud kasutamine on väga piiratud, vähendab see nende huvi kõnealust toodet osta (13). Euroopa Kohus leidis sellega seoses, et kui nende riigisiseste eeskirjade toime, millega määratakse kindlaks laevatatavad veed ja veeteed, seisneb jettide kasutajatele takistuste tegemises nende toodete sobival ja sihtotstarbelisel kasutamisel või nende kasutamise ranges piiramises, siis on nende eeskirjade toimeks kaupade kõne all olevale siseturule pääsu takistamine ning seega kujutavad need eeskirjad endast koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmeid (14).
- Euroopa Kohus leidis ka, et ELi toimimise lepingu artikliga 34 on vastuolus keeld kinnitada toonkilesid mootorsõidukite akendele, märkides muu hulgas, et kuna võimalikud kliendid, ettevõtjad või üksikisikud teavad, et nad ei tohi kinnitada neid kilesid mootorsõidukite tuuleklaasidele ja reisijapoolsetele külgakende klaasidele, siis ei ole neil mingit huvi selliseid kilesid osta (15).

Oluline on rõhutada, et määrust ei kohaldata selliste haldusotsuste suhtes, mille aluseks on muud liiki meetmed, mille suhtes kohaldatakse ELi toimimise lepingu artiklit 34, kuid mis ei ole riigisiseseid tehnilised normid, nagu riigihankemenetlusteks koostatud tehnilised kirjeldused või kohustus kasutada asjaomase liikmesriigi riigikeelt või riigikeeli (määruse põhjendus 10).

Peale selle kuuluvad müügingimusi käsitlevad õigusnormid ELi toimimise lepingu artikli 34 kohaldamisalasse üksnes juhul, kui nendega diskrimineeritakse toodete päritolu alusel kas õiguslikult või faktiliselt (16).

2.2.3. Teine kriteerium: haldusotsuse otsene või kaudne mõju on sihtliikmesriigis turulepääsu piirata või keelata

Nagu on märgitud punktis 2.2.1, on määruse artikli 2 lõike 1 punktis b sätestatud, et „haldusotsuse otsene või kaudne mõju on sihtliikmesriigis turulepääsu piirata või keelata“.

Kohtuotsuses Dassonville (17) sedastas Euroopa Kohus, et „[k]õiki liikmesriikide kaubanduseeskirju, mis võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada [liidu]sisest kaubandust, tuleb vaadelda koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmetena“.

Heaks näiteks selliste haldusotsuste kohta, mille otsene mõju on turulepääsu piirata või keelata, võiksid olla otsused, millega keelatakse teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate ehete turulelaskmine, kuna neile ei ole kantud märgist või nende märgist sihtliikmesriigis ei tunnustata. Väärismetallide valdkonnas on vastastikuse tunnustamisega sageli probleeme.

(10) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. veebruar 2009, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punktid 56–58.

(11) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. veebruar 2009, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 57.

(12) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. juuni 2009, Mickelsson, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, punkt 26.

(13) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. juuni 2009, Mickelsson, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, punkt 27.

(14) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. juuni 2009, Mickelsson, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, punkt 28.

(15) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. aprill 2008, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, punkt 33.

(16) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. november 1993, Keck ja Mithouard, liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91, ECLI:EU:C:1993:905, punktid 16 ja 17. Lisateabe saamiseks müügingimuste kohta vt 2010. aasta juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate aluslepingu sätete kohaldamise kohta, punkt 3.1.10.

(17) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. juuli 1974, Procureur du Roi vs. Benoît ja Gustave Dassonville, 8-74, ECLI:EU:C:1974:82.

Kohtuasi C-525/14: komisjon vs. Tšehhi Vabariik puudutas Tšehhi keeldumist tunnustamast WaarborgHollandi (sõltumatu väärismetalli proovi tõendaja, kes on asutatud Madalmaades ja kellel on filiaalid kolmandates riikides) märgiseid ning sellest tulenevalt nõuet kanda asjaomastele väärismetallidele täiendav Tšehhi märgis. Euroopa Kohus leidis, et selle tava kohaselt võib Madalmaade väärismetalli proovi tõendaja WaarborgHollandi märgisega väärismetalli Tšehhi territooriumil turustada alles siis, kui seda on Tšehhis täiendavalt kontrollitud ning sellele on seal kantud täiendav märgis. Selline täiendav kontroll ja märgistamine muudab nende toodete impordi teistest liikmesriikidest Tšehhi territooriumile keerukamaks ja kulukamaks. Seepärast peetakse seda tava ELi toimimise lepingu artikli 34 kohaselt keelatuks seoses Madalmaades, kuid mitte kolmandates riikides asuvates filiaalides peale kantud märgistega.

Seoses haldusotsuste **kaudse mõjuga** on oluline meeles pidada, et piisab sellest, kui haldusotsus võib sihtliikmesriigis *turulepääsu piirata või keelata*. Otsusel on kaudne mõju, kui see iseenesest ei piira ega keela turulepääsu, kuid sellega on liikmesriigis esinevate tegelike asjaolude ja seal levinud arusaamade kohaselt vähemalt võimalik seda teha ⁽¹⁸⁾.

Otsuseid, millel on liidusisele kaubandusele üksnes kaudne mõju, tuleks selgelt eristada otsustest, *mille mõju on liiga kaudne, et sel üldse mõju oleks*. Euroopa Kohus leidis teatavates kohtuasjades tõepoolest, ⁽¹⁹⁾ et piirav mõju, mida meede võib kaupade vabale liikumisele avaldada, on *liiga ebaselge ja kaudne*, et sellest tulenevat kohustust saaks pidada liikmesriikidevahelist kaubandust takistavaks ja ELi toimimise lepingu artikli 34 rikkumiseks.

Kui aga meede *hõlmab ainult osa riigi territooriumist*, kuid avaldab otsest või kaudset mõju kaupade vabale liikumisele, *käsitatakse seda piirangu*na isegi juhul, kui see on geograafiliselt piiratud.

Näiteks Euroopa Kohtu menetletud kohtuasjas Ditlev Bluhme ⁽²⁰⁾ keelasid Taani õigusaktid pidada Læsø saarel muid mesilasi peale Euroopa meemesilaste alamliiki kuuluvate Læsø tumemesilaste, et kaitsta viimaseid väljasuremise eest. Kuigi meede kehtis sellel suhteliselt väikesel Taani saarel, järeldas Euroopa Kohus, et impordikeeld kujutab endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet ja seda „ei muuda asjaolu, et kõnealust meedet kohaldatakse ainult osale riigi territooriumist“ ⁽²¹⁾. Euroopa Kohus lükkas tagasi argumendi, et kaupade (muude mesilaste) impordikeelust, mis kehtib ainult teatavas territooriumi osas, võib teha erandi vähesel tähtsuse põhimõtte alusel, sest see mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust vaid ebaolulisel määral. Leiti siiski, et meede on aluslepingu artikli 36 kohaselt õigustatud loomade elu ja tervise kaitsmiseks, sest oht, et Læsø mesilased Itaalia mesilastega paaritumise korral oma geenide retsessiivsuse tõttu kaovad, oli kahtlemata tõeline.

2.2.4. Riigisisese tehnilise normi ja eelloa andmise menetlused

Mõnikord on liikmesriigi õiguse kohaselt enne kauba turulelaskmist nõutav eelluba. Eelloa andmise menetlus on liikmesriigi õiguse kohane haldusmenetlus, mille kohaselt peab liikmesriigi pädev asutus andma ettevõtja taotluse alusel eelneva ametliku heakskiidu kauba kättesaadavaks tegemiseks asjaomase liikmesriigi turul (määruse artikli 3 punkt 7).

Eelloa andmise menetlus ei ole iseenesest riigisisene tehniline norm määruse tähenduses (määruse artikli 2 lõige 4). Seepärast on määruse kohaldamisalast välja jäetud pädevate asutuste haldusotsused, mis piiravad turulepääsu või keelavad selle üksnes põhjusel, et kaupadel ei ole kehtivat eelluba (määruse põhjendus 11).

Riigisisese tehnilise normi alusel tehtud eelloa andmisest keeldumise otsust peetakse siiski haldusotsuseks, mille suhtes kohaldatakse määrust, kui see otsus vastab muudele artikli 2 lõike 1 esimeses lõigus osutatud nõuetele (määruse artikli 2 lõige 4). See tähendab, et kui riigisisese normiga, millega on kehtestatud eelloa andmise menetlus, jõustatakse riigisisene tehniline norm, on riigisisese tehnilise normi alusel tehtud eelloa andmisest keeldumise otsus määruse kohaselt haldusotsus. Seega on taotlejal õigus määrusega ette nähtud menetluslikule kaitsesele (määruse põhjendus 11).

⁽¹⁸⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. september 2009, Budějovický Budvar, národní podnik, C-478/07, ECLI:EU:C:2009:521, punktid 81–82.

⁽¹⁹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. juuli 1994, Peralta, C-379/92, ECLI:EU:C:1994:296, punkt 24.

⁽²⁰⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 3. detsember 1998, Ditlev Bluhme, C-67/97, ECLI:EU:C:1998:584, punktid 19–20.

⁽²¹⁾ *Ibidem*, punkt 20.

2.2.5. Mõned juhud, mille puhul määrust (EL) 2019/515 ei kohaldata

Määrust ei kohaldata liikmesriikide kohtute otsuste suhtes, mis on tehtud kohtumõistmise raames (määruse artikli 2 lõike 5 punkt a). See puudutab liikmesriikide kohtute otsuseid, milles hinnatakse selliste juhtumite õiguspärasust, mille puhul ei lubata ühes liikmesriigis seaduslikult turustatavaid kaupu teises liikmesriigis turule (määruse põhjendus 14).

Peale selle ei kohaldata määrust kohtumõistmisega seonduvate ning kuriteo uurimise või selle eest vastutusele võtmise käigus õiguskaitseasutuste tehtavate otsuste suhtes seoses terminite, sümbolite või sisuliste viidetega põhiseadusvastastele või kuritegelikele organisatsioonidele või rassismist, diskrimineerimisest või ksenofoobiast ajendatud süütegudele (määruse artikli 2 lõike 5 punkt b).

3. KUIDAS MÄÄRUSE KOHANE VASTASTIKUNE TUNNUSTAMINE TOIMIB?

3.1. Kauba seaduslik turustamine päritoluliikmesriigis

Kui ettevõtjad turustavad teises liikmesriigis kaupa, mille puhul puuduvad liidu ühtlustamisõigusaktid, peaksid nad kõigepealt veenduma, et kaup vastab päritoluliikmesriigi normidele, mida kohaldatakse selle kauba sihtliikmesriigis turulelaskmise päeval (või et kaupa ei reguleeri ükski selline õigusnorm), ja see tehakse kättesaadavaks päritoluliikmesriigi lõppkasutajatele. Kui kaupa turustatakse päritoluliikmesriigis seaduslikult, võivad ettevõtjad esitada sihtliikmesriigi pädevatele asutustele viite vastastikuse tunnustamise põhimõttele.

3.2. Kauba müük teises liikmesriigis

Määruse artikli 5 lõikes 3 on sätestatud järgmine.

„Ettevõtjal on lubatud teha kaup sihtliikmesriigis turul kättesaadavaks seni, kuni pädev asutus teeb käesoleva artikli lõike 1 kohast hindamist ja ka pärast seda, välja arvatud juhul, kui ettevõtja saab haldusotsuse kõnealuse kauba turulepääsu piiramise või keelamise kohta. Seda lõiget ei kohaldata, kui hindamine toimub eellubade andmise menetluse raames või kui pädev asutus ajutiselt peatab hinnatava kauba turul kättesaadavaks tegemise kooskõlas artikliga 6.“

See tähendab, et kui eespool punktis 3.1 loetletud tingimused on täidetud, võib ettevõtja põhimõtteliselt teha kauba sihtliikmesriigi turul kättesaadavaks. Ettevõtja peaks siiski kontrollima, kas sihtliikmesriigis on olemas eelloa andmise menetlus. Kui kauba turustamiseks sihtliikmesriigis on vaja eelluba, peab ettevõtja enne kauba sellel turul kättesaadavaks tegemist taotlema seda luba. Kui kohaldatakse eelloa andmise menetlust või kui pädev asutus otsustab hinnatava kauba turul kättesaadavaks tegemise ajutiselt peatada, ei saa kaupa turul kohe kättesaadavaks teha.

3.3. Teave hindamise kohta

Kui sihtliikmesriigi pädev asutus kavatab riigisisese tehnilise normi rakendamise raames hinnata kaupa, mille suhtes kohaldatakse määrust, tuleb ettevõtjat sellise hindamise algatamisest viivitamata teavitada (määruse artikli 5 lõige 1). Eelkõige peab pädev asutus teavitama ettevõtjat järgmisest: i) hinnatav kaup, ii) kohaldatav riigisisene tehniline norm või eelloa andmise menetlus ning iii) võimalus esitada pädevale asutusele vastastikuse tunnustamise deklaratsioon (määruse artikli 5 lõige 2).

3.4. Vastastikuse tunnustamise deklaratsioon (määruse artikkel 4)

Määrus võimaldab tootjal, importijal või levitajal koostada vastastikuse tunnustamise eesmärgil vabatahtliku deklaratsiooni (ettevõtja deklaratsiooni) kauba seadusliku turustamise kohta (edaspidi „vastastikuse tunnustamise deklaratsioon“). Vastastikuse tunnustamise deklaratsioon aitab ettevõtjatel tõendada, et kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult. Samal ajal aitab see pädevaid asutusi kauba hindamisel määruse artikli 5 kohaselt ja hõlbustab piiriülest koostööd.

Sihtliikmesriigi pädev asutus peab ettevõtjat teavitama, kui ta kavatseb hinnata, kas konkreetset kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult (määruse artikli 5 lõige 1). Määrus tagab, et kui ettevõtja otsustab esitada deklaratsiooni, on menetlus tema jaoks vähem koormav.

Kui sihtliikmesriigi pädevale asutusele **esitatakse vastastikuse tunnustamise deklaratsioon**, ei nõua pädev asutus muud teavet ega tõendeid peale määrusega ettenähtute, et kontrollida, kas kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult (määruse artikli 5 lõige 4).

Vastastikuse tunnustamise deklaratsioonile tuleks lisada selles sisalduva teabe kontrollimiseks vajalikud tõendid (määruse artikli 5 lõike 4 punkt a).

Vabatahtliku deklaratsiooni kasutamine ei takista sihtliikmesriigi pädevatel asutustel: i) kaupa hinnata, et teha kindlaks, kas nende liikmesriigis kohaldatava riigisisese tehnilise normiga hõlmatud õigustatud avalik huvi on kõnealuse kauba omadusi arvestades piisavalt kaitstud, või ii) teha turulepääsu piiravaid või keelavaid haldusotsuseid, kui sellised otsused on põhjendatud.

Vastastikuse tunnustamise deklaratsioon peaks alati andma täpset ja täielikku teavet kauba kohta (määruse põhjendus 19). Seda tuleks ajakohastada, et kajastada muutusi, näiteks muudatusi asjakohastes riigisisestes tehnilistes normides (määruse põhjendus 19 ja artikli 4 lõige 3).

Riigisiseste normide muudatused võivad nõuda ka kauba muutmist. Kui konkreetne kaup vastab muudetud tehnilistele nõuetele, ei tohiks kaupa muuta. Kui aga kaup ei vasta nende normide muudatuste tõttu enam selle liikmesriigi riigisisestele normidele, kus seda seaduslikult turustatakse, tuleb kaupa muuta, et tagada selle vastavus selle liikmesriigi õigusaktidele, kus seda seaduslikult turustati. Deklaratsiooni sisu ja täpsuse eest vastutab ettevõtja, kes allkirjastab deklaratsiooni asjakohase osa (määruse artikli 4 lõige 2).

Ettevõtjad võivad otsustada vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni mitte esitada. Sellisel juhul võivad pädevad asutused paluda ettevõtjatel esitada dokumendid ja teabe vähemalt 15 tööpäeva jooksul pärast taotluse esitamist (määruse artikli 5 lõiked 5 ja 6). Komisjon on seisukohal, et hea halduse ja õiguskindluse huvides peaks see dokumendi- ja teabetaotlus olema kirjalik. Dokumente ja teavet, mida pädev asutus võib paluda, peaks olema vaja, et hinnata: i) asjaomase kauba või kaubaliigi omadusi ning ii) kauba seaduslikku turustamist teises liikmesriigis (määruse artikli 5 lõige 5). Kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ei tohiks pädevad asutused siiski nõuda rohkem, kui on vaja kauba omaduste ja selle seadusliku turustamise tõendamiseks. Selles mõttes võib nõue, et ettevõtja hangiks päritoluliikmesriigi ministriummi või muu haldusasutuse väljastatud tõendi seadusliku turustamise kohta, olla näide ebaproportsionaalsest tõendite taotlusest.

Vastavushindamisasutuse väljastatud katsearuannete ja sertifikaatide kohta on määruse artikli 5 lõikes 8 sätestatud järgmist.

„Lõike 1 kohase hindamise tegemisel võtavad sihtliikmesriigi pädevad asutused nõuetekohaselt arvesse nende katsearuannete ja sertifikaatide sisu, mille vastavushindamisasutus on väljastanud ja ettevõtjad on hindamise jaoks esitanud. Sihtliikmesriigi pädevad asutused ei tohi tagasi lükata asjakohasteks vastavushindamistoiminguteks kooskõlas määrusega (EÜ) nr 765/2008 akrediteeritud vastavushindamisasutuse välja antud katseprotokolle või sertifikaate kõnealuse asutuse pädevusega seotud põhjustel.“

See tähendab, et kui ettevõtja on esitanud sellise vastavushindamisasutuse sertifikaadid, mis on akrediteeritud asjakohasteks vastavushindamistoiminguteks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 765/2008 ⁽²⁾, ei tohiks sihtliikmesriigi pädev asutus nõuda teise vastavushindamisasutuse sertifikaate üksnes sel põhjusel, et ta seab kahtluse alla sertifikaadid väljastanud vastavushindamisasutuse pädevuse.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnustatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.8.2008, lk 30).

3.4.1. Deklaratsiooni sisu ja vorm

Määruse lisas on kindlaks määratud vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni struktuur ja deklaratsioonis tuleks alati esitada kogu lisas kirjeldatud teave (määruse artikli 4 lõige 1).

Deklaratsioonil on kaks osa ja mõlemal neist on konkreetne eesmärk.

- I osas esitatakse teave kauba või kaubaliigi omaduste ning selle liikmesriigi konkreetsete normide kohta, kus kaupa seaduslikult turustatakse.
- II osas esitatakse teave kauba või sama liiki kauba turustamise kohta päritoluliikmesriigis. Selles osas esitatavat teavet täiendavateks tõenditeks võivad muu hulgas olla arve, müüki tõendav dokument, maksudokumendid, registreeringud, litsentsid, ametiasutustele saadetud või neilt saadud teated, sertifikaadid või väljavõtted avalikest dokumentidest.

Vastastikuse tunnustamise deklaratsioon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/515 artikli 4 kohaldamiseks

I osa

1. Kauba või kaubaliigi kordumatu tunnus: ... [Märkus: sisestada kauba tunnusnumber või muu tähis, mille järgi kaup või kaubaliik on eksimatult äratuntav]
2. Ettevõtja nimi ja aadress: ... [Märkus: sisestada vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni I osale allakirjutanu – tootja ja asjakohasel juhul tema volitatud esindaja, importija või levitaja – nimi ja aadress]
3. Kauba või kaubaliigi kirjeldus, mis on vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni esemeks: ... [Märkus: kirjeldus peaks olema piisav, et kaupa oleks võimalik kauba jälgitavuse huvides tuvastada. Sellele võib olla lisatud foto, kui see on asjakohane]
4. Deklaratsioon ja teave kauba või sama liiki kauba turustamise seaduslikkuse kohta
 - 4.1. Eespool kirjeldatud kaup või sama liiki kaup, sealhulgas selle omadused, vastavad järgmistele normidele, mis on kohaldatavad ... [Märkus: täpsustada liikmesriik, kus kaupa või sama liiki kaupa väidetavalt seaduslikult turustatakse]: ... [Märkus: sisestada iga juhtumi puhul kõnealuses liikmesriigis kohaldatavate asjaomaste õigusaktide pealkirjad ja ametlikud avaldamisviited ning viide loa andmise otsusele, kui kauba suhtes kohaldati eelnevalt loa andmise menetlust],
või
eespool kirjeldatud kauba või teatud liiki kauba suhtes ei kohaldata ühtegi asjakohast normi ... [Märkus: täpsustada liikmesriik, kus kaupa või sama liiki kaupa väidetavalt seaduslikult turustatakse].
 - 4.2. Viide kauba või sama liiki kauba suhtes kohaldatavatele vastavushindamismenetlustele või viide vastavushindamisasutuse tehtavate katsete protokollidele, sealhulgas vastavushindamisasutuse nimi ja aadress (kui sellist menetlust kasutati või kui sellised katsed tehti): ...
5. Muu lisateave, mis võib olla vajalik, et hinnata, kas kaupa või sama liiki kaupa turustatakse punktis 4.1 osutatud liikmesriigis seaduslikult: ...
6. Käesolev vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni osa on koostatud punktis 2 täpsustatud ettevõtja ainuvastutusel.

Alla kirjutanud (kelle eest ja nimel):

(koht ja kuupäev):

(nimi, ametinimetus) (allkiri):

II osa

7. Deklaratsioon ja teave kauba või sama liiki kauba turustamise kohta
 - 7.1. I osas kirjeldatud kaup või sama liiki kaup tehakse punktis 4.1 osutatud liikmesriigi turul lõppkasutajale kättesaadavaks.

- 7.2. Teave selle kohta, et kaup või sama liiki kaup on punktis 4.1 osutatud liikmesriigis lõppkasutajatele kättesaadavaks tehtud, sealhulgas kuupäev, mil kaup selle liikmesriigi turul esmakordselt lõppkasutajatele kättesaadavaks tehti: ...
8. Muu lisateave, mis võib olla vajalik, et hinnata, kas kaupa või sama liiki kaupa turustatakse punktis 4.1 osutatud liikmesriigis seaduslikult: ...
9. Käesolev vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni osa on koostatud ... [Märkus: sisestada vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni II osale allakirjutanu – tootja ja asjakohasel juhul tema volitatud esindaja, importija või levitaja – nimi ja aadress] ainuvastutusel.

Alla kirjutanud (kelle eest ja nimel):

(koht ja kuupäev):

(nimi, ametinimetus) (allkiri):

3.4.2. Deklaratsiooni keel

Deklaratsioon peab olema koostatud ühes ELi ametlikus keeles. Kui deklaratsioon ei ole koostatud sihtliikmesriigi nõutud keeles, peab ettevõtja tõlkima vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni sihtliikmesriigi nõutud keelde (määruse artikli 4 lõike 1 kuues lõik).

3.4.3. Kes võib deklaratsiooni koostada?

Deklaratsiooni käsitlevad määruse sätted tagavad vajaliku tasakaalu järgmiste vahel: i) kõikidele ettevõtjatele deklaratsiooni koostamise võimaluse andmine ning ii) asjaomase ettevõtja poolse vastutuse võtmine deklaratsiooni või selle osade eest, mille ta koostab.

Vabatahtliku deklaratsiooni koostajaks sobib kõige paremini kauba või teatavat liiki kauba tootja. Tootja võib ka volitada oma volitatud esindajat koostama deklaratsiooni tootja nimel ja vastutusel (määruse artikli 4 lõike 1 esimene lõik). Deklaratsiooni võib koostada ka importija või levitaja, kui ta saab esitada deklaratsioonis sisalduva teabe kontrollimiseks vajalikud tõendid (määruse artikli 4 lõike 1 viies lõik).

Tootja (või tema volitatud esindaja, kui teda on selleks volitatud) võib vastastikuse tunnustamise deklaratsioonis esitada üksnes deklaratsiooni I osas osutatud teabe (nt kauba liik, kirjeldus, omadused, olemasolu korral norm, mida kohaldatakse liikmesriigis, kus kaupa väidetavalt seaduslikult turustatakse, vastavushindamismenetlus või tehtud katsete aruanded jms). Sellistel juhtudel peaks deklaratsiooni II osas osutatud teabe esitama importija või levitaja (määruse artikli 4 lõike 1 neljas lõik).

Ettevõtja, kes vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni või selle osa allkirjastab, vastutab tema poolt deklaratsioonis esitatud teabe sisu ja täpsuse eest. Ta vastutab selle eest kooskõlas liikmesriigi õigusega ning kui deklaratsioon tuleb tõlkida, vastutab ta tõlgitud teabe õigsuse eest (määruse artikli 4 lõige 2).

Ettevõtja peab tagama ka vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni pideva ajakohastamise, et kajastada muutusi teabes, mille ta on esitanud (määruse artikli 4 lõige 3).

3.4.4. Mis saab siis, kui deklaratsioon on osaliselt täitmata?

Määruse artikli 4 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt tuleb deklaratsiooni koostamisel järgida lisa I ja II osas esitatud struktuuri ja selles tuleb esitada kogu lisas kirjeldatud teave.

Seega kui deklaratsioon on puudulik, sest see ei sisalda kõiki nõutud elemente, tuleks seda pidada kehtetuks määrase artikli 5 lõike 4 tähenduses. Selle tulemusena kohaldatakse määrase artikli 5 lõikeid 5 ja 6 ning sihtliikmesriigi pädev asutus võib paluda hindamiseks vajalikku teavet. Ettevõtjale tuleks anda hindamiseks vajalike dokumentide ja teabe esitamise taotluse täitmiseks aega vähemalt 15 tööpäeva.

3.4.5. Kuidas ja millal saab deklaratsiooni kasutada?

Sihtliikmesriigi pädev asutus peab asjaomast ettevõtjat viivitamata teavitama, kui ta kavatses hinnata, kas kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult, ning kui jah, siis kas sihtliikmesriigi kohaldatava tehnilise normiga hõlmatud õigustatud avalik huvi on piisavalt kaitstud (määrase artikli 5 lõige 1).

Samal ajal peaks pädev asutus määrase artikli 5 lõike 2 kohaselt teavitama ettevõtjat järgmisest:

- hinnatav kaup,
- kohaldatav tehniline norm või eelloa andmise menetlus,
- võimalus esitada vastastikuse tunnustamise deklaratsioon.

Ettevõtja võib otsustada esitada vastastikuse tunnustamise deklaratsiooni koos selles sisalduva teabe kontrollimiseks vajalike toetavate tõenditega. See oleks ettevõtjale vähem koormav, kuna pädev asutus ei tohiks nõuda üheltki ettevõtjalt muud teavet või dokumente tõendamaks, et kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult (määrase artikli 5 lõige 4).

3.4.6. Kuidas dokumente esitada?

Deklaratsioon ja seda toetavad tõendid tuleb esitada tähtaja jooksul, mis ei tohi olla lühem kui 15 tööpäeva pärast sihtliikmesriigi pädeva asutuse taotlust (määrase artikli 5 lõige 6). Deklaratsiooni võib esitada paberil või elektroonilisel teel või teha kättesaadavaks internetis vastavalt sihtliikmesriigi nõuetele (määrase artikli 4 lõige 4).

3.5. Pädeva asutuse poolne hindamine (määrase artikli 5 lõige 1)

Sihtliikmesriigi pädev asutus võib kaupa hinnata, et teha kindlaks:

- kas kaupa või sama liiki kaupa turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult,
- ning kui jah, siis kas sihtliikmesriigi kohaldatava riigisisese tehnilise normiga hõlmatud õigustatud avalik huvi on piisavalt kaitstud, võttes arvesse asjaomase kauba omadusi.

Teises liikmesriigis seaduslikult turustatava kauba pääsu sihtliikmesriigi turule võib piirata või keelata üksnes juhul, kui:

- 1) sihtliikmesriigi riigisisene tehniline norm teenib õigustatud avaliku huviga seotud eesmärki ning
- 2) juurdepääsu piiramine või keelamine on **proportsionaalne**, mis tähendab, et meede on eesmärgi saavutamiseks **sobiv** ja **vajalik** (see ei lähe eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale).

Haldusotsuseid, millega piiratakse teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade turulepääsu või keelatakse see, ei tohiks teha pelgalt lähtudes asjaolust, et hinnatavad kaubad täidavad liikmesriigi järgitavat õigustatud avaliku huviga seotud eesmärki teistmoodi kui selle liikmesriigi kaubad (määrase põhjendus 5). Mida tähendab, et kaup täidab õigustatud avaliku huviga seotud eesmärki teistmoodi? See tähendab, et kaup võib saavutada liikmesriigi seadusandja taotletava eesmärgi isegi näiteks juhul, kui seda katsetati päritoluliikmesriigis selliste katsemeetoditega, mis erinevad sihtliikmesriigis ette nähtud meetodist.

3.5.1. Õigustatud avaliku huviga seotud põhjused

ELi toimimise lepingu artikli 36 kohaselt ei välista ELi toimimise lepingu artiklid 34 ja 35 ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud: i) kõlbluse seisukohalt; ii) avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; iii) inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; iv) kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse kaitsmiseks või v) tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks. Sellised keelud või piirangud ei tohi siiski kujutada endast suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piirangut.

Lisaks ELi toimimise lepingu artiklis 36 loetletud põhjustele on Euroopa Kohus välja kujundanud „ülekaalukad avaliku huviga seotud põhjused“ või „kohustuslikud nõuded“⁽²³⁾. Kohtuotsuses *Cassis de Dijon*⁽²⁴⁾ selgitas Euroopa Kohus, et kaupade vaba liikumise takistust, mis on tingitud toodete turustamist käsitlevate siseriiklike õigusnormide erinevustest, tuleb aktsepteerida niivõrd, kuivõrd neid õigusnorme võib tunnistada vajalikeks eelkõige maksukontrolli tõhususe, rahvatervise kaitse, äritehingute aususe ja tarbijakaitse kohustuslike nõuete täitmiseks. Euroopa Kohus võib aktsepteerida ka muid põhjendusi, näiteks põhiõiguste kaitse (nt meelevaldajate väljendus- ja kogunemisvabadus⁽²⁵⁾), tarbijakaitse,⁽²⁶⁾ lastekaitse⁽²⁷⁾ või keskkonnakaitse⁽²⁸⁾.

Lisateave õigustatud avaliku huviga seotud põhjuste kohta on esitatud juhendis kaupade vaba liikumist reguleerivate aluslepingu sätete kohaldamise kohta⁽²⁹⁾.

3.5.2. Proportsionaalsuse põhimõte

Otsus peab olema kooskõlas **proportsionaalsuse põhimõttega**. See tähendab, et haldusotsus peab olema taotletava eesmärgi saavutamiseks asjakohane ega tohi minna kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

Kohtuasjas C-320/03: komisjon vs. Austria tehtud otsuses sedastas Euroopa Kohus, et „[k]ontrollimaks, kas selline takistus on taotletava õiguspärase eesmärgi saavutamiseks, see tähendab keskkonna kaitsmiseks, proportsionaalne, on vaja kindlaks teha, kas see on vajalik ja sobiv lubatud eesmärgi saavutamiseks“⁽³⁰⁾.

Riigisese tehnilise normi proportsionaalsus on aluseks, et tõendada sellel normil põhineva haldusotsuse proportsionaalsust. Siiski peaksid haldusotsuse proportsionaalsuse tõendamise võimalused tulenema juhtumipõhisest hindamisest (määruse põhjendus 27).

Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate aluslepingu sätete kohaldamise kohta sisaldab kasulikku teavet proportsionaalsuse kontrolli kohta.

Järgmistes punktides käsitletakse mõningaid näiteid proportsionaalsuse põhimõttest.

a) Kas meede on kavandatud eesmärgi saavutamise tagamiseks sobiv?

Euroopa Kohus hindas meetmete **sobivust** eesmärgi saavutamiseks muu hulgas järgmistes kohtuasjades⁽³¹⁾.

⁽²³⁾ Euroopa Kohus nimetas neid oma kohtuotsuses *Cassis de Dijon* „kohustuslikeks nõueteks“.

⁽²⁴⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. veebruar 1979, *Rewe-Zentral AG vs. Bundesmonopolverwaltung für Brantwein*, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42, punkt 13.

⁽²⁵⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. juuni 2003, *Schmidberger*, C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333: „liikmesriikidevahelise kaubanduse piiramine on põhjendatud õigustatud huviga kaitsta põhiõigusi, käesoleval juhul meelevaldajate väljendus- ja kogunemisvabadust“.

⁽²⁶⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2016, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714.

⁽²⁷⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 2008, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH vs. Avides Media AG*, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85: „animeks“ nimetatud Jaapani joonisfilmide DVD või videokassettide kujul Ühendkuningriigist Saksamaale importimise keeld, kuna neil ei olnud asjaomase ametiasutuse väljastatud selliste joonisfilmide vaatamise vanusepiiri määrgistust, sest lastekaitse on keelu põhjendatud alus.

⁽²⁸⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. juuli 2014., *Ålands Vindkraft AB vs. Energimyndigheten*, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. november 2005, komisjon vs. Austria, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684.

⁽²⁹⁾ Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate aluslepingu sätete kohaldamise kohta, 2010, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5396a42-cbc8-4cd9-8b12-b769140091cd>.

⁽³⁰⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. november 2005, komisjon vs. Austria, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, punkt 85.

⁽³¹⁾ Lisateabe saamiseks vt 2010. aasta juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate aluslepingu sätete kohaldamise kohta, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5396a42-cbc8-4cd9-8b12-b769140091cd>.

- Kohtotsuses Ålands Vindkraft rõhutas Euroopa Kohus, et elektri tootmiseks taastuvate energiaallikate kasutamine on keskkonnakaitse seisukohast kasulik, kuna see aitab vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, mis kuuluvad kliimamuutuste peamiste põhjuste hulka, mille vastu Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on kohustunud võitlema ⁽³²⁾.
- Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses komisjon vs. Itaalia (järeelhaagised), et mootorrataste järeelhaagiste kasutamise keeld on liiklusohutuse tagamist taotleva eesmärgi saavutamiseks sobiv ⁽³³⁾.
- Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses Dynamic Medien, et kahtlemata kujutab selliste videosalvestiste sidevahendi abil toimuva müügi ja üleandmise keeld, mida pädev asutus ei ole alaealiste kaitse eesmärgil kontrollinud ja klassifitseerinud ning mis ei kanna nimetatud asutuse väljastatud selliste videosalvestiste vaatamise vanusepiiri määrgistust, endast meetet, mis iseenesest kaitseb last tema heaolu kahjustava teabe ja materjali eest ⁽³⁴⁾.

b) Kas meede on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik?

Haldusotsus on proportsionaalne, kui see ei ole õiguspärase eesmärgi saavutamiseks mitte ainult asjakohane, vaid ka **vajalik**. Hindamise selles osas tuleks uurida, kas haldusotsus läheb kaugemale sellest, mis on õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalik. Kui sama eesmärgi saavutamiseks on vähem piiravaid vahendeid, läheb haldusotsus vajalikust kaugemale. Alljärgnevatest näidetest selgub, millele tuleks tähelepanu pöörata, et hinnata haldusotsuse vajalikkust.

- Kohtuotsuses komisjon vs. Tšehhi Vabariik märkis Euroopa Kohus, et liikmesriik võib oma territooriumil tarbijate kaitseks toimuva pettusevastase võitluse raames asuda seisukohale, et kolmanda riigi territooriumil tootele kantud märgis ei paku tarbijatele kaitset liikmesriikide territooriumil sõltumatute organite poolt tootele kantud kontrollmärgistega võrdväärset tasemel (välja arvatud juhul, kui kolmandatest riikidest importiv liikmesriik, kellel on samaväärne märgisesüsteem, kontrollib kaupa ja tulemused vastavad selle liikmesriigi nõuetele ⁽³⁵⁾). Euroopa Kohus leidis siiski, et meede ei olnud taotletava eesmärgiga proportsionaalne, kuna sama eesmärki oleks võinud saavutada teiste, vähem piiravate meetmetega. Esiteks oleksid Tšehhi ametiasutused võinud nõuda importijalt dokumentaalseid tõendeid, kust selgub asjaomase märgise tootele kandmise koht ning vajaduse korral ka asjaomase väärismetalli liidus vabasse ringlusse lubamise koht ning seaduslikult turustamise koht. Teiseks oleksid Tšehhi ametiasutused võinud piirata WaarborgHollandi märgiste tunnustamisest keeldumist olukordadega, kus väärismetalli täiendav kontroll Tšehhi ametiasutuste poolt on tõepoolest põhjendatud tarbijakaitsega, eelkõige kolmandatest riikidest importimise korral ⁽³⁶⁾.
- Kohtuasjas Ålands Vindkraft keelduti Soomes asuvalle tuulepargile Rootsi taastuvenergia sertifikaate väljastamast, sest sellised sertifikaadid olid ette nähtud ainult Rootsis asuvatele rohelist elektrit tootvatele elektrijaamadele. Euroopa Kohus leidis siiski, et meede on proportsionaalne, põhjendades oma otsust sellega, et ei olnud ilmne, et Rootsi oleks rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet pelgalt seetõttu, et ta piiras rohelist sertifikaate kasutavast toetusvastast kasu saamise riigi territooriumil toodetud rohelist elektriga. Liikmesriikidel on kohustuslik riiklik taastuvenergia eesmärk (nende õiglane osa jõupingutusest) ja nad saavad selle eesmärgi saavutamisel arvesse võtta üksnes oma elektrijaamades toodetud elektrienergiat. Seetõttu võis Rootsi õiguspäraselt leida, et selline territoriaalne piirang ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik rohelist elektri tootmise suurendamise ja kaudselt tarbimise eesmärgi saavutamiseks Euroopa Liidus, mida taotlevad nii Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ ⁽³⁷⁾ kui ka selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluv riiklik kava ⁽³⁸⁾.

⁽³²⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. juuli 2014, Ålands Vindkraft AB vs. Energimyndigheten, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punkt 78.

⁽³³⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. veebruar 2009, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 64.

⁽³⁴⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 2008, Dynamic Medien Vertriebs GmbH vs. Avides Media AG, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85, punkt 47.

⁽³⁵⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2016, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, punktid 54 ja 55.

⁽³⁶⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2016, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, punktid 65 ja 66.

⁽³⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 140, 5.6.2009, lk 16).

⁽³⁸⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. juuli 2014, Ålands Vindkraft AB vs. Energimyndigheten, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punkt 104.

- Kohtuasjas *Dynamic Medien* hindas Euroopa Kohus meetme vajalikkust järgmiselt: asjaomase keelu sisulise ulatuse kohta tuleb märkida, et alaealiste kaitse seadus ei keela kontrollimata videosalvestiste kõiki turustamisviise. Eelotsuse-taotlusest nähtub, et selliseid videosalvestisi on lubatud importida ja täiskasvanutele müüa selliste turustuskanalite kaudu, mis hõlmavad tarnija ja ostja isiklikku kontakti ning võimaldavad seetõttu valvata selle järele, et lastel ei oleks asjaomastele videosalvestistele ligipääsu. Neid asjaolusid arvestades tundub, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on asjaomase liikmesriigi eesmärgi saavutamiseks vajalik ⁽³⁹⁾.
- Kohtuasjas *C-265/06: Euroopa Ühenduste Komisjon vs. Portugali Vabariik* tehtud otsuses leidis Euroopa Kohus, et kuritegevusvastane võitlus ja liiklusohutus võivad kujutada endast ülekaalukat avalikku huvi, mis võib õigustada kaupade vaba liikumise piirangut. Kuigi toonkilede sõidu- ja kaubaautode klaasidele kinnitamise keeld „näib tõepoolest hõlbustavat sellist vaatlust ja seega näib olevat sobiv kuritegevuse vastase võitluse ja liiklusohutuse eesmärkide saavutamiseks, ei tähenda see siiski, et see keeld on nende eesmärkide saavutamiseks vajalik ja et ei esine vähem piiravaid meetmeid nende saavutamiseks“ ⁽⁴⁰⁾. Keelu vajalikkuse põhjendatust vähendas ka ametiasutuste tunnistus, et nende territooriumil on lubatud turustada mootorsõidukeid, millele on algusest peale paigaldatud toonklaasid, mis vastavad nõukogu direktiivi 92/22/EMÜ ⁽⁴¹⁾ piirmääradele. Pealegi on toonkilede valik lai (alates läbipaistvatest kiledest kuni peaaegu läbipaistmatuteni), mis tähendab, et vähemalt mõned kiled – need, mis on piisavalt läbipaistvad – võimaldavad mootorsõidukite salongi soovitud vaatlust. Seepärast järeldas Euroopa Kohus, et toonkilede sõidukitel kasutamise keeld on ülemäärane ja seega taotletavate eesmärkide suhtes ebaproportsionaalne ⁽⁴²⁾.

3.6. Turulepääsu ajutine peatamine (määruse artikkel 6)

Kui sihtliikmesriigi pädev asutus hindab kaupu otsustamaks, kas piirata või keelata nende turulepääsu, ei tohiks nimetatud asutusel olla õigust teha otsust turulepääsu peatamiseks, välja arvatud juhul, kui on vaja kiiresti sekkuda inimeste või keskkonna ohutuse või tervise kahjustamise ärahoidmiseks või kui on vaja ära hoida sellise kauba kättesaadavaks tegemine, mille kättesaadavaks tegemine on üldiselt keelatud kas kõlbluse või avaliku julgeolekuga, sealhulgas kuritegevuse ennetamisega seotud põhjustel (määruse põhjendus 29).

Määruse artikli 6 lõike 1 kohaselt võib sihtliikmesriigi pädev asutus ajaks, mil ta kaupa hindab, selle kauba kättesaadavaks tegemise asjaomase liikmesriigi turul ajutiselt peatada, seda ainult juhul, kui:

- a) kaup kujutab endast tavalistes või põhjendatult eeldatavates kasutustingimustes tõsist ohtu inimeste ohutusele või tervisele või keskkonnale, sealhulgas ohtu, mille mõju ei ole kohene, ning see nõuab pädeva asutuse kiiret sekkumist, või
- b) sellise kauba või kaubaliigi kättesaadavaks tegemine asjaomase liikmesriigi turul on selles liikmesriigis kõlbluse või avaliku julgeoleku põhjustel üldjuhul keelatud.

Kui liikmesriigi pädev asutus peatab ajutiselt turulepääsu, peaks ta sellest viivitamata teavitama asjaomast ettevõtjat, komisjoni ja teisi liikmesriike (määruse artikli 6 lõige 2). Kui turulepääs peatatakse ajutiselt seetõttu, et kaup kujutab endast tavalistes või põhjendatult eeldatavates kasutustingimustes tõsist ohtu inimeste ohutusele või tervisele või keskkonnale, sealhulgas ohtu, mille mõju ei ole kohene, ning see nõuab pädeva asutuse kiiret sekkumist, peab teatega kaasas olema ka üksikasjalik tehniline või teaduslik põhjendus, milles näidatakse, miks see juhtum kuulub selle punkti kohaldamisalasse (määruse artikli 6 lõige 2).

⁽³⁹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 2008, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH vs. Avides Media AG*, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85, punkt 48.

⁽⁴⁰⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. aprill 2008, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, punktid 38–41.

⁽⁴¹⁾ Nõukogu 31. märtsi 1992. aasta direktiiv 92/22/EMÜ mootorsõidukite ja nende haagiste turvaklaaside ja klaasmaterjali kohta (EÜT L 129, 14.5.1992, lk 11).

⁽⁴²⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. aprill 2008, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, punktid 38–48.

3.7. Haldusotsus (määruse artikli 5 lõiked 9–13)

Pärast kauba hindamise lõpuleviimist võib sihtliikmesriigi pädev asutus teha hinnatud kauba suhtes haldusotsuse (määruse artikli 5 lõige 9).

Nagu eespool mainitud, ei ole vastastikune tunnustamine absoluutne põhimõte. Sellest põhimõttest erandi tegemiseks peab siiski olema mõjuv põhjendus. Teises liikmesriigis seaduslikult turustatava kauba turulepääsu ei tohi piirata ega keelata üksnes seetõttu, et riigisisestes normides on asjaomaste kaupade suhtes sätestatud teistsugused nõuded. Kui turulepääsu piiramiseks või keelamiseks on olemas tõeline põhjus, tuleb sellist otsust põhjendada.

Seni on teises liikmesriigis seaduslikult turustatava kauba turulepääsu piiramist või keelamist haldusotsustes harva põhjendatud.

Määruse artikli 5 lõigetes 10–12 on loetletud, mis liiki teave tuleb haldusotsuses esitada.

Haldusotsus peab sisaldama otsuse põhjuseid, mis tuleb esitada piisavalt üksikasjalikult ja põhjendatult, et oleks hõlpsam hinnata otsuse vastavust vastastikuse tunnustamise põhimõttele ja määruse nõuetele (määruse artikli 5 lõige 10). Eelkõige peab haldusotsus sisaldama järgmist teavet (määruse artikli 5 lõige 11):

- a) riigisisene tehniline norm, millel haldusotsus põhineb;
- b) õigustatud avaliku huviga seotud põhjus, mis õigustab selle kohaldatava riigisisese tehnilise normi kohaldamist, millel haldusotsus põhineb;
- c) tehniline või teaduslik tõendusmaterjal, sealhulgas, kui see on asjakohane, asjakohased muudatused tehnika tasemes, mis on aset leidnud pärast riigisisese tehnilise normi jõustumist ja mida sihtliikmesriigi pädev asutus on arvesse võtnud;
- d) kokkuvõtte asjaomase ettevõtja esitatud argumentidest (kui selliseid argumente esitati), mis on asjakohased selle hindamisel, kas kaupa on seaduslikult turustatud ja kas sihtliikmesriigi kohaldatava riigisisese tehnilise normiga hõlmatud õigustatud avalik huvi on piisavalt kaitstud, võttes arvesse asjaomase kauba omadusi;
- e) tõendid, mis näitavad, et haldusotsus on taotletava eesmärgi saavutamiseks asjakohane ega lähe kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

Määruse artikli 5 lõike 11 kohaldamisel on „õigustatud avaliku huviga seotud põhjus“ mis tahes ELi toimimise lepingu artiklis 36 osutatud põhjus või muu ülekaalukas avaliku huviga seotud põhjus (määruse artikli 3 punkt 14) ⁽⁴³⁾.

Haldusotsuses tuleb nimetada sihtliikmesriigi õiguse alusel kättesaadavad õiguskaitsevahendid ja selliste õiguskaitsevahendite puhul kehtivad tähtajad. Samuti peaks see sisaldama viidet ettevõtjate võimaluse kohta kasutada SOLVITit ja uut probleemide lahendamise menetlust (määruse artikli 5 lõige 12, vt ka punkt 3.10).

Turulepääsu piiravast või keelavast haldusotsusest tuleb asjaomast ettevõtjat viivitamata teavitada. Otsus ei jõustu enne, kui ettevõtjat on sellest teavitatud (määruse artikli 5 lõiked 9 ja 13).

3.8. Komisjoni ja teiste liikmesriikide teavitamine

Riigi pädevad asutused peavad komisjoni ja teisi liikmesriike teavitama järgmisest:

- ajutine peatamine (määruse artikli 6 lõige 2),
- haldusotsused (määruse artikli 5 lõige 9).

Määruse artikli 5 lõike 9 ja artikli 6 lõike 2 kohaldamisel tuleks kasutada turujärelevalve info- ja teavitussüsteemi (ICSMS) (määruse artikli 11 lõige 1).

Komisjon peab kasutama ICSMSis kättesaadavat teavet määruse tulevaseks hindamiseks (määruse artikli 14 lõige 2).

⁽⁴³⁾ Vt ka punkt 3.5.1.

Ajutisest peatamisest tuleb ICSMSi kaudu viivitamata teavitada komisjoni ja teisi liikmesriike (määruse artikli 6 lõige 2).

Haldusotsustest tuleb komisjoni ja teisi liikmesriike ICSMSi kaudu teavitada hiljemalt 20 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist (määruse artikli 5 lõige 9).

Ajutise peatamine teade või haldusotsus tuleks ICSMSi üles laadida.

Kui kiire teabevahetuse süsteemi (RAPEX) ⁽⁴⁴⁾ või toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi (RASFF) ⁽⁴⁵⁾ kaudu teatud meede puudutab kaupa, mis ei kuulu ELi ühtlustamisõigusaktide kohaldamisalasse ja mida turustatakse teises liikmesriigis seaduslikult, tuleks sellest meetmest teoreetiliselt teavitada ka määruse alusel, kasutades ICSMSi süsteemi.

Määruse eesmärk on vabastada liikmesriigid topeltteavitamise kohustusest juhul, kui meetmest tuleb teavitada kahe süsteemi kaudu. Seetõttu on artiklis 7 sätestatud, et kui haldusotsus või ajutine peatamine on samuti meede, millest tuleb teatada RAPEXi või RASFFi kaudu, „ei ole käesoleva määruse kohane komisjoni ja teiste liikmesriikide eraldi teavitamine vajalik“, kui on täidetud järgmised tingimused: RAPEXi või RASFFi teates on märgitud, et teade kehtib ka määruse (EL) 2019/515 kohase teatena, ning b) esitatakse määruuses (EL) 2019/515 sätestatud nõuetele vastavad tõendid.

Sihtliikmesriigi pädev asutus vastutab määruuses nõutud dokumentide üleslaadimise eest. Nagu eespool mainitud, on need dokumendid haldusotsus ja ajutise peatamise teade (koos üksikasjaliku tehnilise või teadusliku põhjendusega juhtudel, kui see põhineb tõsisel ohul inimeste ohutusele või tervisele või keskkonnale).

3.9. Haldusotsuste vastu rakendatavad õiguskaitsvahendid

Igas sihtliikmesriigi pädeva asutuse poolt määruse kohaselt tehtud haldusotsuses tuleb nimetada liikmesriigi õiguse alusel kättesaadavad õiguskaitsvahendid ja selliste õiguskaitsvahendite puhul kehtivad tähtajad (määruse artikli 5 lõige 12 ja määruse põhjendus 35), et ettevõtja saaks otsuse edasi kaevata või kohtusse pöörduda. Selliste otsuste vaidlustamise võimalused olenevad liikmesriigi õiguses ette nähtud õiguskaitsvahenditest (vaide esitamine, liikmesriigi kohtusse pöördumine või muud edasikaebamisvõimalused). Üldiselt on liikmesriikide kohtusüsteemides ette nähtud võimalus esitada pädeva asutuse haldusotsuse peale turulepääsu piirata või see keelata kohtule kaebus kas otse või pärast vaide esitamist.

Määruse artikliga 8 on kehtestatud uus probleemide lahendamise menetlus, et tagada tõhus õiguskaitsvahend ja taastada usaldus vastastikuse tunnustamise vastu. See uus menetlus on usaldatud SOLVITI võrgustikule.

3.10. Mis on SOLVIT?

SOLVIT on liikmesriikide loodud keskuste võrgustik, mis põhineb komisjoni soovitusel 2013/461/EL SOLVITI toimimise põhimõtete kohta ⁽⁴⁶⁾ ja mille eesmärk on leida kiired, tõhusad ja mitteametlikud lahendused probleemidele, mis tekivad siis, kui ametiasutused keelavad üksikisikutel ja ettevõtjatel kasutada ühtsel turul nende ELi õigusi.

SOLVIT on mitteametlik kohtuväline probleemide lahendamise mehhanism, mis on alternatiiviks kohtumenetlustele. See pakub praktilisi lahendusi üksikisikutele ja ettevõtjatele, kellel on piiriülestes olukordades raskusi, mis on seotud ühtse turuga ja mille on tekitanud ametiasutus. SOLVITI teenused on tasuta ja neid osutavad iga ELi liikmesriigi ning Islandi, Liechtensteini ja Norra haldusasutused. Selle toimimise põhimõtted on esitatud komisjoni soovitusel 2013/461/EL, milles on märgitud, et iga liikmesriik annab SOLVITI keskusele piisavad ressursid, et tagada keskuse osalemine võrgustikus ⁽⁴⁷⁾.

SOLVITI menetluse võivad algatada haldusotsusest mõjutatud ettevõtjad. Soovitusel 2013/461/EL ei ole SOLVITI menetluse algatamise tähtaega kindlaks määratud. Kui ettevõtjad otsustavad SOLVITit kasutada, on siiski soovitatav, et nad esitaksid haldusotsuse SOLVITile niipea kui võimalik. Kuna SOLVIT on mitteametlik mehhanism, ei peata SOLVITI menetluse

⁽⁴⁴⁾ Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. detsembri 2001. aasta direktiivile 2001/95/EÜ üldise tooteohutuse kohta (EÜT L 11, 15.1.2002, lk 4).

⁽⁴⁵⁾ Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrusele (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1).

⁽⁴⁶⁾ Komisjoni 17. septembri 2013. aasta soovitus 2013/461/EL SOLVITI toimimise põhimõtete kohta (ELT L 249, 19.9.2013, lk 10).

⁽⁴⁷⁾ Soovitusel 2013/461/EL IV jaotise punkt 2.

kasutamine vaide või kohtule kaebuse esitamise ametlikku tähtaega ega asenda selliseid kaebusi. Kui ettevõtja esitab poolelioleva SOLVITI menetluse ajal kohtule kaebuse, on tavaks SOLVITI keskust teavitada. SOLVITI keskus lõpetab SOLVITI menetluse ja SOLVITI keskuse volitused lõppevad ⁽⁴⁸⁾.

Kui liikmesriigi süsteemis on ette nähtud võimalus esitada pädeva asutuse turulepääsu piiramist või see keelamist käsitleva haldusotsuse peale vaie kõnealuse pädeva asutuse üle tehtava järelevalve eest vastutavale asutusele (olenevalt asjaomases liikmesriigis kohaldatavast süsteemist), otsustavad mõned asutused menetluse ajutiselt peatada, kui SOLVITI probleemide lahendamise menetlus on pooleli. See võimaldab järelevalveasutusel SOLVITI protsessi arvesse võtta.

Kõiki SOLVITI juhtumeid menetlevad kaks SOLVITI keskust – kohalik ja juhtiv keskus ⁽⁴⁹⁾. Kohalik keskus asub tavaliselt kaebuse esitaja liikmesriigis ja juhtiv keskus selle asutuse liikmesriigis, kelle peale kaebus on esitatud. Kohalik keskus vastutab probleemi õigusliku hindamise ja juhtumi ettevalmistamise eest enne selle esitamist selle asutuse SOLVITI keskusele, kelle peale kaebus on esitatud ⁽⁵⁰⁾. Juhtiv keskus vastutab abitaotlejatele lahenduste leidmise, sealhulgas kohaldatava liidu õiguse selgitamise eest, ning peaks kohalikku keskust kaebuse menetlemise käigust regulaarselt teavitama ⁽⁵¹⁾.

SOLVITI keskused kasutavad juhtumite menetlemiseks turvalist elektroonilist süsteemi ⁽⁵²⁾. See muudab teabevahetuse tõhusaks ja soodustab täielikku läbipaistvust. Komisjonil on süsteemile ligipääs, ta jälgib juhtumite menetlemise kvaliteeti ning pakub keerulistel juhtudel abi ja selgitusi.

3.11. SOLVIT ja määruse artikli 8 kohane probleemide lahendamise menetlus

Soovituses 2013/461/EL kirjeldatud SOLVITI menetlus ja määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise erimenetlus on erinevad. Nende menetluste peamine erinevus seisneb SOLVITI keskuste võimaluses taotleda komisjonilt arvamuse esitamist.

Soovituses 2013/461/EL kirjeldatud SOLVITI menetlus ei anna SOLVITI keskustele võimalust komisjoni arvamust küsida. Määruse artikli 8 lõikes 1 on siiski sätestatud, et kui ettevõtja on algatanud SOLVITI menetluse, võib kohalik või juhtiv keskus paluda komisjonilt juhtumi lahendamiseks arvamust. Seda erimenetlust kohaldatakse üksnes juhul, kui ametiasutused on teinud haldusotsuse kooskõlas määruse artikliga 5. See hõlmab SOLVITI keskuse võimalust paluda komisjonil hinnata, kas haldusotsus on vastastikuse tunnustamise põhimõtte ja määruse nõuetega kooskõlas (määruse artikli 8 lõiked 1 ja 2). Määruse kohane probleemide lahendamise menetluse tähtajad on pikemad kui tavalise SOLVITI menetluse puhul, et anda komisjonile arvamuse esitamiseks piisavalt aega.

⁽⁴⁸⁾ Soovituse 2013/461/EL III jaotise punkt 6.

⁽⁴⁹⁾ Soovituse 2013/461/EL V jaotise A osa punkt 1.

⁽⁵⁰⁾ Soovituse 2013/461/EL V jaotise B osa punkt 2.

⁽⁵¹⁾ Soovituse 2013/461/EL V jaotise C osa punkt 2.

⁽⁵²⁾ SOLVITI elektrooniline andmebaas on siseturu infosüsteemi eraldi moodul. Selle tehnilise integratsiooni tagajärjel kohaldatakse nüüd ka SOLVITI suhtes eeskirju, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruses (EL) nr 1024/2012, mis käsitleb siseturu infosüsteemi kaudu tehtavat halduskoostööd ning millega tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2008/49/EÜ (IMI määrus) (ELT L 316, 14.11.2012, lk 1), milles käsitletakse isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe töötlemist. SOLVITit käsitlevas soovituses on kooskõlas IMI määrusega täpsustatud ka isikuandmete töötlemise teatavaid aspekte juhtumite menetlemisel SOLVITis.

Selleks et ettevõtjad oleksid määruse kohase probleemide lahendamise erimenetluse kättesaadavusest teadlikud, peavad kõik riigi ametiasutuste poolt määruse alusel tehtud haldusotsused sisaldama viidet ettevõtjate võimaluse kohta kasutada SOLVITit ja määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise menetlust (määruse artikli 5 lõige 12; vt ka punkt 3.7). Haldusotsus võiks näiteks sisaldada järgmist lõiku.

„Käesoleva otsuse võib esitada SOLVITile soovitusel 2013/461/EL sätestatud tingimustel. Kohalik või juhtiv keskus võib määruse (EL) 2019/515 artikli 8 lõike 1 kohaselt paluda komisjonilt juhtumi lahendamiseks arvamust.“

SOLVIT on alati olnud kättesaadav ettevõtjatele, kellel on probleeme ühtsel turul. Muid kaupade teises liikmesriigis turustamisega seotud probleeme, nagu pädevalt asutuselt vastuse mittesaamine või otsuse tegemisest keeldumine, menetleb SOLVIT endiselt tavapärasel viisil. Selliste probleemide lahendamiseks ei kohaldata aga määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise erimenetlust.

3.12. Komisjoni arvamus määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise menetluse raames

Kui SOLVITi mitteametliku meetodiga ei õnnestu probleemi lahendada ja jääb püsima kahtlus, kas haldusotsus on ikka vastastikuse tunnustamise põhimõttega kooskõlas, võib iga asjaomane SOLVITi keskus paluda komisjonilt arvamust (määruse artikli 8 lõige 1). Komisjoni arvamuse eesmärk on võimaldada tal hinnata, kas riigisisene haldusotsus on vastastikuse tunnustamise põhimõtte ja määruse nõuetega kooskõlas (määruse artikli 8 lõige 2). Muu hulgas peaks komisjon arvesse võtma SOLVITi menetluse raames esitatud dokumente ja teavet. Ta võib paluda lisateavet või -dokumente asjaomase SOLVITi keskuse kaudu (määruse artikli 8 lõige 3).

Komisjon peab viima hindamise lõpule ja esitama arvamuse 45 tööpäeva jooksul pärast arvamuse esitamise taotluse saamist (mis ei hõlma aega, mida komisjon vajab eespool nimetatud lisateabe ja -dokumentide saamiseks) (määruse artikli 8 lõige 4). Selles arvamuses tuleks käsitleda üksnes küsimust, kas haldusotsus on vastastikuse tunnustamise põhimõtte ja määruse nõuetega kooskõlas (määruse artikli 8 lõige 2). Vajaduse korral tuleks arvamusel välja tuua kõik probleemid, mida tuleks SOLVITi juhtumi puhul käsitleda, või anda soovitusi juhtumi lahendamiseks (määruse artikli 8 lõige 4). Komisjoni arvamust tuleb SOLVITi menetluses arvesse võtta (määruse artikli 8 lõige 6).

Komisjon esitab oma arvamuse asjaomase SOLVITi keskuse kaudu asjaomasele ettevõtjale ja pädevatele asutustele. Ta teavitab arvamusel ICSMSi kaudu ka kõiki liikmesriike (määruse artikli 8 lõige 6). Ettevõtja võib määruse artikli 8 lõikes 4 osutatud komisjoni arvamust kasutada ja teha selle kättesaadavaks kõigile asjaomastele kolmandatele isikutele.

Kui komisjoni teavitatakse, et juhtum on hindamise ajal lahendatud, ei pea komisjon arvamust esitama (määruse artikli 8 lõige 5).

Asjaolu, et komisjon esitab arvamuse, ei mõjuta tema ELi toimimise lepingu artikli 258 kohaseid volitusi (määruse põhjendus 40).

3.13. Toodete kontaktpunktide roll (määruse artikkel 9)

Määrusega on muudetud ELi ühtlustamisnormide kohaldamisalasse mittekuuluvate kaupade turustamine teistes liikmesriikides varasemast palju lihtsamaks, kuid on suurendatud ka ettevõtjate vastutust. Nad peavad olema teadlikud mitte üksnes selle liikmesriigi asjakohastest riigisisestest normidest, kus nad oma kaupu seaduslikult turustavad, vaid ka sihtliikmesriigi omadest, näiteks sellest, kas seal on olemas eelloa andmise menetlus.

Et mitte jätta liikmesriikides toodete kohta teabe kogumist ettevõtjate endi hooleks, hõlbustatakse määrusega selle teabe kogumist toodete kontaktpunktide kaudu. Määruse artikli 9 lõike 1 kohaselt peavad toodete kontaktpunktid oma

teenuseid osutama kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/1724⁽³³⁾ (ühtse digivärava määrus). Toodete kontaktpunktide käsutusse tuleks anda vajalikud vahendid ja ressursid (määruse artikli 9 lõige 1 ja põhjendus 42), et nad saaksid täita oma olulist rolli liikmesriikide asutuste ja ettevõtjate vahelise teabevahetuse hõlbustamisel.

Toodete kontaktpunktid peavad tegema interneti teel kättesaadavaks järgmise teabe (määruse artikli 9 lõige 2):

- a) teave nende liikmesriigi territooriumil vastastikuse tunnustamise põhimõtte ja määruse kohaldamise kohta, sealhulgas teave artiklis 5 sätestatud menetluse kohta;
- b) liikmesriigi pädevate asutuste vahetud kontaktandmed, sealhulgas andmed asutuste kohta, kes vastutavad järelevalve eest nende liikmesriigi territooriumil kohaldatavate riigisiseste tehniliste normide rakendamise üle;
- c) õiguskaitsevahendid ja menetlused, mida saab nende liikmesriigi territooriumil pädevate asutuste ja ettevõtja vahelise vaidluse korral kasutada, sealhulgas määruse artiklis 8 sätestatud probleemide lahendamise menetlus.

Kuigi toodete kontaktpunktid vastutavad oma veebisaitidel kõige olulisemate andmete kättesaadavaks tegemise eest (vt määruse artikli 9 lõige 2 ja põhjendus 42), võivad ettevõtjad või liikmesriikide pädevad asutused nendega ka otse ühendust võtta ning nad peavad esitama lisateabe 15 tööpäeva jooksul pärast taotluse saamist (määruse artikli 9 lõiked 3 ja 4). Nad peavad selle lisateabe esitama tasuta (määruse artikli 9 lõige 5). Toodete kontaktpunktid peaksid täitma ülesandeid, mis on seotud toodetega seonduva teabe, sealhulgas riigisiseste tehniliste normide elektrooniliste koopiade esitamise või neile internetijuurdepääsu andmisega, ilma et see piiraks riigisiseste tehniliste normide levitamist reguleerivate riigisiseste normide kohaldamist (määruse põhjendus 42).

Liikmesriikide asutused võivad võtta ühendust ka teise liikmesriigi (nt päritoluliikmesriik / esimese seadusliku turustamise liikmesriik) toodete kontaktpunktide või asutustega ja paluda neilt teavet, et kontrollida ettevõtjate poolt kaupade hindamise käigus esitatud andmeid (vt määruse artiklid 5 ja 9 ning artikli 10 lõige 3). Toodete kontaktpunkte võib kasutada ka asjaomaste pädevate asutuste vaheliste kontaktide hõlbustamiseks (määruse artikli 10 lõige 3).

Toodete kontaktpunktidelt ei tohiks siiski nõuda selliste standardite koopiade esitamist või sellistele standarditele internetijuurdepääsu andmist, mis on hõlmatud standardimisorganite või -organisatsioonide intellektuaalomandiõigustega (määruse põhjendus 42).

Määruse artiklis 10 on sätestatud halduskoostöö normid, milles on kindlaks määratud kõige olulisemad valdkonnad, mis nõuavad toodete kontaktpunktide ja liikmesriikide asutuste tõhusat koostööd.

3.14. Halduskoostöö (määruse artikkel 10)

Määrusega tugevdatakse toodete kontaktpunkte kui üht peamist vastastikuse tunnustamise teabe vahetamise kanalit ning parandatakse teabevahetust liikmesriikide pädevate asutuste ja toodete kontaktpunktide vahel.

Üks määrusega ette nähtud halduskoostöö vorme on ametnike liikmesriikidevaheline vahetus ning asutustele ja ettevõtetele mõeldud ühiste koolituskursuste ja teadlikkuse suurendamise programmide korraldamine (määruse artikli 10 lõike 1 punkt c). Komisjon tagab liikmesriikide asutuste ja toodete kontaktpunktide vahelise koostöö, samal ajal kui liikmesriigid tagavad oma pädevate asutuste ja toodete kontaktpunktide osalemise selles tegevuses (määruse artikli 10 lõiked 1 ja 2).

Halduskoostöö on eriti oluline kaupade hindamise puhul. Sihtliikmesriigi pädevad asutused võivad võtta ICSMSi kaudu ühendust esimese seadusliku turustamise liikmesriigi pädevate asutustega, kui neil on vaja kontrollida ettevõtja esitatud teavet (määruse artikli 5 lõige 7). Pädevad asutused peaksid vastama sellistele taotlustele 15 tööpäeva jooksul, esitades kogu teabe, mis on oluline ettevõtja poolt asjaomase kauba hindamise käigus esitatud andmete ja dokumentide kontrollimiseks (määruse artikli 10 lõige 3).

⁽³³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1724, millega luuakse ühtne digivärav teabele ja menetlustele ning abi- ja probleemilahendamisteenustele juurdepääsu pakkumiseks ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012 (ELT L 295, 21.11.2018, lk 1).

Toodete kontaktpunkte võib kasutada selleks, et hõlbustada asjaomaste pädevate asutuste vahelisi kontakte taotletud teabe esitamiseks ette nähtud 15 tööpäeva jooksul (määruse artikli 10 lõige 3).

4. RIIGISISESTE TEHNILISTE NORMIDE EELHINDAMINE – DIREKTIIV (EL) 2015/1535 JA ÜHTSE TURU KLAUSEL

Direktiiv (EL) 2015/1535 on oluline vahend tehniliste kaubandustökete vältimiseks selliste toodete puhul, mida ELi ühtlustamisõigusaktid ei hõlma või hõlmavad ainult osaliselt. See aitab tagada ja parandada vastastikust tunnustamist, kuna selles nõutakse liikmesriikidelt, et nad teataksid komisjonile kõikidest toodete ja infoühiskonna teenuste tehniliste normide eelnõudest, enne kui need liikmesriigi õiguses kehtestatakse.

Direktiivi (EL) 2015/1535 ja määrust kohaldatakse tehnilise normi kohaldamisaja eri etappides. Üheskoos tagavad need, et riigisiseseid normid ei tekita põhjendamatuid kaubandustökkeid ühelgi oma kohaldamisaja etapil.

Direktiivi (EL) 2015/1535 kohane teatamismenetlus võimaldab komisjonil ja liikmesriikidel läbi vaadata toodete ja infoühiskonna teenuste tehnilised normid, mida konkreetset liikmesriigid kavatsevad vastu võtta. Sellega välditakse uute tehniliste kaubandustökete tekkimist, tagades siseriiklike õigusaktide kooskõla liidu õiguse ja siseturu põhimõtetega. Menetlus võimaldab ettevõtjatel ja teistel sidusrühmadel ka teatatud eelnõude kohta tehniliste normide infosüsteemi (TRIS) andmebaasis märkusi esitada.

Menetluse määrava tähtsusega osaks on nõuete täitmata jätmise õiguslikud tagajärjed. Euroopa Kohus kehtestas oma otsuses kohtuasjas C-194/94 ⁽⁵⁴⁾ põhimõtte, et teatamiskohustuse (direktiivi (EL) 2015/1535 artikkel 5) täitmata jätmine toob kaasa asjaomaste tehniliste normide kohaldamatuse, nii et neile ei saa üksikisikute vastu tugineda.

Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi (EL) 2015/1535 tuleb tõlgendada nii, et sellel on vahetu õigumõju, mis tähendab, et üksikisikud peaksid saama sellele liikmesriigi kohtutes pädevate asutuste vastu vahetult tugineda. Ta otsustas ka, et liikmesriigi õigus ei ole kohaldatav, kuna sellest ei ole teatatud. Euroopa Kohus märkis, et kui normid, millest ei ole teatatud, oleksid endiselt täidetavad, takistaks see direktiivi otstarbe ja eesmärgi täitmist, ahvatledes liikmesriike teatamisest hoiduma. Kohtuasjas C-194/94 tehtud otsusel on olnud suur mõju direktiivi (EL) 2015/1535 toimele. See tähendab põhimõtteliselt seda, et ettevõtjaid ei saa sundida täitma riigisiseseid tehnilisi norme, millest ei ole teatatud.

Asjaolu, et tehnilisest normist on teatatud, ei tähenda siiski, et selle kohaldamine on tingimata kooskõlas liidu õigusega. Tehniline norm, millest on teatatud, võib ikkagi mõjutada kaupade vaba liikumist, olenevalt sellest, kuidas liikmesriigi asutused normi kohaldavad. Sellisel juhul kohaldatakse määrust (EL) 2019/515 vastastikuse tunnustamise kohta, tagamaks, et normi kohaldatakse igal üksikjuhul nõuetekohaselt ja kooskõlas vastastikuse tunnustamise põhimõttega.

Et suurendada liikmesriikide asutuste ja ettevõtjate teadlikkust vastastikuse tunnustamise põhimõttest, peaksid liikmesriigid kaaluma selgete ja ühemõtteliste ühtset turgu käsitlevate klauslite kehtestamist riigisisestes tehnilistes normides (määruse põhjendus 16), et vähendada ohtu, et need normid tekitavad regulatiivseid kaubandustökkeid, ⁽⁵⁵⁾ ning hõlbustada selle põhimõtte kohaldamist. Direktiivi (EL) 2015/1535 kohases teatamismenetluses soovib komisjon vajaduse korral regulaarselt, et asjaomase liikmesriigi asutused lisaksid teatatud eelnõusse ühtse turu klausli, nagu on ette nähtud teatise „Kaupade pakett: usalduse tugevdamine ühtse turu vastu“ ⁽⁵⁶⁾. Järgmises lõigus on esitatud klausli veelgi selgemaks muudetud versioon.

Eeldatakse, et kaubad, mida seaduslikult turustatakse mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis või Türgis või mis on pärit mõnest EMP lepingu osalisriigist ja mida selles riigis seaduslikult turustatakse, vastavad nendele normidele. Neid norme kohaldatakse vastavalt 19. märtsi 2019. aasta määrusele (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist.

⁽⁵⁴⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. aprill 1996, CIA Security vs. Signalson, C-194/94, ECLI:EU:C:1996:172. Vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. september 2000, Unilever, C-443/98, ECLI:EU:C:2000:496, ja kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. detsember 2019, kriminaalmenetlus X'i vastu, C-390/18, ECLI:EU:C:2019:1112.

⁽⁵⁵⁾ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele direktiivi (EL) 2015/1535 kohaldamise kohta aastatel 2014–2015 (COM(2017) 788 final, lk 5).

⁽⁵⁶⁾ Vt komisjoni 19. detsembri 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Kaupade pakett: usalduse tugevdamine ühtse turu vastu“ (COM(2017) 787 final).

5. MÄÄRUSE (EL) 2019/515 JA DIREKTIIVI 2001/95/EÜ VAHELINE SEOS

Direktiivis 2001/95/EÜ üldise tooteohutuse kohta ⁽⁵⁷⁾ (edaspidi „üldise tooteohutuse direktiiv“) on sätestatud, et turule tohib lasta ainult ohutuid tooteid (üldise tooteohutuse direktiivi artikkel 3), ning kehtestatud tootjate ja levitajate tooteohutusega seotud kohustused. See annab pädevatele asutustele õiguse keelata kõik ohtlikud tooted või võtta muid asjakohaseid meetmeid (üldise tooteohutuse direktiivi artikkel 8).

Üldise tooteohutuse direktiivi kohaldatakse tarbekaupade, täpsemalt toodete suhtes, mis kuuluvad ELi ühtlustamisõigusaktide kohaldamisalasse (kui need õigusaktid ei sisalda erinorme, millel on sama eesmärk nagu direktiivis 2001/95/EÜ), ja toodete suhtes, mis ei kuulu ühtlustamisele liidu tasandil (üldise tooteohutuse direktiivi artikli 1 lõige 2 ja artikli 2 punkt a).

Määrust kohaldatakse nii tarbekaupade kui ka muude kaupade või kaubaaspektide suhtes, mida ELi ühtlustamisõigusaktid ei hõlma.

5.1. Tarbijate tervist ja ohutust ohustavate toodetega seoses võetavad meetmed

Üldise tooteohutuse direktiivis on kirjeldatud menetlust, mille kohaselt pädevad asutused kohaldavad asjakohaseid meetmeid, kui tooted on ohtlikud, näiteks üldise tooteohutuse direktiivi artikli 8 lõike 1 punktides b–f osutatud meetmeid. Määruse artiklid 5 ja 6 ei mõjuta direktiivi 2001/95/EÜ artikli 8 lõike 1 punktide b–f ja artikli 8 lõike 3 kohaldamist (vt määruse artikli 2 lõige 6).

5.2. Muud ohtu kujutavate tarbekaupadega seoses võetavad meetmed

Tarbekaupade puhul kohaldatakse määrust juhul, kui liikmesriigi pädevad asutused kavatsevad riigisisese tehnilise normi alusel ja muudel põhjustel kui oht tarbijate tervisele ja ohutusele piirata või keelata sellise teises liikmesriigis seaduslikult turustatava tarbekauba turulepääsu, mis ei kuulu ELi ühtlustamisõigusaktide kohaldamisalasse. See võib toimuda näiteks juhul, kui need asutused keelavad toote turustamise keskkonnaga seotud põhjustel, kuigi see ei ohusta tarbijate tervist ja ohutust.

⁽⁵⁷⁾ EÜT L 11, 15.1.2002, lk 4.

KOMISJONI TEATIS

**Juhend Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklite 34–36 kohta
(EMPs kohaldatav tekst)**

(2021/C 100/03)

Eessõna

2020. aasta märtsis vastu võetud pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks (edaspidi „täitmise tagamise tegevuskava“) ⁽¹⁾ seab ühtse turu ja selle normide täitmise tagamise kesksse kohale. Normide järgimise parandamiseks ja turu killustumise vältimiseks nähakse täitmise tagamise tegevuskava 1. meetmega ette, et komisjon annab liikmesriikide ametiasutustele ja sidusrühmadele konkreetsemaid suuniseid. Samuti nähakse sellega ette Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 34–36 kohaldamise suuniste ajakohastamine.

Seetõttu on komisjon käesolevaid suuniseid ajakohastanud. Selle dokumendi eesmärk on hõlbustada kaupade vaba liikumist käsitleva liidu õiguse kohaldamist, tõhustada normide täitmise tagamist ning suurendada hüvesid, mida kaupade siseturg võib ELi ettevõtjatele ja tarbijatele pakkuda. Sellega soovitakse anda parem arusaam Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklite 34–36 kohaldamisest, võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu kõige asjakohasemat kohtupraktikat selles valdkonnas. Samuti on selle eesmärk kindlustada kaupade vaba liikumise põhimõtte ühtne kohaldamine kogu siseturul, aidates kõrvaldada kõik allesjäänud takistused ja hoides ära uute takistuste tekkimise.

Juhend põhineb eelmisel, 2009. aasta versioonil ⁽²⁾ ning selles on käsitatud viimase üheteistkümne aasta kõige asjakohasemat Euroopa Liidu Kohtu praktikat, et tagada terviklik ja ajakohane ülevaade ELTLi artiklite 34–36 kohaldamisest. Juhendit ei saa pidada ammendavaks, kuigi selles tehakse kokkuvõtte asjakohasest kohtupraktikast ning esitatakse lisamärkusi. Juhend ei ole õiguslikult siduv dokument.

Juhendis mainitud ELi õigusaktid ja kohtuotsused on avaldatud EUR-Lexis ⁽³⁾ ning kohtuotsused on avaldatud ka Euroopa Liidu Kohtu veebisaidil ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2020) 94, 10. märts 2020.

⁽²⁾ Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta, 2010.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/et/index.htm>

⁽⁴⁾ <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=et>. Käesolevas juhendis kasutatakse ELTLi numeratsiooni ning seda ka juhul, kui viidatakse Euroopa Kohtu otsustele, mis on tehtud EÜ asutamislepingu alusel.

SISUKORD

Lehekülg

1	KAUPADE VABA LIIKUMISE ROLL JA TÄHTSUS SISETURUL	41
2.	ALUSLEPINGU SÄTTED	41
3.	ELTLI ARTIKLI 34 KOHALDAMISALA	42
3.1.	Üldtingimused	42
3.1.1.	Ühtlustamata valdkond	42
3.1.2.	„Kaupade“ tähendus	42
3.1.3.	Adressaadid	43
3.1.4.	Aktiivsed ja passiivsed meetmed	44
3.2.	Territoriaalne kohaldamisala	45
3.3.	Piiriülene kaubandus	45
3.4.	ELTLi artikli 34 kohaste piirangute liigid	46
3.4.1.	Koguselised piirangud	46
3.4.2.	Samaväärse toimega meetmed	46
3.4.2.1.	Kasutuspiirangud	47
3.4.2.2.	Diskrimineerivad müügingimused	48
3.5.	Vastastikuse tunnustamise põhimõte	49
4.	MEETMETE LIIGID	51
4.1.	Importimisega (impordilitsentsid, inspeksioon ja kontroll) seotud siseriiklikud õigusnormid	51
4.2.	Kohustus määrata importivas liikmesriigis esindaja või tagada seal ladustamisvõimalus	51
4.3.	Konkreetsete toodete/ainete riiklikud keelud	52
4.4.	Hinnameetmed	53
4.5.	Lubade andmise menetlused	55
4.5.1.	Tüübikinnitus	55
4.5.2.	Mootorsõidukite registreerimine	56
4.6.	Reklaamipiirangud	56
4.7.	Tehnilised eeskirjad, mis sisaldavad nõudeid kaupade esitlemisele (kaal, koostis, esitlemine, märgistus, kuju, suurus, pakend)	57
4.8.	Päritolutähised, kvaliteedimärgid, kodumaiste toodete ostmisele ohutamine	58
4.9.	Kaugmüügiipiirangud (internetimüük, postimüük jms)	59
4.10.	Pandikohustused	59
4.11.	Hüvitamine ja paralleelimport	60
4.12.	Riigikeele kasutamise kohustus	62
4.13.	Kaupade isiklikuks tarbeks importimise piirangud	62
5.	PÕLLUMAJANDUSTOOTED	63
6.	EKSPORDIPIIRANGUD (ELTLI ARTIKKEL 35)	64
6.1.	Mõiste „eksport“ määratlus	64
6.2.	Koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed	64

7.	KAUBANDUSPIIRANGUTE PÕHJENDAMINE	66
7.1.	ELTLi artikkel 36	66
7.1.1.	Kõlblus, avalik kord ja avalik julgeolek	67
7.1.2.	Inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine (ettevaatuspõhimõte)	68
7.1.3.	Kunstilise, ajaloolise või arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse kaitsmine	69
7.1.4.	Tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmine	69
7.2.	Kohustuslikud nõuded	71
7.2.1.	Keskkonnakaitse	72
7.2.2.	Tarbijakaitse	73
7.2.3.	Muud kohustuslikud nõuded	73
7.3.	Proportsionaalsuse kriteerium	74
7.4.	Tõendamiskohustus	76
8.	SEOS MUUDE VABADUSTEGA JA KAUPADE VABA LIIKUMIST KÄSITLEVATE ALUSLEPINGU ARTIKLITEGA	76
8.1.	Põhivabadused	76
8.1.1.	ELTLi artikkel 45 – töötajate vaba liikumine	76
8.1.2.	ELTLi artiklid 49 ja 56 – asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus	77
8.1.3.	ELTLi artikkel 63 jj – kapitali ja maksete vaba liikumine	79
8.2.	Teised asjaomased aluslepingu artiklid	79
8.2.1.	ELTLi artikkel 18 – kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld	79
8.2.2.	ELTLi artiklid 28 ja 30 – tolliliit	80
8.2.3.	ELTLi artikkel 37 – riigimonopolid	80
8.2.4.	ELTLi artikkel 107 – riigiabi	82
8.2.5.	ELTLi artikkel 110 – maksusätted	83
8.2.6.	ELTLi artikkel 351	84
9.	ELTLI ARTIKLITE 34 JA 35 TÄITMISE TAGAMINE	84
9.1.	Vahetu õigusmõju – eraõiguslik jõustamine	84
9.2.	SOLVIT	84
9.3.	ELTLi artiklites 258 ja 260 sätestatud rikkumismenetlus	85
9.3.1.	Rikkumismenetlus	85
9.3.2.	Kaebused	85
10.	ASJAOMASED TEISESED ÕIGUSAKTID	86
10.1.	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord	86
10.2.	Määrus (EL) 2019/515 – vastastikuse tunnustamise määrus	87
10.3.	Määrus (EÜ) nr 2679/98 – nn maasikamäärus	87

1. KAUPADE VABA LIIKUMISE ROLL JA TÄHTSUS SISETURUL

Üks Euroopa Liidu suurimaid saavutusi on siseturg. See on Euroopa projekti keskmes ning on viimastel aastakümnetel hoogustanud majanduskasvu ja toonud konkreetset kasu nii Euroopa tarbijatele kui ka ettevõtjatele. Selliste tervisekriiside ajal nagu COVID-19 pandeemia on hästitoimiv ühtne turg veelgi olulisem. See võimaldab toodete vaba ringlust, tagab nende kättesaadavuse ja jõudmise enim puudust kannatavate inimesteni kogu ELis.

Kõigi liikmesriikide majanduse ühiseks taastumiseks on vajalik ka ühtse turu terviklikkus. Seoses sellega siseturg mitte ainult ei toeta laiema tootevaliku kättesaadavust ELi kodanikele, vaid kindlustab ka ELi ettevõtjatele ulatusliku siseturu olemasolu, mis soodustab kaubandust ja konkurentsi ning suurendab tõhusust.

Siseturg võimaldab praegu hõlpsalt müüa ja osta kaupu 27 ELi liikmesriigis, kus elab kokku üle 450 miljoni inimese, lisaks tagab see tarbijatele laia tootevaliku. Samal ajal on kaupade vaba liikumine kasulik ka ettevõtjatele, sest kaubavahetus moodustab ligikaudu 75 % liidusisest kaubandusest. Ühtne Euroopa turg aitab ELi ettevõtjatel luua tugeva platvormi avatud ja mitmekesises konkrentsikeskkonnas. See tugevus edendab ELis majanduskasvu ja töökohtade loomist ning annab Euroopa ettevõtjatele maailmaturul edu saavutamiseks vajalikud ressursid. Nõuetekohaselt toimiv kaupade siseturg on seega äärmiselt oluline, kui pidada silmas ELi praegust ja tulevast õitsengut üleilmastunud majanduses ^(¹).

Õiguslikust vaatepunktist on kaupade vaba liikumise põhimõte olnud üks siseturu loomise ja arendamise põhielemente. ELTLi artiklites 34–36 on kindlaks määratud selle põhimõtte ulatus ja sisu, keelates põhjendamatud piirangud liidusisises kaubanduses. Neid artikleid kohaldatakse siiski ainult ühtlustamata valdkondades.

Ühtlustamisõigusaktid on ELi määrused ja direktiivid, mille eesmärk on kehtestada ühised normid, mida kohaldatakse kõigis liikmesriikides. Kui määrused on vahetult kohaldatavad ja siduvad õigusaktid, mida tuleb kohaldada tervikuna kogu ELis, siis direktiivid on õigusaktid, millega seatakse üksnes eesmärk, mille kõik liikmesriigid peavad saavutama. Ühtlustatud õigusaktides on siseturu tähendust paljudes valdkondades täpsustatud ja sel moel piiritletud kaupade vaba liikumise põhimõtet seoses konkreetsete toodetega. Aluslepingu põhimõtete esmane funktsioon siseturu peamise tugisamba ja kaitsevõrguna on siiski püsinud muutumatu.

Kaupade vaba liikumine hõlmab tänapäeval paljusid poliitikavaldkondi ning sobib hästi kokku vastutustundliku siseturuga, mis tagab hõlpsa juurdepääsu kvaliteetsetele toodetele ning samas ka teiste avalike huvide kõrgetasemelise kaitse.

2. ALUSLEPINGU SÄTTED

Aluslepingu peamised sätted, mis reguleerivad kaupade vaba liikumist, on järgmised:

- ELTLi artikkel 34, mis on seotud ELi sisese impordiga ning millega on keelatud liikmesriikidevahelised „koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“; see on sõnastatud järgmiselt: „Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“.
- ELTLi artikkel 35, mis on seotud ekspordiga ühest liikmesriigist teise ja millega samamoodi on keelatud „koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“. See on sõnastatud järgmiselt: „Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“.
- ELTLi artikkel 36, millega on ette nähtud teatavatel konkreetsetel alustel põhjendatud erandid ELTLi artiklites 34 ja 35 sätestatud siseturuvabadustest. See on sõnastatud järgmiselt: „Artiklite 34 ja 35 sätted ei välista ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks. Sellised keelud või piirangud ei kujuta endast siiski suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist“.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis „Ühtne turg muutub maailmas: ainulaadne väärtus, mis vajab poliitilise tahte kinnitamist“ (COM(2018) 772 final).

Aluslepingu peatükk, mis käsitleb liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamist, sisaldab ka kaubanduslike riigimonopolide kohandamist reguleerivaid norme ELTLi artiklis 37. Selle artikli rolli ja seost ELTLi artiklitega 34–36 kirjeldatakse lühidalt käesoleva juhendi 6. peatükis, milles käsitletakse ka muid aluslepingu artikleid.

3. ELTLI ARTIKLI 34 KOHALDAMISALA

3.1. Üldtingimused

3.1.1. Ühtlustamata valdkond

ELTLi artiklitega 34–36 on kehtestatud küll kaupade vaba liikumise põhimõte, kuid need ei ole ainsad õiguslikud mõõdupuud, mille alusel hinnatakse riiklike meetmete vastavust siseturu eeskirjadele. Neid aluslepingu artikleid kohaldatakse, kui asjaomast toodet ei ole ELi ühtlustamisõigusaktides käsitletud või kui seda on käsitletud üksnes osaliselt. Seda tehakse juhul, kui asjaomase toote tehniline kirjeldus või müügingimused tuleb ELi direktiivide või määruste abil ühtlustada. Seega on põhireegel, et kui teatav valdkond on liidu tasandil ulatuslikult ühtlustatud, tuleb hinnata seda puudutatavat riiklikku meedet lähtuvalt selle ühtlustamise meetme sättest, mitte lähtuvalt esmase õiguse normidest ⁽⁶⁾. Kui aga on väärt üle võetud teised õigusaktid, mille eesmärk on kõrvaldada tõkked siseturul, võivad isikud, kes on sellise väära ülevõtmise tõttu kahju saanud, tugineda liidu õiguse rikkumisest tuleneva liikmesriigi vastutuse alusena aluslepingu sätetele kaupade vaba liikumise kohta ⁽⁷⁾.

Seega, kui on olemas asjaomased teised õigusaktid, tuleb nendega seotud riiklikke meetmeid hinnata ühtlustamissätete alusel ⁽⁸⁾. See tuleneb asjaolust, et ühtlustamisõigusakte võib mõista kui kaupade vaba liikumise põhimõtte põhistamist, millega kehtestatakse konkreetsete toodete puhul järgitavad õigused ja kohustused.

Seda võib täheldada kohtuasjas C-292/12: Ragn-Sells, mis puudutas teatavaid hankedokumente, mille linnavalitsus koostas oma territooriumil tekkinud jäätmete kogumise ja veo teenuse kontsessiooni andmise menetluses. Kohus märkis, et kuna Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1013/2006 jäätmesaadetiste kohta ⁽⁹⁾ eesmärk on kehtestada ühtlustatud kord niisuguste menetluste jaoks, millega piiratakse jäätmete liikumist keskkonnakaitse tagamise eesmärgil, ei ole vajalik kontrollida, kas riiklik meede on kooskõlas ELTLi artiklitega 34–36 ⁽¹⁰⁾. Aluslepingu sätted, mis käsitlevad kaupade vaba liikumist, ei ole minetanud oma tähtsust ka pärast mitut aastakümnet kestnud tööd, mille käigus on liidu seadusandja tegelenud ühtlustatud eeskirjade süsteemi loomisega; aluslepingu sätete kohaldamisala on endiselt märkimisväärne. Pole ebatavaline, et teatavaid valdkondi ei ühtlustata kas üldse või ühtlustatakse vaid osaliselt. Kui ühtlustamisõigusakte ei õnnestu kindlaks teha või need pole ammendavad, kohaldatakse ELTLi artikleid 34–36. Selles suhtes toimivad aluslepingu artiklid kaitsevõrguna, mis tagab, et kõiki siseturul esinevaid kaubandustõkkeid saab kontrollida, hinnates nende vastavust liidu õigusele.

3.1.2. „Kaupade“ tähendus

ELTLi artiklid 34 ja 35 hõlmavad igat liiki kaupade ja toodete importi ja eksporti. Aluslepingu artikleid saab kohaldada kõigi kaupade suhtes, millel on majanduslik väärtus: „kaupadena aluslepingu tähenduses tuleb mõista tooteid, mida saab rahas hinnata ja mis võivad iseenesest olla kaubanduslike tehingute esemeks“ ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Ålands Vindkraft, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punkt 57, ja kohtuotsus, L.E.G.O., C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, punkt 52.

⁽⁷⁾ Kohtuotsus, Danske Slagterier vs. Bundesrepublik Deutschland, C-445/06, ECLI:EU:C:2009:178, punkt 26.

⁽⁸⁾ Kohtuotsus, Radlberger Spitz, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799, punkt 53.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1013/2006 jäätmesaadetiste kohta (ELT L 190, 12.7.2006, lk 1).

⁽¹⁰⁾ Kohtuotsus, Ragn-Sells, C-292/12, ECLI:EU:C:2013:820, punktid 49–50.

⁽¹¹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 7/68, ECLI:EU:C:1968:51.

Euroopa Kohus on oma kohtupraktikas selgitanud konkreetsete toodete nõuetekohast määratlust. Näiteks kunstiteoseid tuleb käsitada kaupadena ⁽¹²⁾. Mündid, mis ei ole enam vääringuna ringluses, kuuluvad samamoodi nagu pangatähed ja tšekid kaupade määratluse alla, ⁽¹³⁾ mitterahalised annetused aga mitte ⁽¹⁴⁾. Jäätmeid tuleb käsitada kaubana, olenemata sellest, kas neid on võimalik ringluses võtta või korduskasutada ⁽¹⁵⁾. Elektrit ⁽¹⁶⁾ ja maagaasi ⁽¹⁷⁾ käsitatakse samuti kaupadena, nagu ka inimverd, vereplasmat ja neist valmistatud ravimeid ⁽¹⁸⁾.

Oluline on agaaluslepingus sätestatud vabaduste alusel õiguslikult eristada kaupu ja teenuseid ⁽¹⁹⁾. Näiteks kala on kindlasti kaup, aga kalapüügiõigused ja õngepüügiload ei ole tingimata hõlmatud kaupade vaba liikumise põhimõttega. Pigem on nende puhul tegemist teenuse osutamisega aluslepingu nende sätete tähenduses, mis käsitlevad teenuste osutamise vabadust ⁽²⁰⁾. Kui riigi meede mõjutab nii teenuste osutamise vabadust kui ka kaupade vaba liikumist, võib kohus uurida meedet seoses mõlema vabadusega. Näiteks kohtuasjas C-591/17: Austria vs. Saksamaa, mis puudutas taristu kasutustasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanikele ette nähtud vabastust mootorsõidukimaksust, tugines komisjon meetme hindamisel ELTLi artiklile 34 ja ELTLi artikli 56 kohasele teenuste osutamise vabadusele. Samuti analüüsis kohus juhtumit seoses mittediskrimineerimise põhimõtetega ELTLi artiklis 18 ja seoses ELTLi artikliga 92, millega on keelatud igasugune diskrimineerimine transpordi valdkonnas ⁽²¹⁾.

3.1.3. Adressaadid

ELTLi artiklid 34–36 käsitlevad liikmesriikide meetmeid. Neid sätteid on tõlgendatud laialt, nii et need pole siduvad üksnes riiklikele ametiasutustele, vaid ka kõigile muudele riigi asutustele, sealhulgas kohalikele ja piirkondlikele asutusele ⁽²²⁾ ning liikmesriigi kohtu- ja haldusorganitele ⁽²³⁾. Ilmselt hõlmab see kõikide nende organite meetmeid, mis on avaliku õiguse kohaselt asutatud avalik-õiguslike isikutena. Peale selle võivad ELTLi artiklid 34–36 olla kohaldatavad meetmete suhtes, mida on võtnud valitsusvälised osalejad või muud eraõiguse kohaselt asutatud organid, kui nad täidavad teatavaid riiklike ülesanded või kui nende tegevus on muul viisil riigiga seostatav. Meetmed, mille on võtnud kutseühendus, kellele on liikmesriigi õigusaktidega antud asjaomasel kutsealal reguleerimis- ja distsiplinaarvolitused, võivad kuuluda ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse ⁽²⁴⁾.

Sama kehtib nende organite tegevuse suhtes, mis on asutatud eraõiguse kohaselt, kuid mis on moodustatud seadusega ja mida rahastab peamiselt valitsus või mida rahastatakse teatava sektori ettevõtjate kohustuslikest sissemaksetest ja/või mille liikmete ametisse määravad ametiasutused või mille üle ametiasutused teevad järelevalvet ning mida saab seega riigiga seostada ⁽²⁵⁾. Kohtuasjas Fra.bo leidis kohus, et ELTLi artikkel 34 on horisontaalselt kohaldatav eraõigusliku sertifitseerimisasutuse suhtes. Riigi ametiasutused lugesid selle asutuse sertifitseeritud tooted liikmesriigi nõuetele vastavaks. Tänu sellele *de facto* omandatud pädevusele oli sertifitseerimisasutusel võimalik reguleerida toodete – kõnealusel juhul vasest toruliitmike – turuletulekut Saksamaal ⁽²⁶⁾. Kohus on tunnistanud, et riigiametniku avalikud avaldused on liikmesriigile omistatavad isegi juhul, kui avaldustel puudub õigusjõud, ning neid võib käsitada kaupade vaba liikumise tõketena. See on nii eelkõige siis, kui avalduste adressaadid võivad mõistlikult eeldada, et tegemist on seisukohtadega, mida ametnik väljendab oma ametipädevuse alusel ⁽²⁷⁾.

⁽¹²⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 7/68, ECLI:EU:C:1968:51; kohtuotsus, R. vs. Thompson, Johnson ja Woodiwiss, 7/78, ECLI:EU:C:1978:209.

⁽¹³⁾ Kohtuotsus, Bordessa, C-358/93, ECLI:EU:C:1995:54.

⁽¹⁴⁾ Kohtuotsus, Persche, C-318/07, ECLI:EU:C:2009:33, punkt 29.

⁽¹⁵⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-2/90, ECLI:EU:C:1992:310, punktid 23–28.

⁽¹⁶⁾ Kohtuotsus, Gemeente Almelo jt vs. Energiebedrijf Ijsselmij, C-393/92, ECLI:EU:C:1994:171..

⁽¹⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-159/94, ECLI:EU:C:1997:501.

⁽¹⁸⁾ Kohtuotsus, Humanplasma GmbH vs. Austria Vabariik, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, punktid 27–30, nagu kinnitatud kohtuotsuses Medisanus, C-296/15, ECLI:EU:C:2017:431, punkt 53.

⁽¹⁹⁾ Lisateabe saamiseks ELTLi artiklite 34–36 ja artikli 56 vahelise seose kohta vt punkt 7.1.2.

⁽²⁰⁾ Kohtuotsus, Peter Jägerskiöld vs. Torolf Gustafsson, C-97/98, ECLI:EU:C:1999:515.

⁽²¹⁾ Kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punktid 39–40.

⁽²²⁾ Kohtuotsus, Aragonese de Publicidad vs. Departamento de sanidad, C-1/90, ECLI:EU:C:1991:327.

⁽²³⁾ Kohtuotsus, Allen ja Hanburys, 434/85, ECLI:EU:C:1988:109, punkt 25; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160, punkt 37.

⁽²⁴⁾ Vt kohtuotsus, R vs. Royal Pharmaceutical Society of Great Britain, liidetud kohtuasjad 266 ja 267/87, ECLI:EU:C:1989:205; kohtuotsus, Hünermund, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932.

⁽²⁵⁾ Vt kohtuotsus, komisjon vs. Iirimaa (Buy Irish), 249/81, ECLI:EU:C:1982:402; kohtuotsus, Apple and Pear Development Council, 222/82, ECLI:EU:C:1983:370; kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160.

⁽²⁶⁾ Kohtuotsus, Fra.bo Spa vs. Deutsche Vereinigung des Gas und Wasserfaches eV (DVGW) – Technisch Wissenschaftlicher Verein, C-171/11, ECLI:EU:C:2012:453, punktid 31–32.

⁽²⁷⁾ Kohtuotsus, AGM-Cosmet SRL, C-470/03, ECLI:EU:C:2007:213.

Kuigi terminit „liikmesriik“ on tõlgendatud laialt, ei kohaldata seda üldjuhul „puhtalt“ erameetmete suhtes, st eraisikute või ettevõtjate võetud meetmete suhtes, sest need ei ole riigile omistatavad. Kohtuasjas C-265/95: komisjon vs. Prantsusmaa leidis kohus aga, et Prantsusmaa ei võtnud tarvitusele kõiki vajalikke ja proportsionaalseid meetmeid selleks, et takistada üksikisikute kahjustavat tegevust. Kõnealusel juhul olid Prantsusmaa põllumajandustootjad saboteerinud põllumajandustoodete importi, rikkudes seega ELTLi artiklit 34 koostoimes sama lepingu artikli 4 lõikega 3 ⁽²⁸⁾. Kuigi takistus tekkis üksikisikute tegevuse tulemusel, leiti, et liikmesriik rikkus liidu õigust, kuna ta ei võtnud piisavaid meetmeid asjaomaste kaupade vaba liikumise kaitsmiseks.

ELTLi artiklit 34 on kohaldatud ka ELi institutsioonide võetud meetmete suhtes. Seoses kohtuliku kontrolliga peab ELi seadusandjale võimaldama aga ulatusliku kaalutusõiguse. Seega võib ELi institutsiooni võetud meetme õiguspärasuses kahelda vaid juhul, kui see meede on ilmselgelt ebasobiv võrreldes pädeva institutsiooni püstitatud eesmärgiga ⁽²⁹⁾.

3.1.4. Aktiivsed ja passiivsed meetmed

ELTLi artikli 34 kohaldamist iseloomustatakse sageli kaitseõigusena ning selle kasutamine piiriülest kaubandust takistavate riiklike meetmete suhtes eeldab tingimata riigi tegevust. Seega on ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse jäävad meetmed peamiselt liikmesriikide õigusaktide siduvad sätted. ELTLi artiklit 34 võidakse aga rikkuda ka mittesiduvate meetmetega ⁽³⁰⁾. Nii on see haldustavade puhul, mis võivad kätkeada takistust kaupade vabale liikumisele, kui tavad on teataval määral juurdunud ja üldised ⁽³¹⁾.

Näited haldustavade kohta, mida Euroopa Kohus peab samaväärse toimega meetmeteks, on järgmised: oma olemuselt proteksionistlik ja diskrimineeriv süsteemne keeldumine tüübikinnituse andmisest frankeerimismasinatega; ⁽³²⁾ teistes liikmesriikides seaduslikult toidulisandina või dieettootena toodetud või turustatud ravimtaimede toodete süstemaatiline klassifitseerimine ravimiks toime alusel ning müügiloo puudumise tõttu Hispaania turult kõrvaldamine; ⁽³³⁾ teistes liikmesriikides seaduslikult toidulisandina toodetud või turustatud vitamiinipreparaatide automaatne klassifitseerimine ravimiteks, kui need sisaldavad kolm korda rohkem vitamiine, ⁽³⁴⁾ ning sätestamine, et teistes liikmesriikides seaduslikult toodetud või turustatud rikastatud toiduaineid võib Taanis turustada üksnes juhul, kui näidatakse, et selline toitainetega rikastamine vastab Taani elanikkonna vajadustele ⁽³⁵⁾.

Võttes arvesse liikmesriikide kohustusi vastavalt ELTLi artikli 4 lõikele 3, mille kohaselt peavad liikmesriigid võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada aluslepingust tulenevate kohustuste täitmine ja liidu õiguse kasulik mõju, on kohus leidnud, et ELTLi artikkel 34 ei keela üksnes rikkumisena käsitatavat riigi tegevust, vaid ka tegevusetust. See võib kehtida siis, kui liikmesriik jätab võtmata meetmed, mis on vajalikud kaupade vaba liikumise takistuse kõrvaldamiseks; seejuures võib konkreetne takistus tuleneda isegi eraisikute tegevusest. Kohtuasjas C-265/95 otsustati, et Prantsusmaa vastutab selliste riigi põllumajandustootjate tegevuse eest, kes püüdsid piirata põllumajandustoodete importi naaberliikmesriikidest, pidades kinni neid kaupu vedavaid veoautosid või hävitades nende laadungeid. Riigi ametiasutuste sekkumatust nimetatud tegevusse käsitati ELTLi artikli 34 rikkumisena, sest liikmesriigid peavad tagama kaupade vaba liikumise oma territooriumil, võttes vajalikud ja asjakohased meetmed, et takistada eraisikute tegevusest tulenevaid piiranguid ⁽³⁶⁾.

⁽²⁸⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595.

⁽²⁹⁾ Kohtuotsus, Alliance for Natural Health, liidetud kohtuasjad C-154/04 ja C-155/04, ECLI:EU:C:2004:848, punktid 47 ja 52.

⁽³⁰⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Iirimaa (Buy Irish), 249/81, ECLI:EU:C:1982:402; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160.

⁽³¹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, 21/84, ECLI:EU:C:1985:184; kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-387/99, ECLI:EU:C:2004:235, punkt 42; kohtuotsus, komisjon vs. Hispaania, C-88/07, ECLI:EU:C:2009:123; kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, punkt 40.

⁽³²⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-21/84, ECLI:EU:C:1985:184, punktid 11–15.

⁽³³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Hispaania, C-88/07, ECLI:EU:C:2009:123, punktid 54–66, 116.

⁽³⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-387/99, ECLI:EU:C:2004:235, punkt 83.

⁽³⁵⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, punkt 40.

⁽³⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595, punkt 31; vt ka kohtuotsus, Schmidberger, C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333, punkt 60, eriti seoses võimalike põhjendustega (väljendus- ja kogunemisvabadus).

Peale selle võib ELTLi artikkel 34 luua kohustuse saavutada tulemus. Seda kohustust rikutakse, kui liikmesriik ei täida eesmärgi tegevusetuse või ebapiisava tegevuse tõttu. Näiteks kohtuasjas C-309/02 leidis kohus eelotsuses, et Saksamaa eeskirjad on ELTLi artikliga 34 vastuolus, kuna ta ei taganud, et eraisikud saaksid tõhusalt osaleda Saksamaa kohustuslikus ühekordsete joogipakendite tagasivõtusüsteemis ⁽³⁷⁾.

3.2. Territoriaalne kohaldamisala

Kohustus järgida ELTLi artiklite 34–36 sätteid kehtib kõikide ELi liikmesriikide suhtes. Peale selle võivad aluslepingu sätteid kehtida nende Euroopa territooriumide suhtes, mille välissuhete eest vastutab liikmesriik, ning ka ülemereterritooriumide suhtes, mis sõltuvad liikmesriigist või on liikmesriigiga muul moel seotud ⁽³⁸⁾.

Üksikasjalik loetelu territooriumidest, mille suhtes ELTLi artiklit 34 kohaldatakse, on esitatud käesoleva juhendi lisan.

EFTA riikide puhul, kes on Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalised, ja Türgi puhul reguleerivad nende riikide ja liikmesriikide vahelist kaubavahetust konkreetsete lepingute, mitte ELTLi sätteid. Seega võivad Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artikli 8 lõikes 3 osutatud tooted, mis on pärit Islandilt, Liechtensteinist ja Norrast, ELis vabalt liikuda Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artikli 11 alusel. Türgist pärit tööstustooted võivad ELis vabalt liikuda EÜ-Türgi assotsiatsiooniõukogu otsuse nr 1/95 (tolliliidu lõppetapi rakendamise kohta) artiklite 5–7 alusel ⁽³⁹⁾.

3.3. Piiriülene kaubandus

ELTLi artiklit 34 kohaldatakse üksnes liikmesriikidevahelise kaubanduse tõkete suhtes. Seega selleks, et juhtumit saaks hinnata selle sätte alusel, on eeltingimuseks piiriülendus. Puhtalt riigisiselised meetmed, mis mõjutavad üksnes kodumaiseid kaupu, jäävad ELTLi artiklite 34–36 kohaldamisalast välja. Piiriülenduse nõude täitmiseks piisab sellest, kui meede võib kaudselt või potentsiaalselt tõkestada liidusisest kaubandust ⁽⁴⁰⁾.

Teoreetiliselt ei takista aluslepingu sätetes nõutav piiriülendus liikmesriike kohtlemast kodumaiseid tooteid võrreldes importtoodetega vähem soodsalt („vastupidine diskrimineerimine“), aga on ebatõenäoline, et seda praktikas tehakse. Kuigi ELTLi artiklit 34 kohaldatakse juhul, kui kodumaine toode reimporditakse ehk viiakse liikmesriigist välja ja imporditakse seejärel tagasi, ⁽⁴¹⁾ ei kohaldata artiklit juhul, kui reimpordi ainus eesmärk on kõrvale hoida riigisisestest õigusnormidest ⁽⁴²⁾.

Piiriülenduse nõue võib olla täidetud ka juhul, kui toode läbib asjaomast liikmesriiki üksnes transiidi käigus. Sellega seoses on ELTLi artiklis 36 selgelt viidatud sellele, et ELTLi artiklite 34 ja 35 sätteid hõlmavad „transiitkaupade“ suhtes kehtestatud piiranguid.

Kaupade vaba liikumise põhimõte kehtib liikmesriikidest pärit toodete suhtes ja kolmandatest riikidest pärit toodete suhtes, mis on lastud liikmesriikides vabasse ringlusse. ELTLi artiklis 29 on sätestatud, et kolmandast riigist toodud tooted loetakse liikmesriigis vabasse ringluses olevaks, kui on täidetud impordiformaalsused ning tasutud tollimaksud. Kohtuasjas C-30/01: komisjon vs. Ühendkuningriik kinnitas kohus, et ELTLi artikli 29 lõike 2 kohaselt kehtivad liidusisese kaubanduse eesmärgil võetud meetmed samamoodi liikmesriikidest ja kolmandatest riikidest pärit toodete puhul ⁽⁴³⁾.

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei jää riiklik meede ELTLi artiklite 34–35 keelust väljapoole pelgalt põhjusel, et meetme põhjustatud takistus on väike ja tooteid saab turustada muul viisil ⁽⁴⁴⁾. Isegi kui meetme majanduslik tähtsus on suhteliselt väike, meedet kohaldatakse vaid riigi territooriumi väga piiratud geograafilisel alal ⁽⁴⁵⁾ või meede mõjutab vaid piiratud arvu import-/eksportkaupu või piiratud arvu ettevõtjaid, võib meede olla samaväärselt toimega keelatud meede.

⁽³⁷⁾ Kohtuotsus, Radlberger Spitz, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799, punkt 80.

⁽³⁸⁾ Vt ELTLi artikkel 355.

⁽³⁹⁾ EÜT L 35, 13.2.1996, lk 1.

⁽⁴⁰⁾ Kohtuotsus, Dassonville, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82, punkt 5.

⁽⁴¹⁾ Kohtuotsus, Deutsche Grammophon vs. Metro, 78/70, ECLI:EU:C:1971:59.

⁽⁴²⁾ Kohtuotsus, Leclerc vs. Au Ble Vert, 229/83, ECLI:EU:C:1985:1.

⁽⁴³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Ühendkuningriik, C-30/01, ECLI:EU:C:2003:489, punktid 49–54.

⁽⁴⁴⁾ Kohtuotsus, Van de Haar, 177/82, ECLI:EU:C:1984:144; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, 269/83, ECLI:EU:C:1985:115; kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 103/84, ECLI:EU:C:1986:229.

⁽⁴⁵⁾ Kohtuotsus, Ditlev Blühme, C-67/97, ECLI:EU:C:1998:584.

Eeltoodust võib aga eristada riigi meetmeid, mille mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele on liiga ebamäärane ja kaudne, et olla piirav ⁽⁴⁶⁾. Näiteks kohtuasjas C-297/05 leidis kohus, et Madalmaade rakendatud haldusnõue identifitseerida riiki imporditud sõidukid enne nende registreerimist, ei saa „evida mingisugust pärssivat mõju sõiduki importimisele sellesse liikmesriiki ega muuta importimist vähematraktiivseks“ ⁽⁴⁷⁾. Seega jäi see meede ELTLi artikli 34 kohaldamisalast välja.

3.4. ELTLi artikli 34 kohaste piirangute liigid

3.4.1. Koguselised piirangud

Koguselisi piiranguid on määratletud meetmetena, millega täielikult või osaliselt piiratakse kaupade impordi või transiiti ⁽⁴⁸⁾. Selline meede on näiteks täielik impordikeeld või kvoodisüsteem ⁽⁴⁹⁾. Teisisõnu kohaldatakse koguselisi piiranguid, kui on saavutatud teatav impordi või ekspordi ülemmäär. ELTLi artikkel 34 hõlmab aga üksnes mittetariifikvoote, sest tariifikvootide suhtes kehtib ELTLi artikkel 30, millega on keelatud impordi- ja ekspordimaksud ja samaväärse toimega maksud.

Koguselise piirangu aluseks võivad olla õigusnormid või tegemist võib olla lihtsalt haldustavaga. Seega hõlmab ELTLi artikkel 34 ka peidetud ja varjatud kvoodisüsteeme.

3.4.2. Samaväärse toimega meetmed

Mõiste „samaväärse toimega meetmed“ on palju laiem kui koguselised piirangud. Koguselisi piiranguid ja samaväärsega toimega meetmeid ei ole küll kerge täpselt eristada, kuid eristamiseks puudub ka oluline praktiline vajadus, sest õigusnorme kohaldatakse üldjuhul ühtviisi nii koguseliste piirangute kui ka samaväärse toimega meetmete suhtes.

Kohtuasjas Dassonville tõlgendas Euroopa Kohus samaväärse toimega meetmete tähendust ja ulatust ⁽⁵⁰⁾:

„Kõiki liikmesriikide kaubanduseeskirju, mis võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada ühendusesisest kaubandust, tuleb vaadelda koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmetena“.

Hilisem kohtupraktika on seda määratlust väiksemate muudatustega kinnitanud. Terminit „kaubanduseeskirjad“ tänapäeval tavaliselt ei kasutata, sest Dassonville'i vormel ei piirdu tegelikult kaubanduseeskirjadega, vaid hõlmab näiteks ka tehnilisi eeskirju ja isegi mittesiduvaid akte.

Euroopa Kohus rõhutas Dassonville'i kohtuasjas, et kõige olulisem element, mis määrab ära, kas riiklik meede kuulub ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse, on meetme mõju („[—] võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada [—]“) ⁽⁵¹⁾. Seega ei ole diskrimineerivus eeltingimus, et riiklik meede kuuluks ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse.

Kohtu pöördeline otsus Cassis de Dijoni kohtuasjas ⁽⁵²⁾ kinnitas seda lähenemisviisi. Tunnistades, et liikmesriikide õigusnormide erinevused võivad pärssida kaubavahetust, kinnitas Euroopa Kohus, et ELTLi artikkel 34 võib hõlmata ka neid riiklike meetmeid, mida kohaldatakse võrdselt nii kodumaiste kui ka importkaupade suhtes. Sel juhul võivad liikmesriigid teha erandi, tuginedes mitte üksnes ELTLi artiklile 36, vaid ka kohustuslikele nõuetele; seda terminit kasutati esimest korda kõnealusel kohtuotsuses.

⁽⁴⁶⁾ Kohtuotsus, Peralta, C-379/92, ECLI:EU:C:1994:296; kohtuotsus, BASF, C-44/98, ECLI:EU:C:1999:440. Vt ka kohtuotsus, Burmanjer, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307.

⁽⁴⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-297/05 ECLI:EU:C:2007:531, punkt 63.

⁽⁴⁸⁾ Kohtuotsus, Riseria Luigi Geddo vs. Ente Nazionale Risi, 2/73, ECLI:EU:C:1973:89.

⁽⁴⁹⁾ Kohtuotsus, Salgoil SpA vs. Ministero del commercio con l'estero, 13/68, ECLI:EU:C:1968:54.

⁽⁵⁰⁾ Kohtuotsus, Dassonville, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82. Ajaloolise tausta kohta vt ka komisjoni 22. detsembri 1969. aasta direktiiv 70/50/EMÜ, mis põhineb artikli 33 lõike 7 sätetel, nende meetmete kaotamise kohta, millel on koguseliste impordipiirangutega samaväärne toime ja mida ei hõlma muud EMÜ asutamislepingu kohaselt vastuvõetud sätted (ELT L 13, 19.1.1970, lk 29).

⁽⁵¹⁾ Kohtuotsus, Dassonville, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82, punkt 5.

⁽⁵²⁾ Kohtuotsus, Rewe Zentrale vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42.

Kokkuvõttes kohaldatakse ELTLi artiklit 34 riiklike meetmete suhtes, millega diskrimineeritakse importkaupu (n-ö vahet tehes kohaldatavad meetmed), ja riiklike meetmete suhtes, mis seaduse kohaselt näivad kehtivat võrdselt nii kodumaiste kui ka importkaupade suhtes, kuid on tegelikkuses importkaupade jaoks koormavamad (n-ö vahet tegemata kohaldatavad meetmed) ⁽⁵³⁾. Koormus tuleneb asjaolust, et importkaubad peavad vastama kahtelele – tootva liikmesriigi ja importiva liikmesriigi – õigusnormidele.

Hiljem on koguseliste piirangutega samaväärsse toimega meetmete hulka kaasatud ka muud meetmed, mis võivad turulepääsu takistada ⁽⁵⁴⁾. Sellega seoses on kohus märkinud kohtuasjas komisjon vs. Hispaania ⁽⁵⁵⁾ järgmiselt: „kohtupraktikast on selge, et isegi kui meetme eesmärk ega mõju ei ole teistest liikmesriikidest pärit toodete ebasoodsam kohtlemine, kuulub see ELTLi artikli 34 tähenduses koguseliste piirangutega samaväärsse toimega meetmete alla, kui see takistab teistest liikmesriikidest pärit kaupade pääsemist liikmesriigi turule“.

Nn turulepääsu kriteerium põhineb eeldusel, et turulepääsu tingimused on importtoodete puhul keerulisemad. Sageli pöörab kohus tähelepanu sellele, kas asjaomane meede võib tarbijate käitumist oluliselt mõjutada, muutes imporditud toote ostmise vähem ahvatlevaks ⁽⁵⁶⁾.

Seega on samaväärsse toimega meetmete määratlus lai ja täieneb pidevalt. Näiteks leidis kohus kohtuasjas C-591/17: Austria vs. Saksamaa, et taristu kasutustasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanikele ette nähtud vabastus mootorsõidukimaksust võis takistada teistest liikmesriikidest pärit kaupade pääsu Saksamaa turule ja kujutas endast seega kaupade vaba liikumise takistamist. Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et kuigi taristu kasutustasu ei nõutud sisseveetavate kaupade kui selliste pealt, võis see siiski mõjutada kaupu, mida veetakse kuni 3,5-tonnise täismassiga sõiduautodega, mis on registreeritud muus liikmesriigis kui Saksamaal ⁽⁵⁷⁾.

Veel üks näide samaväärsse toimega meetme mõiste dünaamilisusest on kohtuasi C-573/12: Ålands Vindkraft, mis puudutas riiklikku roheline elektri toetuskava. Kava raames anti sertifikaadid ainult Rootsi taastuvenergia tootjatele, isegi kui nende tarnitud või kasutatud elektrienergia võis hõlmata imporditud elektrienergiat. Kohus leidis, et selline kava võib vähemalt kaudselt ja potentsiaalselt takistada teistest liikmesriikidest pärineva (roheline) elektri importi. Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et kui liikmesriik ei võta tarvitusele piisavaid meetmeid, et ära hoida kaupade vaba liikumise takistusi, mis on tekkinud, siis häirib see liidusisest kaubandust sama palju kui aktiivne tegutsemine. Seega leidis kohus, et kõne all olev õigusakt kujutas endast koguselise impordipiiranguga samaväärsse toimega meedet ⁽⁵⁸⁾.

3.4.2.1. Kasutuspiirangud

Üsna hiljuti on Euroopa Kohtus praktikas välja kujunenud järgmine piirangute liik: kasutuspiirangud. Kasutuspiirangud on liikmesriigi õigusnormid, millega lubatakse toodet müüa, kuid piiratakse teataval määral selle kasutamist. Kasutuspiirangud võivad sisaldada piiranguid konkreetse kasutuseesmärgi või -viisi kohta, kasutuse valdkonna, aja, ulatuse või liigi kohta. Teatavatel juhtudel võib neid käsitada koguselise piiranguga samaväärsse toimega meetmetena.

Sellega seoses võib ära märkida kolm kohtuasja. Esiteks tuleks mainida kohtuasja komisjon vs. Portugal, ⁽⁵⁹⁾ mis puudutas Portugali seadust, mille kohaselt oli keelatud kinnitada mootorsõidukite akendele toonkilesid. Komisjon väitis, et võimalikud huvitatud isikud, turustajad või üksikisikud ei ostakski toonkilesid, kuna nad teavad, et nad ei või neid

⁽⁵³⁾ Näited samaväärsse toimega meetmete kohta on muu hulgas koostisele esitatavad nõuded või muud toodetele kehtestatud nõuded, mis piiravad turustuskanaleid ja seavad kodumaised kaubad soodsamasse olukorda.

⁽⁵⁴⁾ Vt muu hulgas kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 37; kohtuotsus, ANETT, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, ja kohtuotsus, Deutsche Parkinson Vereinigung, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776.

⁽⁵⁵⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Hispaania, C-428/12, ECLI:EU:C:2014:218, punkt 29.

⁽⁵⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 56.

⁽⁵⁷⁾ Kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punktid 125–134.

⁽⁵⁸⁾ Kohtuotsus, Ålands Vindkraft, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punktid 67–75, 82 ja 119. Kohus leidis aga, et asjaomane meede oli põhjendatud, arvestades selle eesmärgi edendada taastuvate energiaallikate kasutamist elektri tootmiseks.

⁽⁵⁹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210.

mootorsõidukite klaasidele kinnitada ⁽⁶⁰⁾. Kohus paistis selle argumendiga nõustuvat ja leidis, et „[—] kuna võimalikud huvitatud isikud, ettevõtjad või üksikisikud teavad, et nad ei tohi kinnitada neid kilesid tuuleklaasidele ja reisijapoolsetele külgakende klaasidele, siis ei ole neil mingit huvi selliseid kilesid osta“ ⁽⁶¹⁾. Sellest tulenevalt jõudis kohus järeldusele, et Portugal ei täida ELTLi artiklist 34 tulenevaid kohustusi.

Teiseks uuriti kohtuasjas komisjon vs. Itaalia, ⁽⁶²⁾ kas Itaalia oli jätnud täitmata oma ELTLi artiklist 34 tulenevad kohustused, jättes kehtima õigusnormid, mis keelavad mootorrattastega vedada järelhaagiseid. Seoses järelhaagistega, mis on spetsiaalselt mõeldud mootorrattaga vedamiseks, leidis kohus, et nende kasutamise võimalused teisiti kui koos mootorrattastega on piiratud ning et kui tarbijad teavad, et neil on keelatud kasutada oma mootorrattast koos spetsiaalselt sellele mõeldud järelhaagisega, ei ole neil praktiliselt mingit huvi sellist järelhaagist osta ⁽⁶³⁾. Seetõttu peeti nimetatud keeldu ELTLi artikliga 34 vastuolus olevaks.

Kolmandaks puudutas kohtuasi Mickelsson ja Roos ⁽⁶⁴⁾ eelotsusetaotlust, milles tõstatati küsimus, kas Rootsi õigusnormid jettide kasutamise kohta on vastuolus ELTLi artiklitega 34 ja 36. Rootsi normide kohaselt on jettide kasutamine veeteedel, mida ei käsitata avalike laevatatavate veeteedena, ja veekogudel, mille kohalik omavalitsus ei ole lubanud jette kasutada, keelatud ja karistatav rahatrahviga. Kohus märkis, et kui nende eeskirjade toime seisneb jettide kasutajatele takistuste tegemises nende toodete sobival ja sihtotstarbelisel kasutamisel või nende kasutamise ranges piiramises, siis on nende eeskirjade toimeks kaupade pääsu takistamine liikmesriigi turule. Kuna Rootsis olid jettide kasutamise tegelikud võimalused suhteliselt piiratud, kujutasid riiklikud eeskirjad endast koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmeid ⁽⁶⁵⁾. Kohus leidis aga, et sellised riiklikud eeskirjad võivad olla õigustatud keskkonnakaitse eesmärgil, kui täidetud on teatavad lisatingimused ⁽⁶⁶⁾. Kohtuasjas Sandström täpsustas kohus veel enam tingimusi, mille korral võib olla lubatud jettide kasutamise keelamine väljaspool selleks kindlaks määratud veeteid ⁽⁶⁷⁾.

Nagu ülaltoodust nähtub, lähtutakse ka kasutuspiirangute hindamisel turulepääsu kriteeriumist. Lisaks sellele, et kohus hindab meetme mõju turule, hindab ta ka selle võimalikku mõju tarbijate käitumisele. Kokkuvõttes võib öelda, et meetmed, millega keelatakse konkreetse toote kasutamine täielikult, takistatakse selle kasutamist sobival ja sihtotstarbelisel eesmärgil või piiratakse oluliselt selle kasutamist, võivad kuuluda ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse.

3.4.2.2. Diskrimineerivad müügingimused

Peaaegu 20 aastat pärast Dassonville'i kohtuasja pidas Euroopa Kohus vajalikuks muuta oma praktikat ELTLi artiklis 34 kasutatava mõiste „samaväärse toimega meetmed“ kohaldamisala suhtes. Kohtuasjas Keck ja Mithouard tehtud pöördelises otsuses, mis käsitles kahjumiga edasimüüki keelavat Prantsusmaa õigusakti, ⁽⁶⁸⁾ lõi kohus seega „müügingimuste“ mõiste. Kohus märkis, et „teatavaid müügingimusi piiravate või keelavate siseriiklike õigusnormide kohaldamine teistest liikmesriikidest pärit kaupade suhtes ei ole oma iseloomult niisugune, et see otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistaks liikmesriikidevahelist kaubandust Dassonville'i kohtuasjas tehtud otsuse tähenduses, kui:

1. sätted kehtivad kõikide riigi territooriumil tegutsevate asjaomaste ettevõtjate suhtes ning
2. avaldavad nii juriidiliselt kui ka faktiliselt ühesugust mõju kodumaiste ning teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamisele“ ⁽⁶⁹⁾.

Õigusnorme, milles on sätestatud nõuded kaupadele, käsitletakse endiselt lähtuvalt Cassis de Dijoni kohtuasjast ning seetõttu loetakse neid iseenesest ELTLi artikli 34 kohaselt. Seevastu müügingimused kuuluvad ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse üksnes tingimusel, et rikkumist väitev osaline suudab tõendada, et need tooteid kas juriidiliselt või faktiliselt päritolu alusel diskrimineerivad.

⁽⁶⁰⁾ *Ibid*, punkt 15.

⁽⁶¹⁾ *Ibid*, punkt 33.

⁽⁶²⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66.

⁽⁶³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 57.

⁽⁶⁴⁾ Kohtuotsus, Mickelsson ja Roos, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336.

⁽⁶⁵⁾ Kohtuotsus, Mickelsson ja Roos, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, punkt 28.

⁽⁶⁶⁾ Kohtuotsus, Mickelsson ja Roos, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, punktid 39–40. Selle kohta vt ka kohtuotsus, Sandström, C-433/05, ECLI:EU:C:2010:184.

⁽⁶⁷⁾ Kohtuotsus, Sandström, C-433/05, ECLI:EU:C:2010:184, punkt 40. See kohtuasi on ühtlasi näide protsessipõhisest lähenemisest proportsionaalsusele, mis põhineb kohtu hinnangul Mickelssoni kohtuasjas.

⁽⁶⁸⁾ Kohtuotsus, Keck ja Mithouard, liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91, ECLI:EU:C:1993:905.

⁽⁶⁹⁾ Kohtuotsus, Keck ja Mithouard, liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91, ECLI:EU:C:1993:905, punkt 16.

Kohtuasjas C-591/17: Austria Vabariik kirjeldas kohus müügingimusi kui liikmesriigi õigusnorme, mis reguleerivad seda, kuidas tohib kaupu turustada ⁽⁷⁰⁾. Seega kuuluvad müügingimuste hulka meetmed, mis on seotud turustamistingimuste ja -meetoditega (vt punkt 4.6), ⁽⁷¹⁾ kaupade müügi ajaga, ⁽⁷²⁾ kaupade müügi kohaga või piirangutega müüjatele, ⁽⁷³⁾ ning mõnel juhul toodete hinnakujundusega seotud meetmed (vt punkt 4.4) ⁽⁷⁴⁾. Mõista, mis liiki meetmed on seotud toodete omadustega, on suhteliselt lihtsam kui mõista, mis liiki meetmed kujutavad endast müügingimusi. Toote omadustega seotud meetmed võivad näiteks olla meetmed, mis käsitlevad toodete kuju, suurust, kaalu, koostist, esitlemist või identifitseerimist (vt punkt 4.7).

Näitena eeltoodu kohta: kohtuasjas Alfa Vita ⁽⁷⁵⁾ leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi õigusnormid, mille alusel kohaldatakse *bake-off*-toodete müügil samasuguseid nõudeid kui traditsiooniliste leiva- ja pagaritoodete valmistamisele ja turustamisele, rikuvad ELTLi artiklit 34 ja neid ei saa käsitada müügingimustena. Kohus jõudis sellisele järeldusele, kuna *bake-off*-toodete müüjatele esitatav nõue, et nad vastaksid kõikidele eeskirjadele, mis esitatakse traditsioonilistele pagaritöökodadele, ei arvesta toodete eripära ja toob kaasa lisakulusid, muutes nimetatud toodete turustamise seeläbi tunduvalt raskemaks ⁽⁷⁶⁾.

Nagu nähtub kohtuasjast Sapod Audic ja Eco-Emballages, ⁽⁷⁷⁾ võidakse müügingimustena käsitada teatavaid menetlusi või kohustusi, mis ei ole seotud toote ega pakendiga. Asjaomase riikliku meetmega nähti ette, et kõik tootjad või importijad pidid kaasa aitama oma pakendijäätmete kõrvaldamisele või nende kõrvaldamise korraldamisele. Euroopa Kohus märkis, et meetmega kehtestati üksnes „üldine kohustus identifitseerida kogutud pakendid, mille kõrvaldab heakskiidetud ettevõtja“ ⁽⁷⁸⁾. Seega leidis Euroopa Kohus, et „normiga kehtestatud kohustus ei ole isenesest seotud toote ega tema pakendiga ning seega ei ole meetme puhul tegemist eeskirjaga, millega kehtestatakse kaupadele nõudeid, nagu nõuded kaupade märgistamise või pakendamise kohta“ ⁽⁷⁹⁾. Seega võib normi käsitada müügingimuseks.

Kokkuvõttes on müügingimused pigem kauba turustamise kui kauba omadustega seotud meetmed, ⁽⁸⁰⁾ mis jäävad ELTLi artikli 34 kohaldamisalast välja, kui need vastavad kahele Kecki kohtuasjas kehtestatud kumulatiivsele tingimusele, mida on selgitatud eespool.

3.5. Vastastikuse tunnustamise põhimõte

Tehnilised tõkked kaupade vabale liikumisele võivad tekkida siis, kui riigi ametiasutused kohaldatakse liikmesriigi õigusnorme, milles sätestatakse nõuded kaupadele, mida teistes liikmesriikides seaduslikult turustatakse. Kaubad, mida „teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse“, on sellised kaubad või sellist liiki kaubad, mis vastavad selles liikmesriigis kohaldatavatele asjakohastele õigusnormidele või mille suhtes selles liikmesriigis selliseid norme ei kohaldata ning mis tehakse selles liikmesriigis lõppkasutajatele kättesaadavaks. Kui liikmesriigi õigusnormidega ei rakendata ELi teiseid õigusakte, kujutavad need endast tehnilisi tõkkeid, mille suhtes kohaldatakse ELTLi artikleid 34 ja 36, isegi kui neid norme kohaldatakse vahet tegemata kõigi toodete suhtes.

⁽⁷⁰⁾ Kohtuotsus, Austria Vabariik, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punkt 129.

⁽⁷¹⁾ Vt kohtuotsus, Leclerc-Siplec, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26, punkt 22, ja kohtuotsus ARD, C-6/98, ECLI:EU:C:1999:532, punkt 46.

⁽⁷²⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Tankstation 't Heukske ja Boermans, liidetud kohtuasjad C-401/92 ja C-402/92, ECLI:EU:C:1994:220, punkt 14, ja kohtuotsus, Punto Casa, liidetud kohtuasjad C-69/93 ja C-258/93, ECLI:EU:C:1994:226.

⁽⁷³⁾ Vt kohtuotsus, komisjon vs. Kreeka, C-391/92, ECLI:EU:C:1995:199, punkt 15.

⁽⁷⁴⁾ Vt kohtuotsus, Belgapom, C-63/94, ECLI:EU:C:1995:270, ja kohtuotsus, Etablissements Fr. Colruyt NV, C-221/15, ECLI:EU:C:2016:704, punkt 37.

⁽⁷⁵⁾ Kohtuotsus, Alfa Vita, liidetud kohtuasjad C-158/04 ja C-159/04, ECLI:EU:C:2006:562.

⁽⁷⁶⁾ *Ibid*, punktid 18–19.

⁽⁷⁷⁾ Kohtuotsus, Sapod Audic ja Eco-Emballages, C-159/00, ECLI:EU:C:2002:343.

⁽⁷⁸⁾ *Ibid*, punkt 71. Kui meetmed tõlgendada nii, nagu kehtestaks see kohustuse kasutada märgist või etiketti, oleks meetme puhul tegemist tehnilise eeskirjaga Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ (millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord) (ELT L 204 21.7.1998, lk 37) tähenduses. Sel juhul võib isik tugineda kõnealusest riiklikust normist teatamata jätmisele. Seejärel on liikmesriigi kohtu ülesanne keelduda selle normi kohaldamisest.

⁽⁷⁹⁾ Kohtuotsus, Sapod Audic ja Eco-Emballages, C-159/00, ECLI:EU:C:2002:343, punkt 72.

⁽⁸⁰⁾ Vt kohtuotsus, Karner, C-71/02, ECLI:EU:C:2004:181 (keeld viidata asjaolule, et tooted on osa pankrotivarast); kohtuotsus, A-Punkt, C-441/04, ECLI:EU:C:2006:141 (koduukseleping), ja ka sarnane põhjendus kohtuotsuses Burmanjer, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307.

Vastastikuse tunnustamise põhimõte sätestati Euroopa Kohtu praktikas. Oma otsuses *Cassis de Dijon* kohtuasjas ⁽⁸¹⁾ leidis kohus, et liikmesriigi õigusnormid, millega sätestatakse nõuded (näiteks seoses toote määratluse, vormi, suuruse, kaalu, koostise, esitlemise, märgistuse ja pakendiga) toodetele, mis pärinevad teistest liikmesriikidest, kus tooteid seaduslikult toodetakse või turustatakse, kujutavad endast ühtlustamise puudumise korral tõkkeid kaupade vabale liikumisele ning samaväärse toimega meetmeid, mis on ELTLi artikli 34 kohaselt keelatud.

Kui ettevõtja müüb toodet ühes liikmesriigis seaduslikult kooskõlas selles liikmesriigis kohaldatavate riiklike tehniliste eeskirjadega, peaks tal vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaselt olema võimalik müüa seda toodet teistes liikmesriikides, ilma et ta peaks seda kohandama importiva liikmesriigi õigusnormidega.

Seega ei saa sihtliikmesriigid põhimõtteliselt piirata ega keelata selliste toodete turule laskmist, mis ei ole ELi tasandil ühtlustatud ja mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse, isegi kui tooted valmistati teistsuguste tehniliste ja kvaliteedieskirjade järgi kui need, mis kehtivad kodumaiste toodete suhtes. Sama kehtib, kui päritoluliikmesriigis ei kohaldata asjaomase toote suhtes tehnilisi eeskirju.

See põhimõte ei ole siiski absoluutne: piirang võib olla põhjendatud avaliku huvi eesmärgiga.

Sellest tulenevalt ei tohiks arvata, et vastastikuse tunnustamisega kaasnevad leebemad tervishoiu-, keskkonna- või ohutusstandardid või et see piirab riikide ametiasutuste suutlikkust teha turujärelevalvet, vaid pigem et see tagab õige tasakaalu kaupade vaba liikumise ja avaliku huvi eesmärkide vahel. Liikmesriigid peavad seda põhimõtet järgima üksnes juhul, kui nende kohaldatavate riiklike tehniliste eeskirjadega hõlmatud õigustatud avalikud huvid on piisavalt kaitstud.

Erandeid kaupade vabast liikumisest tuleb tõlgendada kitsalt ⁽⁸²⁾. Tõkked on põhjendatud üksnes juhul, kui riiklikud meetmed on vajalikud kohustuslike nõuete täitmiseks või ELTLi artiklis 36 loetletud huvide teenimiseks ning kui need on proportsionaalsed õigustatud eesmärgiga. Hiljutises Euroopa Kohtu otsuses, mis käsitleb teatavate määrgiste tunnustamisest keeldumist, on see hästi kokku võetud:

„Kaupade vaba liikumise takistused, mis tulenevad liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise puudumisel teistest liikmesriikidest toodud, seal seaduslikult valmistatud ja turustatud kaubale liikmesriigi poolt selliste õigusnormide kohaldamisest, mis näevad ette nõuded, millele see kaup peab vastama, kujutavad endast ELTLi artiklis 34 keelatud samaväärse toimega meetmeid, kui nende kohaldamist ei õigusta üldise huvi eesmärk, mis on kaupade vaba liikumise nõuete suhtes esimuslik“ ⁽⁸³⁾.

Samas kohtuasjas märkis kohus ühtlasi, et vastastikuse tunnustamise põhimõte ei ole kohaldatav vabas ringluses oleva kolmandatest riikidest pärit kaubaga ELis kauplemise suhtes, kui seda kaupa ei ole seaduslikult turustatud mõne liikmesriigi territooriumil enne selle ekspordi liikmesriiki, mis ei ole see liikmesriik, kus kaup on vabas ringluses ⁽⁸⁴⁾.

Seega kokkuvõttes on ühtlustamata valdkonnas kehtivast vastastikuse tunnustamise põhimõttest võimalik teha erandeid:

- 1) üldreegel on, et teises liikmesriigis seaduslikult turustatavatel toodetel on õigus vabalt liikuda, ja
- 2) üldreegel pole kohaldatav, kui sihtliikmesriik suudab tõendada, et ta peab kehtestama asjaomaste toodete suhtes oma tehnilised eeskirjad põhjustel, mis on sätestatud ELTLi artiklis 36 või Euroopa Kohtu praktikas väljakujunenud kohustuslike nõuetes, ning lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest.

⁽⁸¹⁾ Kohtuotsus, *Rewe Zentrale vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42. Ehkki seda Euroopa Kohtu praktikas algul sõnasegelt ei väljendatud, on põhimõte nüüdseks täielikult tunnustatud (vt nt kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 34, ja kohtuotsus, *Elenca*, C-385/10, ECLI:EU:C:2012:634, punkt 23).

⁽⁸²⁾ Kohtuotsus, *Staat der Nederlanden vs. P. Bakker Hillegom BV*, C-111/89, ECLI:EU:C:1990:177, punkt 8.

⁽⁸³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, punkt 35.

⁽⁸⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, punkt 39.

Alates 19. aprillist 2020 kohaldatakse uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ⁽⁸⁵⁾. See asendab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 764/2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ⁽⁸⁶⁾.

4. MEETMETE LIIGID

ELTLi artikli 34 kohased samaväärse toimega meetmed esinevad mitmes vormis ja mitmel kujul. Mõnikord on need väga otsesed meetmed, mis on konkreetselt suunatud impordile või võimaldavad kodumaiste kaupade sooduskohtlemist, mõnikord on aga tegemist üldiste poliitiliste otsuste ootamatu kõrvaldajaga. Viimastel kümnenditel on kohtupraktikast ja ELTLi artiklite 34–36 praktilisest kohaldamisest rikkumismenetlustes korduvalt esile kerkinud teatavad meetmete liigid. Mitut neist on kirjeldatud allpool.

4.1. Importimisega (impordilitsentsid, inspeksioon ja kontroll) seotud siseriiklikud õigusnormid

Riiklikud meetmed, mis on otseselt seotud toodete importimisega teistest liikmesriikidest, võivad raskendada impordi ning seetõttu peetakse neid tavaliselt koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeteks, mis on vastuolus ELTLi artikliga 34. Hea näide on kohustus hankida enne kaupade impordi impordilitsents. Et seda liiki formaalsed menetlused võivad põhjustada viivitusi, isegi juhul, kui litsents antakse automaatselt ja liikmesriik ei kavatsegi jätta endale õigust litsentsi andmisest keelduda, võidakse rikkuda seesuguse kohustuse kehtestamisega ELTLi artiklit 34 ⁽⁸⁷⁾.

Inspeksioone ja kontrole, näiteks veterinaar-, sanitaar-, fütosanitaar- ja muu kontroll, sealhulgas impordi (ja ekspordi) tollikontroll, käsitatakse artiklite 34 ja 35 tähenduses samaväärse toimega meetmetena ⁽⁸⁸⁾. Seda liiki kontroll muudab impordi või ekspordi tõenäoliselt raskemaks või kulukamaks kontrollimenetlusega kaasnevate viivituste ja täiendavate veokulude tõttu, mis ettevõtja jaoks kontrolliga võivad kaasneda.

Siseturu asutamise 1. jaanuaril 1993 sisuliselt kadusid korduvad piirikontrollid kaupade veol. Alates sellest ajast ei tohi liikmesriigid oma piiril kontrolli teha, välja arvatud juhul, kui tegemist on ühe osaga üldisest kontrollisüsteemist, mida rakendatakse samas ulatuses riigi territooriumil ja/või kui tegemist on pistelise kontrolliga. Kui aga kontroll olenemata selle tegemise kohast ulatub imporditoodete süstemaatilise kontrollini, käsitatakse seda siiski samaväärse toimega meetmena ⁽⁸⁹⁾. Selline kontroll võib olla põhjendatud üksnes erandjuhul, kui see vastab rangetele tingimustele ⁽⁹⁰⁾.

4.2. Kohustus määrata importivas liikmesriigis esindaja või tagada seal ladustamisvõimalus

Euroopa Kohus leidis, et importija kohustus omada kaupade sihtliikmesriigis tegevuskohta on otseses vastuolus artiklitega kaupade vaba liikumise kohta siseturul. Kohus leidis, et tingimus, mille kohaselt teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad peavad kandma impordiliikmesriigis esinduse asutamise kulud, muudab selles liikmesriigis turule tuleku teatavate ettevõtjate, eriti väikeste või keskmise suurusega ettevõtjate jaoks raskeks, kui mitte võimatuks ⁽⁹¹⁾. Kohustus määrata esindaja või agent või luua teine tegevuskoht, büroo või ladustamiskoht importivas liikmesriigis on samamoodi üldiselt ELTLi artikliga 34 vastuolus.

⁽⁸⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 764/2008 (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 91, 29.3.2019, lk 1).

⁽⁸⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 764/2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ (ELT L 218, 13.8.2008, lk 21). Üksikasju vt käesoleva juhendi punktist 8.3.

⁽⁸⁷⁾ Kohtuotsus, International Fruit Company vs. Produktschap voor Groenten en Fruit, liidetud kohtuasjad 51 kuni 54/71, ECLI:EU:C:1971:128; kohtuotsus, komisjon vs. Soome, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, punkt 31.

⁽⁸⁸⁾ Kohtuotsus, Rewe Zentralfinanz vs. Landwirtschaftskammer, 4/75, ECLI:EU:C:1975:98.

⁽⁸⁹⁾ Kohtuotsus, Dt. Milchkontor II, C-272/95, ECLI:EU:C:1997:191.

⁽⁹⁰⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Austria, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, punkt 119.

⁽⁹¹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, 155/82, ECLI:EU:C:1983:53, punkt 7.

Mõni liikmesriik on püüdnud seda liiki nõudeid õigustada, väites, et need on vajalikud avalikku huvi pakkuvate siseriiklike õigusnormide, mõnel juhul ka kriminaalvastutuse nõuetekohase rakendamise tagamiseks. Euroopa Kohus on selle väite tagasi lükanud. Euroopa Kohus otsustas, et kuigi igal liikmesriigil on õigus võtta oma territooriumil asjakohased meetmed avaliku korra kaitsmiseks, on sellised meetmed põhjendatud vaid juhul, kui täidetud on teatud tingimused. Kindlaks tuleb teha, et meetmed on vajalikud üldist huvi pakkuvate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning et neid ei ole võimalik saavutada vahenditega, mis piiravad kaupade vaba liikumist vähem ⁽⁹²⁾. Euroopa Kohus leidis, et „[e]hkki kriminaalkaunistustel võib olla karistatava käitumise suhtes heidutav toime, ei taga ja mingil juhul ei tugevda seda toimet [—] ainuüksi sellise isiku olemasolu riigi territooriumil, kes võib tootjat seaduslikult esindada“ ⁽⁹³⁾. Riigi territooriumil esinduse loomise nõue ei anna avaliku huviga seotud eesmärkide seisukohalt seega piisavat lisakaitset, mis õigustaks erandi tegemist ELTLi artiklis 34 sisalduvast keelust.

Riiklike nõuete puhul, mis reguleerivad importkaupade ladustamist, võib samuti olla tegemist ELTLi artikli 34 rikkumisega, kui need meetmed mõjutavad importkaupu kodumaiste kaupadega võrreldes diskrimineerivalt. Siia hulka kuuluvad kõik normid, mis keelavad, piiravad või nõuavad üksnes importkaupade ladustamist. Euroopa Kohus leidis, et riiklik meede, millega nõuti imporditud veinipõhiste piiritusjookide ladustamist vähemalt kuueks kuuks, et täita teatavad kvaliteedimärgistele esitatavad nõuded, on koguselise piiranguga samaväärse toimega meede ⁽⁹⁴⁾.

Samasuguseid kaubandustõkkeid võidakse tekitada kõigi riiklike eeskirjadega, mille tulemusel on ladude kasutamine täielikult või osaliselt piiratud üksnes kodumaise kauba ladustamisega või millega seatakse importkauba ladustamisele kodumaise kaubaga võrreldes teistsugused ja raskemini täidetavad tingimused. Seega võib riiklik meede, millega soodustatakse kodumaiste kaupade ladustamist, tõkestada kaupade vaba liikumist ELTLi artikli 34 tähenduses.

4.3. Konkreetsete toodete/ainete riiklikud keelud

Konkreetselt toote või aine turustamise keeld on kaupade vaba liikumise seisukohalt kõige piiravam meede, mille liikmesriik võib võtta. Enamik riiklike keelde kehtib toidukaupadele, näiteks vitamiinidele ja teistele toidulisanditele, ⁽⁹⁵⁾ ning keemilistele ainetele ⁽⁹⁶⁾.

Liikmesriigid põhjendavad selliseid rangeid meetmeid kõige sagedamini inimeste, loomade ja taimede tervise ja elu kaitsega vastavalt ELTLi artiklile 36 ning Euroopa Kohtu praktikas välja kujunenud kohustuslike nõuetega, näiteks keskkonnakaitses. Sageli kasutatakse põhjendustes mitut alust. Liikmesriik, kes kehtestab riikliku keelu mõnele tootele/ainele, peab tõendama, et meede on vajalik ning, kui see on asjakohane, et asjaomaste toodete turustamisega kaasneb suur oht näiteks rahvatervisele ning et kõnealused normid vastavad proportsionaalsuse põhimõttele ⁽⁹⁷⁾. Esitada tuleb kõik asjakohased tõendid, näiteks tehnilised, teaduslikud, statistilised ja toitumisalased andmed ⁽⁹⁸⁾. Kohtuasja Humanplasma puhul oli piirangu eesmärk küll tagada vere ja verekomponentide kvaliteet ja ohutus ning kaitsta seega rahvatervist, kuid leiti, et see meede läks vajalikust kaugemale ⁽⁹⁹⁾.

Peale selle peab liikmesriik tõendama, et seatud eesmärki ei ole võimalik saavutada muude vahenditega, mis piiraksid liidusisest kaubandust vähem ⁽¹⁰⁰⁾. Näiteks seoses Prantsusmaa keeluga lisada jookidele teatavast piirist suuremas koguses kofeiini otsustas Euroopa Kohus, et „asjakohane märgistus, mis teavitab tarbijaid kangendatud toodete olemusest, koostisainetest ja omadustest, võimaldab tarbijail, kel on oht kõnealustesse toodetesse lisatud toitaineid ülemääraselt

⁽⁹²⁾ *Ibid.*, punkt 12. Vt ka kohtuotsus, Grilli, C-12/02, ECLI:EU:C:2003:538, punktid 48 ja 49; kohtuotsus, Skanavi ja Chryssanthakopoulos, C-193/94, ECLI:EU:C:1996:70, punktid 36–38.

⁽⁹³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, 155/82, ECLI:EU:C:1983:53, punkt 15.

⁽⁹⁴⁾ Kohtuotsus, Eggers vs. Freie Hansestadt Bremen, 13/78, ECLI:EU:C:1978:182.

⁽⁹⁵⁾ Kohtuotsus, Officier van Justitie vs. Sandoz, 174/82, ECLI:EU:C:1983:213; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70; kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-420/01, ECLI:EU:C:2003:363; kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762; kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678.

⁽⁹⁶⁾ Kohtuotsus, Kemikalieinspektionen vs. Toolex-Alpha AB, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379.

⁽⁹⁷⁾ Kohtuotsus, Humanplasma GmbH vs. Austria Vabariik, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, punkt 45.

⁽⁹⁸⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78.

⁽⁹⁹⁾ Kohtuotsus, Humanplasma GmbH vs. Austria Vabariik, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, punkt 45.

⁽¹⁰⁰⁾ Kohtuotsus, De Peijper, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.

tarbida, ise otsustada, kas nad soovivad tooteid kasutada“⁽¹⁰¹⁾. Seega leidis Euroopa Kohus, et keeld lisada teatavast piirist suuremas koguses kofeiini ei olnud kõige vähem piirav võimalik meede ja ei olnud seega tarbijakaitse eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Taani vitamiinide kohtuasjas⁽¹⁰²⁾ käsitleti Taani haldustava, mille kohaselt on toidukaupade rikastamine vitamiinide ja mineraalidega keelatud, kui ei ole tõendatud, et rikastamine vastab Taani elanike vajadustele. Esialgu nõustus Euroopa Kohus, et Taani võib ise otsustada, mis tasemel inimeste tervist ja elu kaitsta, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtte kohaldatavust. Euroopa Kohus märkis aga, et Taani ametiasutustel on kohustus „tõendada igal kõnesoleval juhtumil siseriiklikest toitumisharjumustest lähtudes ja rahvusvaheliste teadusuuringute tulemusi arvesse võttes, et nende õigusnormid on vajalikud osutatud huvide tõhusaks kaitseks“ ning „et kõnealuste toodete turustamine kujutab endast tegelikku ohtu rahvatervisele“⁽¹⁰³⁾. Euroopa Kohus leidis lõpuks, et meede ei olnud „rahvatervisele avalduva tõelise ohu“ seisukohast põhjendatud; see oleks eeldanud üksikjuhtumite kaupa tehtud üksikasjalikku analüüsi, et selgitada välja vitamiinide ja mineraalainete lisamise mõju⁽¹⁰⁴⁾.

Üldiselt on Euroopa Kohus rakendanud seda liiki meetmete suhtes piiravat lähenemisviisi. Valdcondades, kus konkreetse toote või aine mõju kohta näiteks rahvatervisele või keskkonnale puudub teaduslik kindlus, on Euroopa Kohtul aga seda liiki keeldude tagasilükkamine raskemaks osutunud⁽¹⁰⁵⁾. Nendel juhtudel on Euroopa Kohtu üldises hindamises tähtis osa ka nn ettevaatuspõhimõttel⁽¹⁰⁶⁾.

Rahvatervise kaitsega seotud olukordades võib ka juhtuda, et liikmesriigid ei kehtesta teises liikmesriigis lubatud toote või aine lisamise täielikku keeldu, vaid näevad ette, et selle lisamiseks tuleb eelnevalt taotleda luba. Sellistel juhtudel täidavad liikmesriigid oma liidu õigusest tulenevaid kohustusi üksnes juhul, kui kõnealused menetlused on kättesaadavad ja neid on võimalik läbida mõistliku aja jooksul ning kui toote keelamist saab liikmesriigi kohtus vaidlustada. Asjaomane menetlus peab olema sõnaselgelt ette nähtud liikmesriigi ametiasutuste suhtes siduva üldkohaldatava meetmega. Sellise „lihtsustatud menetluse“ iseloomulikud jooned määras Euroopa Kohus kindlaks kohtuasjas C-344/90⁽¹⁰⁷⁾.

4.4. Hinnameetmed

Ehkki alusleping ei sisalda konkreetseid sätteid hinnakontrolli käsitlevate liikmesriigi õigusnormide kohta, on Euroopa Kohus mitmel korral kohaldanud ELTLi artiklit 34 riiklike hinnakontrollieeskirjade suhtes.

Seda liiki eeskirjad hõlmavad arvukaid meetmeid: miinimum- ja maksimumhinnad, hindade külmutamine, maksimaalsed ja minimaalsed kasumimarginaalid ning edasimüügihindade reguleerimine.

Miinimumhinnad: konkreetse summana fikseeritud miinimumhind, olgugi et seda kohaldatakse vahet tegemata nii kodumaiste kui ka importtoodete suhtes, võib piirata importi, sest see takistab importkauba madalama omahinna kajastumist jaemüügihinnas. See ei lase importijatel kasutada oma konkurentsieelist ning kujutab endast seega ELTLi artikli 34 tähenduses samaväärsega toimega meetet, kuna tarbija ei saa sellest hinnast kasu⁽¹⁰⁸⁾. Miinimumhindu võidakse aga reguleerida ELi tasandil, näiteks liikmesriigi õigusaktidega, milles on sätestatud tubaka miinimumhinnad ja mida tuleks hinnata lähtuvalt nõukogu 21. juuni 2011. aasta direktiivist 2011/64/EL tubakatoodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta⁽¹⁰⁹⁾.

Kohtuasjas C-221/15: Colruyt, mis käsitles tubakatoodete hinnakujundust Belgias, leidis kohus, et ELTLi artikliga 34 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt oli jaemüüjatel keelatud tubakatooteid müüa madalama ühikuhinnaga kui hind, mille tootja või importija on toodetele kinnitanud, tingimusel et tootja või importija on selle hinna vabalt

⁽¹⁰¹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, punkt 75.

⁽¹⁰²⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492.

⁽¹⁰³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, punkt 46.

⁽¹⁰⁴⁾ *Ibid.*, punkt 56.

⁽¹⁰⁵⁾ Kohtuotsus, Kemikalieinspektionen vs. Toolex-Alpha AB, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70.

⁽¹⁰⁶⁾ Vt allpool, punkt 7.1.2.

⁽¹⁰⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-344/90, ECLI:EU:C:1992:328.

⁽¹⁰⁸⁾ Kohtuotsus, Cullet, 231/83, ECLI:EU:C:1985:29; kohtuotsus, Van Tiggele, 82/77, ECLI:EU:C:1978:10.

⁽¹⁰⁹⁾ ELT L 176, 5.7.2011, lk 24.

määranud⁽¹¹⁰⁾. Euroopa Kohus leidis selles asjas, et tubakatoodete miinimumhind kujutab endast teatavat müügingimust, mida kohaldatakse kõigi asjaomaste ettevõtjate suhtes, kes tegutsevad riigi territooriumil, ja mis ei takista teistest liikmesriikidest pärit tubakatoodete pääsu Belgia turule rohkem kui kodumaiste tubakatoodete puhul.

Kohtuasjas Scotch Whisky Association hindas kohus, kas Šotimaa valitsus oli rikkunud ETLi artiklit 34, kui kehtestas alkoholiühiku miinimumhinna. Meetmete eesmärk oli kõrvaldada turult väga madala hinnaga alkohol ja neid põhjendati rahvatervise kaitsega. Kohus leidis, et asjaolu, et liikmesriigi õigusaktid „takistasid importkauba madalama omahinna kajastumist tarbija makstavas müügihinnas“, kujutas endast samaväärse toimega meetet⁽¹¹¹⁾.

Maksimumhinnad: enne Kecki kohtuasja leidis Euroopa Kohus, et ehkki kodumaiste ja importtoodete suhtes vahet tegemata kohaldatav maksimumhind ei ole iseenesest koguselise piiranguga samaväärse toimega meede, võib tal olla samaväärne toime, kui hind fikseeritakse tasemel, mis muudab importtoote müügi kas võimatuks või raskemaks kui kodumaise toote müügi. See võib võtta ära importkauba konkurentsieelise ja/või kui maksimumhind on liiga madal, ei pruugita selles olla arvesse võetud importija kantavaid veokulusid⁽¹¹²⁾.

Hindade külmutamine: enne oma otsust kohtuasjas Keck (vt punkt 3.4.2.2) oli kohus leidnud varasemas kohtupraktikas, et hindade külmutamine, mida kohaldatakse võrdselt kodumaiste ja importtoodete suhtes, ei ole iseenesest koguselise piiranguga samaväärse toimega meede. Hindade külmutamisel võib aga olla *de facto* samaväärne toime, kui hindade tase on selline, et importtoodete turustamine muutub kas võimatuks või raskemaks kui kodumaiste toodete turustamine⁽¹¹³⁾. Nii on see juhul, kui importijad saavad importtooteid turustada üksnes kahjumiga.

Minimaalsed ja maksimaalsed kasumimarginaalid: need on marginaalid, mis on fikseeritud konkreetse summana, mitte omahinna protsendina. Kecki kohtuasjale eelnevas Euroopa Kohtu praktikas ei käsitatud neid tingimata samaväärse toimega meetmetena ETLi artikli 34 tähenduses. Sama kehtib jaemüügi fikseeritud kasumimarginaali kohta, mida väljendatakse tootja poolt vabalt määratud jaemüügihinna proportsioonina, vähemalt juhul, kui see tagab jaemüüjale piisava tasu. Seevastu maksimaalne kasumimarginaal, mis fikseeritakse nii kodumaiste kui ka importtoodete suhtes ühtse summana, aga mille puhul ei võeta arvesse impordikulu, kuulub ETLi artikli 34 kohaldamisalasse⁽¹¹⁴⁾.

Paistab, et alates Kecki kohtuasjast on Euroopa Kohus sageli leidnud, et riiklikud hinnakontrollieeskirjad kuuluvad müügingimuste hulka⁽¹¹⁵⁾. Seega võivad need ETLi artikli 34 kohaldamisalast välja jääda, kui täidetud on teatavad tingimused. Asjaolu, et hinnakontroll võib kuuluda müügingimuste hulka, kinnitab kohtuasi Belgapom, milles leiti, et kahjumiga müüki ja väga madala kasumimarginaaliga müüki keelav Belgia õigusakt ei kuulu ETLi artikli 34 kohaldamisalasse⁽¹¹⁶⁾.

Hilisemas LIBRO kohtuasjas liigitas kohus hinna fikseerimist käsitleva õigusnormi, mille kohaselt oli saksakeelsete raamatute importijatel keelatud kehtestada hinda, mis on madalam kirjastaja kehtestatud/soovitavast jaemüügihinnast, teatavaks müügingimuseks, nagu on määratletud kohtuasjas Keck. Kohus leidis siiski, et see õigusnorm oli tegelikult samaväärse toimega meede, kuivõrd see lõi eraldi regulatsiooni, mille tulemusel koheldi teistest liikmesriikidest pärit kaupu ebasoodsamalt⁽¹¹⁷⁾.

Deutche Parkinson Vereinigungi kohtuasjas, milles kohus uuris apteegis müüüdavate inimtervishoiu kasutatavate retseptiravimite hindade fikseerimise süsteemi, kohaldas kohus turulepääsu kriteeriumi, viitamata oma lahendis otseselt Kecki kohtuotsusele. Olles võrrelnud hindade fikseerimise mõju Saksamaal ja teistes liikmesriikides asuvatele apteekidele

⁽¹¹⁰⁾ Kohtuotsus, Colruyt, C-221/15, ECLI:EU:C:2016:704, punkt 41.

⁽¹¹¹⁾ Kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt vs. The Lord Advocate ja The Advocate General of Scotland, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 50.

⁽¹¹²⁾ Kohtuotsus, Tascas, 65/75, ECLI:EU:C:1976:30; kohtuotsus, SADAM, liidetud kohtuasjad 88 kuni 90/75, ECLI:EU:C:1976:32; kohtuotsus, Roussel, 181/82, ECLI:EU:C:1983:352; kohtuotsus, GB-INNO vs. ATAB, 13/77, ECLI:EU:C:1977:185.

⁽¹¹³⁾ Kohtuotsus, Danis, liidetud kohtuasjad 16 kuni 20/79, ECLI:EU:C:1979:248.

⁽¹¹⁴⁾ Kohtuotsus, Roelstrate, 116/84, ECLI:EU:C:1985:237; kohtuotsus, Lefevre, 188/86, ECLI:EU:C:1987:327.

⁽¹¹⁵⁾ Lisateabe saamiseks müügingimuste kohta vt punkt 3.4.2.2.

⁽¹¹⁶⁾ Kohtuotsus, Belgapom vs. ITM ja Vocarex, C-63/94, ECLI:EU:C:1995:270.

⁽¹¹⁷⁾ Kohtuotsus, Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft vs. LIBRO, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276.

leidis kohus lõpuks, et see süsteem on koguselise impordipiiranguga samaväärsel toimega meede⁽¹¹⁸⁾. Ta leidis, et postimüügiapteekide võimalused teenuste osas tavaapteekidega konkureerida on piiratud ning seetõttu konkureerivad nad peamiselt hindade alusel, mille tulemusena mõjutab hindade fikseerimine neid rohkem. Kohus viitas oma hinnangus DocMorrise kohtuasjale, mis käsitles Saksamaa õigusakti, millega keelati müüa ravimeid väljaspool apteeke ja seega interneti teel; kohtuotsuse põhjenduskäigus tugineti Kecki kohtuasjale⁽¹¹⁹⁾.

Nagu eespool märgitud, leidis kohus Scotch Whisky Associationi kohtuasjas, et miinimumhinna kehtestamine kujutab endast turulepääsu kriteeriumi põhjal samaväärsel toimega meedet, viitamata sõnaselgelt Kecki kohtuasjale. Ta põhjendas seda sellega, et „käsitletavat õigusnormid [võivad] takistada [—] pääsu [—] turule *juba üksnes sellega*, et takistavad importoodete madalama omahinna kajastumist tarbija makstavas müügihinnas“⁽¹²⁰⁾.

4.5. Lubade andmise menetlused

Riiklikud süsteemid, millega kehtestatakse kaupade turustamiseks eelneva loa nõue, piiravad importiva liikmesriigi turule pääsemist ning seetõttu käsitletakse neid impordi koguselise piiranguga samaväärsel toimega meetmena ETLi artikli 34 tähenduses⁽¹²¹⁾. Euroopa Kohus on seadnud rea tingimusi, mille täitmise korral võib eelneva loa nõue olla põhjendatud⁽¹²²⁾:

- see peab igal juhul põhinema objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja asjaomastele ettevõtjatele ette teadaolevatel kriteeriumidel, nii et riikide ametiasutuste kaalutusõiguse kasutamine oleks piiratud ja nad ei kasutaks oma õigusi meelevaldselt;
- see ei tohi dubleerida kontrollimeetmeid, mida on muude menetluste käigus kas samas või teises liikmesriigis juba võetud;
- eelneva loa menetlus on vajalik ainult siis, kui järgnevat kontrolli tehakse liiga hilja, et see võiks olla tõeliselt tõhus ja täita oma eesmärki;
- menetlus ei tohiks kestuse ja temast tulenevate ebaproportsionaalsete kulude tõttu heidutada asjaomaseid ettevõtjaid oma äriplaani ellu viimast;
- menetlus ei tohi eeldada tehniliste analüüside tegemist, kui samad analüüsid on teises liikmesriigis juba tehtud ning nende tulemused on kättesaadavad⁽¹²³⁾.

4.5.1. Tüübikinnitus

Tüübikinnituse nõuetega määratakse kindlaks reguleerivad, tehnilised ja ohutustingimused, millele toode peab vastama. Tüübikinnitus ei piirdu ühegi konkreetse tööstusharuga, sest seda liiki nõuded kehtivad mitmesugustele toodetele: laevavarustusele, mobiiltelefonidele, sõiduautodele ja meditsiiniseadmetele.

Üldiselt nõutakse tüübikinnitust enne, kui antakse luba toote turulelaskmiseks. Vastavust tüübikinnituse nõuetele näitab sageli toote märgistus. Näiteks CE-märgis kinnitab seda liiki nõuetele vastavust kas tootja antud kinnituse või kolmanda isiku tõendi alusel.

Ühised, kogu ELi hõlmavad tüübikinnitusnõuded tavaliselt hõlbustavad toodete turustamist siseturul, kuid riiklikud tüübikinnitused ühtlustamata valdkondades võivad kaupade vaba liikumist takistada. Lisaks muudavad erinevad riiklikud tootestandardid sama toote eri liikmesriikides turustamise tootjate jaoks raskeks ja võivad suurendada nõuete täitmiseks tehtavaid kulutusi. Seetõttu tuleb kohustust hankida enne toodete turulelaskmist riiklik tüübikinnitus käsitada samaväärsel toimega meetmena⁽¹²⁴⁾.

⁽¹¹⁸⁾ Kohtuotsus, Deutsche Parkinson Vereinigung, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776, punktid 23–27.

⁽¹¹⁹⁾ Kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 6.

⁽¹²⁰⁾ Kohtuotsus, Scotch Whisky Association, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 32 (rõhuasetus lisatud).

⁽¹²¹⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319; kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:669, punkt 41; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-249/07, ECLI:EU:C:2008:683, punkt 26.

⁽¹²²⁾ Kohtuotsus, Canal Satélite Digital, C-390/99, ECLI:EU:C:2002:34; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-333/08, ECLI:EU:C:2010:44; kohtuotsus, Vilniaus Energija, C-423/13, ECLI:EU:C:2014:2186.

⁽¹²³⁾ Kohtuotsus, Vilniaus Energija, C-423/13, ECLI:EU:C:2014:2186, punkt 55.

⁽¹²⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, 21/84, ECLI:EU:C:1985:184.

Liikmesriigil võib olla tervise või ohutusega seotud põhjustel õigus nõuda teises liikmesriigis juba tunnustatud toote suhtes uuesti kontrolli- ja tunnustamismenetluse kohaldamist. Sellistel juhtudel peab importiv liikmesriik aga arvesse võtma ekspordivas liikmesriigis (ekspordivates liikmesriikides) tehtud katseid või kontrollimisi, mis annavad samaväärsed tagatised või samaväärse kaitse ⁽¹²⁵⁾.

Kohtuasjas komisjon vs. Portugal ⁽¹²⁶⁾ ei andnud kontrolliasutus ettevõtjale nõutavat luba imporditud polüetüleenitorude paigaldamiseks, kuna riiklik katseasutus ei olnud neid torusid tunnustanud. Ettevõtja sertifikaadid, mida ei tunnustatud, oli välja andnud Itaalia katseasutus. Euroopa Kohus otsustas, et (kõnealusel juhul Portugali) ametiasutused on kohustatud võtma arvesse sertifikaate, mille on välja andnud teise liikmesriigi sertifitseerimisorganisatsioonid, eriti kui liikmesriik neid asutusi sel eesmärgil tunnustab. Kui Portugali ametiasutustel puudus piisav teave, et asjaomaseid sertifikaate kontrollida, oleks nad võinud saada selle teabe ekspordiva liikmesriigi ametiasutustelt. Riiklik ametiasutus, kes on saanud taotluse toodet tunnustada, peab omaks võtma ennetava suhtumise.

4.5.2. Mootorsõidukite registreerimine

Mootorsõiduki registreerimisel on vastavalt ELi õigusaktidele üldiselt ette nähtud kolm erinevat toimingut. Esiteks tuleb saada mootorsõiduki tehniliste omaduste kinnitus, mis paljudel juhtudel tähendab EÜ tüübikinnitust. Teatud tüüpi mootorsõidukite puhul on aga siiski vaja järgida riiklikku kinnituskorda. Teiseks tehakse kasutatud sõidukite tehnoloogivaatus, mille eesmärk on kontrollida, kas konkreetne mootorsõiduk on registreerimise ajal heas seisukorras. Kolmandaks mootorsõiduk registreeritakse, st antakse sõidukile maanteeliikluse luba, identifitseeritakse asjaomane mootorsõiduk ja väljastatakse sellele registreerimisnumber.

Kohus on kokku puutunud ka selliste sõidukite registreerimisest keeldumisega, mille roolisüsteem, sealhulgas rool, asub paremal. Kohus leidis kohtuasjades C-61/12 ja C-639/11, et sellised õigusnormid on koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmed, kuivõrd need õigusnormid takistavad selliste paremal asuva roolisüsteemiga sõidukite turulepääsu, mis on õiguspäraselt toodetud ja registreeritud teistes liikmesriikides. Kohus märkis, et asjaomane nõue ei olnud liiklusohutuse eesmärgi saavutamiseks vajalik ⁽¹²⁷⁾.

4.6. Reklaamipiirangud

Reklaamil on turule sisenemisel esmatähtis roll, eriti teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete puhul. Reklaami tähtsat rolli ühest liikmesriigist pärit toote sisenemisel teise liikmesriigi turule on tunnustanud nii kohtujuristid ⁽¹²⁸⁾ kui ka Euroopa Kohus ⁽¹²⁹⁾. Reklaami eesmärk ja mõju on muu hulgas veenda tarbijaid kaubamärke vahetama või uusi tooteid ostma.

Enne Kecki kohtuasja (vt punkt 3.4.2.2) leidis Euroopa Kohus sageli, et riiklikud meetmed, millega kehtestatakse reklaamipiiranguid, kuuluvad ETLi artikli 34 kohaldamisalasse. Üks seesugune juhtum oli Oosthoeki kohtuasi, mis käsitles müügi edendamise eesmärgil tasuta kingituste pakkumise keelamist. Euroopa Kohus otsustas, et „õigusnormid, mis piiravad või keelustavad teatavaid reklaamivorme ja müügi edendamise meetodeid, võivad, hoolimata sellest, et need ei reguleeri otse impordi, piirata impordi mahtu, kuna mõjutavad importtoodete turustamisvõimalusi“ ⁽¹³⁰⁾. Alates Kecki kohtuasjast on kohus aga mõnel juhul kasutanud teistsugust lähenemisviisi (reklaamipiirangute käsitlemine müügitingimustena). Reklaamiga seotud meetmeid, mis näivad kuuluvat müügitingimuste kategooriasse, peetakse siiski tooteid käsitlevateks normideks, kui paistab, et need mõjutavad toodetele esitatavaid tingimusi ⁽¹³¹⁾.

⁽¹²⁵⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-455/01, ECLI:EU:C:2003:551.

⁽¹²⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:514.

⁽¹²⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Leedu, C-61/12, ECLI:EU:C:2014:172, punktid 57 ja 69. Vt ka kohtuotsus, komisjon vs. Poola, C-639/11, ECLI:EU:C:2014:173.

⁽¹²⁸⁾ Vt nt kohtujurist Jacobsi ettepanek kohtuasjas C-412/93: Leclerc-Siplec (ECLI:EU:C:1995:26) ja kohtujurist Geelhoedi ettepanek kohtuasjas C-239/02: Douwe Egberts (ECLI:EU:C:2004:445).

⁽¹²⁹⁾ Vt nt kohtuotsus, De Agostini, liidetud kohtuasjad C-34/95 ja C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344.

⁽¹³⁰⁾ Kohtuotsus, Oosthoek, 286/81, ECLI:EU:C:1982:438, punkt 15. Vt ka Kecki kohtuasjast varasemaid kohtuasju: kohtuotsus, GB-INNO, C-362/88, ECLI:EU:C:1990:102 ja kohtuotsus, Aragonosa, C-1/90, ECLI:EU:C:1991:327.

⁽¹³¹⁾ Kohtuotsus, Mars, C-470/93, ECLI:EU:C:1995:224, punkt 13 (meetmega nõutakse täiendavate pakkimis- ja reklaamikulutuste tegemist). Vt ka kohtuotsus, Familiapress, C-368/95, ECLI:EU:C:1997:325, punkt 11.

Praegu paistab Euroopa Kohtu tavaline lähenemisviis seisnevat selles, et reklaami- ja müügiedenduse piiranguid käsitletakse müügitingimustena, ning kui need on mittediskrimineerivad, ei kuulu need ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse⁽¹³²⁾. Kui aga meede on diskrimineeriv, kuulub see ELTLi artikli 34 kohaldamisalasse. Riiklikud reklaamipiirangud, mille tulemusel muutub teistest liikmesriikidest pärit kauba müük keerulisemaks kui kodumaise kauba müük, võivad seega kujutada endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet. Euroopa Kohus on näiteks leidnud, et „toote omaduste reklaamimise täielik keeld“⁽¹³³⁾ võib takistada teistest liikmesriikidest pärit toodete turulepääsu rohkem kui tarbijatele tuttavamate kodumaiste toodete turulepääsu⁽¹³⁴⁾.

Nagu nähtub eeltoodust, paistab, et Euroopa Kohus seostab piirangu ulatuse diskrimineerimisega. Teisisõnu, kui piirang on täielik, eeldatakse, et sellel on suurem mõju importtoodetele,⁽¹³⁵⁾ ja kui piirang on osaline, võib ta mõjutada kodumaiseid ja importtooteid ühtmoodi⁽¹³⁶⁾. Tuleb aga rõhutada, et kohtuasjades Dior⁽¹³⁷⁾ ja Gourmet⁽¹³⁸⁾ tehtud otsused näitasid, et teatavad *reklaamikeelud* ei pruugi importkaupadele tingimata tugevamat mõju avaldada kui kodumaistele kaupadele.

Kohus on rõhutanud ka, et internetireklaami piirangud ei mõjuta kodumaiste kaupade (asjaomasel juhul kodumaiste ravimite) müüki samamoodi nagu teistest liikmesriikidest pärit ravimite müüki (kohtuasi C-322/01: Deutscher Apothekerverband). Seetõttu võivad internetireklaami piirangud kujutada endast takistust, millega rikutakse ELTLi artiklit 34.

4.7. Tehnilised eeskirjad, mis sisaldavad nõudeid kaupade esitlemisele (kaal, koostis, esitlemine, märgistus, kuju, suurus, pakend)

Nõuded importtoodete kujule, suurusele, kaalule, koostisele, esitlemisele, identifitseerimisele või kättesaadavaks tegemisele võivad sundida tootjaid ja importijaid kohandama neid tooteid selles liikmesriigis kehtivatele eeskirjadele, kus tooted turustatakse, näiteks muutma importtoodete märgistust⁽¹³⁹⁾. Kohtuasjas 27/80: Fietje⁽¹⁴⁰⁾ tehtud otsuses leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi otsus kohaldada õigusnormi, millega keelatakse teatavate alkohoolsete jookide müük muu kirjelduse all kui see, mis on teistest liikmesriikidest imporditud jookidele liikmesriigi õiguses ette nähtud, ning mis tingib seega vajaduse muuta märgistust, millega imporditud jooke ekspordivas liikmesriigis seaduslikult turustatakse, kujutab endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet, mis on ELTLi artikli 34 kohaselt keelatud.

Arvestades, et nõuded kaupade esitlemisele on otseselt seotud toote endaga, ei käsitata neid müügitingimustena. Selle asemel käsitletakse neid samaväärse toimega meetmetena ELTLi artikli 34 tähenduses⁽¹⁴¹⁾.

Näiteks on ELTLi artikliga 34 vastuolus olevaks peetud järgmisi meetmeid:

- range nõue kanda ühtlustamata ehitustoodetele CE-märgis⁽¹⁴²⁾;
- nõue, mille kohaselt tuleb margariini müüa kuubikukujulises pakendis, et eristada seda võist⁽¹⁴³⁾;

⁽¹³²⁾ Vt kohtuotsus, Hünermund, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932 (keeld reklaamida parafarmaatsiatooteid väljaspool apteeke), ja kohtuotsus, Leclerc-Siplec, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26 (telereklaamipiirang); vt kohtuotsus, De Agostini, liidetud kohtuasjad C-34/95 ja C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344; kohtuotsus, Gourmet, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

⁽¹³³⁾ Kohtuotsus, Douwe Egberts, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445, punkt 53.

⁽¹³⁴⁾ Seoses vahetegemisega kodumaiste ja teiste liikmesriikide ettevõtjate vahel vt kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 74, ja kohtuotsus, Heimdienst, C-254/98, ECLI:EU:C:2000:12, punkt 26. Vt ka kohtuotsus, Legia ja Gyselinx, liidetud kohtuasjad 87 ja 88/85, ECLI:EU:C:1986:215, punkt 15, ja kohtuotsus, Franzén, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, punkt 71.

⁽¹³⁵⁾ Seoses sellega vt kohtuotsus, Gourmet, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135; kohtuotsus, De Agostini, liidetud kohtuasjad C-34/95 ja C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344, ja kohtuotsus, Douwe Egberts, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445 (keeld viidata „salenemisele“ ja „arstlikule soovituselisele, tunnistusele, avaldusele, arvamusele või heakskiidule“).

⁽¹³⁶⁾ Seoses sellega vt kohtuotsus, Hünermund, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932, ja kohtuotsus, Karner, C-71/02, ECLI:EU:C:2004:181 (keeld viidata asjaolule, et kaubad on osa pankrotivarast).

⁽¹³⁷⁾ Kohtuotsus, Dior, C-337/95, ECLI:EU:C:1997:517.

⁽¹³⁸⁾ Kohtuotsus, Gourmet, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

⁽¹³⁹⁾ Vt kohtuotsus, Colim, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:274, punkt 37, ja kohtuotsus Morellato, C-416/00, ECLI:EU:C:2003:475, punktid 29 ja 30; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-217/99, ECLI:EU:C:2000:638, punkt 17.

⁽¹⁴⁰⁾ Kohtuotsus, Fietje, 27/80, ECLI:EU:C:1980:293, punkt 15.

⁽¹⁴¹⁾ Kohtuotsus, Elenca Srl vs. Ministero dell'Interno, C-385/10, ECLI:EU:C:2012:634.

⁽¹⁴²⁾ *Ibid.*

⁽¹⁴³⁾ Kohtuotsus, Rau vs. De Smedt, 261/81, ECLI:EU:C:1982:382.

- liikmesriigi keeld turustada väärismetallidest tooteid, millel puudub nõutav (riigi ametlik) proovitempel ⁽¹⁴⁴⁾;
- keeld turustada postimüügi teel ning interneti kaudu videoid ja DVDsid, millel puudub kõrgema piirkondliku ametiasutuse või järelevalvet teostava riikliku organisatsiooni klassifitseerimisotsusele vastav vanusepiirangu märged ⁽¹⁴⁵⁾.

4.8. Päritolutähised, kvaliteedimärgid, kodumaiste toodete ostmisele õhutamise

Liikmesriigi õigusnormid, millega nõutakse tootel või selle märgistusel toote päritolu märkimist, kujutavad endast ELTLi artikliga 34 vastuolus olevat samaväärse toimega meetet.

Euroopa Kohus on leidnud, et päritolu kohustuslikku märkimist käsitlevad liikmesriigi õigusnormid võivad õhutada tarbijaid ostma kodumaiseid tooteid teistest liikmesriikidest pärinevate samaväärsete toodete kahjuks ⁽¹⁴⁶⁾. Kohtu sõnul muudavad sellised õigusnormid teistes liikmesriikides toodetud sarnaste kaupade turustamise liikmesriigis raskemaks ja pidurdavad majanduslikku põimumist Euroopa Liidus, takistades niisuguse kauba müüki, mida liikmesriikide vahel töö jaotamise alusel toodetakse ⁽¹⁴⁷⁾. Kohus on samuti märkinud, et ettevõtja huvides võib olla enda toodete päritolu märkimine, ilma et ta oleks selleks kohustatud. Sellisel juhul saab tarbijaid kaitsta võimalike valede või eksitavate päritolutähiste eest, tuginedes sellist käitumist keelavatele olemasolevatele õigusnormidele ⁽¹⁴⁸⁾.

Samamoodi on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigi õigusaktides sätestatud kvaliteedikavadel, mis on seotud toote päritoluga, võib olla sarnane mõju. Isegi kui selline konkreetne kvaliteedikava on vabatahtlik, ei lakka see olemast samaväärse toimega meetet, kui päritolunimetuse edendab või tõenäoliselt edendab asjaomase toote turustamist võrreldes toodetega, mille puhul päritolunimetust ei kasutata ⁽¹⁴⁹⁾.

Kohus on leidnud, et liikmesriikidel on õigus kehtestada oma territooriumil turustatavate põllumajandustoodete jaoks kvaliteedikavad ja et nad võivad kasutada kvaliteedimärgiseid, mille tingimuseks on selliste kavade järgimine. Sellised kavad ja märgised ei tohi samas olla seotud nõudega, et asjaomane toode peab olema valmistatud asjaomases riigis, vaid peaksid sõltuma üksnes nende objektiivsete omaduste olemasolust, mis annavad tootele seadusega ette nähtud kvaliteedi ⁽¹⁵⁰⁾. Seepärast peab selline kava olema kättesaadav igale liidu tootjale või muule potentsiaalsele liidu ettevõtjale, kelle toode vastab nõuetele. Nõudeid, mis raskendavad sellise kava kohaldamist teistest liikmesriikidest pärit toodetele, tuleks vältida, kuna see võib hõlbustada kodumaiste toodete turustamist imporditud toodete arvelt ⁽¹⁵¹⁾.

Kohus aktsepteeris liikmesriigi õigusaktis sätestatud kvaliteedikavasid, kui see õigusakt lubab importida tooteid teistest liikmesriikidest nimetustega, mida need kannavad, isegi kui need nimetused on sarnased, võrreldavad või identsed liikmesriigi õigusaktis ette nähtud nimetustega ⁽¹⁵²⁾.

Liikmesriikide ametiasutuste korraldatud reklaamikampaania, mis hõlmab kvaliteedi- ja/või päritolumärgistust, kujutab endast samuti samaväärse toimega meetet ELTLi artikli 34 tähenduses. Kõige tuntum kohtuasi seoses kodumaiste toodete ostmisele ärgitamisega on „Buy Irish“ kohtuasi, ⁽¹⁵³⁾ milles käsitleti laiaulatuslikku kampaaniat, millega innustati ostma kodumaiseid kaupu. Kohus on ka otsustanud, et kava, mille ametiasutused on kasutusele võtnud eesmärgiga edendada teatavate kindlas riigis või piirkonnas valmistatud toodete turustamist, võib samamoodi innustada tarbijaid ostma selliseid tooteid imporditud toodete asemel ⁽¹⁵⁴⁾.

⁽¹⁴⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Iirimaa, C-30/99, ECLI:EU:C:2001:346; kohtuotsus, komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714; vt ka kohtuotsus, UAB „Juvelta“ vs. VĮ „Lietuvos prabavimo rūmai“, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11.

⁽¹⁴⁵⁾ Kohtuotsus, Dynamic Medien Vertriebs GmbH vs. Avides Media AG, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85; nimetatud kohtuotsuses peeti kaubanduspiirangut alaealiste kaitse eesmärgil siiski põhjendatuks.

⁽¹⁴⁶⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Ühendkuningriik, 207/83, ECLI:EU:C:1985:161, punkt 17.

⁽¹⁴⁷⁾ Vt kohtuotsus, UNIC ja Uni.co.pel, C-95/14, ECLI:EU:C:2015:492, punkt 44.

⁽¹⁴⁸⁾ Vt kohtuotsus, komisjon vs. Ühendkuningriik, 207/83, ECLI:EU:C:1985:161, punkt 21.

⁽¹⁴⁹⁾ Vt kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633, punkt 24, ja kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-255/03, ECLI:EU:C:2004:378.

⁽¹⁵⁰⁾ Vt kohtuotsus, Eggers, 13/78, ECLI:EU:C:1978:182, punktid 24 ja 25.

⁽¹⁵¹⁾ Vt kohtuotsus, Pistre jt, liidetud kohtuasjad C-321/94 kuni C-324/94, ECLI:EU:C:1997:229, punkt 45.

⁽¹⁵²⁾ Kohtuotsus, Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, punktid 24–28 ja seal viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁵³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Iirimaa, 249/81, ECLI:EU:C:1982:402.

⁽¹⁵⁴⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633, kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-6/02, ECLI:EU:C:2003:136. Vt ka kohtuotsus, Essent Belgium, liidetud kohtuasjad C-204/12 kuni C-208/12, ECLI:EU:C:2014:2192, punktid 88, 90–95 ja 116. Vt ka kohtuotsus, Ålands Vindkraft, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037.

4.9. Kaugmüügipiirangud (internetimüük, postimüük jms)

Seoses info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguga kasutatakse siseturul kaupadega kauplemisel üha rohkem interneti. Seetõttu on kasvanud Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjade arv, mis puudutavad internetitehinguid, mille puhul kaubad liiguvad ühest liikmesriigist teise.

Euroopa Kohtule kohtuasjas DocMorris⁽¹⁵⁵⁾ esitatud küsimused tekkisid siseriiklikus menetluses, milles käsitleti inimintervishoius kasutatavate ravimite internetimüüki muus liikmesriigis kui DocMorrise asukohariigis. Saksamaal tol ajal kehtinud seadusega oli postimüügi teel keelatud müüa ravimeid, mida võis müüa üksnes apteekides.

Liikmesriigi kohtu esimene küsimus oli, kas tegemist on ELTLi artikli 34 rikkumisega, kui heakskiidetud ravimeid, mida võib müüa asjaomases liikmesriigis üksnes apteekides, ei tohi importida kaubanduslikul eesmärgil postimüügi teel teistes liikmesriikides tegevusluba omavate apteekide kaudu internetis esitatud individuaalse tellimuse alusel.

Euroopa Kohus käsitles seda riiklikku piirangut müügingimusena, mis võib tähendada artikli 34 rikkumist, kui see tingimus on diskrimineeriv. Esiteks, sarnaselt kohtuasjaga De Agostini⁽¹⁵⁶⁾ (reklaami tähtsus asjaomase toote müümisel) rõhutas kohus interneti tähtsust toote müümisel. Seejärel selgitas kohus, kuidas selline täielik keeld on võrreldes Saksamaa territooriumil asuvate apteekidega rohkem takistuseks väljaspool Saksamaad asuvatele apteekidele. Seega rikuti meetmega ELTLi artiklit 34.

Konkreetsemalt leidis Euroopa Kohus, et internet on tähtsam kanal otsepääsuks Saksamaa turule neile apteekidele, mis ei asu Saksamaa territooriumil⁽¹⁵⁷⁾. Kohus selgitas, et keeld mis puudutab rohkem väljaspool Saksamaa territooriumi asuvaid apteekide, võiks võrreldes kodumaiste toodetega takistada just enam teistest liikmesriikidest pärit toodete turulepääsu.

Kohtuasjas Ker-Optika⁽¹⁵⁸⁾ milles käsitleti liikmesriigi õigusnormi, mille alusel võis kontaktläätsi turustada ainult meditsiinilistele abivahenditele spetsialiseerunud müügi kohtades, kinnitas Euroopa Kohus, et kontaktläätsete internetimüügi keelustamisega rikuti riikliku meetmega Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/31/EÜ⁽¹⁵⁹⁾ ja ELTLi artikleid 34–36, keelates kontaktläätsete edasise tarnimise tarbijatele.

Hilisem otsus Visnapuu kohtuasjas on seotud Soome alkoholiseadusega, mille kohaselt peab teises liikmesriigis asutatud müüjal olema jaemüügiluba, et importida alkoholiseid jooke nende jaemüügiks Soomes elavatele tarbijatele. Euroopa Kohus leidis, et nõue omada jaemüügiluba alkoholsete jookide importimiseks, takistab teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjatel alkoholiseid jooke vabalt Soome importida ning on seega koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meede ELTLi artikli 34 tähenduses. Samas leidis kohus ka seda, et ELTLi artiklid 34 ja 36 ei välista sellist õigusnormi, tingimusel et see on sobiv rahvatervise ja avaliku korra kaitsmise eesmärgi saavutamiseks⁽¹⁶⁰⁾.

4.10. Pandikohustused

Pandi- ja tagastussüsteemid, eriti jookide sektoris, on põhjustanud viimastel kümnenditel arutelusid seoses keskkonnaalaste õigusaktide ja siseturueeskirjadega. Mitmes liikmesriigis tegutsevatel ettevõtjatel on selliste süsteemide tõttu sageli keeruline müüa sama toodet samas pakendis eri liikmesriikides. Selle asemel peavad tootjad ja importijad kohandama pakendi iga

⁽¹⁵⁵⁾ Kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664.

⁽¹⁵⁶⁾ Kohtuotsus, De Agostini, liidetud kohtuasjad C-34/95 ja C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344, punktid 43–44. Kohtujurist Geelhoed (kohtujuristi ettepanek kohtuasjas Douwe Egberts, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445, punkt 68) vastandas seda põhjendust kohtu põhjendusele kohtuasjas C-292/92: Hünermund (ECLI:EU:C:1993:932) ja kohtuasjas C-412/93: Leclerc-Siplec (ECLI:EU:C:1995:26). Kohtujurist väitis, et kahes viimases kohtuasjas käsitleti piiratud ulatusega reklaamikeelde. Ta juhtis tähelepanu sellele, et kahes viimases kohtuasjas võttis Euroopa Kohus arvesse, et kõnealused piirangud ei mõjutanud teiste turuosaliste võimalust reklaamida asjaomaseid kaupu muul viisil. Teiste sõnadega, keelud ei mõjutanud reklaamitavate toodete turulepääsu.

⁽¹⁵⁷⁾ Kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 74.

⁽¹⁵⁸⁾ Kohtuotsus, Ker-Optika, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, punktid 43–44.

⁽¹⁵⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (ELT L 178, 17.7.2000, lk 1).

⁽¹⁶⁰⁾ Kohtuotsus, Visnapuu, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, punktid 99, 102, 108 ja 129.

liikmesriigi vajadustele, millega tavaliselt kaasnevad lisakulud. Selliste süsteemide mõju, s.o turgude eraldamine, on sageli vastuolus tõelise siseturu ideega. Seetõttu võib riiklike nõudeid selles mõttes pidada ELTLi artikli 34 alusel kaubandustõkkeks. Sellegipoolest võivad pandisüsteemid olla õigustatud põhjustel, mis on seotud keskkonnakaitsega.

Kahes 2000. aastate alguse otsuses, mis käsitlevad Saksamaa ühekordsete joogipakendite kohustuslikku pandisüsteemi, kinnitab Euroopa Kohus, et liidu õiguse kohaselt võivad liikmesriigid valida pandi- ja tagastussüsteemi ning üldise pakendikogumissüsteemi vahel või neid kahte süsteemi omavahel kombineerida ⁽¹⁶¹⁾.

Praegu on pandisüsteemid osaliselt reguleeritud ühtlustamisõigusaktiga, st Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 1994. aasta direktiiviga 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta ⁽¹⁶²⁾. Samas ei ole 2020. aasta seisuga olemas liiduülest pandisüsteemi. Kui liikmesriigi säte jääb väljapoole asjakohaste direktiivide kohaldamisala, tuleb hinnata selle vastavust ELTLi artiklitele 34–36.

4.11. Hüvitamine ja paralleelimport

Hüvitamine. Liidu õigus ei kahanda liikmesriikide pädevust korraldada oma sotsiaalkindlustussüsteeme ⁽¹⁶³⁾. Kuna seda valdkonda ei ole ELi tasandil ühtlustatud, määratakse sotsiaalkindlustushüvitiste andmise asjaolud kindlaks iga liikmesriigi seadustega. Need seadused võivad aga mõjutada turustamisvõimalusi, mis võivad omakorda mõjutada impordi mahtu. Seega võib liikmesriigi otsus ravimitele tehtud kulutuste hüvitamise kohta avaldada negatiivset mõju ravimite impordile.

Peale selle tuleneb kohtuasjas Duphar tehtud otsusest, et riikliku tervishoiuskeemi raames meditsiiniseadmete hüvitamist reguleerivad liikmesriigi sätted võivad olla ELTLi artikliga 34 kooskõlas, kui on täidetud teatavad tingimused: hüvitatavate ja mitte hüvitatavate toodete kindlaksmääramisel ei diskrimineerita tooteid nende päritolu alusel ning tuginetakse objektiivsetele ja kontrollitavatele kriteeriumidele. Lisaks peaks hüvitatavate toodete nimekirja olema võimalik alati muuta, kui see on vajalik seoses ettenähtud kriteeriumide täitmisega. Euroopa Kohtu osutatud „objektiivsed ja kontrollitavad kriteeriumid“ võivad olla seotud sama ravitoimega teiste, odavamate toodete olemasoluga turul, asjaoluga, et asjaomaseid tooteid turustatakse vabalt ilma retseptita, või asjaoluga, et tooted jäetakse hüvitatavate toodete hulgast välja rahvatervise kaitse seisukohast õigustatud farmakoloogilistel ja raviga seotud põhjustel.

Riiklike hüvitamisotsuste kehtestamise menetlusnormid on sätestatud nõukogu direktiivis 89/105/EMÜ, mis käsitleb inimervishoius kasutatavate ravimite hinnakujundust reguleerivate meetmete läbipaistvust ja nende hõlmamist siseriiklike tervisekindlustussüsteemidega ⁽¹⁶⁴⁾.

Kohtuasjas Decker ⁽¹⁶⁵⁾ leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt peab teisest liikmesriigist ostetud ravimite hinna hüvitamise eelnevalt heaks kiitma liikmesriigi pädev asutus, piiravad kaupade vaba liikumist ELTLi artikli 34 tähenduses, ärgitades kindlustatud isikuid ostma neid tooteid pigem oma kui teisest liikmesriigist, ning võivad seega piirata nende impordi teistest liikmesriikidest.

⁽¹⁶¹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-463/01, ECLI:EU:C:2004:797; kohtuotsus, Radlberger Spitz, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799.

⁽¹⁶²⁾ ELT L 365, 31.12.1994, lk 10.

⁽¹⁶³⁾ Vt kohtuotsus, Duphar, 238/82, ECLI:EU:C:1984:45, ja kohtuotsus, Sodemare jt, C-70/95, ECLI:EU:C:1997:301.

⁽¹⁶⁴⁾ Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/105/EMÜ, mis käsitleb inimervishoius kasutatavate ravimite hinnakujundust reguleerivate meetmete läbipaistvust ja nende hõlmamist siseriiklike tervisekindlustussüsteemidega (ELT L 40, 11.2.1989, lk 8).

⁽¹⁶⁵⁾ Kohtuotsus, Decker, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167.

Paralleelimport. Paralleelkaubandus on siseturul seaduslik kaubandusvorm. „Paralleelne“ on see kaubandus selles mõttes, et see hõlmab tooteid, mis on pärit erinevast partiist, ent on kirjelduse kohaselt sarnased toodetega, mida turustatakse tootjate või esialgsete tarnijate jaotusvõrkude kaudu, kuid toimub väljaspool neid võrke (sageli nendega paralleelselt). Paralleelkaubandus tekib ravimite ⁽¹⁶⁶⁾ või pestitsiidide ⁽¹⁶⁷⁾ hinnaerinevuste tõttu, näiteks kui liikmesriigid määravad või muul viisil kontrollivad oma turul müüdavate toodete hinda. Paralleelkaubandus toob põhimõtteliselt kaasa eluterve konkurentsiga ja tarbijate jaoks hinnaalandused ning on siseturu arengu otsene tagajärg, mis tagab kaupade vaba liikumise ja hoiab ära liikmesriikide turgude osadeks jagunemise ⁽¹⁶⁸⁾.

Kuigi ravimite ohutus ja esmane turustamine on reguleeritud ELi õigusaktidega, on nende toodete paralleelkaubanduse õiguspärasuse põhimõtted välja kujunenud Euroopa Kohtu otsustest, mis põhinevad kaupade vaba liikumist käsitlevatel aluselepingu sätetel ⁽¹⁶⁹⁾.

Paralleelimportijatelt ei saa nõuda samade nõuete täitmist, kui nõutakse esmakordselt müügiluba taotlevatelt ettevõtjatelt, tingimusel et see ei kahjusta inimeste tervise kaitset ⁽¹⁷⁰⁾. Kui rahvatervise kaitseks vajalik teave on sihtliikmesriigi pädevatel asutustel juba olemas, kuna toote esmane turustamine on selles liikmesriigis juba toimunud, on paralleelimpordiks vaja litsentsi, mis antakse proportsionaalselt „lihtsustatud“ korras (võrreldes müügiloo taotlemise menetlusega), tingimusel et

- **imporditava tootele on päritoluliikmesriigis antud müügiluba**, isegi kui selle müügiloo kehtivus on lõpetatud, eriti kui seda on tehtud muudel põhjustel kui rahvatervise kaitse, nt pelgalt loa omaniku soovil, ⁽¹⁷¹⁾ ning
- **imporditav toode on põhimõtteliselt sarnane tootega, millele on sihtliikmesriigis müügiluba juba antud**, mis tähendab seda, et need kaks toodet ei pea olema identsed kõikides aspektides, kuid peavad vähemalt olema toodetud sama koostisega, kasutades sama toimeainet, ning omama sama ravitoimet ⁽¹⁷²⁾. Seega ei saa müügiloo andmisest keeldumist põhjendada rahvatervise kaitsega, kui selle keeldumise põhjuseks on pelgalt asjaolu, et kahel ravimil ei ole sama päritolu ⁽¹⁷³⁾.

Peale selle ei saa liikmesriikide ametiasutused keelduda paralleelimpordiloo andmisest vaid põhjustel, mis on seotud asjaomast ravimit käsitlevate dokumentide puudumisega, kui neil on õiguslikud ja haldusvahendid kõnealuste dokumentide hankimiseks ⁽¹⁷⁴⁾. Samuti ei saa nad keelduda veterinaarravimite paralleelimpordiloo väljaandmisest neile, kes soovivad ravimeid importida selleks, et kasutada neid oma loomakasvatustevõttes ⁽¹⁷⁵⁾.

Lisaks tuleb paralleelkaubandust eristada reimpordist. Näiteks ravimite puhul tähendab see tehinguid, millega ravimid imporditakse liikmesriiki, kus neil on olemas müügiluba, kusjuures teise liikmesriigi apteek on need ravimid eelnevalt olnud imporditava liikmesriigi hulgimüüjalt. Selles suhtes on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigis valmistatud toode, mis on eksporditud ja seejärel sellesse liikmesriiki reimporditud, on imporditud toode samamoodi nagu toode, mis on

⁽¹⁶⁶⁾ Kohtuotsus, Smith & Nephew, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432.

⁽¹⁶⁷⁾ Kohtuotsus, British Agrochemicals, C-100/96, ECLI:EU:C:1999:129; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-201/06, ECLI:EU:C:2008:104, punkt 33.

⁽¹⁶⁸⁾ Kohtuotsus, Pippig Augenoptik vs. Hartlauer, C-44/01, ECLI:EU:C:2003:205, punkt 63.

⁽¹⁶⁹⁾ Kohtuotsus, De Peijper, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.

⁽¹⁷⁰⁾ Kohtuotsus, Rhône-Poulenc Rorer ja May & Baker, C-94/98, ECLI:EU:C:1999:614, punkt 40.

⁽¹⁷¹⁾ Kohtuotsus, Ferring, C-172/00, ECLI:EU:C:2002:474.

⁽¹⁷²⁾ Kohtuotsus, Smith & Nephew, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432, ja kohtuotsus, Rhone Poulenc, C-94/98, ECLI:EU:C:1999:614.

⁽¹⁷³⁾ Kohtuotsus, Kolpharma, C-112/02, ECLI:EU:C:2004:208, punktid 15–18.

⁽¹⁷⁴⁾ Kohtuotsus, De Peijper, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67; kohtuotsus, Smith & Nephew, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432; kohtuotsus, Delfarma, C-387/18, ECLI:EU:C:2019:556.

⁽¹⁷⁵⁾ Kohtuotsus, Audace, C-114/15, ECLI:EU:C:2016:813.

toodetud mõnes teises liikmesriigis ⁽¹⁷⁶⁾. Samas on kohus juhtinud tähelepanu sellele, et see järeldus ei kehti, kui on kindlaks tehtud, et asjaomaste toodete ekspordi ainus eesmärk oli nende reimportimine, selleks et vältida vaatlusaluste õigusnormide kohaldamist ⁽¹⁷⁷⁾.

4.12. Riigikeele kasutamise kohustus

Ühtlustamata valdkondades kehtestatud keelenõuded võivad samuti olla liidusisese kaubanduse tõke, kui need põhjustavad teistest liikmesriikidest pärit toodete puhul lisakoormust. Seega võivad need olla ELTLi artikli 34 alusel keelatud, kui teistest liikmesriikidest pärit tooted tuleb märgistada teistmoodi, kuna sellega kaasnevad täiendavad pakkimiskulud ⁽¹⁷⁸⁾. Mõnel juhul võib riigikeele kasutamine olla siiski vajalik, et tarbijad saaksid kergesti aru asjaomase toote kohta esitatud teabest ⁽¹⁷⁹⁾.

Euroopa Kohus tegi Yannick Geffroy kohtuasjas ⁽¹⁸⁰⁾ otsuse, et ELTLi artiklit 34 „tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm [—], millega nõutakse konkreetse keele kasutamist toiduainete märgistamisel, jätmata võimalust kasutada mõnda muud ostjatele kergesti arusaadavat keelt või tagada, et ostjat teavitatakse muul viisil“.

Tarbijatele kergesti arusaadava keele kindlakstegemise kohta sedastas Euroopa Kohus kohtuasjas Piageme, ⁽¹⁸¹⁾ et arvesse võib võtta mitmesuguseid tegureid, nagu „sõnade võimalik sarnasus eri keeltes, elanike seas levinud mitme keele oskus või erilised asjaolud, näiteks laiaulatuslik reklaamikampaania või toote ulatuslik turustamine, tingimusel et on võimalik kindlaks teha, et tarbijatele antakse piisavalt teavet“.

Proportsionaalsuse üldpõhimõttest tuleneb, et liikmesriigid võivad vastu võtta riiklikud meetmed, milles nõutakse, et teatav teave kodumaiste või importtoodete kohta tuleb esitada tarbijatele kergesti arusaadavas keeles. Asjaomane meede ei tohi siiski välistada võimalust teavitada tarbijaid muul viisil, nt kujunduse, sümbolite ja piltkujutiste abil ⁽¹⁸²⁾. Lisaks peab meede piirduma teabega, mis on selles liikmesriigis kohustuslik ja mille puhul muude vahendite kui tõlke kasutamine ei oleks tarbijate asjakohaseks teavitamiseks sobiv.

4.13. Kaupade isiklikuks tarbeks importimise piirangud

Peale selle, et ELTLi artikkel 34 annab ettevõtjatele õiguse importida kaupu kaubanduslikul eesmärgil, annab see ka eraisikutele õiguse importida kaupu isiklikuks tarbeks, nagu selgus Schumacheri kohtuasjas ⁽¹⁸³⁾. Piirangud, mida

⁽¹⁷⁶⁾ Kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 127. Vt selle kohta kohtuotsus, Leclerc jt, 229/83, ECLI:EU:C:1985:1, punkt 26, ja kohtuotsus, Schmit, C-240/95, ECLI:EU:C:1996:259, punkt 10.

⁽¹⁷⁷⁾ Kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 129.

⁽¹⁷⁸⁾ Kohtuotsus, Colim vs. Bigg's Continent Noord, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:27.

⁽¹⁷⁹⁾ Vt selle kohta ka:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64),
- nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29),
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta direktiiv 1999/44/EÜ tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta (EÜT L 171, 7.7.1999, lk 12), ning
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT L 304, 22.11.2011, lk 18).

⁽¹⁸⁰⁾ Kohtuotsus, Yannick Geffroy, C-366/98, ECLI:EU:C:2000:430, punkt 28.

⁽¹⁸¹⁾ Kohtuotsus, Piageme vs. Peeters, C-85/94, ECLI:EU:C:1995:312.

⁽¹⁸²⁾ Kohtuotsus, Colim vs. Bigg's Continent Noord, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:274, punktid 41–43.

⁽¹⁸³⁾ Kohtuotsus, Schumacher, 215/87, ECLI:EU:C:1989:111.

kohaldatakse kaupade importimisel isiklikuks tarbeks, on peamiselt seotud toodetega, mis võivad ohustada inimeste tervist, nagu alkohol, tubakas ja ravimid. Schumacheri kohtuasjas tellis eraisik isiklikuks tarbeks Prantsusmaalt ravimi. Isiku elukohariigi Saksamaa toll keeldus aga tegemast tootele tollivormistust.

Liikmesriigi kohus küsis, kas õigusakt, millega keelatakse eraisikul importida isiklikuks tarbeks teise liikmesriigi apteegist ostetud ravimit, mis on importivas liikmesriigis lubatud ja ilma retseptita kättesaadav, on vastuolus ELTLi artiklitega 34 ja 36. Euroopa Kohus leidis, et sellise õigusaktiga rikuti ELTLi artiklit 34 ja rikkumist ei saa põhjendada rahvatervise kaitsmisega. Kohus selgitas, et teise liikmesriigi apteegist ravimite ostmisel on tagatud samaväärne ohutus kui kodumaisest apteegist ostmisel.

Siiski, nagu on märgitud kohtuasjas Escalier Bonnarel, ⁽¹⁸⁴⁾ võib teatavaid kohustusi, mida kohaldatakse kaubanduslikul eesmärgil importijate suhtes, kohaldada ka kaupu isiklikuks tarbeks importivate eraisikute suhtes. Selles kohtuasjas menetleti kriminaalasju kahe isiku suhtes, kellele heideti ette, et nad omasid kasutamise eesmärgil selliseid põllumajanduses kasutatavaid kahjuritõrjetooteid, millel ei olnud müügiluba. Süüdistatavad väitsid, et riiklikud loanõuded ei ole kohaldatavad põllumajandusettevõtjate suhtes, kes impordivad tooteid isiklikuks tarbeks. Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigid peavad allutama taimekaitsevahendite oma territooriumile importimise kontrollimenetlusele, kusjuures see võib toimuda n-ö lihtsustatud menetlusena, mille raames tuleb kontrollida, kas tootel on vaja müügiluba või kas toodet võib käsitleda importivas liikmesriigis juba loa saanuna ⁽¹⁸⁵⁾. Kohus juhtis tähelepanu sellele, et eespool nimetatud põhimõtted kehtivad sõltumata impordi eesmärgist.

5. PÕLLUMAJANDUSTOOTED

Väärrib märkimist, et põllumajandustooted on siseturgu käsitlevate Euroopa Kohtu otsuste keskmes. Selles punktis vaadeldakse mõnda konkreetset põllumajandustoodetega seotud küsimust. Lähtepunktiks on ELTLi artikli 38 lõige 2, kus on sätestatud, et siseturu rajamiseks ettenähtud õigusnormid kehtivad ka põllumajandustoodete suhtes, kui ELTLi artiklites 39–44 ei ole sätestatud teisiti (põllumajandustooted on määratletud artikli 38 lõikes 1 ja loetletud ELTLi I lisas).

Euroopa Kohus on oma viimastes otsustes käsitlenud küsimust, mil määral võivad liikmesriigid võtta vastu õigusakte valdkondades, mis on reguleeritud turu ühise korraldusega. Kohus on sedastanud, et ühise põllumajanduspoliitika raames, mis on ELTLi artikli 4 lõike 2 punkti d kohaselt valdkond, milles liit ja liikmesriigid pädevust jagavad, on liikmesriikidel seadusandlik võim teostada oma pädevust niivõrd, kuivõrd liit ei ole enda oma teostanud ⁽¹⁸⁶⁾.

Peale selle peavad liikmesriigid tulenevalt väljakujunenud kohtupraktikast hoiduma teatud sektoris turu ühise korralduse olemasolul kõigi selliste meetmete võtmisest, mis võiksid seda ühist korraldust kahjustada või sellest erandeid teha. Turu ühise korraldusega on samuti vastuolus õigusnormid, mis takistavad turukorralduse nõuetekohast toimimist, isegi kui asjaomane küsimus ei ole selle korraldusega ammendavalt reguleeritud ⁽¹⁸⁷⁾.

Mis puudutab veini jaemüügi puhul alkoholiühiku miinimumhinna kindlaksmääramist, siis müügihinna vaba kujunemine vaba konkurentsi põhimõttel on üks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 (millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus) ⁽¹⁸⁸⁾ koostisosi ning väljendab hindade kindlaksmääramise mehhanismi puudumisel kaupade vaba liikumise põhimõtet tõhusa konkurentsi tingimustes ⁽¹⁸⁹⁾.

⁽¹⁸⁴⁾ Kohtuotsus, Escalier ja Bonnarel, liidetud kohtuasjad C-260/06 ja C-261/06, ECLI:EU:C:2007:659.

⁽¹⁸⁵⁾ *Ibid*, punkt 32.

⁽¹⁸⁶⁾ Kohtuotsus, Panellinos Sindesmos Viomikhanion Metapoiisis Kapnou, C-373/11, ECLI:EU:C:2013:567, punkt 26.

⁽¹⁸⁷⁾ Kohtuotsus, Kuipers, C-283/03, ECLI:EU:C:2005:314, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁸⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671).

⁽¹⁸⁹⁾ Kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 20.

Sellel põhjal ei takista ühise turukorralduse kehtestamine liikmesriike kohaldamast oma õigusnorme, millel on muu avaliku huviga seotud eesmärk kui ühise turukorralduse omad, isegi kui need normid võivad mõjutada ühisturu toimimist asjaomases sektoris ⁽¹⁹⁰⁾.

Scotch Whisky kohtuasjas tehtud otsuses jõudis Euroopa Kohus järeltulele, et määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riiklik meede, millega nähakse veinide jaemüügiks ette minimaalne ühikuhind, tingimusel et see meede on inimeste elu ja tervise kaitseks tõesti sobiv ning sellega ei minda ühise põllumajanduspoliitika ja põllumajandustoodete ühise turukorralduse ladusa toimimise eesmärke arvesse võttes kaugemale, kui on vajalik inimeste elu ja tervise kaitse eesmärgi saavutamiseks.

Kohus asus kohtuasjas C-2/18 seisukohale, et võttes vastu määruse (EL) nr 1308/2013, eelkõige selle artikli 148, ei kasutanud liit oma pädevust toorpiima tarnelepingu poolte vaheliste lepinguliste suhete valdkonnas ammendavalt. Seetõttu ei saa seda määrust tõlgendada nii, et see põhimõtteliselt keelab liikmesriikidel võtta selles valdkonnas vastu meetmeid ⁽¹⁹¹⁾.

Euroopa Kohus leidis ka seda, et viited teatavatele ebaausatele tavadele ei võimalda tuvastada, et määrus (EL) nr 1308/2013 hõlmab vaatlusaluste õigusnormidega taotletavat eesmärki võidelda ebaausate kaubandustavade vastu, seda enam, et nendele tavadele ei ole nimetatud määrukses tervikuna viidatud, neid ei ole reguleeritud ega isegi mitte määratletud ⁽¹⁹²⁾. Kohus sedastas, et see proportsionaalsuse kontroll tuleb läbi viia, võttes arvesse eeskätt ühise põllumajanduspoliitika eesmärke ja ühise turukorralduse ladusat toimimist, mis eeldab seda, et neid eesmärke kaalutakse nimetatud riiklike õigusnormide eesmärgi suhtes, milleks on võidelda ebaausate kaubandustavade vastu ⁽¹⁹³⁾.

Euroopa Kohus jõudis selles kohtuasjas järeltulele, et vaatlusalused õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on nendega taotletavate eesmärkide saavutamiseks vajalik. Siiski tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes ainsana omab vahetut teavet talle esitatud vaidluse kohta, kindlaks teha, kas ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks võetud meetmed, millega parandatakse piimatootjate tunnustatud organisatsiooni mittekuuluvate piimatootjate läbirääkimispositsiooni, aidatakse seeläbi kaasa tootmise elujõulisele arengule ja tagatakse hinna läbirääkimisvabaduse põhimõtte piirangutega piimatootjatele võrdsed tingimused, ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik ⁽¹⁹⁴⁾.

6. EKSPORDIPIIRANGUD (ELTLI ARTIKKEL 35)

ELTLi artiklis 35 on sätestatud järgmist: „[k]eelatakse liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“.

6.1. Mõiste „eksport“ määratlus

ELTLi artikli 35 kontekstis viitab mõiste „eksport“ liikmesriikidevahelisele kaubandusele, s.o ekspordile ühest liikmesriigist teise. See ei hõlma ekspordi ELi-välistes riikidesse.

6.2. Koguselised piirangud ja samaväärsed toimega meetmed

Ehkki ELTLi artiklite 34 ja 35 sõnastus on väga sarnane, on Euroopa Kohus käsitlenud neid kaht sätet eraldi. Artikkel 35 kehtib põhimõtteliselt üksnes meetmete puhul, mis on diskrimineerivad kaupade suhtes. See põhimõte kehtestati kohtuasjas Groenveld, ⁽¹⁹⁵⁾ milles Euroopa Kohus leidis, et ELTLi artikkel 35 „hõlmab siseriiklikke meetmeid, mille

⁽¹⁹⁰⁾ *Ibid*, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁹¹⁾ Kohtuotsus, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, C-2/18, ECLI:EU:C:2019:962, punkt 45.

⁽¹⁹²⁾ *Ibid.*, punkt 49.

⁽¹⁹³⁾ *Ibid.*, punkt 57.

⁽¹⁹⁴⁾ *Ibid.*, punkt 69.

⁽¹⁹⁵⁾ Kohtuotsus, P. B. Groenveld BV vs. Produktschap voor Vee en Vlees, 15/79, ECLI:EU:C:1979:253.

konkreetne eesmärk või tagajärg on ekspordi takistamine ning liikmesriigi sisekaubanduse ja ekspordikaubanduse erinev kohtlemine“. Kui „asjaomase liikmesriigi omamaistele toodetele või siseturule on teiste liikmesriikide kaubanduse või toodete arvelt antud eriline eelis“, kohaldatakse ELTLi artiklit 35 ⁽¹⁹⁶⁾.

On mitu põhjust, miks Euroopa Kohus tõlgendab ELTLi artiklit 35 nii kitsalt, võrreldes oma kohtupraktikaga ELTLi artikli 34 kohaldamisel. Esiteks, impordi puhul võivad mittediskrimineerivad meetmed tekitada importijatele kahekordse koormuse, kui nad peavad täitma nii oma koduriigi kui ka impordiriigi õigusnorme. Seepärast leitakse, et siseturgu kaitsvas liidu õiguses on sellised meetmed keelatud põhjendatult. Eksportijad peavad seevastu järgima ainult õigusnorme, mis on sätestatud nende oma riigi turu jaoks. Teiseks, kui ELTLi artikli 35 kohaldamisala oleks liiga lai, hõlmaks see piiranguid, mis ei oma liidusisese kaubanduse jaoks mingit tähtsust.

Rioja kohtuasjas tulenes kohtlemiserinevus sellest, et omamaistele ettevõtjatele olid tagatud paremad tootmis- ja kaubandustingimused ⁽¹⁹⁷⁾. Parma kohtuasjas põhjustas selle erilise eelise andmine tootmispiirkonnas asuvatele ettevõtjatele. Kaitstud päritolunimetuse „Prosciutto di Parma“ kasutamine viiludena müüdava singi puhul oli seotud tingimusega, et viilutamine ja pakendamine peavad toimuma tootmispiirkonnas ⁽¹⁹⁸⁾. Sellised riigi siseturule antud eelised panevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad ebasoodsasse konkurentsiolukorda, kuna neil võivad tekkida lisakulud või neil on keeruline hankida teatavaid tooteid, mida nad vajavad selleks, et hakata konkureerima asjaomase riigi siseturuga.

Paaris hilisemas ELTLi artikli 35 kohta tehtud otsuses on Euroopa Kohus rakendanud Groenveldi vormeli viimase tingimuse puhul („teiste liikmesriikide kaubanduse või toodete arvelt“) alternatiivset lähenemisviisi ⁽¹⁹⁹⁾. Kohtuasjas Gysbrechts ⁽²⁰⁰⁾ käsitles kohus Belgia õigusakte, mille kohaselt oli müüjal keelatud nõuda ettemaksu või mis tahes tasumist seitsmepäevase tähtaja jooksul, mil tarbija võis kauglepingust taganeda. Selles otsuses kinnitas kohus Groenveldi kohtuasjas kindlakstehtud määratlust. Kohus arutles, et kuigi ettemaksu võtmise keeld on kohaldatav kõikide riigi territooriumil tegutsevate ettevõtjate suhtes, mõjutab see tegelikkuses üldjuhul rohkem piiriülest müüki otse tarbijatele ja seega kaupade väljavedu eksporditava liikmesriigi turult kui kaupade turustamist asjaomase liikmesriigi siseturul. Huvitaval kombel takistas eksporditõke selles asjas eelkõige ekspordiliikmesriigis, mitte sihtliikmesriigis asutatud ettevõtjate tegevust ⁽²⁰¹⁾.

Kohtuasjas Gysbrechts rakendatud lähenemisviisi kinnitati kohtuasjas New Valmar, milles käsitleti õigusnorme, mille kohaselt oli iga liikmesriigi territooriumil asuv ettevõtja kohustatud koostama kõik piiriüleste tehingutega seotud arved üksnes selle riigi ametlikus keeles. Vastasel juhul tunnistab liikmesriigi kohus asjaomased arved omal algatusel tühiuks.

⁽¹⁹⁶⁾ Kohtuotsus, P. B. Groenveld BV vs. Produktschap voor Vee en Vlees, 15/79, ECLI:EU:C:1979:253, punkt 7. Vt ka kohtuotsus, Marco Grilli, C-12/02, ECLI:EU:C:2003:538, punkt 41.

⁽¹⁹⁷⁾ Kohtuotsus, Delhaize vs. Promalvin, C-47/90, ECLI:EU:C:1992:250 (selles kohtuasjas ei käsitletud Euroopa Kohus oma põhjendustes erilise eelise andmist omamaisele toodangule, kuigi kohtuasja asjaolud olid selles osas ilmsed). Kohtuasjas C-388/95: Belgia Kuningriik vs. Hispaania Kuningriik tehtud hilisemas otsuses (ECLI:EU:C:2000:244) leidis kohus aga, et vaatlusalust nõuet (asjaomases piirkonnas villimine kaitstud päritolunimetusega veini puhul) tuleb pidada ühenduse õigusega kooskõlas olevaks, vaatamata selle kaubandust piiravale mõjule, kui on tõendatud, et nõue on vajalik ja proportsionaalne ning et sellega toetatakse Rioja kaitstud päritolunimetuse vaieldamatult head mainet. Kohus leidis, et nii see tõepoolest on, peamiselt seetõttu, et asjaomase piirkonna ettevõtjatel on vajalik oskusteave keeruliste villimistoimingute sooritamiseks. Sama põhjendust kohaldatai piirkonnas tehtavate kontrollide puhul. Lisaks kaasnes pakendamata veini transportimisega väljapoole piirkonda oht, et veini kvaliteet oksüdeerumise tõttu halveneb.

⁽¹⁹⁸⁾ Kohtuotsus, Consorzio del Prosciutto di Parma, C-108/01, ECLI:EU:C:2003:296. Selle kohtuasja puhul leidis Euroopa Kohus, et tingimus – nagu see, mis oli kõne all põhikohtuasjas (viilutamine ja pakendamine peavad toimuma asjaomases piirkonnas) – tuleb lugeda liidu õigusega kooskõlas olevaks, vaatamata selle kaubandust piiravale mõjule, kui on tõendatud, et tingimus on vajalik ja proportsionaalne ning sobib vaatlusaluse toote kvaliteedi, päritolu või kaitstud geograafilise tähise spetsifikaadi kontrolli tagamiseks (vt kohtuotsuse punkt 66). Kohus asus seisukohale, et see on nii eriti juhul, kui spetsifikaadis sätestatud korra kohaselt peavad süstemaatilisi ja põhjalikke kontrollid tegema eksperdid, kellel on eriteadmised asjaomaste toodete omaduste kohta, mistõttu on raske ette kujutada, et selliseid kontrollid saaks tulemuslikult teha teistes liikmesriikides (vt punkt 75). Vt selle kohta ka kohtuotsus, Ravil vs. Bellon, C-469/00, ECLI:EU:C:2003:295. Seda lähenemisviisi on kinnitatud kohtuasjas C-367/17: EA jt (ECLI:EU:C:2018:1025) ja kohtuasjas C-569/18: Caseificio Cirigliana (ECLI:EU:C:2019:873) (vt punkt 39).

⁽¹⁹⁹⁾ Kohtuotsus, Oebel, 155/80, ECLI:EU:C:1981:177; kohtuotsus, Belgia Kuningriik vs. Hispaania Kuningriik, C-388/95, ECLI:EU:C:2000:244, punkt 41.

⁽²⁰⁰⁾ Kohtuotsus, Gysbrechts ja Santurel Inter, C-205/07, ECLI:EU:C:2008:730.

⁽²⁰¹⁾ *Ibid.*, punktid 40–43; kohtuotsus, Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, punkt 29.

Selles kohtuasjas tundus, et Euroopa Kohtu jaoks oli esmane kriteerium see, kas meede mõjutas tegelikkuses rohkem kaupade väljavedu eksportiva liikmesriigi turult ⁽²⁰²⁾. Kohus leidis, et selline piirang kuulub tõepoolest ELTLi artikli 35 kohaldamisalasse. Kuigi eesmärk edendada ja elavdada liikmesriigi ühe ametliku keele kasutamist on õiguspärane eesmärk, leiti siiski, et vaatlusalune meede ei olnud proportsionaalne ⁽²⁰³⁾.

Euroopa Kohus järgis sama lähenemisviisi ka Hidroelectrica kohtuasjas, milles peeti riiklikke meetmeid, mis eelistavad elektrienergiaga varustamist liikmesriigi turul, koguselise piiranguga samaväärsel toimega meetmeteks ELTLi artikli 35 tähenduses, kuna need mõjutavad elektrienergia eksporti rohkem ⁽²⁰⁴⁾.

Hiljutises kohtuotsuses VIPA, milles käsitleti Ungari õigusnorme, millega oli keelatud väljastada Ungaris retseptiravimeid teiste liikmesriikide tervishoiutöötajate tellimuste alusel, sedastas Euroopa Kohus, et väheolulisest piiravast mõjust – eeldusel et see ei ole liiga kaudne või ebakindel – piisab, et tõestada samaväärsel toimega meetme olemasolu ELTLi artikli 35 tähenduses ⁽²⁰⁵⁾.

7. KAUBANDUSPIIRANGUTE PÕHJENDAMINE

Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt saab liikmesriigi õigusnormi, mis kujutab endast koguseliste piirangutega samaväärsel toimega meedet, põhjendada ELTLi artiklis 36 sätestatud avaliku huviga (vt punkt 7.1) või kohustusliku nõudega (vt punkt 7.2).

Mõlemal juhul peab liikmesriigi õigusnorm olema asjakohane taotletava eesmärgi saavutamiseks ja ei tohi minna kaugemale sellest, mis on selle saavutamiseks vajalik (vt punkt 7.3).

7.1. ELTLi artikkel 36

ELTLi artiklis 36 on loetletud kaitsemehhanismid, mida liikmesriigid võivad kasutada piiriülest kaubandust takistavate riiklike meetmete põhjendamisel: „Artiklite 34 ja 35 sätted ei välista ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks“.

Lisaks näeb Euroopa Kohtu praktika ette nn kohustuslikud nõuded (nt keskkonnakaitse), millele liikmesriigid võivad samuti oma meetmete põhjendamisel tugineda.

Euroopa Kohus tõlgendab ELTLi artiklis 36 sätestatud erandeid, millest ükski ei ole seotud majandushuveid, kitsalt ⁽²⁰⁶⁾. Peale selle peab iga meede vastama proportsionaalsuse põhimõttele. ELTLi artikli 36 alusel vastu võetud meetmete põhjendamisel lasub tõendamiskohustus liikmesriigil ⁽²⁰⁷⁾. Kui liikmesriik esitab veenvad põhjendused, on komisjoni ülesanne tõendada, et võetud meetmed ei ole konkreetsel juhul asjakohased ⁽²⁰⁸⁾.

ELTLi artiklile 36 ei saa tugineda, et põhjendada kõrvalekaldeid ühtlustatud ELi õigusaktidest ⁽²⁰⁹⁾. Ent kui ELi tasandil ühtlustamist ei ole toimunud, määravad liikmesriigid ise kindlaks oma kaitsetasemed. Osalise ühtlustamise korral antakse ühtlustava õigusaktiga liikmesriikidele üsna sageli sõnaselgelt õigus säilitada või võtta vastu rangemad meetmed, tingimusel et need on kooskõlas aluslepinguga. Sellistel juhtudel peab Euroopa Kohus hindama asjaomaseid sätteid ELTLi artikli 36 alusel.

⁽²⁰²⁾ Kohtuotsus, *New Valmar*, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, punkt 36. Vt ka kohtuotsus, *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, punkt 29.

⁽²⁰³⁾ Kohtuotsus, *New Valmar*, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, punktid 47 ja 50–56.

⁽²⁰⁴⁾ Kohtuotsus, *Hidroelectrica*, C-648/18, ECLI:EU:C:2020:723, punkt 33.

⁽²⁰⁵⁾ Kohtuotsus, *VIPA*, C-222/18, ECLI:EU:C:2019:751, punkt 62.

⁽²⁰⁶⁾ Kohtuotsus, *Decker*, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167; kohtuotsus, *Campus Oil*, 72/83, ECLI:EU:C:1984:256.

⁽²⁰⁷⁾ Kohtuotsus, *Denkavit Futtermittel vs. Minister für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten des Landes Nordrhein-Westfalen*, 251/78, ECLI:EU:C:1979:252.

⁽²⁰⁸⁾ Kohtuotsus, *komisjon vs. Prantsusmaa*, C-55/99, ECLI:EU:C:2000:693.

⁽²⁰⁹⁾ Kohtuotsus, *Kemikalieinspektionen vs. Toolex-Alpha*, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379; kohtuotsus, *Tadeschi vs. Denkavit*, 5/77, ECLI:EU:C:1977:144.

Isegi kui meede on ELTLi artikli 36 alusel põhjendatav, ei tohi see kujutada endast „suvalise diskrimineerimise vahendit ega varjatud piirangut“ liikmesriikidevahelises kaubanduses. ELTLi artikli 36 teine osa on mõeldud selleks, et vältida artikli kuritarvitamist liikmesriikides. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, on „artikli [36] teise lause eesmärk hoida ära seda, et esimeses lauses nimetatud alustel rakendatud kaubanduspiiranguid kasutatakse nende eesmärgi vastaselt teistest liikmesriikidest pärit kaupade diskrimineerimiseks või teatavate kodumaiste kaupade kaudseks kaitsmiseks“, ⁽²¹⁰⁾ st proteksionistlike meetmete rakendamiseks.

Algselt leiti, et meetmeid, mida kohaldatakse konkreetsetel juhtudel, saab põhjendada vaid ELTLi artikli 36 alusel, samal ajal kui vahet tegemata kohaldatavaid meetmeid saab põhjendada ka mis tahes kohustusliku nõudega. Meetmete sel moel liigitamine ei ole aga enam nii asjakohane kui varem.

7.1.1. Kõlblus, avalik kord ja avalik julgeolek

Liikmesriik võib otsustada keelustada toote **kõlblusega** seotud põhjustel. Kuigi iga liikmesriik võib ise kehtestada standardid, millele kaubad peavad vastama, et olla kooskõlas riiklike kõlblusnormidega, tuleb seda kaalutlusõigust teostada liidu õigusest tulenevaid kohustusi järgides. Nii näiteks on mis tahes keeld importida tooteid, mille müük on piiratud, kuid mitte keelatud, diskrimineeriv ja vastuolus kaupade vaba liikumist käsitlevate sätetega. Enamik kohtuasju, milles Euroopa Kohus on lugenud kõlblusega seotud põhjenduse vastuvõetavaks, on puudutanud siivutuid, sündsusetuid kaubaartikleid ⁽²¹¹⁾. Teistes kohtuasjades, milles tugineti kõlblusele, kasutati muid, omavahel seotud põhjendusi, nagu avalik huvi hasartmängude puhul ⁽²¹²⁾ või alaealiste kaitse videote ja DVDde märgistamisel ⁽²¹³⁾.

Euroopa Kohus tõlgendab **avaliku korra** mõistet väga rangelt ja seda on harva õnnestunud kasutada ELTLi artiklis 36 sätestatud erandi põhjendusena. Nii näiteks ei õnnestu kasutada seda põhjendusena siis, kui meede kujutab endast üldist kaitseklauslit või on mõeldud üksnes proteksionistlike majanduseesmärkide saavutamiseks. Kui on kohaldatav mõni muu ELTLi artiklis 36 sätestatud erand, tugineb Euroopa Kohus üldjuhul sellele muule erandile või kasutab avaliku korraga põhjendamist koos muude võimalike põhjendustega ⁽²¹⁴⁾. Kohus on lugenud üksnes avaliku korraga põhjendamise vastuvõetavaks ainult ühes kohtuasjas, kus liikmesriik piiras kollektsionääridele mõeldud kuldmüntide importi ja ekspordi. Kohus leidis, et piirang oli avaliku korraga seotud põhjustel põhjendatav, sest see tulenes vajadusest kaitsta müntide verimise õigust, mida tavapäraselt loetakse riigi põhihuvid hulk kuuluvaks ⁽²¹⁵⁾.

Avaliku julgeolekuga põhjendamist on kasutatud ühes konkreetses valdkonnas, milleks on ELi energiaturg, kuid asjaomane otsus peaks piirduma konkreetse juhtumi konkreetsete asjaoludega ja selle kohaldamisala ei ole lai. Kohtuasjas Campus Oil nõudis liikmesriik naftaimportijatel, et need ostaksid kuni 35 % vajalikust naftast riiklikult naftaettevõtjalt valitsuse kindlaks määratud hindadega. Euroopa Kohus leidis, et see meede oli selgelt proteksionistlik ja sellega rikuti ELTLi artiklit 34. Samas loeti meede põhjendatuks seoses avaliku julgeolekuga, st et säilitada toimiv nafta rafineerimistegevus tarnevajaduste rahuldamiseks kriisiajal ⁽²¹⁶⁾. Kohus aktsepteeris ka kohtuasjas Hidroelectrica, ⁽²¹⁷⁾ et energiavarustuse kindlus kuulub avaliku julgeoleku küsimuste hulka ELTLi artikli 36 tähenduses.

⁽²¹⁰⁾ Kohtuotsus, Henn ja Darby, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295, punkt 21, ning kohtuotsus, Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivia, liidetud kohtuasjad C-1/90 ja C-176/90, ECLI:EU:C:1991:327, punkt 20.

⁽²¹¹⁾ Kohtuotsus, Conegate vs. Customs and Excise Commissioners, 121/85, ECLI:EU:C:1986:114; kohtuotsus, R vs. Henn ja Darby, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295.

⁽²¹²⁾ Kohtuotsus, Schindler, C-275/92, ECLI:EU:C:1994:119, punkt 58; kohtuotsus, Läära jt, C-124/97, ECLI:EU:C:1999:435, punkt 33; kohtuotsus, Berlington Hungary, C-98/14, ECLI:EU:C:2015:386, punkt 58.

⁽²¹³⁾ Kohtuotsus, Dynamic Medien Vertriebs vs. Avides Media, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85.

⁽²¹⁴⁾ Euroopa Kohus on lugenud vastuvõetavaks väite, et „õigusnorm, mille eesmärk on alkoholitarbimist kontrollides ennetada alkoholist tingitud ühiskondlikke, sotsiaalseid ja terviseprobleeme ja millega seega soovitakse võidelda alkoholi kuritarvitamise vastu, on kooskõlas [ELTLi artiklis 36] tunnustatud rahvatervise ja korrakaitse kaalutlustega“ – kohtuotsus, Ahokainen ja Leppik, C-434/04, ECLI:EU:C:2006:609, punkt 28; vt ka kohtuotsus, Rosengren jt, C-170/04, ECLI:EU:C:2007:313, punkt 40; kohtuotsus, Visnapuu, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, punkt 116.

⁽²¹⁵⁾ Kohtuotsus, R vs. Thompson, 7/78, ECLI:EU:C:1978:209.

⁽²¹⁶⁾ Kohtuotsus, Campus Oil, 72/83, ECLI:EU:C:1984:256.

⁽²¹⁷⁾ Kohtuotsus, Hidroelectrica, C-648/18, ECLI:EU:C:2020:723, punkt 36.

Euroopa Kohus on aktsepteerinud avaliku julgeolekuga põhjendamist ka kohtuasjades, kus on käsitletud kauplemist strateegiliselt tundlike kaupadega, kuna „välissuhete või teiste riikidega rahumeelse kooseksisteerimise tõsise häirimise oht võib mõjutada liikmesriigi julgeolekut“⁽²¹⁸⁾. Neis kohtuasjades leidis kohus, et ELTLi artikkel 36 hõlmab nii sisejulgeolekut (s.o kuritegude avastamine ja ennetamine ning liikluse korraldamine) kui ka välisjulgeolekut⁽²¹⁹⁾.

7.1.2. Inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine (ettevaatuspõhimõte)

Euroopa Kohus on otsustanud, et „artikliga [36] kaitstud hüvede ja huvide seas on esikohal inimeste elu ja tervis ning liikmesriikidel tuleb aluslepinguga kindlaks määratud piirides otsustada, millises ulatuses nad kavatsevad selle kaitse tagada, ja eeskätt seda, kui ranged peavad olema tehtavad kontrollid“⁽²²⁰⁾. Samas otsuses sedastab kohus, et liikmesriigi õigusnormid või tavad ei kuulu ELTLi artiklis 36 sätestatud erandite hulka, kui inimeste elu ja tervist on sama tõhusalt võimalik kaitsta meetmetega, mis piiravad liidusisest kaubandust vähem⁽²²¹⁾.

Inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine on kõige levinum põhjendus, mida liikmesriigid kasutavad, et õigustada kaupade vaba liikumise takistamist. Kuigi liikmesriikidele on jäetud teatav kaalutusõigus,⁽²²²⁾ tuleb kinni pidada mõningatest põhieelistest. Tuleb tõendada, et toodete turustamine kujutab endast tõsist ja tegelikku ohtu rahvatervisele⁽²²³⁾. Seda tuleb selgelt põhjendada ning liikmesriigid peavad esitama kõik tõendid, andmed (tehnilised, teaduslikud, statistilised, toitumisalased jm) ja muu asjakohase teabe⁽²²⁴⁾. Meetme põhjendamisel ei saa tugineda tervise kaitsele, kui meetme tegelik eesmärk on kaitsta riigi siseturgu, isegi kui ühtlustamata valdkonnas võib liikmesriik otsustada kaitsetaseme üle ise. Samuti peavad võetud meetmed olema proportsionaalsed, st piirduma sellega, mis on vajalik õiguspärase rahvatervise kaitse eesmärgi saavutamiseks⁽²²⁵⁾.

Ettevaatuspõhimõtte kohaldamine. Ehkki ettevaatuspõhimõtet võidi kaudselt käsitleda ka varasemas kohtupraktikas, tunnistas Euroopa Kohus seda esimest korda sõnaselgelt kohtuasjas National Farmers Union⁽²²⁶⁾. Kohus sedastas, et „kui esineb ebakindlus inimeste tervist ähvardavate ohtude olemasolu või ulatuse osas, võivad asutused võtta kaitsemeetmeid, ootamata ära nende ohtude tegelikkuse ja tõsiduse täielikku ilmnemist“. Ettevaatuspõhimõttega määratakse kindlaks asjaolud, mille korral võib liikmesriigi, ELi või rahvusvaheline seadusandja võtta meetmeid, et kaitsta tarbijaid terviseriskide eest, mida võib teadusuuringute valdkonnas valitsevat ebakindlust arvesse võttes seostada mõne toote või teenusega.

Kui liikmesriigid soovivad ELTLi artikli 36 alusel säilitada või võtta meetmeid tervise kaitsmiseks, lasub nende meetmete vajalikkuse tõendamise kohustus üldjuhul liikmesriikidel endil⁽²²⁷⁾. Seda ka olukordades, kus rakendatakse ettevaatuspõhimõtet⁽²²⁸⁾. Euroopa Kohus on oma otsustes rõhutanud, et tegelikud ohud tuleb välja tuua rahvusvaheliste teadusuuringute kõige uuemate tulemuste valguses. Kohus on järjekindlalt märkinud, et liikmesriigid peavad tegema

⁽²¹⁸⁾ Kohtuotsus, kriminaalmenetlus, milles süüdistatavad on Aimé Richardt ja Les Accessoires Scientifiques SNC, C-367/89, ECLI:EU:C:1991:376.

⁽²¹⁹⁾ *Ibid.*

⁽²²⁰⁾ Kohtuotsus, De Peijper, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.

⁽²²¹⁾ Vt ka kohtuotsus, Scotch Whisky Association, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 59.

⁽²²²⁾ Kohtuotsus, Visnapuu, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, punkt 118; kohtuotsus, Ker-Optika, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, punkt 58.

⁽²²³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78, punkt 22; kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678, punkt 88; kohtuotsus, Humanplasma GmbH vs. Austria Vabariik, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, punkt 34.

⁽²²⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78; kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678; kohtuotsus, Deutsche Parkinson Vereinigung, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776, punktid 36 ja 40.

⁽²²⁵⁾ Kohtuotsus, Ker-Optika, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, punkt 35.

⁽²²⁶⁾ Kohtuotsus, National Farmers Union, C-157/96, ECLI:EU:C:1998:191, punkt 63.

⁽²²⁷⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Van Bennekom, 227/82, ECLI:EU:C:1983:354, punkt 40, ja kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa (Reinheitsgebot), 178/84, ECLI:EU:C:1987:126, punkt 46.

⁽²²⁸⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762, punkt 47; kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, punkt 46; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, punkt 53.

üksikasjaliku riskianalüüsi, enne kui nad rakendavad ELTLi artiklite 34 ja 36 alusel ettevaatusabinõusid⁽²²⁹⁾. Liikmesriigid ei pea siiski tõendama kindlat seost tõendite ja ohu vahel⁽²³⁰⁾. Kui esineb ja on kindlaks tehtud teaduslik ebakindlus ohu olemasolu osas, jätab kohus liikmesriikidele või asjakohastele asutustele märkimisväärse vabaduse otsustamiseks selle üle, milliseid kaitsemeetmeid võtta⁽²³¹⁾. Kohtuasjas C-446/08: Solgar Vitamin, milles käsitleti toidulisandites kasutatavate vitamiinide ja mineraalainete maksimumkoguste kindlaksmääramist, kinnitas kohus, et liikmesriigid ei pea ootama seni, kuni on täielikult tõendatud, et ohud on tõsised ja reaalsed⁽²³²⁾. Samas ei või meetmed tugineda puhtalt hüpoteetilistele kaalutlustele,⁽²³³⁾ nagu on kinnitatud kohtuasjas C-672/15: Noria Distribution, mille raames käsitleti ka toidulisandites kasutatavate vitamiinide ja mineraalainete ohutuid ülempiire⁽²³⁴⁾.

7.1.3. Kunstilise, ajaloolise või arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse kaitsmine

Liikmesriigi kohustus kaitsta oma rahvuslikku rikkust ja pärandit võib õigustada impordi või ekspordi takistavaid meetmeid.

Liikmesriigid kehtestavad antiikesemete ja muude kultuuriväärtuste ekspordile erinevaid piiranguid, mida võib pidada ELTLi artikli 36 alusel põhjendatuks.

LIBRO kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et „[t]egelikult ei saa kultuurilise mitmekesisuse kaitset üldiselt pidada osaks „kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse kaitsmisest“ [ELTLi artikli 36] tähenduses“⁽²³⁵⁾.

7.1.4. Tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmine

ELTLi artiklis 36 on tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmisele viidatud kui ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud piirangu õigustusele. „Tööstus- ja kaubandusomand“ tähendab üldjuhul intellektuaalomandi õigusi, nagu patendid, kaubamärgid, disainilahendused, autoriõigus ja geograafilised tähised⁽²³⁶⁾.

Euroopa Kohus on oma algses kohtupraktikas välja töötanud mitu põhimõtet, mis on olnud olulised erandi ulatuse kindlaksmääramiseks riiklikul tasandil, aga ka selleks, et sillutada teed intellektuaalomandi õiguste ühtlustamisele ELi tasandil (see arutelu väljub käesoleva peatüki piiridest).

Esimene põhimõte on, et alusleping ei mõjuta tööstusomandi õigusi, mis on antud vastavalt liikmesriikide õigusaktidele. Seega on liikmesriikide õigusaktid, millega reguleeritakse selliste õiguste omandamist, üleandmist ja minetamist, õiguspärased. See põhimõte siiski ei kehti, kui liikmesriigi õigusnormides esineb diskrimineerimist⁽²³⁷⁾.

Teine põhimõte on *õiguste lõppemise* põhimõte. Intellektuaalomandi õiguse valdaja võib piirata intellektuaalomandi õigusega kaitstud toote kasutamist, tootmist ja müüki liikmesriigis, kus see õigus on antud. Kui aga intellektuaalomandi õiguse omanik on ise toodet liikmesriigis seaduslikult müünud ja turustanud või seda on tema nõusolekul seal seaduslikult müüdnud ja turustatud, siis intellektuaalomandi õigus *lõpeb* piiril. Õiguse valdaja ei saa siis enam vaidlustada toote impordi liikmesriiki, kus see esimesena turule viidi, lubades paralleelimpordi mis tahes ELi liikmesriigist.

⁽²²⁹⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-249/07, ECLI:EU:C:2008:683, punktid 50–51; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762. kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70.

⁽²³⁰⁾ Komisjon on võtnud vastu teatise ettevaatuspõhimõtte kohta: KOM(2000) 1 (lõplik).

⁽²³¹⁾ Vt kohtuotsus, Codacons ja Federconsumatori, C-132/03, ECLI:EU:C:2005:310, punkt 61, ja kohtuotsus, Monsanto Agricultura, C-236/01, ECLI:EU:C:2003:431, punkt 111.

⁽²³²⁾ Kohtuotsus, Solgar Vitamin's France, C-446/08, ECLI:EU:C:2010:233, punkt 67.

⁽²³³⁾ Kohtuotsus, Monsanto Agricultura, C-236/01, ECLI:EU:C:2003:431, punkt 106; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762, punkt 52; kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, punkt 49; kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, punkt 56; kohtuotsus, Solgar Vitamin's France, C-446/08, ECLI:EU:C:2010:233, punkt 67.

⁽²³⁴⁾ Kohtuotsus, Noria Distribution SARL, C-672/15, ECLI:EU:C:2017:310, punkt 33.

⁽²³⁵⁾ Kohtuotsus, Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276, punkt 32.

⁽²³⁶⁾ Konkreetsete intellektuaalomandi õiguste loetelu on esitatud komisjoni avalduses, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artiklit 2 (2005/295/EÜ) (ELT L 94, 13.4.2005, lk 37).

⁽²³⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-235/89, EKL 1992, lk I-777.

Õiguste lõppemise põhimõtte eesmärk on tasakaalustada tööstusomandi õiguste kaitset kaupade vaba liikumisega. Erandid on lubatud üksnes juhul, kui need on õigustatud kõnealuste tööstusomandi õiguste *konkreetses objektis* kaitsmiseks. See põhimõte võimaldab iga intellektuaalomandi õiguse kategooria puhul kindlaks määrata tingimused, mille korral on selle õiguse kasutamine liidu õiguse alusel lubatud, kuigi piiriüleses olukorras takistab selle õiguse kasutamine põhimõtteliselt vaba liikumist. Õiguste lõppemist käsitlevat Euroopa Kohtu praktikat kohaldatakse eelkõige patentide, kaubamärkide, disainilahenduste ⁽²³⁸⁾ ja autoriõiguste ⁽²³⁹⁾ suhtes.

Näiteks patentide puhul aktsepteeris kohus õiguste objektina eelkõige „leiutaja loominguiliste jõupingutuste hüvitamist, et tagada, et patendiomanikul on ainuõigus kasutada leiutist tööstustoodete tootmiseks ja nende esmakordseks käibeelaskmiseks kas otse või kolmandatele isikutele litsentside andmise kaudu, samuti õigus rikkumised vaidlustada“ ⁽²⁴⁰⁾. Patendiomanik peab seejärel otsustama, millistel tingimustel ta soovib oma toodet turustada, sealhulgas on tal võimalus turustada toodet liikmesriikides, kus toode ei ole patendiga kaitstud. Patendiomanik peab seda tehes aktsepteerima oma valiku tagajärjed seoses toote vaba liikumisega ühtsel turul. Kui leiutaja saaks tugineda patentile, mis tal on ühes liikmesriigis, et takistada leiutaja poolt vabalt turustatava toote importi teise liikmesriiki, kus seda toodet ei saa patentida, tooks see kaasa liikmesriikide turgude osadeks jagunemise, mis on vastuolus aluslepingu eesmärgiga ⁽²⁴¹⁾.

Kaubamärkide kohta on Euroopa Kohus väljakujunenud kohtupraktikas sedastanud, et kaubamärgiõiguse spetsiifiline eesmärk on eelkõige tagada kaubamärgi omanikule õigus kasutada kaubamärki kauba esimest korda turuleviimiseks. See peaks kaitsma kaubamärgi omanikku konkurentide eest, kes soovivad kasutada kaubamärgi staatust ja mainet, müües seda kaubamärki ebaseaduslikult kandvaid tooteid. Euroopa Kohus leidis, et selle õiguse täpse ulatuse kindlaksmääramiseks tuleb arvesse võtta kaubamärgi peamist ülesannet, milleks on tagada tarbijale või lõppkasutajale kaubamärki kandva kauba päritolu, võimaldades tal ilma igasuguse segiajamise võimaluseta eristada seda kaupa muu päritoluga kaupadest ⁽²⁴²⁾.

Seda kohtupraktikat on eelkõige farmaatsiatoodete ümberpakendamise valdkonnas edasi arendatud ja täpsustatud ⁽²⁴³⁾.

Tuleb meenutada, et Euroopa Kohus tegi selle kohtupraktika asjakohaste teiseste liidu õigusaktide puudumisel. Kohus leidis, et „ühenduse õiguse olemasolul ning ühenduse õigusaktide standardimise või ühtlustamise puudumisel määratakse tingimused ja kord, mille alusel selline kaitse antakse, kindlaks liikmesriigi normidega“ ⁽²⁴⁴⁾. Vahepeal on ELi seadusandja siiski vastu võtnud intellektuaalomandit käsitlevate direktiivide ja määruste olulise kogumi. Kaubamärkide õigusraamistik on näiteks ühtlustatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2015/2436 ⁽²⁴⁵⁾ kaubamärkide kohta ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta ⁽²⁴⁶⁾. Sarnased õigusaktid on olemas disainilahenduste kohta, samas kui liikmesriikide patentiseaduste ühtlustamine on ikka veel üsna killustatud ⁽²⁴⁷⁾.

Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonnas on ELi seadusandja üldiselt liikmesriikide õigusaktid ühtlustanud, tagades autoritele ja teistele õiguste omajatele kõrgetasemelise kaitse. See hõlmab muu hulgas ainuõigust lubada või keelata teatavaid sisu kasutamise toiminguid, õiguste kaitse ühtlustatud tähtaega, erandite ja piirangute raamistikku, tehniliste kaitsemeetmete õiguskaitses ja õiguste teostamist käsitlevat teavet, õiguste kollektiivset teostamist ja õiguskaitses tagamist.

⁽²³⁸⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Circa jt 53/87 Renault, 53/87, ECLI:EU:1988:472.

⁽²³⁹⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Donner, C-5/11, ECLI:EU:C:2012:370, punktid 31–37 ja seal viidatud varasem kohtupraktika.

⁽²⁴⁰⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Merck & Co jt vs. Primecrown Ltd jt, liidetud kohtuasjad C-267/95 ja C-268/95, ECLI:EU:C:1996:468, punkt 30 ja seal viidatud varasem kohtupraktika.

⁽²⁴¹⁾ Vt kohtuotsus, Merck & Co jt vs. Primecrown Ltd jt, liidetud kohtuasjad C-267/95 ja C-268/95, ECLI:EU:C:1996:468, punkt 32 ja seal viidatud varasem kohtupraktika.

⁽²⁴²⁾ Vt kohtuotsus, SA CNL-SUCAL NV vs. HAG GF AG, C-10/89, ECLI:EU:1990:359, punkt 14 ja seal viidatud varasem kohtupraktika.

⁽²⁴³⁾ Vt hea ülevaade Euroopa Kohtu praktikast: kohtuotsus, Boehringer Ingelheim, C-143/00, ECLI:EU:C:2002:246.

⁽²⁴⁴⁾ Kohtuotsus, Circa jt vs. Renault, 53/87, ECLI:EU:1988:472, punkt 10.

⁽²⁴⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2436 kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 336, 23.12.2015, lk 1), artikli 15 lõige 1.

⁽²⁴⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT L 154, 16.6.2017, lk 1).

⁽²⁴⁷⁾ Intellektuaalomandit käsitlevate õigusaktide ülevaade: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property_en.

Kaupade vaba liikumise valdkonnas antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2001/29/EÜ⁽²⁴⁸⁾ autoritele ainuõigus oma teoste levitamiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2006/115/EÜ⁽²⁴⁹⁾ antakse esitajatele, fonogrammitootjatele, filmitootjatele ja ringhäälinguorganisatsioonidele ainuõigus oma kaitstud materjali levitamiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/24/EÜ⁽²⁵⁰⁾ on ette nähtud ka arvutiprogrammide levitamise ainuõigus.

Kolme eespool nimetatud direktiiviga, mis reguleerivad autoriõigust, on ka ette nähtud, et teose või muu kaitstud objekti koopia esmamüük või muu omandiõiguse üleandmine liidus õiguste omaja poolt või tema nõusolekul tähendab selle koopia levitamise lõppemist liidus. Selle reeglina tagatakse autoriõigusega kaitstud kaupade vaba liikumine liidus pärast seda, kui need on õiguste omaja poolt või tema nõusolekul turule lastud. Euroopa Kohus on täpsustanud, et seda põhimõtet kohaldatakse teoste ja muu kaitstud materjali materiaalsete koopiade suhtes. Arvutiprogrammide puhul on kohus siiski täpsustanud, et arvutiprogrammi koopia levitamise õigus lõpeb ka pärast seda, kui see koopia on internetist õiguste omaja nõusolekul alla laaditud teatavatel tingimustel, mis muudavad allalaadimise arvutiprogrammi koopia müügiga samaväärseks⁽²⁵¹⁾. Kohus on hiljuti otsustanud, et õiguste lõppemise reegli selline laiendamine pärast digitaalsete koopiade veebis edastamist ei kehti muude teoste kui arvutiprogrammide (nt e-raamatud) puhul⁽²⁵²⁾.

Lisaks sellele on Euroopa Kohus ette näinud erireeglid geograafiliste tähistega ELTLi artikli 36 kohaldamisel⁽²⁵³⁾.

7.2. Kohustuslikud nõuded

Cassis de Dijoni kohtuasjas tehtud otsuses sedastas Euroopa Kohus kohustuslike nõuete mõiste kui kaitstud huvide mitteammendava loetelu ELTLi artikli 34 kohaselt. Selles otsuses märkis kohus, et need kohustuslikud nõuded on seotud eelkõige maksukontrolli tõhususe, rahvatervise kaitse, äritehingute aususe ja tarbijakaitsega⁽²⁵⁴⁾. Kohtu kasutatav terminoloogia on hiljem muutunud – nüüd viitab kohus kohustuslike nõuete asemel sageli ülekaalukale üldisele huvile.

Kohustuslikele nõuetele võib tugineda, et põhjendada riiklikke meetmeid, mis võivad takistada kaubandust siseturul ja mis ei kuulu ELTLi artiklis 36 sätestatud erandite alla. Põhjenduse hindamine toimub samamoodi kui artikli 36 alusel – et riiklik meede oleks lubatav, peab see olema taotletava eesmärgi suhtes proportsionaalne. Põhimõtteliselt saab kohustuslike nõuete põhjendada vaid neid riiklikke meetmeid, mida kohaldatakse kodumaiste kaupade ja teistest liikmesriikidest pärit kaupade suhtes vahet tegemata⁽²⁵⁵⁾. Seepärast ei ole diskrimineerivate meetmete põhjendamiseks teoreetiliselt lubatud kasutada muid kui ELTLi artikliga 36 hõlmatud aluseid. Kuigi Euroopa Kohtul on õnnestunud sellest eristusest üle saada oma varasemast praktikast⁽²⁵⁶⁾ lahti ütlemata, on väidetud, et sedalaadi eristus on kunstlik ja Euroopa Kohus kaldub lihtsustamise poole, koheldes kohustuslike nõudeid samamoodi kui ELTLi artikli 36 kohaseid põhjendusi.

⁽²⁴⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10)

⁽²⁴⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamiseõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT L 376, 27.12.2006, lk 28).

⁽²⁵⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/24/EÜ arvutiprogrammide õiguskaitses kohta (ELT L 111, 5.5.2009, lk 16).

⁽²⁵¹⁾ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas Usedom, C-128/11.

⁽²⁵²⁾ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas Tom Kabinet, C-263/18.

⁽²⁵³⁾ Kohtuotsus, Exportur vs. LOR, C-3/91, EKL 1992, lk I-5529, punkt 37; kohtuotsus, Budějovický Budvar, C-216/01, ECLI:EU:C:2003:618, punkt 99.

⁽²⁵⁴⁾ Kohtuotsus, Rewe vs. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42, punkt 8.

⁽²⁵⁵⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Aragonés de Publicidad Exterior ja Publivia vs. Departamento de Sanidad y Seguridad Social de Cataluña, liidetud kohtuasjad C-1/90 ja C-176/90, ECLI:EU:C:1991:327, punkt 13.

⁽²⁵⁶⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-2/90, ECLI:EU:C:1992:310, kus Euroopa Kohus otsustas, et meede, mida võis pidada diskrimineerivaks, ei olnud seda tulenevalt kohtuvaidluse teema eripärast, ning lubas selle põhjendamist keskonnakaitsega. Kohtuasjas C-320/03: komisjon vs. Austria tehtud otsuses (ECLI:EU:C:2005:684) otsustas Euroopa Kohus lugeda meetme vahet tegemata kohaldatavaks, mitte kaudselt diskrimineerivaks.

7.2.1. Keskkonnakaitse

Kuigi keskkonnakaitset ei ole ELTLi artiklis 36 sõnaselgelt nimetatud, on Euroopa Kohus tunnistanud selle kohustuslikuks nõudeks. Euroopa Kohus on seisukohal, et „keskkonnakaitse on üks [liidu] peamisi eesmärke ja seepärast võib sellega põhjendada teatavaid kaupade vaba liikumise põhimõtte piiranguid“⁽²⁵⁷⁾. Kõrgetasemelist keskkonnakaitset peeti üldist huvi pakkuvaks eesmärgiks juba 1980. ja 1990. aastatel⁽²⁵⁸⁾.

Euroopa Kohus on tunnustanud mitmesuguseid meetmeid ja nõustunud nende liigitamisega keskkonnakaitse alla, sealhulgas järgmised:

- riiklikud roheline elektri toetuskavad, kui need aitavad vähendada kasvuhoonegaaside heidet, mis on üks peamisi põhjuseid, miks toimuvad kliimamuutused, millega Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on lubanud võidelda⁽²⁵⁹⁾;
- vedelate biokütuste säästlikkuse tõendamise riiklik kava, mille alusel kõik tarneahelas osalevad ettevõtjad peavad täitma teatavaid nõudeid⁽²⁶⁰⁾;
- välisõhu kvaliteedi kaitse;

Välisõhu kvaliteedi kaitse üle on arutatud kahes kohtuasjas (C-28/09 ja C-320/03), mis käsitlesid riiklike meetmeid mootorsõidukite tekitatava heite ja liiklustiheduse vähendamiseks, selleks et vähendada lämmastikdioksiidi heidet Tirooli liidumaal. Need meetmed hõlmasid valdkondlike sõidukeelde, millega keelati teatavaid kaupu vedavatel üle 7,5-tonnistel raskeveokitel kasutada Austrias üht kiirtee A 12 lõiku. Kuigi selliseid meetmeid võiks põhimõtteliselt põhjendada keskkonnakaitse ja inimeste tervise kaitse raames toimuva välisõhu kvaliteedi kaitsega, ei olnud meetmed soovitud eesmärkide saavutamiseks proportsionaalsed.

- taastuvate energiaallikate kasutamine biogaasi tootmiseks;

Kohtuasja E.ON Biofor Sverige raames käsitleti biogaasi säästlikkuse kontrollimise süsteemi. Rootsis kehtestatud korra tõttu ei olnud biogaasi säästlikkuse kontrollimise süsteemiga võimalik hõlmata Saksamaal toodetud säästlikku biokütust, mis oli mõeldud transportimiseks Saksa ja Taani gaasivõrkude kaudu Rootsi, ega liigitada seda säästlikuks⁽²⁶¹⁾.

Euroopa Kohus märkis, et taastuvate energiaallikate kasutamine biogaasi tootmiseks on põhimõtteliselt keskkonnakaitsele kasulik, kuna selliste õigusnormide eesmärk on aidata vähendada kasvuhoonegaaside heidet. Edasi tõdes kohus, et taastuvate energiaallikate kasutamise suurendamine on tähtis osa meetmepaketist, mis on vajalik kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks ning liidu ja rahvusvahelisel tasandil kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks võetud kohustuste täitmiseks, ning et taastuvate energiaallikate kasutamise suurendamise eesmärk on ühtlasi inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine⁽²⁶²⁾.

- pakendite pandi- ja tagastussüsteem⁽²⁶³⁾.

Liikmesriigid tuginevad üha sagedamini keskkonnakaitsele muu hulgas kliimamuutustega seotud kohustuste, teaduse arengu ja üldsuse suurema teadlikkuse tõttu. Samas on Euroopa Kohus kinnitanud, et rahvatervise ja keskkonnakaitsega seotud põhjendustest alati ei piisa, et takistada kaupade vaba liikumist. Euroopa Kohus on mitmel korral toetanud komisjoni väidet, et liikmesriigi meetmed on taotletava eesmärgi suhtes ebaproportsionaalsed või et väidetavat ohtu ei ole tõendatud⁽²⁶⁴⁾.

⁽²⁵⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Taani, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421, punkt 8.

⁽²⁵⁸⁾ Kohtuotsus, Procureur de la République vs. ADBHU, 240/83, ECLI:EU:C:1985:59, punktid 12–13 ja 15; kohtuotsus, komisjon vs. Taani, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421, punktid 8–9; kohtuotsus, British Aggregates vs. komisjon, C-487/06, ECLI:EU:C:2008:757, punkt 91.

⁽²⁵⁹⁾ Kohtuotsus, Ålands Vindkraft, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punkt 78.

⁽²⁶⁰⁾ Kohtuotsus, L.E.G.O., C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, punkt 72.

⁽²⁶¹⁾ Kohtuotsus, E.ON Biofor Sverige, C-549/15, ECLI:EU:C:2017:490, punktid 74, 80 ja 84.

⁽²⁶²⁾ *Ibid.*, punktid 88 ja 89.

⁽²⁶³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Taani, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421. Nagu on märgitud eespool, on pandisüsteemid osaliselt kaetud 20. detsembri 1994. aasta direktiiviga 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/852, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (ELT L 150, 14.6.2018, lk 141).

⁽²⁶⁴⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678; kohtuotsus, komisjon vs. Rootsi, C-186/05, ECLI:EU:C:2007:571; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-297/05, ECLI:EU:C:2007:531; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319; kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:669.

Keskkonnakaitse on hea näide paindlikumast lähenemisviisist, mida Euroopa Kohus on rakendanud põhjenduste liigitamisel. Kohus on mitmel juhul tunnistanud, et keskkonnakaitse on seotud ka eesmärgiga kaitsta inimeste, loomade ja taimede elu ja tervist ⁽²⁶⁵⁾. Komisjon märkis kohtuasjas komisjon vs. Austria, et EÜ asutamislepingu artikli 174 lõikest 1 (nüüd ELTLi artikkel 191) nähtub, et inimese tervise kaitse kuulub liidu keskkonnapoliitika eesmärkide hulka. Edasi nentis kohus, et need eesmärgid on omavahel tihedalt seotud, eelkõige õhusaaste vastu võitlemisel, mille eesmärk on vähendada keskkonna halvenemisega seotud ohtusid tervisele. Seega on tervisekaitse eesmärk keskkonnakaitse eesmärgiga juba põhimõtteliselt hõlmatud ⁽²⁶⁶⁾.

7.2.2. Tarbijakaitse

Tarbijakaitse kuulub kõige sagedamini kasutatavate põhjenduste hulka. Hinnates teavet, mis tuleb tarbijatele esitada, tuleb arvesse võtta „keskmise piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepaneliku ja aruka tarbija ootusi“ ⁽²⁶⁷⁾. Seda on märgitud näiteks kohtuasjas C-481/12: Juvelta, milles käsitleti väärismetalltoodete proovijärelevalve märgiseid. Euroopa Kohus sedastas, et pannes importijale kohustuse kanda väärismetalltoodetele standardproovi näitav proovijärelevalve märgis, tagatakse põhimõtteliselt tarbijate tõhus kaitse ja edendatakse ausat kauplemist. Kohus märkis siiski, et liikmesriik ei saa nõuda nende toodete uuesti proovijärelevalve märgisega märgistamist, mis on imporditud teisest liikmesriigist, kus nende turustamine on lubatud ja kus nad on asjakohaselt märgistatud, kui esialgsel proovijärelevalve märgisel olev teave vastab impordiliikmesriigi nõuetele ja on sealsetele tarbijatele arusaadav ⁽²⁶⁸⁾.

Aluspõhimõte on, et tarbijad, kellele antakse selgelt asjakohast teavet, saavad teha enda jaoks valikuid. Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et laiem, eri kvaliteediga toodete valik on tarbijatele kasulikum kui kitsam, riiklikel standarditel põhineva kõrge kvaliteediga toodete valik ⁽²⁶⁹⁾. Kui on tõsine oht tarbijat eksitada, võib toote ära keelata.

Euroopa Kohtu praktikas juhendatakse põhimõttest, et kui importtooted on sarnased kodumaistega, piisab tarbijale toote laadi kohta vajaliku teabe andmiseks asjakohasest märgistusest, mida võidakse nõuda liikmesriigi õigusaktide alusel. Tarbetult piiravaid meetmeid ei saa põhjendada tarbijakaitsega ⁽²⁷⁰⁾.

7.2.3. Muud kohustuslikud nõuded

Euroopa Kohus on aastate jooksul tunnistanud muid kohustuslikke nõudeid, millega võib põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist:

- **Põhiõigused.** Kohtuasjas Schmidberger tunnistas Euroopa Kohus, et mõnel juhul tuleb põhiõiguste kaitse (kõnealusel juhul sõna- ja kogunemisvabadus) ja aluslepingus sätestatud põhivabadused viia omavahel kooskõlla, kui põhivabaduste piiramise õigustamisel viidatakse põhiõiguste kaitsele ⁽²⁷¹⁾.
- **Töötajimuste parandamine.** Kuigi töötavishoid ja tööohutus kuuluvad ELTLi artiklis 36 nimetatud rahvatervise mõiste alla, on töötajimuste parandamine kohustuslik nõue isegi terviseiga seotud kaalutluste puudumisel ⁽²⁷²⁾.

⁽²⁶⁵⁾ Kohtuotsus, L.E.G.O., C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, punkt 65; kohtuotsus, Ålands Vindkraft, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, punktid 79 ja 93.

⁽²⁶⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Austria, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, punktid 121–122; kohtuotsus, Bluhme, C-67/97, ECLI:EU:C:1998:584.

⁽²⁶⁷⁾ Kohtuotsus, Juvelta, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11, punkt 23.

⁽²⁶⁸⁾ Kohtuotsus, Juvelta, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11, punktid 21–22; kohtuotsus, Robertson jt, 220/81 ECLI:EU:C:1982:239, punktid 11–12.

⁽²⁶⁹⁾ Kohtuotsus, ANETT, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, punkt 54.

⁽²⁷⁰⁾ Kohtuotsus, Guimont, C-448/98, ECLI:EU:C:2000:663, milles on käsitletud Prantsuse õigusakte, mille kohaselt nimetus „Emmentali juust“ oli lubatud ainult teatavat liiki koorikuga juustude puhul; kohtuotsus, Rau vs. De Schmedt, 261/81, ECLI:EU:C:1982:382, milles on käsitletud Belgias kehtivat nõuet, et margariini tuleb müüa kuubikukujulises pakendis.

⁽²⁷¹⁾ Kohtuotsus, Schmidberger, C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333, punkt 77.

⁽²⁷²⁾ Kohtuasjas 155/80: Oebel tehtud otsuses (ECLI:EU:C:1981:177) märkis Euroopa Kohus, et pagari- ja kondiitriäridele kehtestatud öö töö keeld oli selles ilmselgelt tundlikus sektoris õiguspärane majandus- ja sotsiaalpoliitiline otsus.

- **Kultuurilised eesmärgid** ⁽²⁷³⁾. Ühes kohtuasjas, kus käsitleti Prantsuse õigusakte, mille eesmärk oli soodustada kinematograafiateoste loomist, näis Euroopa Kohus möönvat, et kultuuri kaitsmine võib teatud tingimustel olla kohustuslik nõue, millega võib põhjendada impordi- või ekspordipiiranguid. Peale selle on raamatu kui kultuuriväärtuse kaitse tunnustatud ülekaalukaks üldiseks huviks ⁽²⁷⁴⁾.
- **Ajakirjanduse mitmekesisuse säilitamine** ⁽²⁷⁵⁾. Vastuseks eelotsuse taotlusele, mis käsitles Austrias kehtestatud keeldu müüa lugejatele auhinnamängudes osalemise võimalust pakkuvaid väljaandeid, asus Euroopa Kohus seisukohale, et ajakirjanduse mitmekesisuse säilitamine võib olla ülekaalukas üldine huvi. Kohus märkis, et selline mitmekesisus aitab tagada sõnavabaduse, mis on kaitstud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 10.
- **Sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaalu säilitamine**. Kaupade vaba liikumise takistamist ei saa põhjendada puhtmajanduslike eesmärkidega. Samas tunnistas Euroopa Kohus kohtuasjas C-120/95: Decker, et oht tõsiselt kahjustada sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaalu võib olla ülekaalukas üldine huvi, millega õigustada kaupade vaba liikumise takistamist ⁽²⁷⁶⁾.
- **Liiklusohutus**. Euroopa Kohus on tunnistanud mitmes kohtuasjas ka seda, et liiklusohutus on üks ülekaalukatest üldistest huvidest, mis võib õigustada kaupade vaba liikumise piirangut ⁽²⁷⁷⁾.
- **Kuritegevuse vastne võitlus**. Kohtuasjas, milles vaadeldi Portugalis kehtestatud keeldu kinnitada autoklaasidele toonkilesid, ⁽²⁷⁸⁾ leidis Euroopa Kohus, et kuritegevuse vastane võitlus võib kujutada endast ülekaalukat üldist huvi, mis võib õigustada kaupade vaba liikumise piirangut.
- **Loomade heaolu kaitse**. Kohtuasjas C-219/07 märkis Euroopa Kohus, et loomade heaolu kaitse on üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk. Samuti märkis kohus, et selle eesmärgi tähtsust väljendab eelkõige see, et liikmesriigid on võtnud vastu protokollid loomade kaitse ja heaolu kohta, mis on lisatud Euroopa Ühenduse asutamislepingule ⁽²⁷⁹⁾.
- **Liikmesriigi ühe ametliku keele kasutamise edendamine ja elavdamine**. Euroopa Kohus on leidnud ka seda, et liikmesriigi ühe ametliku keele kasutamise edendamine ja stimuleerimine võib kujutada endast õiguspärast eesmärki, mis põhimõtteliselt õigustab liidu õigusega sätestatud kohustuste piiramist ⁽²⁸⁰⁾.

Nagu eespool märgitud, ei ole kohustuslike nõuete loetelu täielik, vaid areneb Euroopa Kohtu praktikas pidevalt.

7.3. Proportsionaalsuse kriteerium

Et riiklik meede oleks ELTLi artikli 36 või Euroopa Kohtu praktikast tulenevate kohustuslike nõuete alusel põhjendatud, peab ta vastama proportsionaalsuse põhimõttele ⁽²⁸¹⁾. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt peavad liikmesriigi valitud vahendid piirduma sellega, mis on tegelikult asjakohane ja vajalik taotletava õiguspärase eesmärgi saavutamiseks ⁽²⁸²⁾. Lihtsalt öeldes tähendab asjakohasus seda, et meede sobib soovitud eesmärgi saavutamiseks, ja vajalikkus seda, et valitud vahendid ei piira kaupade vaba liikumist rohkem, kui see on vajalik. Sellega seoses tuleb hinnata, kas on olemas vahendid, mis piiraksid liidusisest kaubandust vähem, kuid millega saavutataks siiski sama eesmärk. Seega on liikmesriigi esitatud põhjenduste analüüsimisel tähtis element alternatiivsete meetmete olemasolu. Euroopa Kohus on mitmel korral

⁽²⁷³⁾ Kohtuotsus, Cinéthèque SA vs. Fédération nationale des cinémas français, liidetud kohtuasjad 60/84 ja 61/84, ECLI:EU:C:1985:329.

⁽²⁷⁴⁾ Kohtuotsus, Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276, punkt 34.

⁽²⁷⁵⁾ Kohtuotsus, Familiapress, C-368/95, ECLI:EU:C:1997:325.

⁽²⁷⁶⁾ Kohtuotsus, Decker, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167, punktid 39–40, ja kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas C-148/15, Deutsche Parkinson Vereinigung, ECLI:EU:C:2016:394, punkt 42.

⁽²⁷⁷⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Soome, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika, ning kohtuotsus, komisjon vs. Leedu, C-61/12, ECLI:EU:C:2014:172, punkt 59.

⁽²⁷⁸⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, punkt 38.

⁽²⁷⁹⁾ Kohtuotsus, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353, punkt 27.

⁽²⁸⁰⁾ Kohtuotsus, New Valmar, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, punkt 50. Vt sellega seoses kohtuotsus, Groener vs. Minister for Education ja City of Dublin Vocational Education Committee, C-379/87, ECLI:EU:C:1989:599, punkt 19; kohtuotsus, Runevič-Vardyn ja Wardyn, C-391/09, ECLI:EU:C:2011:291, punkt 85, ning kohtuotsus, Las, C-202/11, ECLI:EU:C:2013:239, punktid 25–27.

⁽²⁸¹⁾ Kohtuotsus, Canal Satélite Digital, C-390/99, ECLI:EU:C:2002:34, punkt 33; kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika; kohtuotsus, komisjon vs. Luksemburg, C-286/07, ECLI:EU:C:2008:251, punkt 36.

⁽²⁸²⁾ Vt näiteks kohtuotsus, komisjon vs. Austria, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, punkt 85, ning kohtuotsus, komisjon vs. Saksamaa (küüslauk), C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika.

tuvastanud, et liikmesriigi meetmed ei ole proportsionaalsed, sest oleks olnud võimalik võtta alternatiivseid meetmeid ⁽²⁸³⁾.

Näiteks kohtuasjades C-28/09 ja C-320/03 märkis Euroopa Kohus, et enne nii radikaalse meetme kehtestamist nagu liiklemise täielik keelamine kiirtee lõigul, mis on tähtis ühendustee teatavate liikmesriikide vahel, peavad ametiasutused hoolikalt kaaluma võimalust kasutada meetmeid, mis piiravad kaupade vaba liikumist vähem, ning loobuma neist ainult siis, kui on kindlalt tõendatud nende sobimatus taotletava eesmärgi saavutamiseks ⁽²⁸⁴⁾. Kohtuasjas C-549/15, milles käsitleti biogaasi säästlikkuse kontrollimise süsteemi, leidis kohus, et ei ole tõendatud, et erandi tegemine kaupade vaba liikumise põhimõttest oli vajalik asjaomaste eesmärkide saavutamiseks. Ametiasutused ei olnud eraldi tõendanud avaliku huvi olemasolu ega asjaomase meetme proportsionaalsust taotletava eesmärgi suhtes. Seega loeti vaatlusalune meede põhjendamatuks ⁽²⁸⁵⁾.

Kohtuasjas Scotch Whisky Association leidis Euroopa Kohus, et inimeste elu ja tervise kaitse eesmärgi saavutamiseks alkoholihinna tõstmine, kehtestades alkoholsete jookide jaemüügiks minimaalse ühikuhinna, ei pruugi olla proportsionaalne. Seda põhjusel, et oleks saanud kasutada vähem piiravaid meetmeid, nagu aktsiisi tõstmine. Seejärel nentis kohus aga, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas see on nii, lähtudes enda menetluses oleva kohtuasja kõigi oluliste asjaolude üksikasjalikust analüüsist. Liikmesriigi esitatud põhjendustele peavad olema lisatud asjakohased tõendid või võetud piirava meetme sobivuse ja proportsionaalsuse analüüs ning konkreetsete tõendid tema argumentatsiooni toetuseks ⁽²⁸⁶⁾. Proportsionaalsuse hindamisel ei piirdata nende tõendite või sellise teabe hindamisega, mis olid kättesaadavad meetme vastuvõtmise ajal, vaid hinnatakse ka tõendeid ja teavet, mis on liikmesriigi kohtu käsutuses otsuse tegemise ajal ⁽²⁸⁷⁾.

Lisaks peab liikmesriik taotlema kindlaksmääratud eesmarke ühtselt ja süstemaatiliselt ⁽²⁸⁸⁾. Kui liikmesriik suudab tõendada, et alternatiivse meetme võtmine kahjustaks muid õigustatud huve, võetakse seda proportsionaalsuse hindamisel arvesse ⁽²⁸⁹⁾. Seega kaalutakse proportsionaalsuse hindamisel konkureerivaid huve juhtumi üldises kontekstis.

Tuleb märkida, et kui õigusnorme ei ole Euroopa tasandil ühtlustatud, siis on liikmesriikidel vabadus ise otsustada selle üle, millisel tasemel nad soovivad oma asjaomaseid õigustatud huve kaitsta. Mõningates valdkondades on Euroopa Kohus jättnud liikmesriikidele teatava kaalutusõiguse seoses võetavate meetmete ja taotletava kaitsetasemega, mis võivad vastavalt liikmesriikide oludele riigiti erineda. Kaalutusõigus on üsna loomulikult suurem valdkondades, mida peetakse tundlikumaks ⁽²⁹⁰⁾.

⁽²⁸³⁾ Kohtuotsus, De Peijper, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67; kohtuotsus, komisjon vs. Soome, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, punkt 46, ja kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-297/05, ECLI:EU:C:2007:53, punkt 79, kus Euroopa Kohus toob välja meetmed, mida oleks saanud võtta vaidlustatud meetmete asemel.

⁽²⁸⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Austria, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, punktid 116, 117, 140, 150 ja 151, ning kohtuotsus, komisjon vs. Austria, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, punktid 87 ja 91.

⁽²⁸⁵⁾ Kohtuotsus, E.ON Biofor Sverige, C-549/15, ECLI:EU:C:2017:490, punktid 85 ja 88–99.

⁽²⁸⁶⁾ Kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punktid 50 ja 54.

⁽²⁸⁷⁾ Kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 65.

⁽²⁸⁸⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Hartlauer, C-169/07, ECLI:EU:C:2009:141, punkt 55, ning kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 37.

⁽²⁸⁹⁾ Vt kohtujurist Maduro ettepanek kohtuasjas C-434/04, Ahokainen ja Leppik, ECLI:EU:C:2006:609, punkt 25.

⁽²⁹⁰⁾ Eelkõige inimeste elu ja tervise kaitse küsimuses, mis on ETLI artikliga 36 kaitstud hüvede ja huvide seas esikohal. Seda kaalutusõigust on tunnustatud ka meetmete puhul, mida on võetud seoses vajadusega tagada avalik kord, kõlblus ja avalik julgeolek. Rahvatervise kaitsega põhjendamise näitena vt kohtuotsus, DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika. Kõlblusega põhjendamise kohta vt kohtuotsus, Henn ja Darby, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295, ning kohtuotsus, Dynamic Medien, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85. Alkoholi suhtes võetud meetmete ning nende põhjendamise kohta rahvatervise ja avaliku korraga vt näiteks kohtuotsus, Ahokainen ja Leppik, C-434/04, ECLI:EU:C:2006:609. Hasartmängude vastu võetud meetmete ja nende põhjendamise kohta kõlbluse, avaliku korra ja avaliku julgeolekuga vt kohtuotsus, komisjon vs. Kreeka, C-65/05, ECLI:EU:C:2006:673; loomade kaitseks võetud meetmete kohta vt kohtuotsus, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353.

Vaatamata sellele suhtelisele vabadusele taotletava kaitsetaseme kindlaksmääramisel ei saa ainuüksi see, et üks liikmesriik on valinud teise liikmesriigi omast erineva kaitsekorra, mõjutada selles osas vastu võetud sätete vajalikkuse ja proportsionaalsuse hindamist⁽²⁹¹⁾. Neid sätteid tuleb hinnata üksnes lähtuvalt asjaomase liikmesriigi ametiasutuste taotletavatest eesmärkidest ning kaitsetasemest, mille need sätted peaksid tagama⁽²⁹²⁾.

Võttes arvesse võimalike põhjenduste arvu suurenemist, on proportsionaalsuse hindamisest saanud väga oluline ja sageli määrav tegur Euroopa Kohtu põhjendustes⁽²⁹³⁾.

7.4. Tõendamiskohustus

Liikmesriik, kes väidab, et tal on põhjust piirata kaupade vaba liikumist, peab ise konkreetselt tõendama üldise huvi olemasolu ning asjaomase piirangu vajalikkust ja proportsionaalsust taotletava eesmärgi suhtes⁽²⁹⁴⁾. Nagu on eespool selgitatud, peavad liikmesriigi esitatud põhjendusega kaasnema sobivad tõendid või võetud piirava meetme asjakohasuse ja proportsionaalsuse analüüs ning argumentatsiooni toetavad täpsed asjaolud⁽²⁹⁵⁾. Selles suhtes ei loeta rahuldavaks meetme põhjendamist pelgalt mõnega aktsepteeritavatest põhjustest või võimalike alternatiivide analüüsi puudumist⁽²⁹⁶⁾. Euroopa Kohus on siiski märkinud, et see tõendamiskohustus ei saa minna nii kaugele, et liikmesriigilt nõuda, et ta kindlalt tõendaks, et ükski muu mõeldav meede ei võimalda selle eesmärgi saavutamist samadel tingimustel⁽²⁹⁷⁾.

8. SEOS MUUDE VABADUSTEGA JA KAUPADE VABA LIIKUMIST KÄSITLEVATE ALUSLEPINGU ARTIKLITEGA

8.1. Põhivabadused

8.1.1. ELTLi artikkel 45 – töötajate vaba liikumine

ELTLi artikliga 45 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 39) on ette nähtud töötajate liikumisvabadus liidu piires. Selline vabadus eeldab igasuguse kodakondsusel põhineva diskrimineerimise kaotamist ELi võõrtöötajate ja asjaomase riigi kodanikust töötajate vahel nii töölevõtmisel kui ka töötingimuste, samuti maksude ja sotsiaalsete soodustuste puhul. Lisaks kodakondsusel põhineva diskrimineerimise keelule on ELTLi artikliga 45 keelatud ka liikmesriikide õigusnormid, mida kohaldatakse asjaomase töötaja kodakondsusest olenemata, kuid mis takistavad töötajate vaba liikumist.

Töötajate isiklike asjade liikumisega seotud probleeme võidakse teoreetiliselt hinnata ELTLi artikli 34 või artikli 45 alusel. Euroopa Kohus arutas seda küsimust kohtuasjas Weigel,⁽²⁹⁸⁾ milles käsitleti abielupaari autode viimist nende kodumaalt (Saksamaalt) mehe töökohariiki (Austriasse). Autode registreerimisel Austrias võeti abielupaarilt liiga kõrget maksu. Abielupaar väitis, et maks takistab neil teostada ELTLi artiklist 45 tulenevaid õigusi.

Põhimõtteliselt oli Euroopa Kohus nendega nõus, leides et „[maks] avaldab tõenäoliselt negatiivset mõju võõrtöötajate otsusele kasutada oma liikumisvabadust“⁽²⁹⁹⁾. Kohus lükkas paari väite, et maksuga on rikutud ELTLi artiklit 45, muudel põhjustel siiski tagasi. Väärrib märkimist, et kohus ei vastanud sõnaselgelt küsimusele, kas selliseid piiranguid tuleks käsitleda ainult ELTLi artikli 34 alusel. Veelgi enam, endiselt on ebaselge, millistel juhtudel oleks kasulikum kohaldada pigem ELTLi artiklit 45 kui ELTLi artiklit 34, võttes arvesse, et esimene säte kehtib vaid liikmesriigi kodanike suhtes, samal ajal kui ELTLi artiklit 34 kohaldatakse kolmandatest riikidest pärit toodete suhtes, mis on liidu turule lastud.

⁽²⁹¹⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353, punkt 31.

⁽²⁹²⁾ Kohtuotsus, Läärä jt, C-124/97, ECLI:EU:C:1999:435, punkt 36.

⁽²⁹³⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Essent Belgium, C-204/12, ECLI:EU:C:2014:2192, punktid 96–116.

⁽²⁹⁴⁾ Kohtuotsus, ATRAL, C-14/02, ECLI:EU:C:2003:265, punkt 69.

⁽²⁹⁵⁾ *Ibid.*, punkt 69, kohtuotsus, komisjon vs. Belgia, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319, punkt 36.

⁽²⁹⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, punktid 40–47.

⁽²⁹⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, punkt 66; kohtuotsus, Scotch Whisky Association jt, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, punkt 55.

⁽²⁹⁸⁾ Kohtuotsus, Weigel, C-387/01, ECLI:EU:C:2004:256.

⁽²⁹⁹⁾ *Ibid.*, punkt 54.

Tuleb märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on ELTLi artikliga 45 vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, millega nõutakse ettevõtte sõiduki registreerimist ja/või maksustamist sõidukit kasutava töötaja elukohaliikmesriigis isegi juhul, kui sõiduki töötaja käsutusse andnud tööandja on asutatud teises liikmesriigis, ja isegi juhul, kui sõidukit kasutatakse peamiselt tööandja asukohariigis⁽³⁰⁰⁾. Seda põhjusel, et sellised sätted võivad takistada töötajal kasutada teatavaid soodustusi, nagu sõiduki kasutamine, ning võivad lõppkokkuvõttes heidutada töötajat töötamast teises liikmesriigis.

Seda kinnitati viimati kohtuasjas C-420/15, mis puudutas kriminaalmenetlust, mille Belgia ametiasutused olid algatanud Itaalia kodaniku suhtes seoses sellega, et ta liikles oma Itaalias registreeritud mootorsõidukiga, kuigi tema peamine elukoht oli Belgias. Sõiduk oli mõeldud eeskätt kasutamiseks Itaalias ja seda kasutati Belgias vaid aeg-ajalt läbisõiduks. Euroopa Kohus kinnitas, et ELTLi artiklit 45 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt peab liikmesriigis elav residentist töötaja registreerima seal sõiduki, mis on registreeritud mõnes muus liikmesriigis ja mõeldud eeskätt kasutamiseks selles teises liikmesriigis⁽³⁰¹⁾.

8.1.2. ELTLi artiklid 49 ja 56 – asutamisevabadus ja teenuste osutamise vabadus

ELTLi artiklis 49 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 43) sätestatud asutamisevabadus ja ELTLi artiklis 56 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 49) sätestatud vabadus osutada (piiriüleseid) teenuseid on teised aluslepingus tunnustatud põhivabadused, mis on tihedalt seotud kaupade vaba liikumisega. Nii asutamisevabadus kui ka teenuste osutamise vabadus viitavad füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevusele⁽³⁰²⁾. Asutamisevabaduse puhul teostatakse kõnealust tegevust või asutatakse ettevõtte püsivalt, kestvalt ja tähtajatult⁽³⁰³⁾ ning sellel on reaalne või lihtsalt potentsiaalne piiriülene mõõde⁽³⁰⁴⁾. Piiriüleste teenuste puhul teostatakse tegevust seevastu ajutiselt või juhuslikult⁽³⁰⁵⁾ ja sellel on alati selge piiriülene mõõde⁽³⁰⁶⁾.

Füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevus on seotud nii asutamisevabaduse kui ka teenuste osutamise vabadusega. Kuna selline (majanduslikel kaalutlustel⁽³⁰⁷⁾) teenuste osutamisest koosnev majandustegevus võib hõlmata kaupu, mõjutab kõnealuste kaupade ringlust tavaliselt ka sellist teenust mõjutavat riiklik meede. See on ilmselge nii kaupade turustamise puhul, mis üldise määraluse kohaselt hõlmab kaupade transporti,⁽³⁰⁸⁾ hulgi- ja jaemüüki,⁽³⁰⁹⁾ aga ka siis, kui kaupa kasutatakse tegevuse käigus kas seadme või materjalina, mis moodustab osutatava teenuse lahutamatu osa. Teisest küljest on selge, et kaupade vaba ringlus, mis on sätestatud ELTLi artiklis 34, ei hõlma mitte ainult piiranguid kauba eriomadustele, vaid ka piiranguid selle turustamisele ja kasutamisele. See, kas hinnata sellist majandustegevust mõjutavat riiklikku meedet asutamisevabadust / teenuste vaba osutamist või kaupade vaba liikumist käsitlevate sätete alusel, on seetõttu korduv küsimus ja seda on vaja hinnata igal üksikjuhul eraldi. Näiteks võivad reklaamipiirangud (nt alkoholireklaamile⁽³¹⁰⁾) ühest küljest mõjutada reklaamisektorit kui teenusepakkujat ja teisest küljest võib selliste piirangute mõju seostuda konkreetsete toodetega ja turu hõlvamise võimalustega ning takistada seega toodetega kauplemist.

Euroopa Kohus leiab, et aluslepingutes ei ole kehtestatud teenuste osutamise vabaduse ja teiste põhivabaduste tähtsuse järjekorda,⁽³¹¹⁾ isegi mitte teenuste osutamise vabaduse puhul, mis on sätestatud ELTLi artiklis 57, milles viidatakse teenuste osutamise vabadusele kui lisisu omavale vabadusele teiste vabaduste sisuga võrreldes⁽³¹²⁾. Kui riiklik meede võib mõjutada mitut põhivabadust, on kohus menetlusökonoomia tagamiseks sageli vaadanud meetme läbi ainult ühe

⁽³⁰⁰⁾ Kohtuotsus, Van Lent, C-232/01, ECLI:EU:C:2003:535, ja kohtuotsus, komisjon vs. Taani, C-464/02, ECLI:EU:C:2005:546.

⁽³⁰¹⁾ Kohtuotsus, U, C-420/15, ECLI:EU:C:2017:408, punktid 21 ja 22.

⁽³⁰²⁾ Erinevalt töötaja tegevusest töölepingu alusel, mida reguleerivad töötajate vaba liikumist käsitlevad sätted (vt osa 7.1 eespool), vt kohtuotsus, Meeusen, C-337/97, ECLI:EU:C:1999:284, punkt 17, ja kohtuotsus, FNV, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:241, punkt 37.

⁽³⁰³⁾ Kohtuotsus, Factortame, C-221/89, ECLI:EU:C:1991:320, punkt 20.

⁽³⁰⁴⁾ Kohtuotsus, Attanasio Group, C-384/08, ECLI:EU:C:2010:133, punkt 39.

⁽³⁰⁵⁾ Vt ELTLi artikli 57 teine lõik ja kohtuotsus, Gebhard, C-55/94, ECLI:EU:C:1995:411, punkt 39.

⁽³⁰⁶⁾ Vt ELTLi artikli 56 esimene lõik ja kohtuotsus, Jägerskiöld, C-97/98, ECLI:EU:C:1999:515, punktid 43 ja 44.

⁽³⁰⁷⁾ See tähendab tavapärasest kauplemist tasu eest, mis hõlmab olulist osa tegevuse kuludest, vt kohtuotsus, Humbel, 263/86, ECLI:EU:C:1988:451, punkt 17.

⁽³⁰⁸⁾ ELTLi artikkel 56 ega artikli 58 lõige 1 ei hõlma transporditeenuseid.

⁽³⁰⁹⁾ Oma kohtuotsuses Visser (liidetud kohtuasjad C-360/15 ja C-31/16, ECLI:EU:C:2018:44) märkis Euroopa Kohus selgelt, et jaemüügitgevus on teenus.

⁽³¹⁰⁾ Kohtuotsus, Gourmet International Products, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

⁽³¹¹⁾ Kohtuotsus, Fidium Finanz, C-452/04, ECLI:EU:C:2006:631, punkt 32.

⁽³¹²⁾ *Ibid.*

põhivabaduse seisukohast. Selleks otsustab tavaliselt kohus, milline põhivabadus prevaleerib ⁽³¹³⁾. Üksikutel juhtudel on ta hinnanud meedet mõlema põhivabaduse seisukohast.

Seda on võimalik näha näiteks kohtuasjas C-591/17: Austria vs. Saksamaa, mis puudutas taristutasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanikele ette nähtud mootorsõidukimaksust vabastamist. Euroopa Kohus asus seisukohale, et kuna Saksamaa on sõiduaudote puhul sisse viinud taristutasu ja samal ajal ette näinud, et Saksamaal registreeritud sõiduki omanik vabastatakse mootorsõidukimaksust vähemalt makstud taristutasu summa ulatuses, on ta rikkunud ELTLi artiklitest 18, 34, 56 ja 92 tulenevaid kohustusi ⁽³¹⁴⁾.

Kauba turustamist mõjutavad meetmed. Teiste transporti, kaupade hulgi- ja jaemüüki puudutavate meetmete puhul võib juhtuda, et need piiravad ühtaegu nii kaupade vaba liikumist kui ka vabadust osutada turustamisteenuseid. Samal ajal kuuluvad mõned turustamist mõjutavad meetmed selgelt kaupade vaba liikumise valdkonda, näiteks meetmed, mis keskenduvad impordile-ekspordile *per se* (vt eespool punkt 4.1).

Teisi kaupade turustamisega seotud teenuseid mõjutavate meetmete puhul võidakse *prima facie* eeldada, et need keskenduvad pigem turustamisteenusele endale, mitte turustatavale kaubale. Pärast eesmärgi ja eelkõige meetmete mõju juhtumipõhist hindamist võib meetme lugeda siiski pigem kaupadega seotuks, kui see puudutab

- lubade andmise kavasid ettevõtjate jaoks (mitte konkreetselt suunatud importijatele-eksportijatele) – vt eespool punkt 4.5;
- ettevõtjate kohustust määrata esindajad või tagada ladustamiskohad – vt eespool punkt 4.2;
- hinnakontrolli ja hüvitamiskohustust – vt eespool punktid 4.4 ja 4.11;
- reklaamipiiranguid – vt eespool punkt 4.6.

On ka juhtumeid, kus meetme esmast asjakohasust, eesmärki ja mõju ei ole lihtne seostada ei kõnealuse kauba enda ega ka teenusega. Liikmesriigi sätted, millega keelustatakse kaupade enampakkumine teatavatel tingimustel, võivad takistada näiteks (liikmesriigis asutatud või piiriüleseid teenuseid pakkuva) enampakkuja teenindustegevust ja samal ajal ka kaupade müüki ⁽³¹⁵⁾.

Kasulik kriteerium näib olevat see, kui tuvastatakse oluline mõju toote turul kättesaadavaks tegemisele. Turustamisteenuste osas on Euroopa Kohtu praktika aja jooksul muutunud selgemaks, arvestades, et paljud, kui mitte kõik meetmed, mis on suunatud kaupade turustamisele või mõjutavad seda, võivad liigituda müügitingimusteks nagu Kecki kohtuasjas (vt punkt 3.4.2.2. eespool).

Kauba kasutamist mõjutavad meetmed. Samuti on meetmed, mis on suunatud kaupadele või mõjutavad kaupu konkreetselt nende kasutusega seoses, sageli seotud teenindustegevusega. Seetõttu on asutamisevabadus ja teenuste osutamise vabadus üldiselt meetme vastuvõetavuse hindamisel olulised.

Esimene aspekt, mida kaaluda, on see, kas tegevus, mis toob kaasa kauba kasutamise, on füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevus, st kas see koosneb teenuse osutamisest ja kauba turule viimisest majanduslikul kaalutusel. Kui ei, siis võib meedet pidada kõnealuse kauba vaba liikumist puudutavaks või sellele konkreetset mõju omavaks, kuid see meede ei ole seotud asutamisevabaduse ega teenuste vaba osutamisega.

⁽³¹³⁾ Kohtuotsus, Burmanjer, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307, punkt 34.

⁽³¹⁴⁾ Kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punkt 164. Visseri kohtuotsust (kohtuasi C-31/16) silmas pidades ei mõjuta ELTLi kohane vabaduste selge eraldamine Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ (teenuste kohta siseturul) kohaldamisala („teenuste direktiiv“) (ELT L 376, 27.12.2006, lk 36). Tehes järelduse, et jaemüüki tuleks pidada teenuseks teenuste direktiivi artikli 4 lõike 1 tähenduses ja et direktiivi teenuseosutajate asutamist käsitlevat peatükki (III peatükk) kohaldatakse riigisisestes olukordades, ei nõustunud Euroopa Kohus sellega, et esmane õigus piirab teenuste direktiivi tõlgendamist selle enda tingimustel (vt kohtuotsuse punktid 92–94 ja 107).

⁽³¹⁵⁾ Kohtuotsus, SCP Boscher, C-239/90, ECLI:EU:C:1991:180.

Kui teenindustegevus, mis toob siiski kaasa kauba kasutamise (laiemas tähenduses, sh ringlussevõtt, taaskasutus, kõrvaldamine), on füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevus, siis on kauba kasutamist mõjutav meede asutamisevabaduse ja teenuste vaba osutamise seisukohast asjakohane.

Mõnel juhul on mõju kõnealuse kauba vabale ringlusele esmatähtis. Taas kord näib kasulik kriteerium olevat see, kui tuvastatakse oluline (ehkki kaudne) mõju toote turul kättesaadavaks tegemisele ⁽³¹⁶⁾.

8.1.3. ELTLi artikkel 63 jj – kapitali ja maksete vaba liikumine

ELTLi artikkel 63 jj (endine EÜ asutamislepingu artikkel 56 jj) reguleerib kapitali ja maksete vaba liikumist. ELTLi artikli 63 kohaselt on keelatud kõik kapitali liikumise piirangud ja maksepiirangud liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel.

Teatavat liiki kapitali liikumise vabadus on tegelikult teiste ELTLiga tagatud vabaduste tõhusa teostamise eeltingimus ⁽³¹⁷⁾.

Hoolimata sellest, et kokkupuuted kaupade vaba liikumisega on piiratud, on Euroopa Kohus juba ammu selgelt väljendanud, et maksevahendeid ei saa pidada kaubaks ⁽³¹⁸⁾. Samuti on Euroopa Kohus kinnitanud, et varade materiaalsel üleandmist tuleb pidada kapitali liikumiseks ELTLi artikli 63 lõike 1 tähenduses või, juhul kui selline üleandmine kujutab ennast makset, mis on seotud kaupade või teenustega kauplemisega, makseks ELTLi artikli 63 lõike 2 tähenduses ⁽³¹⁹⁾.

Kuivõrd kapitali piiriülese liikumise hulka võivad tavapärast kuuluda ka investeringud, ⁽³²⁰⁾ ei ole võimalik välistada, et teatavatel tingimustel võib tegu olla ka mitterahaliste siiretega. Euroopa Kohus on otsustanud, et kui liikmesriigi maksumaksja soovib maksustamise eesmärgil sellise summa mahaarvamist, mis väljendab teise liikmesriigi residentist kolmandatele isikutele tehtud kingituste väärtust, ei ole oluline, kas need kingitused olid rahalised või mitterahalised. Sellised kingitused jäävad ka ELTLi artikli 63 reguleerimisalasse isegi juhul, kui need tehti mitterahalisena, tarbijatele mõeldud igapäevaste kaupadena ⁽³²¹⁾.

Euroopa Kohus on ELTLi artikli 63 vaatenurgast tegelenud ka autode registreerimise küsimustega ⁽³²²⁾. Ehkki üldjuhul käsitatakse seda takistusena kaupade vabale liikumisele juhul, kui see menetlus piirab teatud sõidukite ringlust liikmesriikide vahel, on Euroopa Kohus andnud hinnangu kapitali vabale liikumisele olukorras, kus sõidukit on tasuta laenatud piiriüleses tehingus eri liikmesriikide kodanike vahel ⁽³²³⁾.

8.2. Teised asjaomased aluslepingu artiklid

8.2.1. ELTLi artikkel 18 – kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld

ELTLi artikkel 18 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 12) keelab diskrimineerimise kodakondsuse alusel. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on see säte mõeldud sõltumatuks kohaldamiseks üksnes liidu õigusega reguleeritud olukordades, mille puhul ei ole ette nähtud diskrimineerimiskeelu erinorme ⁽³²⁴⁾.

ELTLi artiklis 18 sätestatud rahvuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet on konkreetselt väljendatud aluslepingu sätetes, mis käsitlevad isikute vaba liikumist, sealhulgas töötajate vaba liikumist, mis on sätestatud ELTLi artiklis 45, ja teenuste osutamise vabadust, mis on sätestatud ELTLi artiklis 56. Kohtuasjas Austria vs. Saksamaa käsitles Euroopa Kohus

⁽³¹⁶⁾ Meetme (otsene) mõju kasutusele võib olla selline, et sellise kauba nõudlust, mida küll turul seaduslikult müüakse, aga mis ei ole vastavuses mõne konkreetse kasutusnõudega, piiratakse tõsiselt või see kaup sunnitakse turult lahkuma.

⁽³¹⁷⁾ Kohtuotsus, Casati, 203/80, ECLI:EU:C:1981:261, punkt 8.

⁽³¹⁸⁾ Kohtuotsus, Thompson, 7/78, ECLI:EU:C:1978:209, punkt 25.

⁽³¹⁹⁾ Kohtuotsus, Bordessa jt, C-358/93, ECLI:EU:C:1995:54, punktid 13–14.

⁽³²⁰⁾ Ehkki aluslepingus ei määratleta mõisteid „kapitali liikumine“ ja „maksed“, on väljakujunenud kohtupraktika, et nõukogu 24. juuni 1988. aasta direktiivi 88/361/EMÜ asutamislepingu artikli 67 rakendamise kohta (ELT L 178, 8.7.1988, lk 5) koos sellele lisatud nomenklatuuriga võib kasutada selleks, et määratleda, mis kujutab endast kapitali liikumist (kohtuotsus, Trummer ja Mayer, C-222/97, ECLI:EU:C:1999:143, punktid 20 ja 21).

⁽³²¹⁾ Kohtuotsus, Persche, C-318/07, ECLI:EU:C:2009:33, punktid 25 ja 30.

⁽³²²⁾ Vt punkt 4.2.

⁽³²³⁾ Kohtuotsus, Nagy, C-583/14, ECLI:EU:C:2015:737, punkt 23.

⁽³²⁴⁾ Kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punkt 39; kohtuotsus, Medisanus, C-296/15, ECLI:EU:C:2017:431.

kiirtee rahastamise kava siiski nii ELTLi artikli 18 kui ka artiklite 34, 56 ja 92 valguses. Saksamaa riiklik maksumeede loeti lõppkokkuvõttes kõikide nende aluslepingust tulenevate kohustustega vastuolus olevaks, sest kavast tuleneva uue tasu koorem jäi üksnes välismaa autode omanike kanda ⁽³²⁵⁾.

8.2.2. ELTLi artiklid 28 ja 30 – tolliliit

Kui ELTLi artikliga 34 on reguleeritud mittetariifseid kaubandustõkked, siis ELTLi artiklite 28 ja 30 (endine artikkel 25) alusel on keelatud kõik tollimaksud ja nendega samaväärse toimega maksud. See keeld on üldine ja kõikehõlmav. Seda kohaldatakse kõikide liikmesriikidevaheliste tollimaksude või samaväärse toimega tasude suhtes olenemata nende summast, nimetusest, kohaldamise viisist, eesmärgist ja kogutud tulu sihtmärgist ⁽³²⁶⁾.

Erinevalt ELTLi artiklist 34 ei luba ELTLi artiklid 28 ja 30 erandeid ⁽³²⁷⁾. Tasud, mis nõuti sisse liidu õigusest tulenevate kohustuste järgimise kontrolli tulemusel, ja tasud, mille puhul on tegemist tegelikult osutatud teenuse eest tasutava proportsionaalse maksega, jäävad ELTLi artikli 30 kohaldamisalast välja ⁽³²⁸⁾.

ELTLi artikleid 28 ja 30 tuleb eristada diskrimineeriva riigimaksu keelust, mille näeb ette ELTLi artikkel 110 ja mille puhul võib kohaldada põhjendusi. Alati tuleb arvesse võtta, et ELTLi artiklid 30 ja 110 välistavad teineteist ⁽³²⁹⁾.

ELTLi artikli 30 kohaseid tollimaksuga samaväärse toimega makse kohaldatakse ühepoolselt kaupadele seetõttu, et need ületavad riigipiiri ⁽³³⁰⁾. Riiklikud meetmed, millega kehtestatakse sama maks kodumaistele kaupadele ja identsetele eksporditud kaupadele samas turustusetapis juhul, kui maksu vallandav maksustatav sündmus on identne, oleksid aga hõlmatud ELTLi artikliga 110 ⁽³³¹⁾. Kui selle tasu eelised tasakaalustavad täielikult riikliku toote kantava koorma, võib selline tasu erandkorras kuuluda ELTLi artiklite 28 ja 30 alla ⁽³³²⁾.

Euroopa Kohus on selgitanud, et maksukohustuslane peaks saama tagasi ELTLi artikliga 30 vastuolus oleva maksu ka juhul, kui maksu tasumise mehhanism on liikmesriigi õiguses kujundatud sellisel, et selle maksu tasumise koormus kantakse üle tarbijale ⁽³³³⁾.

8.2.3. ELTLi artikkel 37 – riigimonopolid

Kooskõlas ELTLi artikli 37 esimese lõiguga (endine EÜ asutamislepingu artikkel 31) kohandavad liikmesriigid kaubanduslikke riigimonopole nii, et kaupade hankimis- ja turustamistingimused ei diskrimineeri liikmesriikide kodanikke.

See ei tähenda, et monopolid tuleks keelata, vaid et neid tuleb kohandada nii, et välistada nende võimalik diskrimineeriv mõju. Üldiselt kohaldatakse ELTLi artiklit 37 olukorras, kus riigi meetmega: 1) antakse ainuostu- või ainumüügiõigus ja seega võimaldatakse impordi või ekspordi reguleerimist ning 2) antakse õigused riigiettevõttele, riiklikule institutsioonile või delegeerimise kaudu eraorganisatsioonile.

⁽³²⁵⁾ Kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punktid 162–164.

⁽³²⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 24/68, ECLI:EU:C:1969:29, punkt 7; kohtuotsus, Michailidis, C-441/98, ECLI:EU:C:2000:479, punkt 15; kohtuotsus, Brzeziński, C-313/05, ECLI:EU:C:2007:33, punkt 22; kohtuotsus, Orgacom, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, punkt 23; kohtuotsus, Istanbul Logistik, C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, punkt 39.

⁽³²⁷⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-173/05, ECLI:EU:C:2007:362, punkt 42; kohtuotsus, Istanbul Logistik, C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, punkt 40; kohtuotsus, FENS, C-305/17, ECLI:EU:C:2018:986, punkt 53.

⁽³²⁸⁾ Kohtuotsus, Sanders Adour ja Guyomarc'h Orthez Nutrition animale, liidetud kohtuasjad C-149/91 ja C-150/91, ECLI:EU:C:1992:261, punkt 17; kohtuotsus, Carbonati Apuani, C-72/03, ECLI:EU:C:2004:506, punkt 31, ja kohtuotsus, Lubrizol, C-39/17, ECLI:EU:C:2018:438, punkt 26.

⁽³²⁹⁾ Kohtuotsus, Lubrizol, C-39/17, ECLI:EU:C:2018:438, punkt 25.

⁽³³⁰⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 24/68, ECLI:EU:C:1969:29, punkt 14; kohtuotsus, Michailidis, C-441/98, ECLI:EU:C:2000:479, punkt 15; kohtuotsus, Brzeziński, C-313/05, ECLI:EU:C:2007:33, punkt 22; kohtuotsus, Orgacom, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, punkt 23; kohtuotsus, Istanbul Logistik, C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, punkt 39.

⁽³³¹⁾ Kohtuotsus, Orgacom, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, punkt 29.

⁽³³²⁾ Kohtuotsus, Fricarnes, C-28/96, ECLI:EU:C:1997:412, punktid 24 ja 25. Kohtuotsus, Petrotel-Lukoil ja Georgescu, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, punkt 24.

⁽³³³⁾ Kohtuotsus, Petrotel-Lukoil ja Georgescu, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, punkt 39.

ELTLi artiklil 37 on vahetu õigusmõju ja seda kohaldatakse ainult kaupadele (see ei hõlma teenuste ega kapitali vaba liikumist) ⁽³³⁴⁾. Veelgi enam, aluslepingu säte käsitleb tegevusi, mis on sisuliselt seotud monopoli konkreetse tegevusvaldkonnaga ega puuduta seetõttu riiklikke sätteid, mille korral selline seos ei kehti. Selline lähenemine viitab, et ELTLi artikkel 37 kujutab endast ELTLi artikli 34 üldsätte suhtes *lex specialis*'t. Rootsi alkoholi jaemüügimonopoli käsitlevas Franzéni kohtuasjas otsustas Euroopa Kohus, et „monopoli olemasolu ja toimimist puudutavad õigusnormid“ ⁽³³⁵⁾ kuuluvad ELTLi artikli 37 kohaldamisalasse, samal ajal kui „muid liikmesriigi õigusaktide sätteid, mis on monopoli tegutsemisest lahutatavad, ehkki on selle suhtes olulised, tuleb vaadelda seoses [ELTLi artikliga 34]“ ⁽³³⁶⁾.

Rootsi ravimite jaemüügimonopoli käsitlevas Hanneri kohtuasjas väitis Euroopa Kohus, et ELTLi artikli 37 „eesmärk on kõrvaldada takistused kaupade vabale liikumisele, jättes siiski kehtima sellised kauplemist piiravad mõjutusvahendid, mis on lahutamatu seotud kõnealuste monopolide olemusega“ ⁽³³⁷⁾. Seejärel selgitas Euroopa Kohus Rosengreni kohtuasjas, et „kuigi põhikohtuasjas käsitletav meede mõjutab kaupade vaba liikumist Euroopa Ühenduses, [—] ei korralda see iseenesest [Rootsi alkoholi jaemüügi-] monopoli poolt alkoholsete jookide jaemüügi ainuõiguse teostamist Rootsi territooriumil. Nimetatud meedet, mis ei käsitle seega monopoli poolt tema erifunktsiooni täitmist, ei saa järelikult lugeda monopoli olemasoluga seonduvaks“ ⁽³³⁸⁾.

Sama mõttekäiku on korratud uuemas kohtupraktikas, näiteks selliseid siseriiklikke õigusakte puudutavas kohtuasjas ANETT, mis keelavad tubaka jaemüüjatel importida tubakatooteid teistest liikmesriikidest. Esiteks märkis Euroopa Kohus, et ELTLi artikkel 37 on kohaldatav juhul, kui need õigusnormid puudutavad kaubandusliku monopoli ja toovad kaasa piiranguid kaubandusele, mis on vahetult sellise monopoli olemasoluga seotud. Teiseks märkis kohus, et monopoli olemasolu ja toimimist puudutavaid õigusnorme tuleb analüüsida ELTLi artikli 37 alusel, mis on kaubandusliku riigimonopoli poolt ainuõiguse teostamist käsitlev erisäte. Liikmesriigi õigusaktide sätteid, mida on võimalik käsitleda monopoli toimimisest eraldi, kuigi need võivad seda mõjutada, tuleb aga analüüsida lähtudes ELTLi artiklist 34 ⁽³³⁹⁾.

Kohtuasjas ANETT oli kohus sellel seisukohal, sest kuna kõnealusele monopolile omistatud eriülesanne seisnes selles, et tubakatooteid jaemüügiga on õigus tegeleda üksnes kontsessioonäridel, mõjutas keeld kaupade vaba liikumist ja ei reguleerinud monopoli alla kuuluva ainuõiguse kasutamist. Seda keeldu peeti monopoli toimimisest eraldiseisvaks, sest see ei mõjutanud tubakatooteid jaemüügi tingimusi, vaid selliste toodete eelnevat turgu. Samuti ei käsitletud see meede monopoli müügiõrgustikku ega monopoliga levitatud toodete turustamist või reklaami. Euroopa Kohus järeldas, et kuna liikmesriigi meedet ei saa pidada monopoli olemasolu või toimimist puudutavaks õigusnormiks, ei puutu ELTLi artikkel 37 asjasse, kui kontrollitakse nimetatud meetme kooskõla liidu õigusega. ⁽³⁴⁰⁾

Visnapuu kohtuasjas hindas kohus seda, kas Soomes elavatele tarbijatele jaemüügiks mõeldud alkoholsete jookide importimiseks nõutavat jaemüügiluba tuleb hinnata ELTLi artiklit 34 või 37 silmas pidades. Soome valitsuse arvates tuleks monopolisüsteemi hinnata ELTLi artikli 37 kohaselt ja litsentsikava ELTLi artikli 34 kohaselt. Kohus nõustus ja märkis, et litsentsikavad ei reguleeri monopoli toimimist ega selle ainuõiguse teostamist, sest need näevad ette, et nõuetekohaselt volitatud isikud võivad tegeleda teatud kategooriasse kuuluvate alkoholsete jookide jaemüügiga. Seepärast on neid litsentsikavasid võimalik käsitleda monopoli toimimisest eraldi ja neid tuleb analüüsida lähtudes ELTLi artiklist 34 ⁽³⁴¹⁾. Kooskõlas kohtuasjaga Franzén tuletas kohus meelde, et ELTLi artikkel 37 näeb ette, et monopol toimiks sellisel viisil, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste puhul oleks välistatud liikmesriikide kodanike diskrimineerimine nii, et teistest liikmesriikidest pärit kaupadega kauplemine ei oleks ebasoodsamas olukorras ja et liikmesriikide majanduste konkurents ei oleks moonutatud ⁽³⁴²⁾.

⁽³³⁴⁾ Kohtuotsus, Sacchi, 155/73, ECLI:EU:C:1974:40.

⁽³³⁵⁾ Kohtuotsus, Franzén, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, punkt 35.

⁽³³⁶⁾ Kohtuotsus, Franzén, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, punkt 36.

⁽³³⁷⁾ Kohtuotsus, Hanner, C-438/02, ECLI:EU:C:2005:332, punkt 35.

⁽³³⁸⁾ Kohtuotsus, Rosengren, C-170/04, ECLI:EU:C:2007:313, punktid 21–22; vt ka kohtuotsus, komisjon vs. Rootsi, C-186/05, ECLI:EU:C:2007:571.

⁽³³⁹⁾ Kohtuotsus, ANETT, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, punktid 21–23.

⁽³⁴⁰⁾ Kohtuotsus, ANETT, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, punktid 25–31.

⁽³⁴¹⁾ Kohtuotsus, Visnapuu, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, punktid 90–91.

⁽³⁴²⁾ Kohtuotsus, Visnapuu, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, punkt 95.

Kohtupraktikat silmas pidades näib kohus olevat teinud valiku vaadelda ELTLi artikleid 34 ja 37 teineteist välistavatena. Kui käsitletav siseriiklik meede ei puuduta monopolile omistatud eriülesande teostamist, jääb see väljapoole ELTLi artikli 37 reguleerimisala ning seda tuleb hinnata ELTLi artiklite 34 ja 36 alusel.

Teiselt poolt võib aga väita, et ELTLi artikkel 37 ja teised aluslepingu artiklid näivad osaliselt kattuvat. Euroopa Kohus on mitmes riiklikke elektri- ja gaasimonopole ⁽³⁴³⁾ puudutavas rikkumisjuhtumis leidnud, et ELTLi artikleid 37 ja 34 saab tõepoolest koos kohaldada. Selline lähenemisviis tähendaks, et riigimonopoliga seotud meeted tuleks kõigepealt vaadelda ELTLi artikli 37 alusel. Kui meede loetakse diskrimineerivaks, ei ole seda ELTLi artiklite 34 ja 35 alusel enam vaja uurida. Kui aga otsustatakse vastupidi, et meede ei ole ELTLi artikli 37 järgi diskrimineeriv, on vaja meetet käsitleda kaupade vaba liikumise üldsätete kohaselt.

8.2.4. ELTLi artikkel 107 – riigiabi

ELTLi artiklis 107 (endine artikkel 87) on sätestatud, et igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, on ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

Selles suhtes teenivad riigiabi eeskirjad ja ELTLi artiklid 34–36 sama eesmärki, nimelt tagada liikmesriikide vahel kaupade vaba liikumine tavalistel konkurentsitingimustel ⁽³⁴⁴⁾. Kuna aga nende fookus on erinev, ei välista riikliku meetme lugemine riigiabiks automaatselt toetuskava läbivaatamist muude ELi õigusnormide alusel, nagu ELTLi artiklid 34–36 ⁽³⁴⁵⁾. Näiteks oma pöördelises otsuses kohtuasjas komisjon vs. Prantsusmaa ⁽³⁴⁶⁾ analüüsis Euroopa Kohus sellise meetme seaduslikkust, millega tehti ajalehtede väljaandjatele maksuvabastus tingimusel, et ajalehed trükitakse Prantsusmaal. Ehkki komisjon väitis, et see kujutab endast ELTLi artikli 34 rikkumist, väitis Prantsusmaa valitsus, et meetmeid oleks tulnud kaaluda ELTLi artikli 107 alusel, sest maksusätteid ei saa eraldada ajalehetööstuse üldisest abikavast. Euroopa Kohus, märkides, et Prantsusmaa ei olnud abist teatanud kooskõlas ELTLi artikli 108 lõikega 3, tegi põhimõttelise avalduse selle kohta, et „pelgalt asjaolu, et riiklikku meetet võib olla võimalik määratleda abina [—], ei ole piisav põhjus vabastada ta sellest“ kaupade vaba liikumise sätete alusel ⁽³⁴⁷⁾. Samuti leidis Euroopa Kohus eelotsuses kohtuasjas PreussenElektra, ⁽³⁴⁸⁾ et piirkondlikku elektrivarustust käsitlev riiklik meede oleks võinud – vähemalt potentsiaalselt – ühendusesisest kaubandust takistada. Kuna meetme eesmärk oli aga kaitsta keskkonda, aidates kaasa kasvuhoonegaaside vähendamisele, ei peetud seda kaupade vaba liikumisega vastuollu minevaks.

Samal ajal ei ole ainuüksi asjaolu, et riigiabi meede kui selline mõjutab liidusisest kaubandust, iseenesest piisav meetme liigitamiseks samaaegselt ELTLi artiklile 34 vastavaks samaväärse toimega meetmeks. Selle asemel eristab Euroopa Kohus abi eesmärgiga lahutamatu seotud aspekte ning aspekte, mida on võimalik eraldada tingimustest ja meetmetest, mida ei pruugi abikava osaks olemisest hoolimata pidada abi eesmärgi saavutamiseks või selle nõuetekohaseks toimimiseks vajalikuks ⁽³⁴⁹⁾. ELTLi artiklid 34–36 hõlmavad ainult viimaseid aspekte. Nagu märkis Üldkohus otsuses kohtuasjas Castelnou Energía, SL, ⁽³⁵⁰⁾ „ei ole [—] asjaolu, et liikmesriigi poolt või riigi vahenditest antud abi võib pelgalt selle asjaolu tõttu, et see soodustab liikmesriigi enda ettevõtjaid või tööstust, piirata, vähemalt kaudselt, sarnaste või konkureerivate toodete importimist teistest liikmesriikidest, iseenesest piisav selleks, et samastada abi meetmega, millel on koguselise piiranguga samaväärne mõju ELTLi artikli 34 tähenduses“.

⁽³⁴³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-159/94, ECLI:EU:C:1997:501, punkt 41; kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, C-158/94, ECLI:EU:C:1997:500, punkt 33; kohtuotsus, komisjon vs. Madalmaad, C-157/94, ECLI:EU:C:1997:499, punkt 24.

⁽³⁴⁴⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Itaalia, 103/84, ECLI:EU:C:1986:229, punkt 19.

⁽³⁴⁵⁾ Kohtuotsus, Nygård, C-234/99, ECLI:EU:C:2002:244, punkt 56; kohtuotsus, Laboratori Bruneau Srl, C-351/88, ECLI:EU:C:1991:304, punkt 7.

⁽³⁴⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, 18/84, ECLI:EU:C:1985:175.

⁽³⁴⁷⁾ Kohtuotsus, Du Pont de Nemours Italiana Spa, C-21/88 ECLI:EU:C:1990:121; kohtuotsus, Laboratori Bruneau Srl, C-351/88, ECLI:EU:C:1991:304; kohtuotsus, Saksamaa, C-156/98, ECLI:EU:C:2000:467, punkt 78, ja kohtuotsus, Hispaania vs. komisjon, C-114/00, ECLI:EU:C:2002:508, punkt 104.

⁽³⁴⁸⁾ Kohtuotsus, PreussenElektra, C-379/98, ECLI:EU:C:2001:160.

⁽³⁴⁹⁾ Kohtuotsus, Ianelli, 74/76, ECLI:EU:C:1977:51, punkt 17.

⁽³⁵⁰⁾ Kohtuotsus, Castelnou Energía vs. komisjon, T-57/11, ECLI:EU:T:2014:1021, punkt 196.

Kohtupraktikast ilmneb samuti, et abikava rakendamise korra vastavust aluslepingu nendele vahetu õigusmõjuga sätetele, mis ei puuduta riigiabi, (nt ELTLi artiklid 34–36, ELTLi artikkel 63 ⁽³⁵¹⁾) on liikmesriigi kohus pädev hindama ainult juhul, kui neid sätteid saab hinnata eraldi ja need ei ole vajalikud abikava eesmärgi saavutamiseks või selle kava toimimiseks ⁽³⁵²⁾. Sellest tulenevalt takistavad ELTLi artiklid 107 ja 108 liikmesriigi kohtul hinnata riiklikku meetet muude vahetu õigusmõjuga sätete alusel üksnes siis, kui viimased on seotud kõnealuse meetme toimimise ja eesmärgiga.

8.2.5. ELTLi artikkel 110 – maksusätted

ELTLi artikkel 110 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 90) täiendab tollimaksude ja samaväärsse toimega maksude kaotamisega seotud sätteid. Selle eesmärk on tagada liikmesriikidevaheline kaupade vaba liikumine tavapära konkurentsi tingimustes, kõrvaldades igasuguses vormis kaitse, mis võib tuleneda teistest liikmesriikidest pärit kaupadele diskrimineerivate riigimaksude kohaldamisest ⁽³⁵³⁾. Seoses ELTLi artikliga 34 loetakse artiklit 110 erinormiks, mis tähendab, et artikliga 110 hõlmatud juhtumite korral on ELTLi artikli 34 kohaldamine välistatud. Nii oli see Kawala ⁽³⁵⁴⁾ kohtuasjas, milles Euroopa Kohus otsustas, et imporditud kasutatud mootorsõiduki registreerimismaks, mis on fiskaalset laadi, kuulub ELTLi artikli 110 reguleerimisalasse ning seetõttu ELTLi artiklit 34 ei kohaldata. Tuleb siiski meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad liikmesriigid teostama oma pädevust otsemaksustamise valdkonnas sellisel, et see oleks kooskõlas liidu õigusega ja eeskätt aluslepinguga tagatud põhivabadustega ⁽³⁵⁵⁾.

ELTLi artikli 110 esimese lõikega on kõikidel liikmesriikidel keelatud kehtestada teiste liikmesriikide toodetele mingeid riigimakse, mis on suuremad kui samasugustele kodumaistele toodetele kehtestatud maksud. Seda sätet rikutakse juhul, kui imporditud tootele ja sarnasele kodumaisele tootele kehtestatud maksu arvestatakse erinevalt ja erinevate kriteeriumide alusel, mis viivad kas või ainult teatavatel juhtudel imporditud tootele suurema maksu kehtestamiseni.

Kohus määratles sarnased tooted kui tooted, millel on sarnased omadused ja mis vastavad tarbijate seisukohast samadele vajadustele; mõõdupuuks ei ole mitte see, kas need on täpselt identsed, vaid kas nende kasutus on sarnane ja võrreldav. Kohtuasjas komisjon vs. Prantsusmaa ⁽³⁵⁶⁾ tehtud otsuses leidis Euroopa Kohus, et heleda ja tumeda tubakaga sigarette võib pidada sarnasteks toodeteks.

Praktilist laadi raskused ei õigusta teistest liikmesriikidest pärit toodetele diskrimineerivate riigimaksude kohaldamist ⁽³⁵⁷⁾.

ELTLi artikli 110 teise lõigu eesmärk on ennetada igasugust kaudset maksualast proteksionismi, millel on mõju teistest liikmesriigist pärit toodetele, mis vaatamata oma erinevusele riigisisestest toodetest, siiski osaga nendest konkureerivad. Keelatud on teistest liikmesriikidest pärit toodete kõrgem maksustamine konkureerivate riigisisestest toodetega võrreldes, kui sellel on kõnealusel turul selline mõju, et vähendab imporditud toodete potentsiaalset tarbimist konkureerivate riigisisestest toodete kasuks. Kohtuasjas komisjon vs. Rootsi ⁽³⁵⁸⁾ leidis Euroopa Kohus, et keskmise kategooria veinidel (peamiselt imporditud) on kange õllega (peamiselt kodumaine) piisavalt palju ühiseid omadusi, et neid veine võiks pidada kange õllega konkureerivaks. Kohus leidis siiski, et selles asjas puudusid tõendid, mille kohaselt võis nende toodete erinev maksustamine mõjutada asjaomases sektoris tarbija käitumist (kaitsev mõju puudus).

Kui kodumaiste ja imporditud toodete suhtes kohaldatakse maksu ja saadud tulu kavatakse kasutada ainult kodumaistele toodetele kasu toovate tegevuste rahastamiseks, hüvitades seega osaliselt ⁽³⁵⁹⁾ viimaste toodete maksukoormust, on sellise maksu puhul tegu diskrimineeriva maksustamisega, mis on ELTLi artikli 110 kohaselt keelatud ⁽³⁶⁰⁾.

⁽³⁵¹⁾ Kohtuotsus, A-Fonds, C-598/17, ECLI:EU:C:2019:352.

⁽³⁵²⁾ *Ibid*, punkt 47. Vt selle kohta kohtuotsus, Nygård, C-234/99, ECLI:EU:C:2002:244, punkt 57.

⁽³⁵³⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Kreeka, C-91/18, ECLI:EU:C:2019:600, punkt 52.

⁽³⁵⁴⁾ Kohtuotsus, Piotr Kawala vs. Gmina Miasta Jaworzna, C-134/07, ECLI:EU:C:2007:770.

⁽³⁵⁵⁾ Vt näiteks kohtuotsus, Austria vs. Saksamaa, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika.

⁽³⁵⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Prantsusmaa, C-302/00, ECLI:EU:C:2002:123.

⁽³⁵⁷⁾ Kohtuotsus, Stadtgemeinde Frohnleiten, C-221/06, ECLI:EU:C:2007:185, punkt 70.

⁽³⁵⁸⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Rootsi, C-167/05, ECLI:EU:C:2008:202.

⁽³⁵⁹⁾ Täieliku hüvitamise korral kujutab see tasu endast tollimaksuga samaväärset mõju omavat maksu, mis on vastuolus ELTLi artiklitega 28 ja 30.

⁽³⁶⁰⁾ Kohtuotsus, Petrotel-Lukoil, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, punktid 22–25.

8.2.6. ELTLi artikkel 351

ELTLi artiklis 351 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 307) on viidatud rahvusvahelisel õigusel põhinevatele õigustele ja kohustustele, mille liikmesriigid võtsid endale seoses ühe või mitme kolmanda riigiga enne 1958. aastat või enne nende ühinemise kuupäeva. Reegli kohaselt ei mõjuta aluslepingu sätted neid õigusi ja kohustusi, kui on täidetud järgmised kumulatiivsed tingimused.

- Rahvusvaheline leping **peab nõudma** liikmesriigilt selliste meetmete võtmist, mis on vastuolus selle liikmesriigi liidu õigusest tuleneva kohustusega, **mitte üksnes võimaldama** neid meetmeid võtta. Seoses ELTLi artikliga 34 kaardistas Euroopa Kohus kohtuasjas C-324/93 ⁽³⁶¹⁾ liikmesriikide võimaluste piirid võtta selle artikli alusel meetmeid, mis on vastuolus nende kohustustega. Probleem puudutas keeldumist anda luba importida Ühendkuningriiki diamorfiini (narkootiline aine, mida on käsitletud 1961. aasta narkootiliste ainete ühtses konventsioonis). Euroopa Kohus otsustas, et asjaolu, „et liikmesriiki võib olla meetme võtnud vastavalt rahvusvahelisele lepingule enne aluslepingu või ühinemislepingu sõlmimist ja et liikmesriik säilitab meetme vastavalt artiklile [351], ehkki tegemist on tõkkega, ei välista selle meetme kuulumist artikli [34] reguleerimisalasse, sest artikkel [351] jõustub ainult siis, kui lepinguga on liikmesriigile pandud asutamislepinguga kokkusobimatu kohustus“.

Järelikult peavad liikmesriigid hoiduma selliste meetmete võtmisest, mis on vastuolus liidu õigusega, eelkõige kaupade vaba liikumise normidega, kui selliste meetmete võtmist ei nõua nende poolt alla kirjutatud rahvusvahelised lepingud.

- Lepinguga ei seata kahtluse liidu õiguskorra aluseks olevaid põhimõtteid.

9. ELTLI ARTIKLITE 34 JA 35 TÄITMISE TAGAMINE

9.1. Vahetu õigusmõju – eraõiguslik jõustamine

Euroopa Kohus on tunnistanud, et ELTLi artiklis 34 sätestatud keeld on „kohustuslik ja sõnaselge ning selle rakendamine ei nõua liikmesriikide ega [liidu] institutsioonide järgnevat sekkumist“. Seepärast on ELTLi artiklil 34 „vahetu õigusmõju ja sellega antakse üksikisikutele õigused, mida liikmesriikide kohtud peavad kaitsma“ ⁽³⁶²⁾.

Hiljem on Euroopa Kohus otsustanud, et ka ELTLi artiklil 35 on vahetu õigusmõju ning selle sätted on samuti „vahetult kohaldatavad“ ja „annavad üksikisikutele õigusi, mida liikmesriikide kohtud peavad kaitsma“ ⁽³⁶³⁾.

Üksikisikud võivad tugineda kaupade vaba liikumise põhimõttele ja õigusele, esitades liikmesriigi kohtusse hagi. Liikmesriigi kohus võib keelduda rakendamast riigi õigusnormi, mida ta peab ELTLi artiklitega 34 ja 35 vastuolus olevaks. Võib juhtuda, et liikmesriigi kohtutel tuleb anda hinnang ka sellele, millises ulatuses võib impordi või ekspordi tõkestamine olla põhjendatud ELTLi artiklis 36 loetletud kohustuslike nõuetega või avaliku huvi eesmärkidega.

9.2. SOLVIT

SOLVIT (www.europa.eu/solvit) on võrgustik, mille eesmärk on lahendada probleeme, mis tekivad siis, kui ametiasutused rakendavad siseturu õigusakte vääralt ⁽³⁶⁴⁾. Selleks on kõik EMP liikmesriigid asutanud enda SOLVITi keskused, mis suhtlevad omavahel otse veebiandmebaasi kaudu. SOLVITi keskused on osa riigiaparaadist ja nende eesmärk on leida nii kodanike kui ka ettevõtete probleemidele lahendus kümne nädala jooksul. SOLVITi töökord on sätestatud komisjoni 2001. aasta soovitusel, ⁽³⁶⁵⁾ mille nõukogu heaks kiitis. Võrgustiku üle teeb järelevalvet Euroopa Komisjon, kes vajaduse korral aitab kaebuste lahendamist kiirendada. 2018. aastal tegeles SOLVIT enam kui 2 000 juhtumiga ja juhtumite lahendamise määr oli 90 %.

⁽³⁶¹⁾ Kohtuotsus, *The Queen vs. Secretary of State for Home Department, ex parte Evans Medical ja Macfarlan Smith*, C-324/93, ECLI:EU:C:1995:84.

⁽³⁶²⁾ Kohtuotsus, *Iannelli vs. Meroni*, 74/76, ECLI:EU:C:1977:51.

⁽³⁶³⁾ Kohtuotsus, *Pigs Marketing Board vs. Redmond*, 83/78, ECLI:EU:C:1978:214.

⁽³⁶⁴⁾ Lisateave on kättesaadav komisjoni teatises „SOLVITi tugevdamise tegevuskava“ (COM(2017) 255) ja komisjoni soovitusel SOLVITi toimimise põhimõtete kohta (C(2013) 5869).

⁽³⁶⁵⁾ Komisjoni 7. detsembri 2001. aasta soovitus siseturu probleeme lahendava võrgustiku SOLVIT kasutamise põhimõtete kohta, C(2001) 3901 (EÜT L 331, 15.12.2001, lk 79).

Lisaks võeti vastastikust tunnustamist käsitleva määruse (EL) 2019/515 alusel seoses SOLVITiga kasutusele uus probleemide lahendamise menetlus. Määruse artiklis 8 on sätestatud menetlus, mida kohaldatakse juhul, kui riigi ametiasutused on võtnud vastu haldusotsuse. Menetlusse kaasatud SOLVITi keskusel on võimalik paluda komisjonil hinnata haldusotsuse vastavust vastastikuse tunnustamise põhimõttele ja määruse nõuetele ning esitada arvamus. See menetlus toob kaasa pikemad tähtajad kui tavapärase SOLVITi menetluste puhul.

9.3. ELTLi artiklites 258 ja 260 sätestatud rikkumismenetlus

9.3.1. Rikkumismenetlus

Oma ülesannetes aluslepingu valvurina võib komisjon alustada kaebuse alusel või omal algatusel tegutsedes rikkumismenetlust liikmesriigi vastu, kelles suhtes ollakse arvamusel, et ta ei ole täitnud liidu õigusest tulenevaid kohustusi.

ELTLi artikliga 258 (endine artikkel 226) on ette nähtud rikkumismenetluse ametlikud etapid. Esimeses etapis saadetakse asjaomasele liikmesriigile märgukiri, milles palutakse tal esitada määratud tähtaja, tavaliselt kahe kuu jooksul oma seisukoht.

Olenevalt asjaomase liikmesriigi vastusest või vastuse puudumisest võib komisjon otsustada esitada liikmesriigile põhjendatud arvamus. Põhjendatud arvamus selgitatakse, miks komisjon leiab, et liidu õigust on rikutud, ja kutsutakse liikmesriiki üles hakata liidu õigust täitma mingi konkreetse tähtaja, tavaliselt kahe kuu jooksul. Kui liikmesriik ei hakka liidu õigust täitma, võib komisjon otsustada anda asja Euroopa Kohtusse, et saada kinnitus liidu õiguse rikkumise kohta.

Märgukiri ja komisjoni põhjendatud arvamus piiritlevad vaidluse eseme, nii et seda ei saa hiljem enam laiendada. Sellest tulenevalt peavad põhjendatud arvamus ja komisjoni algatatud menetlus tuginema samadele alustele kui need, mis on sätestatud märgukirjas, millega kohtueelne menetlus algatati ⁽³⁶⁶⁾.

Kui Euroopa Kohus otsustab, et tegemist on liidu õiguse rikkumisega, peab liikmesriik võtma kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed. Kui rikkumine jätkub, võib komisjon juhtumi uuesti Euroopa Kohtusse anda ja paluda rahaliste karistuste kohaldamist (kindlasummaline karistusmaks ja karistusmaks päeva kohta). Teist korda Euroopa Kohtu poole pöördumise menetlus on sätestatud ELTLi artikli 260 lõikes 2. Selle menetluse kohaselt ja seni, kuni liikmesriik ei ole Euroopa Kohtu otsust täitnud, saadab komisjon liikmesriigile 1) kirja kohustuse kohta täita kohtu otsust, 2) sejärel märgukirja ja 3) võib anda asja arutamiseks Euroopa Kohtule (teine menetlus). Kui Euroopa Kohus leiab, et asjaomane liikmesriik ei ole tema esimest otsust täitnud, võib ta määrata rahalise karistuse. Rahalisel karistusel peab olema hoiatav mõju ja see peab suunama liikmesriigi võimalikult kiiresti liidu õigust täitma ⁽³⁶⁷⁾.

9.3.2. Kaebused

Igaüks, kes leiab, et liikmesriigi meede on vastuolus ELTLi artiklitega 34–36, võib esitada kaebuse Euroopa Komisjonile. Õigupoolest algatab komisjon suure osa kaupade vaba liikumisega seotud rikkumismenetlusi just pärast kaebuse laekumist. Komisjoni järjestikustes teatistes, mis käsitlevad suhteid kaebuse esitajaga liidu õiguse rikkumisega seotud juhtumites, ⁽³⁶⁸⁾ on esitatud kaebuste menetlemise reeglid.

⁽³⁶⁶⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Portugal, C-457/07, ECLI:EU:C:2009:531, punkt 55.

⁽³⁶⁷⁾ Täpsema teabe saamiseks rikkumismenetluse ja rahalise karistuse arutamise meetodi kohta vt https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law/infringement-procedure_en.

⁽³⁶⁸⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Euroopa Ombudsmanile „Suhted kaebuse esitajaga seoses ühenduse õiguse rikkumisega“ (KOM(2002) 141 (lõplik)). Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile liidu õiguse kohaldamise kohta kaebuse esitanuga suhtlemise ajakohastamine (COM(2012) 154 final). Komisjoni teatis „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“, C(2016) 8600, (ELT C 18, 19.1.2017, lk 10).

Kaebus esitatakse kaebuse standardvormi kasutades. Kaebuse vorm on kättesaadav Euroopa Komisjonilt taotluse alusel või interneti teel Euroopa veebisaidilt ⁽³⁶⁹⁾. Kaebus tuleb esitada veebis või kirjalikult komisjoni peasekretariaadile aadressil 1049 Brüssel, Belgia või mõnele komisjoni esindusele liikmesriikides. Kaebuse standardvormi võib esitada veebipõhiselt või saata postiga ühes Euroopa Liidu ametlikest keeltest.

Komisjon saadab kaebuse esitajale 15 tööpäeva jooksul kinnituse kaebuse laekumise kohta. Ühe kuu jooksul kinnituse saatmisest arvates otsustab komisjon, kas esitatud kaebus registreeritakse.

Kui kaebuse esitanud isik ei ole mõne liikmesriigi vastu algatatud menetluse ametlik osaline, laienevad talle mõned olulised halduslikud õigused:

- komisjon ei avalikusta tema isikut, kui ta pole avalikustamisega sõnaselgelt nõustunud;
- komisjon püüab teha sisulise otsuse (kas rikkumismenetlust alustada või juhtum lõpetada) 12 kuu jooksul kaebuse registreerimisest;
- komisjon teavitab kaebuse esitajat protsessi põhietappidest. Kui komisjon kavatseb kohtuasja lõpetada, teavitab komisjoni asjaomane talitus sellest enne kaebuse esitajat, võimaldades kaebuse esitajal reageerida uute faktide või elementide esitamisega;
- kui komisjon leiab pärast uurimist, et liidu õigust võidi tõepoolest rikkuda, võib ta alustada rikkumismenetlust ELTLi artikli 258 alusel.

Aluslepingu valvurina tagab komisjon hoolikalt liidu õiguse üldist täitmist ja jälgib, et liikmesriigid peaksid kinni aluslepingus ning teisestes õigusaktides sätestatud normidest ja kohustustest. Ent alati ei ole kohtumenetlus, nagu ELTLi artiklis 258 sätestatud rikkumismenetlus, teatava probleemi käsitlemiseks eri põhjustel parim vahend. Seepärast on oluline rõhutada, et ehkki komisjon täidab igakülgselt oma ülesannet teha järelevalvet liidu õiguse järgimise üle liikmesriikides, on tal rikkumismenetluse algatamisel või mittealgatamisel suur kaalutusõigus ⁽³⁷⁰⁾.

10. ASJAOMASED TEISESED ÕIGUSAKTID

10.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord ⁽³⁷¹⁾

Direktiiv (EL) 2015/1535 kohustab Euroopa Liidu liikmesriike teatama komisjonile ja teistele liikmesriikidele kõigist kaupu või infoühiskonna teenuseid käsitlevatest tehnilistest eeskirjadest enne nende vastuvõtmist. EMP riigid, Šveits ja Türgi teatavad oma tehnilistest eeskirjadest ka tehniliste eeskirjade infosüsteemi (TRIS) raames.

Komisjon ja liikmesriigid tegutsevad ennetava kontrollisüsteemi kaudu. Ooteajal peavad liikmesriigid hoiduma teatud eeskirjade eelnõude vastuvõtmisest vähemalt kolme kuu jooksul, kuni need läbi vaadatakse. Sellel ajal võib korraldada kahepoolseid arutelusid liikmesriikide asutustega. Kui leitakse, et määruse eelnõu on vastuolus siseturgu käsitlevate ELi õigusaktidega, võib ooteaega pikendada kuni kuue kuuni. Blokeerimisotsusega võib ooteaega pikendada isegi kuni 18 kuuni, kui nõukogu võtab vastu seisukoha samas küsimuses, mida käsitletakse teatud määruse eelnõus ⁽³⁷²⁾.

⁽³⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_et/; https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_et.

⁽³⁷⁰⁾ Kohtuotsus, komisjon vs. Kreeka, C-200/88, ECLI:EU:C:1990:346; määrus, T-47/96, ECLI:EU:T:1996:164, punkt 42; vt ka määrus, Soome vs. komisjon, T-177/05, 9. jaanuar 2006, punktid 37–40.

⁽³⁷¹⁾ ELT L 241, 17.9.2015, lk 1.

⁽³⁷²⁾ Vt direktiivi artiklid 5–6.

Seega on menetluse eesmärk kõrvaldada korraga kõik tõkked siseturu tõrgeteta toimimiselt juba enne nende ilmumist, vältides seega parandusmeetmeid, mis on alati koormavamad.

Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale (vt CIA Security ja Unileveri kohtuotsused ⁽³⁷³⁾) ei või kohaldada ühtki tehnilist eeskirja, millest ei ole teatatud eelnõu etapis või mis on vastu võetud kohustusliku ooteaja jooksul, ning seega ei saa liikmesriikide kohtus nendele üksikisikute vastu tugineda. Euroopa Kohus on seda hiljem kinnitanud ⁽³⁷⁴⁾.

10.2. Määrus (EL) 2019/515 – vastastikuse tunnustamise määrus

2008. aastal võttis liidu seadusandja vastu määruse (EÜ) nr 764/2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes. Määruse peamine eesmärk oli määratleda riigiasutuste ja ettevõtete õigused ja kohustused, kui esimesed püüavad keelduda teises liikmesriigis seaduslikult turustatavale tootele turulepääsu andmast. Määrusega pandi tõendamiskohustus riigi ametiasutustele, kes kavatsesid keelduda turulepääsu andmisest, ja nõuti, et nad peavad tootele riigi turule juurdepääsu andmise keeldumise korral osutama, millistel tehnilistel või teaduslikel põhjustel seda tehakse. Ettevõtjale anti võimalus oma taotlust kaitsta ja esitada pädevatele asutustele usaldusväärsed põhjendused.

Samuti asutatakse määrusega igas liikmesriigis toote kontaktpunktid, mis annavad teavet toodete suhtes kehtestatud tehniliste eeskirjade kohta ning vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise kohta teiste liikmesriikide ettevõtete ja pädevates asutustes.

Määrusega (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist, tunnistati määrus EÜ nr 764/2008 alates 19. aprillist 2020 kehtetuks.

Määrusega (EL) 2019/515 soovitakse parandada õiguskindlust ettevõtjate ja riikide ametiasutuste jaoks. Selles kehtestatakse vastastikuse tunnustamise deklaratsioon ettevõtjatele (ettevõtja deklaratsioon), mille abil saab tõestada kaupade seaduslikku turustamist teises liikmesriigis, seatakse sisse uus probleemide lahendamise kord, mis tugineb SOLVITile, ning nähakse ette tihedam halduskoostöö ja ühine IT-vahend suhtlemise, koostöö ja usalduse suurendamiseks liikmesriikide asutuste vahel.

Eraldi suunisidokumendis on määrust (EL) 2019/515 põhjalikumalt selgitatud.

10.3. Määrus (EÜ) nr 2679/98 – nn maasikamäärus

Nõukogu määrusega (EÜ) nr 2679/98 (siseturu toimimise kohta liikmesriikidevahelise kaupade vaba liikumise osas) ⁽³⁷⁵⁾ on ette nähtud erikord, et kõrvaldada kaupade vabalt liikumiselt liikmesriikides tõsised takistused, mis põhjustavad asjaomastele isikutele olulist kahju ja nõuavad viivitamatuid meetmeid. Need takistused võivad tuleneda näiteks riigiasutuste passiivsusest inimeste vägivaldtegevuste või piiride vägivaldliku blokeerimise puhul või liikmesriigi meetmest, näiteks imporditud toodete institutsioonilisest boikoteerimisest.

Määrusega on ette nähtud häirekord ning liikmesriikide ja komisjoni vahel teabe vahetamise kord. Samuti meenutatakse sellega liikmesriikidele nende kohustust võtta vajalikud ja proportsionaalsed meetmed kaupade vaba liikumise tagamiseks ning sellest komisjonile teatada ja antakse komisjonile volitused saata asjaomasele liikmesriigile teatis, milles nõutakse, et ta võtaks need meetmed väga lühikese tähtaja jooksul ⁽³⁷⁶⁾.

⁽³⁷³⁾ Kohtuotsus, CIA Security, C-194/94, ECLI:EU:C:1996:172; kohtuotsus, Unilever, C-443/98, ECLI:EU:C:2000:496.

⁽³⁷⁴⁾ Kohtuotsus, Schwibbert, C-20/05, ECLI:EU:C:2007:652; kohtuotsus, Airbnb Ireland, C-390/18, ECLI:EU:C:2019:1112.

⁽³⁷⁵⁾ Nõukogu 7. detsembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2679/98 siseturu toimimise kohta liikmesriikidevahelise kaupade vaba liikumise osas (EÜT L 337, 12.12.1998, lk 8).

⁽³⁷⁶⁾ Vt lisateave: https://ec.europa.eu/growth/single-market/barriers-to-trade/physical_et ja komisjoni talituste töödokument SWD(2019) 371 final.

LISA

TERRITORIAALNE KOHALDATAVUS

ELi lepingu artikli 52 lõikes 1 sätestatud territooriumid, kus ELTLi artiklit 34 kohaldatakse kooskõlas ELTLi artikliga 355

27 ELi liikmesriigi territooriumid, kaasa arvatud järgmised:

Ahvenamaa (Soome autonoomne ala).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 4 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 5).

Assoorid (Portugali autonoomne ala). Sealhulgas: São Miguel, Pico, Terceira, São Jorge, Faial, Flores, Santa Maria, Graciosa, Corvo.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Kanaari saared (Hispaania autonoomne ala). Sealhulgas: Tenerife, Fuerteventura, Gran Canaria, Lanzarote, La Palma, La Gomera, El Hierro.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Prantsuse Guajaana (Prantsuse ülemeredepartemang).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Guadeloupe (Prantsuse ülemeredepartemang).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Madeira (Portugali autonoomne ala). Sealhulgas: Madeira, Porto Santo, Ilhas Desertas, Ilhas Selvagens.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Martinique (Prantsuse ülemeredepartemang).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Mayotte (Prantsuse ülemeredepartemang).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1.

Réunion (Prantsuse ülemeredepartemang).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 2).

Saint-Martin (Prantsuse ülemereühendus).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1.

ELi liikmesriikidega seotud territooriumid, kus ELTLi artiklit 34 ei kohaldata

Aruba (Madalmaadele kuuluv autonoomne ala).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Ceuta ja Melilla (Hispaania autonoomsed linnad).

Õiguslik alus: Hispaania ühinemisakti ⁽¹⁾ artiklite 24 ja 25 sõnastuse kohaselt kohaldub ELTLi artikkel 34 küll tõenäoliselt mujalt EList nendele territooriumidele sisenevate kaupade suhtes, kuid ei kohaldu ELi sisenevate Ceutast ja Melillast pärinevate kaupade suhtes. Seetõttu ei paista ELTLi artikkel 34 laienevat Ceutast ja Melillast pärinevatele kaupadele.

(1) ELT L 302, 15.11.1985, lk 23.

Fääri saared (Taani autonoomne ala).

Kuigi Taani vastutab oma territooriumi moodustava 18 saare välissuhete eest, on Fääri saartel laialdane omavalitsusõigus ja ELTLis on otsesõnu sätestatud, et need saared jäävad lepingu territoriaalsest kohaldamisalast välja.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõike 5 punkt a (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõike 6 punkt a).

Prantsuse Polüneesia (Prantsuse ülemereühendus).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Prantsuse Lõuna- ja Antarktika-territooriumid (Prantsuse ülemerepiirkond).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Hollandi Antillid (Madalmaadele kuuluv autonoomne ala). Sealhulgas: Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius ja Sint Maarten.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Uus-Kaledoonia ja sõltkonnad (Prantsuse *sui generis* ülemereühendus). Sealhulgas: peamine saar (*Grande Terre*), Loyauté saared ja mitu väiksemat saart.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Saint Pierre ja Miquelon (Prantsuse ülemereühendus).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Saint Barthélemy (Prantsuse ülemereühendus).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2.

Wallis ja Futuna (Prantsuse ülemereühendus).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõige 3).

Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriikide Islandi, Liechtensteini ja Norra puhul toimub kaupade vaba liikumine ELiga Euroopa Majanduspiirkonna lepingu alusel.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

■ Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET